

UDKAST

TIL

LOV OM ÆGTESKABS INDGAAELSE OG OPLØSNING

MED

TILHØRENDE BEMÆRKNINGER

UDARBEJDET AF DEN VED KGL. RESOLUTIONER Af 25. JULI 1910
OG 19. JUNI 1912 NEDSATTE KOMMISSION

KØBENHAVN

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A/S.

1913

I Efteraaaret 1909 holdtes der i Stockholm, efter Indbydelse af den svenske Regering, to præliminære Konferencer mellem delegerede fra Danmark, Norge og Sverige, jfr. Bilag 11. Ved den ene drøftedes Mulighederne for fornyet fælles skandinavisk Lovgivningsarbejde paa Obligationsrettens Omraade, ved den anden drøftedes det, hvorvidt det var tilraadeligt og gør ligt at gaa det store Skridt videre at føre Arbejdet ind paa Familierettens Omraade. Man kom til det Resultat, at et saadant fælles Arbejde vilde være heldigt, og at det paa forskellige af Familierettens Omraader ogsaa maatte være gennemførligt. Som Genstand for Fællesbehandling foreslog Familieretskonferencen da optaget Spørgsmaalet om Ægteskabsbetingelserne (Ægteskabshindringerne) og i Forening hermed Spørgsmaalet om, i hvilke Tilfælde en Ægteskabshindring bør medføre et allerede indgaaet Ægteskabs Ugyldighed; endvidere foresloges optaget Formueforholdet mellem Ægtefæller, Reglerne om Separation og Skilsmisse samt Reglerne om Myndighed og endelig Spørgsmaalene om Løsning af internationale Lovkonflikter paa disse Omraader. Man havde her fulgt det Princip at vælge saadanne Retsomraader: 1) hvor der ikke syntes at være uovervindelig Uoverensstemmelse mellem de gældende Retsregler, 2) hvor der i de enkelte Lande var særlig Trang til Revision af Lovgivningen, og 3) hvor det for Samkvemmet mellem de forskellige Lande var særlig vigtigt at faa tilvejebragt Overensstemmelse.

Det Program, som Familieretskonferencen den Gang opstillede, blev akcepteret af de tre nordiske Landes Regeringer hver for sig, dog at der i det enkelte Land i Forbindelse med de saaledes valgte Emner kunde optages andre, som stod i Forbindelse dermed, men som ikke skulde gøres til Genstand for en fælles-nordisk Ordning. (Saaledes optoges der fra svensk Side en meget stor Opgave, nemlig en Behandling af hele „Giftermålsbalken“ og Partier af „Ärvdabalken“).

Den 25. Juli 1910 nedsattes derefter nærværende Kommission, og ved samme Tid paabegyndtes Arbejdet i Sverige og Norge. Omraadet for den danske Kommissions Arbejde blev ved det kgl. Kommissorium samt ved senere kgl. Kommissorium af 19. Juni 1912 fastsat til „Reglerne om Ægteskabs Indgaaelse, Omstødelse og Ophævelse, om Formueforholdet og det personlige Forhold mellem Ægtefæller, om Myndighed og om Adoption samt saadanne Lovgivningsemner, der staar i naturlig Forbindelse hermed“. Kommissionen kom til at bestaa af Professor, Dr. juris V. Bentzon og Højesteretsassessor V. Krarup med Assistent i Justitsministeriet H. G. Bechmann som Sekretær, hvorhos yderligere Kontorchef i Justitsministeriet E. Trolle optoges den 19. Juni 1912. I Norge overdroges Arbejdet til den daværende Chef for Justitsdepartementets Lovafdeling, nuværende Sørenskriver P. I. Paulsen, med sagkyndig Bistand af Justitiarius i Trondhjems Overret F. Beichmann, og for Skilsmissereglernes Vedkommende af daværende Bureauchef i Lovafdelingen, nu Ekspeditionschef sammesteds E.

Hanssen. Som Sekretær fungerede først daværende Bureauchef i Lovafdelingen nuværende Amtmand J. Rivertz, senere Sekretær sammesteds B. Gaden. For Sveriges Vedkommende betroedes Opgaven til den svenske Lagberedning, bestaaende af Justitieråd H. Westring, Justitieråd, daværende Hofrättsråd B. Wedberg, Professor B. Ekeberg og Hofrättsnotarie L. Rabenius, der tillige har fungeret som de svenske delegeredes Sekretær ved Fællesmøderne. Ved de interskandinaviske Forhandlinger deltog dog kun to af disse delegerede i Behandlingen af hvert enkelt Emne. De tre Landes delegerede traadte første Gang sammen i Stockholm i Oktober 1910 for at lægge en nærmere Arbejdsplan, enes om, hvilke Emner der først skulde tages op til fælles Behandling, og paabegynde Behandlingen af disse. Der begyndtes med Betingelserne for Ægteskabs Indgaaelse og i Forbindelse dermed Reglerne om Ægteskabs Ugyldighed (Omstødelse); samtidig foretoges en orienterende Behandling af Myndighedsreglerne.

Det andet Møde holdtes paa Fjeldsæter ved Trondhjem i Juli 1911; her fortsatte man Behandlingen af de paa første Møde behandlede Emner og tog fat paa Reglerne om Skilsmisse og Separation, ligesom man enedes om i det samlede Lovforslag at optage Regler om Ægteskabets Stiftelsesform og dets offentlige Bekendtgørelse, hvortil der for Danmarks og Sveriges Vedkommende tillige kom Regler om Forlovelse. I Mellemtiden mellem de to første Møder var der, efter derom i Stockholm truffet Aftale, fra dansk Side udarbejdet et Udkast til en Lov om Adoption, og fra norsk Side et Udkast til en Lov om aldersumyndiges Retshandler; det førstnævnte af disse to Udkast kom til en første Behandling paa det andet Kommissionsmøde. Paa det tredje Møde, som holdtes i København i Februar—Marts 1912, enedes man om foreløbig at skyde Myndighedsloven tilbage i 2den Række og at koncentrere sig om Ægteskabs- og Adoptionslovene, og de ved dette Møde indvundne Resultater fastsloges paa et Redaktionsmøde mellem de tre Kommissionsformænd paa Holmenkollen i Juni 1912. Endelig holdtes et fjerde Kommissionsmøde i Stockholm i September—Oktober 1912, hvor Ægteskabs- og Adoptionslovene i alt væsentligt gjordes færdige, idet dog afsluttende Redaktionsmøder fandt Sted paa Marienlyst i Juli 1913 og i Kristiania i September s. A.

Resultatet af Forhandlingerne angaaende Adoption vil blive forelagt som en selvstændig Betænkning.

Efter de behandlede Emners Natur har det været nødvendigt at forhandle med forskellige sagkyndige Autoriteter, først og fremmest paa Lægevidenskabens Omraade.

I Sverige har der været afholdt Diskussioner om Spørgsmaalene i det svenske Lægeselskab, hvorhos Betænkninger er afgivne saavel af Upsala Universitetets medicinske Fakultet som af Medicinalstyrelsen. I Norge har Medicinaldirektøren gjort Spørgsmaalene til Genstand for almindelig Lægediskussion, og særlig sagkyndige Læger har ogsaa der givet Erklæringer i Sagen. Her i Danmark har Kommissionen indhentet 3 Erklæringer fra det danske Retslægeraad, hvorhos den har diskuteret Spørgsmaalene med særlig sagkyndige paa Psykiatriens og Dermatologiens Omraade, hvilke af den almindelige danske Lægeforening var udpeget med dette Formaal for Øje, og disse sagkyndige har ogsaa afgivet skriftlige Erklæringer i Sagen.

Dernæst har man fra forskellige Ministerier, hvis Interessekrede berøres af de foreliggende Lovforslag, indhentet Udtalelser til Vejledning ved Sagens Drøftelse.

Endelig har man i Danmark og Norge forelagt Udkastene for en særlig dertil udpeget Kreds af Kvinder, for Danmarks Vedkommende for et af dansk Kvindesamfund nedsat Udvalg, der har afgivet en udførlig Betænkning i Sagen. I Sverige har Sagen paa samme Maade været forelagt en Kreds af Mænd og Kvinder i forskellige Livsstillinger.

De saaledes indhentede Erklæringer af forskellig Art findes aftrykte som Bilag til nærværende Betænkning.

Som Resultat af de førte Forhandlinger fremtræder det her foreliggende Udkast. Udkastet stemmer i Hovedtrækkene med de Udkast, der samtidig forelægges i Sverige og Norge. For de Afvigelser, der har reel Betydning, vil der blive gjort Rede paa de paagældende Steder i Motiverne. Dog bemærkes, at Kap. I om Forlovelse, der alene findes i det danske og svenske Udkast, ikke er gjort til Genstand for nogen egentlig fælles Behandling, og at der i det hele paa dette Omraade ikke har kunnet opnaas nogen større Overensstemmelse, idet der her fra dansk Side skønnes at være Brug for betydelig færre Regler end fra svensk Side. Desuden maa Kap. VII (Norsk Kap. VI) om de processuelle og lignende Forhold frembyde væsentlige Forskelligheder paa Grund af den iøvrigt væsentlig forskellige Lovgivning i de tre Lande, til hvilken disse Regler maa slutte sig. Det samme gælder endelig ogsaa Overgangs- og Slutningsbestemmelserne i det sidste Kapitel.

Motiverne, som ledsager nærværende Udkast, er udarbejdede af cand. juris H. G. Bechmann paa Grundlag af de førte Forhandlinger og derefter gennemgaaede af Kommissionens Medlemmer.

København, den 30. September 1913.

V. Bentzon.

V. Krarup.

E. Trolle.

H. G. Bechmann.

Forslag

til

Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning.

KAPITEL I

Om Forlovelse.

§ 1.

Hæves en Forlovelse under saadanne Forhold, at Skylden for Ophævelsen maa antages væsentlig at paahvile den ene Part, er denne pligtig at yde sin Forlovede Erstatning for Tab, der er lidt ved de Forholdsregler, som med Føje er trufne med det forestaaende Ægteskab for Øje.

§ 2.

Besvangrer en Mand sin Forlovede, og hæves Forlovelsen derefter under saadanne Forhold, at han maa antages væsentlig at bære Skylden for Ophævelsen, skal han betale hende en passende Erstatning for den derved forvoldte Forstyrrelse i hendes Stilling og Forhold.

§ 3.

Den, som ifølge §§ 7 og 8 skal have Samtykke til at indgaa Ægteskab, skal ikke være erstatningspligtig i Henhold til § 1, naar han ikke har havt saadant Samtykke til Forlovelsen.

Ikke heller kan der paalægges en Mand Erstatning efter § 2, medmindre han ved Besvangrelsen var fyldt 21 Aar.

§ 4.

Sag i Henhold til §§ 1 og 2 maa være rejst inden 1 Aar efter Forlovelsens Ophævelse.

§ 5.

Tilsagn om en Formueydelse som Erstatning for senere Ophævelse af en Forlovelse er uforbindende.

KAPITEL II.

Om Betingelserne for Ægteskab.

§ 6.

Mand under 21 Aar eller Kvinde under 18 Aar maa ikke indgaa Ægteskab uden Tilladelse af Kongen eller den han bemyndiger.

§ 7.

Den, som er under 21 Aar og ikke tidligere har været gift, maa ikke indgaa Ægteskab uden Forældrenes Samtykke.

Er den ene af Forældrene død eller sindssyg eller aandssvag, eller er han uden Del i Forældremyndigheden — eller var han det, da denne ophørte — eller vilde hans Erklæring ikke kunne indhentes uden særlig Vanskelighed eller Forhaling, skal den andens Samtykke være tilstrækkeligt. Gælder det anførte begge Forældrene, kræves Samtykke til Ægteskabet fra Væрге eller Kurator, medmindre Fuldmyndighedsbevilling er givet.

§ 8.

Den, som er gjort umyndig, maa ikke indgaa Ægteskab uden Værgens Samtykke.

§ 9.

Nægtes Samtykke i de Tilfælde, som nævnes i §§ 7 og 8, kan Overøvrigheden paa Begæring give Tilladelse til Ægteskabet, hvis der ikke er skellig Grund til Nægtelsen. Førend Overøvrigheden træffer sin Afgørelse, skal den give de paagældende Adgang til at udtale sig.

§ 10.

Den, som er sindssyg eller som er aandssvag i højere Grad, maa ikke indgaa Ægteskab.

Kongen eller den han bemyndiger skal dog kunne tillade en sindssyg at indgaa Ægteskab, naar det efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet skønnes, at det under Hensyn til Sygdommens Art og den ringe Fare for sygeligt Afkom samt Partens Evne til at bedømme Ægteskabets Betydning er forsvarligt, at saadant Ægteskab indgaas.

§ 11.

Den, som lider af Kønssygdom, der endnu frembyder Smittefare, eller af Epilepsi, maa ikke indgaa Ægteskab, uden at den anden Part er gjort bekendt med Sygdommen, og begge Parter af en Læge har faaet mundtlig Vejledning om Farerne ved Sygdommen.

§ 12.

Ægteskab maa ikke indgaas mellem Slægtninge i ret op- og nedstigende Linie eller mellem Søkende.

§ 13.

Ægteskab med Broders eller Søsters Slægtning i ret nedstigende Linie maa ikke indgaas uden Tilladelse af Kongen eller den han bemyndiger.

§ 14.

Ægteskab maa ikke indgaas mellem Personer, af hvilke den ene har været gift med den andens Slægtning i ret op- eller nedstigende Linie.

§ 15.

Ingen maa indgaa nyt Ægteskab, saalænge det tidligere Ægteskab bestaar.

§ 16.

Den Kvinde, som har været gift, maa ikke indgaa nyt Ægteskab inden 10 Maaneder fra det tidligere Ægteskabs Ophør, medmindre hun ikke er frugtsommelig

fra Tiden før Ægteskabets Ophør, eller der er forløbet 10 Maaneder, efter at Samlivet med Manden ophørte.

§ 17.

Den, som har været gift og ved Ægteskabets Ophør levede i Formuefællesskab, maa ikke indgaa nyt Ægteskab, førend offentligt Skifte er paabegyndt eller privat Skifte tilendebragt, medmindre Fritagelse for Skifte særlig er hjemlet. Justitsministeriet kan dog fritage for Overholdelse af denne Regel, hvor særlige Grunde taler derfor.

§ 18.

Naar Personer, af hvilke den ene tilhører et Trossamfund, hvortil den anden ikke hører, agter at indgaa Ægteskab, skal de træffe Bestemmelse om, i hvilken Tro Børnene af Ægteskabet skal opdrages, hvilket skal være enten Folkekirkens eller en af Parternes Tro.

§ 19.

En Mand, der er tjenestegørende Militær i den danske Hær eller Flaade, maa ikke indgaa Ægteskab uden sine foresattes Tilladelse.

§ 20.

En Mand, der er under vedvarende Fattigforsørgelse her i Landet, maa ikke indgaa Ægteskab, naar Fattigbestyrelsen paa hans Forsørgelsessted gør Indsigelse derimod.

KAPITEL III.

Om Lysning.

§ 21.

Forinden Ægteskab indgaas, skal der foregaa en offentlig Lysning.

Lysning skal af begge Brudefolkene begæres hos Giftefogden paa det Sted her i Landet, hvor Bruden bor. Er Parterne berettigede til at lade sig kirkelig vie, kan de dog ogsaa henvende sig til vedkommende Præst sammesteds. Har Bruden ikke Bopæl her i Landet, begæres Lys-

ningen henholdsvis hos Giftefogden eller Præsten paa det Sted, hvor Brudgommen bor, eller, hvis heller ikke han bor her i Landet, paa det Sted, hvor en af Parterne opholder sig.

§ 22.

Før Lysning sker, skal Brudefolkene tilvejebringe følgende Bevisligheder:

1. Brudefolkene skal fremlægge Fødselsattest eller, hvis saadan ikke kan skaffes, paa anden Maade godtgøre deres Alder og Navn, medmindre Justitsministeriet i saa Henseende indrømmer Lempelser.

2. Er nogen af Brudefolkene under den i § 6 fastsatte Alder, skal der fremlægges fornøden Tilladelse til Ægteskabet.

3. Hvis Samtykke udfordres efter §§ 7 eller 8, skal det godtgøres, at Samtykke er givet eller Overøvrighedens Tilladelse meddelt.

4. Hvis der er Grund til at antage, at nogen af Brudefolkene lider af Sindsygdhed eller af Aandssvaghed i højere Grad, skal der fremlægges enten Attest fra en dertil autoriseret Læge om, at Sindsygdhed eller højere Grad af Aandssvaghed ikke kan paavises hos Vedkommende, eller en i Medfør af § 10 meddelt Tilladelse.

5. Brudefolkene skal, enhver for sit Vedkommende, afgive skriftlig Erklæring paa Tro og Love om, at der ikke er nogen Hindring for Ægteskabet af saadan Grund som nævnt i § 11.

6. Brudefolkene skal skriftlig paa Tro og Love erklære, at de ikke er saa nær beslægtede eller besvogrede som angivet i § 12 eller § 14, samt enten paa samme Maade erklære, at der ikke bestaar det i § 13 omhandlede Slægtskab mellem dem, eller, hvis dette er Tilfældet, forevise Tilladelse til Ægteskabet i Henhold til denne Paragraf.

7. Enhver af Brudefolkene skal afgive skriftlig Erklæring paa Tro og Love om, hvorvidt han tidligere har indgaaet Ægteskab. Er dette Tilfældet, skal der fremlægges Bevis for, at den tidligere

Ægtefælle er død eller at Ægteskabet er opløst ved Skilsmisse eller omstødt.

Beviset for den tidligere Ægtefælles Død føres som Regel ved Attest fra indenlandsk eller udenlandsk offentlig Myndighed. Anser Giftefoged eller Præst det for tvivlsomt, om Bevis for Død er ført, kan Parten forebringe sine Oplysninger og Bevisligheder for Stedets Underdommer, der afgør, om Beviset er tilstrækkeligt. Bevis for, at et tidligere Ægteskab her i Landet er blevet opløst ved Skilsmisse eller omstødt, føres ved Forevisning af Bevillingen eller af en Udskrift af Dommen; denne sidste skal være ledsaget enten af en Attest fra vedkommende overordnede Rets Kontor for, at Appelstævning ikke er udtaget inden 8 Uger fra Dommens Afsigelse, eller af Bevis for, at baade Modparten og Justitsministeriet har givet Afkald paa Appel.

Kongen bestemmer, om udenlandske Bevillinger eller Domme afgiver tilstrækkeligt Bevis for et Ægteskabs Ophør.

8. Har Bruden tidligere været gift, og vil hun indgaa Ægteskab inden den i § 16 bestemte Ventetid er forløbet, skal hun føre Bevis for, at hun er berettiget dertil.

9. Den, der tidligere har været gift, skal derhos godtgøre, at der ikke af Hensyn til Reglen i § 17 er noget til Hinder for det nye Ægteskabs Indgaaelse.

10. Tilhører den ene af Brudfolkene et Trossamfund, hvortil den anden ikke hører, skal de afgive skriftlig Erklæring om, i hvilken Tro Børnene af Ægteskabet skal opdrages.

11. Dersom Brudgommen i Henhold til § 19 skal have Tilladelse til Ægteskabet, maa saadan Tilladelse fremlægges.

12. Rigtigheden af de i Henhold til Nr. 6 og 7 afgivne Erklæringer skal skriftlig paa Tro og Love bekræftes af to paalidelige og fuldmyndige Forlovere, der tillige skal bevidne, at de nøje kender den paagældende Part. Forloverne kan være fælles for begge Parter; Overøvrigheden

kan i særegne Tilfælde meddele Fritagelse for at stille Forlovere.

§ 23.

Naar Brudefolkene har opfyldt de dem efter § 22 paahvilende Forpligtelser, iværksættes Lysning snarest muligt.

Lysningen skal indeholde Parternes fulde Navn, Stilling, Bopæl og Fødested.

§ 24.

Lysning sker ved offentligt Opslag. Den opslaas saavel paa det Sted her i Landet, hvor Brudgommen bor, som paa det, hvor Bruden bor. Hvis nogen af Parterne ikke bor her, opslaas Lysningen paa det Sted her i Landet, hvor vedkommende opholder sig. Lysningen skal holdes opslaaet i 14 Dage (Lysningsfristen).

Udfærdiges Lysningen af Præsten, sker Opslaget paa Kirken. Udfærdiges den af Giftefogden, sker Opslaget i København og Købstæderne paa Raadhuset, paa Frederiksberg paa Tinghuset og ellers paa et let tilgængeligt Sted efter Sogneraadets Bestemmelse.

Hvis nogen af Brudefolkene har Bopæl i Udlandet, skal Kundgørelse om Ægteskabet tillige ske der i de Tilfælde og efter de Regler, som Justitsministeriet bestemmer.

§ 25.

Anmeldelse af Hindringer for et Ægteskabs Indgaaelse sker for den Giftefoged eller Præst, der har forestaaet Lysningens Iværksættelse.

§ 26.

Naar Lysningsfristen er udløbet, uden at der har vist sig at foreligge nogen Hindring for Ægteskabets Indgaaelse, meddeler den Giftefoged eller Præst, der har forestaaet Lysningens Iværksættelse, paa Begæring Parterne Attest om, at behørig Lysning har fundet Sted, og at der ikke foreligger nogen Ægteskabshindring.

§ 27.

Hvor ganske særlige Grunde taler derfor, kan Kongen eller den han bemyndiger

meddele Fritagelse for Lysning. Betalingen for en saadan Bevilling er 10 Kr.; dog kan den i Tilfælde af Uformuenhed udfærdiges uden Betaling. Ligeledes kan Lysning undlades, naar der paa Grund af en af Parternes Sygdom er alvorlig Fare ved at opsætte Giftermaalet. Dette skal saavidt muligt godtgøres ved Lægeattest.

§ 28.

For Udførelsen af de i nærværende Kapitel omhandlede Forretninger udredes der til den Giftefoged eller Præst, der forestaar Lysningens Iværksættelse, en Afgift af 2 Kr., dog at der yderligere for den i § 26 nævnte Attest betales 1 Kr. Enhver Giftefoged eller Præst er pligtig til gratis at bistaa sine Kolleger med Lysningens Iværksættelse i sit Distrikt og meddele dem Attest herom.

KAPITEL IV.

Om Ægtevielse.

§ 29.

Ægteskab stiftes enten ved kirkelig eller ved borgerlig Vielse.

§ 30.

Kirkelig Vielse kan finde Sted:

- 1) indenfor den danske Folkekirke, naar en af Brudefolkene hører til denne;
- 2) indenfor saadanne Trossamfund, hvis Præster er anerkendte som berettigede til her i Landet at forrette Vielser med borgerlig Gyldighed, naar en af Brudefolkene hører til vedkommende Trossamfund.

Kongen kan bestemme, at Medlemmer af udenlandske evangelisk-lutherske Trossamfund skal være ligestillede med Folkekirkens Medlemmer med Hensyn til Adgangen til kirkelig Vielse.

§ 31.

Kirkelig Vielse indenfor Folkekirken foretages af dennes Præster.

Ved kgl. Anordning bestemmes det, hvilke Præster i Folkekirken der skal kunne vie, samt hvilke af disse der skal kunne bemyndige en anden i Folkekirken præsteviet Mand til paa deres Ansvar at foretage en Vielse.

Kirkelig Vielse indenfor andre Trossamfund foretages af de dertil særlig anerkendte Præster.

En Præst i Folkekirken er kun pligtig at foretage en Vielse, saafremt begge Brudefolkene hører til Folkekirken, og en af dem derhos er Medlem af hans Menighed. Præsten kan dog nægte at vie en fraskilt. Mener han iøvrigt af religiøse Grunde ikke at kunne eller burde foretage en Vielse, skal han forelægge Biskoppen Sagen; denne afgør da efter en Undersøgelse af samtlige Sagens Omstændigheder, om den paagældende Præst bør fritages for at foretage Vielsen.

§ 32.

Adgang til at blive borgerlig viet staar aaben for alle, uanset om Betingelserne for kirkelig Vielse er tilstede eller ikke.

§ 33.

Borgerlig Vielse foretages af Giftefogden. Giftefoged er i København og Købstæderne samt paa Frederiksberg Øvrigheden. Andetsteds beskikkes Giftefogden for hver Kommune af Amtsraadet efter Sogneraadets Indstilling, efter at Øvrigheden er hørt derom, og samtidig beskikkes en Stedfortræder. Beskikkelse finder Sted for 4 Aar ad Gangen. Hvervet er et borgerligt Ombud; men den, der har varetaget det i 4 Aar, er først efter andre 4 Aars Forlob pligtig paany at lade sig beskikke. Præster kan ikke beskikkes til Giftefogder.

I København kan vedkommende Borgmester autorisere en eller flere Personer til paa sit Ansvar at udføre de omhandlede Forretninger. Udenfor København kan den Øvrighedsperson, der har Forfald, lade sin dertil autoriserede Fuldmægtig træde i sit Sted. Har baade den af Amtsraadet be-

skikkede Giftefoged og hans Stedfortræder Forfald, udmelder Amtmanden en i Kommunen bosat Person til at udføre Hvervet.

Giftefogden er pligtig at foretage en begært Vielse uden Hensyn til, om nogen af Brudefolkene er bosat i det Distrikt, hvor han har Bemyndigelse til at vie.

§ 34.

Hvis ikke Fritagelse for Lysning er hjemlet ved § 27, maa Vielse ikke foretages, førend lovlig Lysning har fundet Sted. Herom maa Attest efter § 26 forelægges, medmindre den ved Vielsen fungerende Giftefoged eller Præst selv har forestaaet Lysningens Iværksættelse. Til Trods for stedfundne Lysning maa Vielsen ikke foretages, saafremt det er Giftefogden eller Præsten bekendt, at Ægteskabsbetingelserne ikke er tilstede.

Er der hengaaet mere end 3 Maaneder efter Lysningsfristens Udløb, kan Vielse ikke mere foretages paa Grundlag af den stedfundne Lysning.

§ 35.

Skal Parterne vies uden foregaaende Lysning, paaser den Giftefoged eller Præst, der foretager Vielsen, at de i § 22 foreskrevne Bevisligheder tilvejebringes.

§ 36.

Borgerlig Vielse foregaar, medmindre Giftefogden og Parterne enes om et andet passende Sted, i København paa Raadhuset eller i et af de Lokaler, der af Justitsministeriet efter Kommunalbestyrelsens Indstilling godkendes til saadant Brug, i Købstæderne paa Raadhuset, paa Frederiksberg paa Tinghuset og ellers paa Giftefogdens Bopæl eller et andet Sted, som Sogneraadet maatte bestemme.

Vielse i Folkekirken foregaar i en af dennes Kirker, medmindre andet tillades ved særlig Bevilling fra Kongen eller den han bemyndiger, eller en af Parterne er livsfarlig syg. Betalingen for en saadan Bevilling er 10 Kr.; dog kan den i Tilfælde af Uformuenhed udfærdiges uden Betaling.

Maa Giftefogden eller Præsten i Anledning af Vielsen møde mere end 1 Kilometer fra sin Bolig, skal Parterne paa passende Maade befordre ham dertil.

§ 37.

Vielsen skal foregaa i mindst 2 Vidners Overværelse.

Ved Vielsen skal Brudefolkene under samtidigt Møde for Giftefogden eller Præsten paa hans Spørgsmaal erklære at ville ægte hinanden, og derpaa af ham forkynnes at være Ægtefolk.

De nærmere Regler om Fremgangsmaaden ved borgerlig Vielse og ved Vielse i Folkekirken gives af Kongen.

§ 38.

En stedfunden Vielse er uden Virkning, hvis den ikke er foretaget af en Myndighed, der ifølge §§ 31 og 33 kan foretage Vielser, eller hvis de i § 37, 2. Stk., foreskrevne Regler ikke er iagttagne. Derimod er det uden Betydning for Vielsens Gyldighed, at Reglerne om Lysning eller om Vielse iøvrigt er tilsidesatte, eller at Giftefogden eller Præsten i det foreliggende Tilfælde har overskredet Grænserne for sin Beføjelse.

§ 39.

Umiddelbart efter Vielsen indføres den af Giftefogden i en dertil indrettet Protokol (Ægteskabsbogen), af Præsten i Kirkebogen. Nærmere Regler om Førelse af Ægteskabsbogen og dens Duplikat, om Vielsens Anmeldelse til anden Kirkebog eller Ægteskabsbog og om Udfærdigelse af Bevis for Vielsen vil, indtil disse Forhold ordnes ved Lov, være at give ved kgl. Anordning.

§ 40.

Saafermt Brudgommen er pensionsberettiget Embedsmand i den danske Stats Tjeneste eller Lærer i den danske Folkeskole og ikke forinden Vielsen har godtgjort at være fritaget for eller have opfyldt den ham efter Lovgivningen paahvilende Forpligtelse med Hensyn til Enke-

forsørgelse, skal den Giftefoged eller Præst, der foretager Vielsen, uden Ophold gøre Indberetning derom til henholdsvis Finansministeriet eller Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

§ 41.

For Medvirkning ved Vielsen betales der Giftefogden 2 Kr., medens Præsten og Kirkebetjenten faar Betaling efter de herom gældende Regler.

Den for Udskrifter af Kirkebogen hjemlede Betaling skal ogsaa udredes for Udskrifter af Ægteskabsbogen.

Statskassen afholder Udgiften til de Tavler, paa hvilke Lysning opslaas, til Anskaffelse af Ægteskabsbøger og Duplikater af disse samt til Duplikaternes Førelse.

§ 42.

Ægtefællerne har Adgang til at faa et ved borgerlig Vielse indgaaet Ægteskab kirkelig velsignet efter Aftale med en Præst i Folkekirken. Nærmere Regler herom fastsættes ved kgl. Anordning.

§ 43.

Angaaende de ovenfor i §§ 31, 4. Stk., 36, 37, 3. Stk., 41 og 42 omhandlede Forhold gælder for de anerkendte Trossamfunds Vedkommende disses særlige Forskrifter.

KAPITEL V.

Om Ægteskabs Omstødelse.

§ 44.

Er Ægteskab indgaaet i Strid med Reglerne i §§ 12, 14 eller 15, bliver det at omstøde ved Dom.

I Tilfælde af Tvegifte kan det dog ikke omstødes, naar det tidligere Ægteskab er ophørt, inden Sag er anlagt.

Sag til Omstødelse skal anlægges af det offentlige, men kan ogsaa anlægges af en af Ægtefællerne eller i Tilfælde af Tvegifte tillige af Ægtefællen i det tidligere Ægteskab.

§ 45.

En Ægtefælle, som ved Ægteskabets Indgaaelse var sindssyg, uden at have faaet Tilladelse til Ægteskabet efter § 10, eller som var i højere Grad aandssvag, kan paastaa sit Ægteskab omstødt ved Dom. Er der hengaaet 6 Maaneder, efter at Sindsygdommen er blevet helbredet, kan Sag ikke længer anlægges.

Havde den anden Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse ikke Kundskab om Sindssygdommen eller Aandssvagheden, kan ogsaa han paastaa Ægteskabet omstødt, medmindre der er forløbet 6 Maaneder efter at han har faaet saadan Kundskab, eller Sygdommen senere er helbredet. Sagen maa i hvert Fald anlægges senest 3 Aar efter Ægteskabets Indgaaelse.

§ 46.

Et Ægteskab bliver endvidere at omstøde efter Paastand af den ene Ægtefælle:

1. naar han ved Ægteskabets Indgaaelse befandt sig i forbigaaende Sindsforvirring eller lignende Tilstand, som udelukker retlig Handleevne;
2. naar han af en Fejltagelse har ladet sig vie til en anden end sin Forlovede eller uden at ville indgaa Ægteskab;
3. naar uden hans Vidende den anden Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse led af Konssygdom, som endnu frembød Smittefare, Epilepsi med jævnlige Anfald eller Spedalskhed, eller af en uhelbredelig legemlig Mangel, der gør uskikket til Ægteskab;
4. naar han er blevet forledet til at indgaa Ægteskabet derved, at han af den anden Ægtefælle gennem falske Oplysninger eller svigagtig Fortielse af Sandheden er vildledet om, hvem den anden er, eller angaaende saadanne Omstændigheder ved hans tidligere Liv, som med Føje maatte have afholdt Sagsøgeren fra at indgaa Ægteskabet;
5. naar han er blevet tvunget til at indgaa Ægteskabet.

Sag om Ægteskabs Omstødelse kan

ikke længere anlægges, naar der er forløbet 6 Maaneder, efter at den under Nr. 1 omtalte Sindstilstand er ophørt, eller efter at den paataaleberettigede Ægtefælle i de under Nr. 2—4 nævnte Tilfælde er blevet bekendt med Omstødelsesgrunden, eller efter at den under Nr. 5 nævnte Tvang er ophørt. Sag maa i hvert Fald være anlagt senest 3 Aar efter Ægteskabets Indgaaelse. Sag om Omstødelse kan ikke heller anlægges, a) paa Grund af Kønssygdom, naar Ægtefællen ikke er blevet smittet og Sygdommen er ophørt at være smitsom, eller b) paa Grund af anden Sygdom, naar den er helbredet.

§ 47.

Med Hensyn til Retsvirkningerne af Ægteskabs Omstødelse finder Reglerne om Skilsmisse tilsvarende Anvendelse, medmindre andet nedenfor er bestemt.

§ 48.

Ved Deling af fælles Formue i Anledning af et Ægteskabs Omstødelse udtager hver Ægtefælle forlods saa meget, som svarer til hvad han har indbragt i Boet ved Ægteskabets Indgaaelse eller gennem senere Erhvervelse ved Arv eller Gave, eller hvad han har overført til Fællesboet fra eget Særeje. Strækker den fælles Formue ikke til, sker der forholdsvis Afkortning. Det som den ene Ægtefælle har skænket den anden som Særeje kan fordres tilbage.

§ 49.

Omstødes et Ægteskab ifølge § 44, og var den ene Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse i god Tro, den anden derimod ikke, har den førstnævnte Krav paa en billig Godtgørelse, der fastsættes under Hensyn til begges økonomiske Kaar og de øvrige Omstændigheder.

Samme Ret tilkommer en Ægtefælle, som opnaar sit Ægteskabs Omstødelse ifølge § 45, 1. Stk. eller § 46, hvis den Omstændighed, hvorpaa Omstødelsen grundes, var den anden Ægtefælle bekendt.

Kravet paa Godtgørelse, der kan tilkendes som en periodisk Ydelse, skal fremsættes under Omstødelsessagen.

§ 50.

For Tiden efter Ægteskabets Omstøelse paahviler det ikke nogen af Ægtefællerne at bidrage til den anden Ægtefælles Underhold.

§ 51.

Omstødes et Ægteskab, der er indgaaet til Trods for en Omstødelsesgrund, som var Hustruen bekendt ved Ægteskabets Indgaaelse, bliver det paa Mandens Forlangende i Dommen at udtale, at hun ikke længere maa bære hans Navn.

§ 52.

Dør en af Parterne i et Ægteskab, som kunde omstødes efter § 44, inden Omstøelse er sket, kan den efterlevende Ægtefælle eller enhver af Arvingerne kræve Reglerne i § 48 bragte til Anvendelse, ligesom Ægtefællen kan kræve Godtgørelse efter Reglen i § 49.

Den i nærværende Paragrafs 1ste Stykke hjemlede Ret tilkommer den paataleberettigede efter §§ 45 eller 46, naar den anden Ægtefælle dør, inden Omstøelse er sket, og inden Paataleretten er tabt.

Dør den ifølge §§ 45 eller 46 paataleberettigede Ægtefælle, efter at Sagen er anlagt, eller var han i de i § 45, 1. Stk. eller § 46, Nr. 1, nævnte Tilfælde indtil sin Død i saadan Tilstand som der nævnt, kan ogsaa enhver af hans Arvinger kræve Reglerne i § 48 bragte til Anvendelse.

Krav efter 1., 2. og 3. Stk. maa fremsættes inden 6 Maaneder efter Dødsfaldet.

Dør en tvegift Ægtefælle, inden Ægteskabet er omstødt, skal den Ret mod Tredjemand til Erstatning, Pension eller andet økonomisk Gode, som ved Dødsfald tilfalder en efterlevende Ægtefælle, tilkomme Ægtefællen i det første Ægteskab, saafremt andet ikke fremgaar af Omstændighederne.

§ 53.

Saafrømt Reglerne i § 52, 1. eller 2. Stk. paa Ægtefællens Begæring bringes til Anvendelse, bortfalder dennes lovbestemte Arveret efter den anden Ægtefælle.

KAPITEL VI.

Om Separation og Skilsmisse.

§ 54.

Naar Ægtefæller, som finder ikke at kunne fortsætte Samlivet, er enige om at ønske Separation og om Ordningen af de i §§ 68, 70 og 71 omhandlede Forhold, bliver Separationsbevilling at meddele dem af Overøvrigheden. Forinden skal Reglerne i § 77 være iagttagne.

§ 55.

Efter Paastand af den ene Ægtefælle bliver der at give Dom til Separation, naar den anden Ægtefælle gør sig skyldig i grov Forsømmelse af sin Underholdspligt mod Ægtefællen eller Børnene eller iøvrigt i grov Krænkelse af sine Pligter imod dem eller er henfalden til Misbrug af Beruselsesmidler eller fører et lastefuldt Liv, medmindre saadanne Omstændigheder foreligger, at det dog billigvis kan fordres, at Sagsøgeren skal fortsætte Samlivet.

Maa ellers paa Grund af dyb Uoverensstemmelse mellem Ægtefællerne Forholdet mellem dem anses for saaledes odelagt, at Samlivets Fortsættelse ikke billigvis kan fordres, kan enhver af dem faa Dom til Separation, medmindre det oplyses, at det er Sagsøgeren der væsentlig bærer Skylden for Uoverensstemmelsen.

§ 56.

Har Ægtefæller levet separerede i et Aar, uden at Samlivet senere er genoptaget, bliver Ægteskabet at opløse ved Bevilling af Justitsministeriet eller hvem dette bemyndiger, naar Ægtefællerne er enige om Skilsmissen og om Ordningen af de i §§

69, 70 og 71 omhandlede Forhold. Har de levet separerede i to Aar, kan enhver af Ægtefællerne kræve Bevillingen. Forinden Bevilling efter denne Paragraf meddeles, skal Reglerne i § 77 være iagttagne.

§ 57.

Har paa Grund af Uoverensstemmelse mellem Ægtefæller deres Samliv uden stedfunden Separation været hævet i mindst 3 Aar, uden at det senere er genoptaget, kan enhver af Ægtefællerne paastaa Ægteskabet opløst ved Dom. Oplyses det, at Sagsøgeren væsentlig bærer Skylden for Samlivets Ophævelse, kan Skilsmisse dog ikke gives mod Sagsøgte's Indsigelse, medmindre særlig vægtige Grunde taler derfor.

§ 58.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle i 2 Aar mod Sagsøgerens Vilje og uden fyldestgørende Grund har unddraget sig Samlivet, og dette ikke senere er genoptaget.

§ 59.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle er forsvundet, og 3 Aar er hengaaede fra den sidste Efterretning om, at han var i Live.

§ 60.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle har indgaaet nyt Ægteskab i Strid med Reglen i § 15.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om det nye Ægteskabs Indgaaelse.

§ 61.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle har gjort sig skyldig i Ægteskabsbrud eller andet usædeligt Forhold, der kan sidestilles dermed, medmindre

Ægtefællen frivillig har medvirket til Handlingen eller har samtykket i den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om Handlingen, og senest inden 3 Aar efter at den er begaaet.

§ 62.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle med Kundskab eller Formodning om at lide af Kønssygdom, som endnu frembyder Smittefare, ved Samleje har udsat Ægtefællen for Smitte, medmindre Ægtefællen med Kundskab om Smittefaren frivillig lod sig udsætte for den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om, at han er blevet udsat for Smitte, og kan, hvis Ægtefællen ikke er blevet smittet, ikke anlægges, efter at Sygdommen er op-
hørt at være smitsom.

§ 63.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden har stræbt Sagsøgeren efter Livet eller har gjort sig skyldig i Mishandling af denne eller Børnene, medmindre Sagsøgeren frivillig har medvirket til Handlingen eller har samtykket i den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om Handlingen, og senest inden 3 Aar efter at den er begaaet.

§ 64.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle er dømt til Frihedsstraf i 2 Aar eller til strengere Straf, medmindre Ægtefællen frivillig har medvirket til den strafbare Handling eller har samtykket i den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om Domfældelsen, og senest inden 3 Aar efter Dommens Afsigelse.

§ 65.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle lider af saadan Sindsygdhed, at Fortsættelsen af Ægteskabet ikke bør fordres, og Sygdommen under Ægteskabet mindst har varet i de sidste 3 Aar, uden at der er rimelig Udsigt til varig Helbredelse.

§ 66.

Ved Separation eller Skilsmisse bortfalder det mellem Ægtefællerne bestaaende Formuefællesskab, og Boet deles efter de for saadan Deling i Almindelighed gældende Regler.

Ved Dom til Separation i Medfør af § 55, 1. Stk., skal der dog, for saa vidt Boet er af ringe Værdi, efter Paastand tillægges Sagsøgeren Ret til af Boet at udtage Bohave, Arbejdsredskaber og andet Løsøre i det Omfang, hvori han skønnes at trænge dertil for at kunne opretholde Hjemmet, selvom der herved tilfalder ham mere end hans Andel i Boet udgør.

§ 67.

Dømmes der til Skilsmisse paa Grund af Forhold, hvorved den ene Ægtefælle grovt har krænket den anden, kan der efter Paastand tilkendes Sagsøgeren en billig Godtgørelse, der fastsættes under Hensyn til begge Parter økonomiske Kaar og de øvrige Omstændigheder. Godtgørelsen fastsættes til en samlet Sum eller en periodisk Ydelse.

Krav efter denne Paragraf maa fremsættes under Skilsmissesagen.

§ 68.

Bestemmelse om, hvorvidt den ene Ægtefælle i Separationstiden skal bidrage til den andens Underhold, og om Bidragets Størrelse træffes ved Bevillingen eller Dommen, for saa vidt den ikke helt eller delvis henskydes til Overøvrighedens senere

Afgørelse. Ved Afgørelsen tages der Hensyn til, i hvilket Omfang den, der ønsker Bidrag, selv kan skaffe sig et efter sine Livsforhold tilstrækkeligt Underhold, og hvorvidt den anden Part efter sine økonomiske Kaar, derunder sin Erhvervsevne, og de øvrige Omstændigheder formaa at udrede Underholdsbidrag. Den Ægtefælle, hvem Skylden for Separationen væsentlig paahviler, maa der ikke tillægges noget Bidrag, medmindre særlige Grunde taler derfor.

§ 69.

Ved Skilsmisse træffes der, efter de samme Regler som i forrige Paragraf angivet, Bestemmelse om Ægtefællernes Underholdspligt overfor hinanden, dog at Bidrag her kun bliver at paalægge, naar Omstændighederne i særlig Grad taler derfor, og at Bidrag aldrig kan tillægges den, hvem Skylden for Skilsmissen væsentlig paahviler.

Underholdspligten bortfalder, hvis den berettigede indgaar nyt Ægteskab.

§ 70.

Ved Separation eller Skilsmisse vil der i Bevillingen eller Dommen være at træffe Bestemmelse om, hvem Forældremyndigheden over Ægtefællernes fælles Børn skal tillægges, eller hvis den ene Ægtefælle ikke findes at burde have Forældremyndigheden over dem alle, hvorledes de skal fordeles mellem Ægtefællerne. Er de enige, træffes Afgørelsen overensstemmende med deres Ønske, for saa vidt det ikke aabenbart vilde stride mod Børnenes Tarv. Er Ægtefællerne ikke enige, afgøres Spørgsmaalet efter hvad der under særligt Hensyn til Børnenes Tarv findes billigt. Er det godtgjort, at den ene af Ægtefællerne væsentlig bærer Skylden for Separationen eller Skilsmissen, og er de lige skikkede til at opdrage Børnene, skal den anden Ægtefælle være nærmest til at faa Forældremyndigheden. Over hvert Barn skal Forældremyndigheden udelt tilfalde den ene af Ægtefællerne.

Inden den omtalte Bestemmelse træffes, vil, hvor det findes paakrævet, Erklæring være at indhente fra vedkommende Værgeraad.

§ 71.

Bestemmelse om, hvorledes i Tilfælde af Separation eller Skilsmisse Forældrenes Pligt til at underholde deres Børn skal fordeles mellem dem, træffes ved Bevillingen eller Dommen, for saa vidt den ikke helt eller delvis henskydes til Overøvrighedens senere Afgørelse.

Ved Fordelingen tages der Hensyn til Forældrenes økonomiske Forhold, derunder deres Erhvervsevne, og deres øvrige Livsforhold. Den, som ikke opfylder sin Del af Underholdsbyrden gennem Underhold af Børn, som den har hos sig, kan det efter Begæring af den anden Ægtefælle paalægges at udrede Underholdsbidrag.

§ 72.

Bestemmelse om Underholdsbidrag til Ægtefælle og Børn træffes kun indtil videre, og ny Afgørelse kan senere træffes af Overøvrigheden paa en af Ægtefællernes Begæring, naar Forholdene væsentlig har forandret sig eller Børnenes Tarv kræver det. Dog kan det, hvor særlige Grunde taler derfor, ved Dom eller Bevilling fastslaas, at Afgørelsen med Hensyn til en fraskilt eller frasepareret Ægtefælles Underholdskrav skal være endelig, og Forandring kan da ikke senere finde Sted.

Afgørelsen i Henhold til § 70 om Forældremyndigheden over Børnene kan ligeledes senere forandres paa Begæring af en af Ægtefællerne, hvis Hensynet til Børnenes Tarv under væsentlig forandrede Forhold kræver det. Begæring herom fremsættes for Retten, hvis den oprindelige Bestemmelse er truffet ved Dom, og ellers for Overøvrigheden.

§ 73.

Er der mellem Ægtefæller med forestaaende Separationsdom for Øje truffet Aftale om Fordeling af Formuen, om

Godtgørelse efter § 67 eller om Underholdspligt overfor Ægtefællen eller Børnene saavel for Separationstiden som for Tiden efter en mulig paafølgende Skilsmisse, kan Retten under Separationssagen efter Paa-stand af en af Ægtefællerne erklære Aftalen for uforbindende som aabenbart ubillig for denne Ægtefælle. Tilsvarende Regler gælder om Aftale med forestaaende Skilsmisshedom for Øje.

Aftale mellem Forældrene om Fordeling af deres Underholdspligt overfor Børnene skal derhos ikke være til Hinder for, at der senere paa Begæring træffes anden Afgørelse af Overøvrigheden, naar Forholdene væsentlig har forandret sig, eller naar Aftalen strider mod Børnenes Tarv.

§ 74.

Til Inddrivelse af de i §§ 68, 69 og 71 omhandlede Underholdsbidrag kan de Retsmidler anvendes, som er hjemlede med Hensyn til forladte Hustruer og de hos disse værende Børn, dog at Afsoning ikke kan anvendes for de Hustruen paalagte Bidrag til Mandens Underhold.

De i §§ 68, 69 og 71 indeholdte Regler om Underholdspligt gør ingen Forandring i de efter Fattiglovgivningen gældende Regler om Forældres Pligt til at forsørge deres Børn eller om en Persons Pligt overfor det offentlige til at forsørge sin Ægtefælle.

§ 75.

Naar et Ægteskab opløses paa Mandens Begæring paa Grund af Forhold, for hvilke Hustruen væsentlig bærer Skylden, bliver det paa hans Forlangende i Dommen at udtale, at Hustruen ikke mere maa bære hans Navn.

§ 76.

Hvis Ægtefæller, som er blevet separerede, genoptager Samlivet, bortfalder Separationens Virkninger for Fremtiden.

KAPITEL VII.

Regler om Ægteskabssager m. m.

§ 77.

Forinden Begæring om Separation indgives til Overøvrigheden, skal der, under Ægtefællernes personlige Møde, forsøges Mægling mellem dem om Fortsættelsen af det ægteskabelige Samliv. Mæglingen foretages af Forligskommissionen, hvis begge Parter ønsker det, eller de ikke hører til samme Trossamfund, men ellers af Præsten.

Forinden Bevilling til Separation eller Skilsmisse meddeles, skal der, medmindre den bevilgende Myndighed skønner det uforødent, forhandles med Parterne af Overøvrigheden eller efter dennes Bemyndigelse af Underøvrigheden om Vilkaarene for Separationen eller Skilsmissen.

Mægling og Vilkaarsforhandling kan, hvis Parterne bor i mere end 30 Kilometers Afstand fra hinanden, foregaa særskilt med hver af dem og bortfalder for den Parts Vedkommende, der ikke har Ophold her i Landet.

Nærmere Regler for deres Foretagelse, fastsættes af Kongen. Det har sit Forblivende ved Bestemmelserne i Pl. 10. Febr. 1818.

§ 78.

Ægteskabssager er Sager om Ægteskabs Omstødelse, Separation eller Skilsmisse, eller Sager, der anlægges til Erhvervelse af Dom for, at et Ægteskab bestaar eller ikke bestaar.

§ 79.

Bortset fra de i § 44 omhandlede Tilfælde kan Ægteskabssag alene anlægges af den, der paastaar at være eller ikke at være Ægtefælle, eller som søger sit Ægteskab omstødt eller opløst.

§ 80.

Rejses Sag til Omstødelse af et Ægteskab af nogen anden end den ene af Ægtefællerne i vedkommende Ægteskab, maa

begge Ægtefællerne stævnes som Modparter. Sagen kan anlægges paa det Sted, hvor en af Ægtefællerne i Medfør af § 84 kunde være sagsøgt.

§ 81.

Paatalemyndigheden er berettiget til at optræde i en Ægteskabssag til Varetagelse af det offentliges Interesser og kan ligeledes uden at være indtraadt i Sagen i 1. Instans paa det offentliges Vegne paaanke Dommen saavel som ogsaa indtræde i Sagen for den overordnede Ret. Retten skal, hvor den skønner, at der kan være Anledning for det offentlige til at optræde, give Paatalemyndigheden Meddelelse om Sagen.

§ 82.

I Ægteskabssager kan Parterne optræde paa egen Haand uden Hensyn til Alder. Det samme gælder om Ægtefæller, der er umyndiggjorte af andre Grunde end Sindssygdom eller Aandssvaghed.

For en paa Grund af Sindssygdom eller Aandssvaghed umyndiggjort Person anlægges Ægteskabssag af Værgen med Overøvrighedens Samtykke.

§ 83.

Ægteskabssag kan anlægges heri Landet, saafremt Sagsøgte paa den Tid, Sagen rejses, har Bopæl her, eller saafremt begge Ægtefællerne har dansk Indfødsret.

Det samme gælder, naar Ægtefællerne ikke har Indfødsret i samme Land, saafremt deres sidste fælles Statsborgerret var dansk.

Ægteskabssag kan ligeledes anlægges heri Landet, hvis Ægtefællernes sidste fælles Bopæl var her, og den sagsøgte Ægtefælle har forladt den anden imod dennes Vilje og uden fyldestgørende Grund, eller har forandret Bopæl, efter at en Skilsmisse- eller Separationsgrund var opstaaet.

Søgmaal angaaende et Ægteskabs Omstødelse eller angaaende dets Bestaaen kan altid anlægges heri Landet, naar nogen af

Ægtefællerne ved Ægteskabets Indgaaelse havde dansk Indfødsret.

Anvendelsen af Reglerne i denne § kan nærmere bestemmes eller indskrænkes ved Overenskomst med fremmed Stat.

§ 84.

Sagen anlægges paa det Sted, hvor Sagsøgte har sit Hjemting.

Hvis Sagsøgte har forladt Landet, eller det ikke vides, hvor han er, anlægges Sagen ved Underretten paa det Sted, hvor Ægtefællerne havde deres sidste fælles Bopæl, eller hvor Sagsøgeren bor.

Kan intet andet Værneting paavises, anlægges Sagen ved den Underret, som Justitsministeriet bestemmer.

§ 85.

Retssager, som anlægges af det offentlige i Medfør af § 44, behandles efter Strafferetsplejens Regler uden Hensyn til, om der samtidig nedlægges Paastand om Straf.

Justitsministeriet kan bestemme, at Anlæg af en offentlig Sag til Omstødelse af et i Strid med § 15 indgaaet Ægteskab udsættes, navnlig naar der er Grund til at antage, at det første Ægteskab inden kortere Tid vil blive opløst ved Skilsmisse.

Sager, under hvilke der alene nedlægges Paastand om Separation, behandles som private Politisager, andre private Ægteskabssager efter de almindelige for Underretsproceduren i borgerlige Retssager gældende Regler, alt dog med de nedenfor givne nærmere Bestemmelser.

§ 86.

Forligsmægling foregaar ved Retten, dog at der i Separations- og Skilsmisse-sager, naar Parterne er enige herom, i Stedet herfor kan træde en med begge Parter foretagen Mægling af en Præst, til hvis Menighed en af Parterne hører. Er denne Mægling ikke foretaget inden Sagens første Foretagelse i Retten, bliver Sagen paa Begæring at udsætte herefter.

I de Tilfælde, hvor Rettens Forligs-

mægling saaledes bortfalder, skal det dog paahvile Retten forinden Dommens Afsigelse at forhandle med Parterne om de i §§ 68—72 omhandlede Vilkaar for Separationen eller Skilsmissen.

§ 87.

I en Ægteskabssag, som ikke alene angaar Separation, skal Retten, dersom Sagsøgte ikke giver Møde ved Sagfører, beskikke ham en Forsvarer.

Salæret til den for Sagsøgte beskikkede Forsvarer paalægges det offentlige, hvor det ikke paalægges Sagsøgeren som tabende Part at udrede det.

§ 88.

I Ægteskabssager kan Retten, uden Hensyn til om Modparten begærer det, paalægge Sagsøgeren at fremstille sig til Afhørelse for Retten og der under Ed at besvare de Spørgsmaal angaaende Sagens Genstand, som Retten maatte gøre. Ugrundet Undladelse heraf eller Vægtring herved har til Følge, at Sagen afvises.

Ligeledes kan Retten, hvis Sagsøgte bor eller opholder sig i Riget, paalægge denne at fremstille sig til Afhørelse for Retten og der under Ed besvare de Spørgsmaal angaaende Sagens Genstand, som gøres af Retten. Ugrundet Undladelse af at møde eller Vægtring ved at svare medfører dog kun Virkning efter § 89.

Ingen af Parterne er dog pligtig at rejse mere end 70 Kilometer paa Jernbane eller Dampskib eller 25 Kilometer paa anden Maade for at møde for en Ret udenfor den Underretskreds, hvor han bor eller opholder sig; bor han længere borte, maa han afgive Forklaring for Retten paa sit Hjemsted.

§ 89.

I Ægteskabssager har indrømmende Proceserklæringer fra Sagsøgtes Side ikke Virkning som bindende Grundlag for Stridsspørgsmaalets Indhold og Omfang, men der kan alene tillægges dem Betydning som Bevismidler.

Det samme gælder Sagsøgtes Ude-

blivelse, Tavshed eller ubestemte Erklæringer.

§ 90.

Under Sagen kan fra begge Parter Side saavel nye Paastande som nye Grunde for og Indsigelser mod fremsatte Paastande gøres gældende indtil Sagens Optagelse til Dom, og uden at ny Forligsmægling af den Grund behøver at finde Sted.

Derimod kan Omstændigheder, som er gjort gældende i en tidligere, i Realiteten paadømt, Ægteskabssag, eller som kunde være gjort gældende under en saadan, ikke benyttes som selvstændigt Søgmaalsgrundlag i en ny Sag.

§ 91.

Partsed finder — bortset fra de i § 88 nævnte Tilfælde — ikke Anvendelse i Ægteskabssager.

§ 92.

Skal der i en Ægteskabssag fores Bevis for en Ægtefælles Sindssygdом, maa sagkyndig Erklæring fra en særlig autoriseret Læge indhentes.

§ 93.

Retten kan paa Begæring af en Part eller et Vidne beslutte, at Retsmøder i Ægteskabssager foregaar for lukkede Døre.

Offentlig Gengivelse af Forhandlingerne i Retsmøder i Ægteskabssager, derunder dog ikke indbefattet selve Dommen, kan Retten paa Begæring af nogen af Parterne ved Kendelse forbyde. Overtrædelse af saadanne Forbud straffes med Bøder fra 100 —1000 Kr. Bøderne tilfalder Statskassen.

§ 94.

I Ægteskabssager skal Parterne tilsiges til at paahøre Domsafsigelsen. Hvis der har været beskikket Forsvarer for Sagsøgte, kan Tilsigelse ske til Forsvareren.

§ 95.

Ankefristen i Ægteskabssager er 8 Uger fra Dommens Afsigelse. Oprensningsbevilling kan ikke meddeles undtagen

til Kontraappel af en i rette Tid paaanket Dom.

Forinden Udløbet af den ovennævnte Frist kan Parterne ikke stedes til Indgaaelse af nyt Ægteskab, medmindre saavel den anden Part som Paatalemyndigheden giver Afkald paa Anke.

§ 96.

Ægteskabssag kan ikke rejses efter nogen af Ægtefællernes Død.

Dør en af Parterne i en Ægteskabssag forinden Domsafsigelsen, hæves Sagen.

§ 97.

I de Tilfælde, hvor det er bestemt i denne Lov, at en Ægteskabssag skal være anlagt eller rejst inden en vis Frist, skal det være tilstrækkeligt, at Retsstævning er udtaget eller Udenretsstævning er forkyndt inden Fristens Udløb.

Afvises en betimelig anlagt Sag eller hæves den, uden at det sker paa Sagsøgerens Begæring, staar det denne frit for at anlægge Sagen paany 1 Maaned derefter, selvom Fristen imidlertid er udløbet.

§ 98.

Er Ansøgning om Separation eller Skilsmisse indgivet, eller er der anlagt Retssag til Opnaaelse af Separation, Skilsmisse eller Ægteskabs Omstødelse, har Overøvrigheden, naar Hustruen herom fremsætter grundet Begæring, at give Manden Tilhold om ikke at forrykke Fællesboets Stilling, indtil Spørgsmaalet er afgjort.

Overtrædes Tilholdet, kan Hustruen straks begære gennemført Bosondring i Overensstemmelse med Reglerne i Lov Nr. 75 af 7. April 1899, Kap. V.

Desuden kan Overøvrigheden fra det i 1. Stk. angivne Tidspunkt, naar Omstændighederne særlig taler derfor, paa Hustruens Begæring midlertidig tillade Ophævelse af Samlivet samt foranstalte Underholdsbidrag paalagt Manden til Hustruen og de hos hende værende Børn, overfor

hvilke Manden har Forsørgelsespligt, i Overensstemmelse med de i §§ 68, 69, 71, 72 og 74 indeholdte Regler.

KAPITEL VIII.

Almindelige Bestemmelser og Overgangsbestemmelser.

§ 99.

Kongen træffer Bestemmelse om, hvilket Steds Overøvrighed de Beføjelser skal tilkomme, som i denne Lov er tillagt Overøvrigheden.

§ 100.

Loven er uden Indflydelse paa de særlige Regler om Ægteskabs Indgaaelse for fremmede diplomatiske eller konsulære Embedsmænd heri Landet.

Ikke heller kommer Bestemmelserne i Lovens Kap. III og IV til Anvendelse ved Indgaaelse af Ægteskab for de danske diplomatiske og konsulære Embedsmænd i Udlandet.

§ 101.

Denne Lov træder i Kraft den 1. Januar 191

§ 102.

Adgangen til at indgaa nyt Ægteskab efter tidligere erhvervet Skilsmisse bedømmes efter denne Lovs Regler.

Dog skal den Kvinde, som før Lovens Ikrafttræden har opnaaet Skilsmisse og Tilladelse til at indgaa nyt Ægteskab, være berettiget hertil uden at behøve at afvente de i Lovens § 16 foreskrevne Frister.

§ 103.

Er der før Lovens Ikrafttræden iværksat Lysning eller meddelt Fritagelse herfor, skal vedkommende Brudefolk i et Tidsrum af 3 Maaneder fra Lysningen eller fra Fritagelsens Meddelelse være berettigede til at indgaa Ægteskab, dog at den i § 22 foreskrevne Prøvelse af Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse da bliver at foretage ved Vielsen.

§ 104.

Et Ægteskab, der er indgaaet før Lovens Ikrafttræden, kan ikke omstødes, medmindre det efter baade da gældende Ret og nærværende Lov kan kendes ugyldigt eller omstødes.

Omstødes det, kommer de i nærværende Lov fastsatte Regler om Virkningen af Ægteskabs Omstødelse til Anvendelse.

§ 105.

Ægtefæller, der før Lovens Ikrafttræden er blevet separerede, skal være berettigede til at opnaa Skilsmisse efter Lovens § 56.

§ 106.

Er der før Lovens Ikrafttræden anlagt Skilsmissesag eller Sag om Ægteskabs Ugyldighed, eller er der indgivet Begæring om Skilsmisse eller Separation, kommer ældre Rets Regler til Anvendelse paa Forholdet.

§ 107.

Loven kommer til Anvendelse paa alle Sager eller Andragender angaaende Separation eller Skilsmisse, der rejses eller indgives efter Lovens Ikrafttræden, selvom den Omstændighed, hvorpaa Separations- eller Skilsmissekravet støttes, ligger forud for Lovens Ikrafttræden.

§ 108.

Fra denne Lovs Ikrafttræden ophæves D. L. 3. Bog, 16. Kap., Art. 1—4, 8, 10, 15, 16, Nr. 1—8; D. L. 6. Bog, 13. Kap., Art. 2 og 16; Fr. 5. Marts 1734; Fr. 29. Maj 1750; Fr. 18. December 1750; Fr. 23. Maj 1800, 1. Afd. § 1; Fr. 18. Oktbr. 1811; Fr. 30. April 1824 §§ 1—7, 9, 11, 12 og 14—19; Fr. 23. Maj 1827; Fr. 11. Sept. 1839 § 16; L. 13. April 1851 §§ 1—8, § 9, 1. Pkt.; Straffelov 10. Febr. 1866 § 163; Fattiglov 9. April 1891 § 42; L. Nr. 131 af 27. Maj 1908 §§ 1 og 14.

Endvidere bortfalder hvad der iøvrigt i Lovgivningen maatte være stridende mod denne Lov.

Bemærkninger

til

foranstaaende Lovudkast.

Nogen samlet Lovgivning vedrørende Ægteskabsretten findes ikke her i Danmark. De vigtigste nugældende Regler indeholdes i D. L. 3die Bog 16de Kap., Frd. 5. Marts 1734, Frd. 23. Maj 1800, Frd. 30. April 1824, Lov 13. April 1851 og Lovene Nr. 131 og 133 af 27. Maj 1908, jfr. Lov Nr. 112 af 29. April 1913, hvortil for Formueforholdets Vedkommende kommer Lov 7. April 1899. Desuden har, som det navnlig nærmere skal udvikles nedenfor i Bemærkningerne til Skilsmissekapitlet, Kap. VI. talrige Regler udviklet sig gennem Praxis. Overfor en saa gammel, delvis forældet og spredt Lovgivning kan der ikke være Tvivl om, at det paa saa vigtigt et Samfundsomraade, som Ægteskabet og Familien udgør, er af Betydning, at Reglerne tages op til en samlet Behandling, og at hele den herfor gældende Ret udformes overensstemmende med Nutidens Liv.

Det er denne Opgave, der er tildelt Familieretskommissionen, og til hvis Løsning nærværende Udkast udgør det første Skridt, idet der foruden det her foreliggende Forslag til Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning og det samtidig forelagte Udkast til Lov om Adoption ogsaa skal udarbejdes Forslag til Lov om Formueforholdet mellem Ægtefæller og om det personlige Forhold mellem Forældre og Børn (Forældremyndighed), det sidste i delvis Tilslutning til en Lov om Myndighed. Nærværende Forslag indeholder Regler om Forlovelse (Kap. I.), om Betingelserne for Ægteskab (Kap. II.), om Lysning til Ægteskab og Beviset for Ægteskabsbetingelserne (Kap. III.), om Ægtevielse (Kap.

IV), om Ægteskabs Omstødelse (Kap. V), om Separation og Skilsmisse (Kap. VI), om Fremgangsmaaden i Ægteskabssager (Kap. VII) samt endelig almindelige Bestemmelser og Overgangsbestemmelser (Kap. VIII).

Angaaende nogle af disse Emner, nemlig Ægteskabsbetingelserne, Lysning og Ægtevielse (Stiftelsesformen), har der i den nyere Tid flere Gange været udarbejdet og fremsat Forslag, uden at noget af disse dog er blevet gennemført til Lov. Der indbragtes saaledes i Folketinget i Rigsdagssamlingen 1896/97 ad privat Vej et Lovforslag om Ægteskabs Indgaaelse, hvilket Forslag blev vedtaget af Folketinget, men ikke opnaaede endelig Vedtagelse af Rigsdagen. Væsentlig paa Grundlag af dette Forslag udarbejdedes der derefter af Regeringen et nyt Forslag, som fremsattes i Rigsdagssamlingen 1902/03 og med forskellige mindre Ændringer forelagdes paa ny i de følgende Samlinger 1903/04 og 1904/05, da det endelig bortfaldt. Hovedemnet for disse Lovforslag var imidlertid Ægteskabets Stiftelsesform, og kun som et Slags Accessorium hertil, nærmest begrundet i Nødvendigheden af at skaffe de læge Ægteskabsforstandere en klar Vejledning i, hvad de skulde paase, optog man Regler om Ægteskabsbetingelserne. Disse Regler gik derfor ogsaa væsentlig kun ud paa at samle og klargøre de allerede gældende Regler, særlig de i Fr. 30. April 1824 indeholdte, og tilstræbte ikke nogen mere almindelig Reformering af den gældende Ret, om end Forslagene indeholdt et Par Lempelser i denne, og navnlig ophævede Fr. 5. Marts 1734 §§ 5 og 7 samt afskaffede flere af de nugældende dispensable Ægteskabsforbud.

Ved Udarbejdelsen af de her foreslaaede Regler har Bestræbelserne maattet være rettede paa samtidig med at værne om Ægteskabsinstitutionens Autoritet og Familielivets Trivsel at tage det fornødne Hensyn til Individernes Frihed, et Hensyn, som er af saa meget større Betydning, som man ved

for strenge Ægteskabsbetingelser og for snævre Skilsmisserregler altid vil udsætte sig for at befordre frie Kønsforbindelser og dermed i Virkeligheden undergrave Ægteskabet. Imidlertid har det ikke kunnet undgaas paa visse Punkter at skærpe Ægteskabsbetingelserne; men dette skyldes netop et først i vore Dage paa Grundlag af videnskabelige Anskuelser i Nutiden rejst Krav om igennem selve Ægteskabsbetingelserne at værne om Ægtefællernes og deres Afkoms Sundhed. Af Hensyn hertil har man maattet paalægge Brudefolkene visse Forpligtelser med Hensyn til forskellige smittefarlige og arvelige Sygdomme, ligesom man har indskrænket Adgangen til Ægteskab mellem visse nærbeslægtede (Onkel og Niece) ganske vist kun gennem et dispensabelt Forbud. Paa den anden Side afskaffer Forslaget visse nugældende Ægteskabshindringer paa Grund af Svogerskab (ulovligt Svogerskab, Broders Enke, tidligere Hustrus Fæster eller Moster), ophæver Sørgetiden for Mænd og erstatter Sørgetiden for Enker med en anden, ofte kortere Ventetid, som saa udstrækkes ogsaa til fraskilte Hustruer, og erstatter endelig Kravet efter Fattiglovens § 42 om Fattigvæsenets Samtykke med en stærkt begrænset Vetoret for Fattigvæsenet. Dernæst afskaffer Forslaget Nødvendigheden af Tilladelse til nyt Ægteskab efter Skilsmisse, navnlig ogsaa Reglen i D.L. 3—16—8 om, at de, der har bedrevet Hor med hinanden, ikke maa gifte sig uden særlig Dispensation. Endvidere ophæver Forslaget Frd. af 5. Marts 1734 og giver i Stedet derfor Bestemmelser navnlig om Erstatning, der stemmer med Nutidens Opfattelse. Det indskrænker derhos ganske vist Adgangen til kirkelig Vielse noget, men det fastholder dog Adgangen dertil i det væsentlige, og det aabner alle Adgang til borgerlig Ægteforening. Fremdeles ophæver det den nugældende Rets Regler om, at visse formelt lovlig stiftede Ægteskaber er ugyldige uden Dom, det lader Omstødelse af Ægteskaber, være sig efter det Offentliges eller en Parts Begæ-

ring, have Retsvirkninger, der i væsentlige Henseender falder sammen med Skilsmisssens, og det indfører den meget betydelige Forandring, at Separation, hvorom Parterne ikke er enige, og Skilsmisse, der ønskes uden foregaaende Separation, kun kan opnaas ved Dom, medens man af Hensyn til Parternes Bekvemmelighed har bibeholdt den administrative Afgørelsesmaade, hvor Parterne er enige om Separation, og hvor Skilsmisse søges efter Separation.

Endelig er Reglerne for Fremgangsmaaden i Ægteskabssager søgt ændrede til bedre Overensstemmelse med Nutidens Krav.

Kapitel I.

Medens der i nugældende dansk Ret, efter at Trolovelsesinstituttet er blevet ophævet i 1799, overhovedet ingen Retsvirkninger knyttes til Forlovelse — naar denne ikke efterfølges af Besvangrelse — gælder det efter de fleste moderne Retssystemer, at en Forlovelse vel ikke hjemler noget Retskrav paa senere Indgaaelse af det paatænkte Ægteskab, men dog foranlediger visse Retsvirkninger af økonomisk Natur, idet den ved at brydes efter Omstændighederne i større eller mindre Omfang skaber Erstatningskrav mellem de forlovede. Dette er saaledes Tilfældet efter B. G. B. §§ 1298 og 1299 og Schw. L. §§ 92 og 93. Desuden hjemler B. G. B. § 1301 og Schw. L. § 94 i visse Tilfælde de forlovede Ret til at fordre deres Gaver tilbage. I Norge kendes ingen andre Regler herom end dem, der angaar Besvangrelse. I Sverige er Forholdet noget særligt, idet man der i de saakaldte »ufuldkomne Ægteskaber« kender en Del Forbindelser, der ligesom staar paa Overgangen mellem Forlovelse og Ægteskab.

Medens man nu fra dansk og svensk Side er enig om, at en Ægteskabslov bør indeholde visse Regler ogsaa om Forlovelse, har man i den danske Kommission ment, at disse Regler bør indskrænkes til

det strengt fornødne, idet Forlovelsesinstituttet efter her i Landet hævdvunden Sædvane og almindelig Opfattelse ikke har en saadan Fasthed, at det egner sig til dertil at knytte nogen større Gruppe af Retsregler. Man har da heller ikke i Forslaget, som sket i det svenske Udkast, villet optage nogen Definition af Begrebet Forlovelse, men har i denne Henseende villet overlade det til Retsudøvelsens Skøn, om et Forhold i det enkelte Tilfælde kan siges at have den Fasthed, at det retlig set bør behandles som Forlovelse. Ogsaa B. G. B. har undgaaet Definitionen.

I det svenske Forslag § 2 indholdes desuden Regler om, at de mellem Forlovede udvekslede Gaver normalt kan fordres tilbage, naar Forlovelsen hæves, ligesom den efterlevende, naar Forlovelsen opløses ved Døden, kan forlange sine Gaver tilbage. Regler af tilsvarende Art findes ogsaa i B. G. B. § 1301, der dog som Hovedregel udelukker Tilbageleveringskravet i Tilfælde af Død, og Schw. L. § 94, der ganske udelukker Kravet ved Døden.

Tilsvarende Regler er ikke optagne i nærværende danske Udkast. Grunden hertil er, at man ikke mener at burde opstille Tilbageleveringspligten som almindelig Regel, idet den ikke passer paa mange Slags Gaver af mere personlig Karakter, med Hensyn til hvilke det bør overlades til den enkeltes Takt og til Skik og Brug, om de skal leveres tilbage. Paa den anden Side er man, for saa vidt angaar visse Gaver, herunder navnlig dem, der snarere er Bidrag til det vordende fælles Hjem end egentlige Gaver til den ene Part, gaaet ud fra, at de almindelige Principper om bristende Forudsættingers Betydning for en Retshandels Gyldighed vil skabe den fornødne Beskyttelse af Parternes Interesser.

Men heller ikke en Erstatningsret vil i al Almindelighed kunne tilraades, blot fordi der foreligger et Brud paa et givet Ægteskabslofte. Erfaringer fra de Lande, hvor der gives Erstatning for hævede Forlovelser, viser, at

en saadan Erstatningsret i høj Grad kan give Anledning til Misbrug, idet der endog kan spekuleres i den ved, at Forlovelser indgaas med det Formaal at gøre Forholdet saa utaaleligt for den anden Part, at denne afbryder det og derved bliver erstatningspligtig. Og selv bortset fra saadanne Tilfælde vilde en almindelig Erstatningsret hovedsagelig komme dem til Gode, som der er mindst Grund til at beskytte, medens de virkelig forurettede oftest ikke vilde benytte den. Desuden stemmer en saadan almindelig Erstatningsret kun daarlig med Forlovelsens hele Karakter af en Forberedelses- og Prøvetid, gennem hvilken Parterne, navnlig naar de indgaar Forlovelsen i en ret ung Alder, bør have Adgang til at blive klare over, om et Ægteskab mellem dem virkelig kan antages at stemme med deres Velfærd, eller om de ikke hellere bør opgive det.

Det danske Udkast indeholder da kun nogle Erstatningsregler for brudte Forlovelser, beregnede paa at skabe Retsbeskyttelse i nogle særlige Tilfælde, hvor det skønnes, at netop de for Forlovelser ejendommelige Forhold fremkalder en særlig Trang hertil.

ad § 1.

Selvom man ikke anerkender en almindelig Erstatningsret for brudte Forlovelser, og selvom der ingen Besvangrelse foreligger, kan det dog ofte forekomme, at Ophævelsen af en Forlovelse tilføjer den ene af Parterne positive Tab, som det var billigt, at den kunde faa erstattet. Det vil navnlig ej sjældent ske, at en Kvinde af Hensyn til sit forestaaende Ægteskab opgiver en selvstændig Stilling, et vellønnet Erhverv for at uddanne sig i Husførelse, og at hun afholder Udgifter til Anskaffelser til sit vordende Hjem, ligesom det vilde kunne forekomme, at en Mand, der skal giftes med en velhavende Dame, efter hendes eller hendes Families Ønske opgiver sin tidligere Livsstilling. Hvis Forlovelsen derefter hæves, vil Vedkommende have lidt et Tab, og dette Tab er det rimeligt,

at den anden Part erstatter, hvis Ophævelsen væsentlig maa lægges denne til Last, men derimod ikke, hvor den skadelidende Part selv maa siges at bære Skylden for Brudet, eller hvor der intet væsentligt er at lægge nogen af Parterne til Last. Desuden maa det dog altid kræves, at der har været rimelig Grund til at træffe den Slags Dispositioner, og hvis det er sket, skønt Giftarmaalet kan indses at ligge ude i en uvis Fremtid eller mod den anden Parts indtrængende Raad eller bestemte Protest, vil der i Reglen ikke kunne blive Tale om Erstatning, jfr. Ordene »med Føje«.

Det er en saadan Regel, man har villet udtrykke i nærværende Paragraf. Vanskeligheden ligger imidlertid i at give Udtryk for den nævnte Skyldbetingelse, idet hvad der er fyldestgørende Grund til at hæve en Forlovelse i høj Grad unddrager sig retslig Bedømmelse. B. G. B. § 1298 paalægger den Part Erstatningspligten, som træder tilbage fra Forlovelsen, medmindre der foreligger en vigtig Grund til Tilbagetrædelsen, og Schw. L. § 92 udtrykker sig paa lignende Maade: »Bryder en Forlovet sin Forlovelse uden vigtig Grund o. s. v.« I det danske Udkast har man i Overensstemmelse med det svenske ment at burde lægge Vægten paa, hvem der væsentlig bærer Skylden for Forlovelsens Ophævelse, hvilket ikke behøver at være den, der hæver den, jfr. ogsaa B. G. B. § 1299, idet den anden netop ved sin Skyld kan fremkalde Ophævelsen. Man har dernæst fundet det rigtigst at formulere Bestemmelsen saaledes, at det maa sandsynliggøres (»maa antages«), at det væsentlig er den enes Skyld, hvorved der i mange Tilfælde, hvor disse Spørgsmaal ikke kan udredes, ikke vil opstaa noget Erstatningskrav i Modsætning til Schw. L. og B. G. B., hvor Erstatningspligten indtræder, hvis der ikke oplyses at have været en vigtig Grund til Ophævelse. Alligevel er det naturligvis et vanskeligt Skøn, om Skyldbetingelsen foreligger, men dette kan jo kun bevirke, at hvor Dommeren ikke me-

ner at kunne danne sig en Mening om Forholdet, maa han frifinde. Som vejledende Betragtning kan det anføres, at hvis den ene Part har gjort sig skyldig i noget, der efter Reglerne i Kap. VI. vilde berettigede den anden til Skilsmisse, eller hvis han har fordulgt nogen saadan Svaghed eller Mangel, der vilde berettigede til Omstødelse efter Kap. V., vil dette altid maatte betragtes som væsentlig Skyld. Men væsentlig Skyld vil ogsaa kunne siges at foreligge i andre Tilfælde, uden at der dog vil kunne gives en nærmere Regel herfor.

Da de Udgifter, der med Føje kan være afholdte med det forestaaende Ægteskab for Øje, ofte ikke vil være udredede direkte af den forlovede selv, men af dennes Forældre, Slægt eller andre nærstaaende som en Art Gave til denne, bør der tilkomme disse Personer samme Erstatningskrav som Parten selv. Noget saadant udtales udtrykkeligt i B. G. B. § 1398 og Schw. L. § 92, men man har baade i dansk og i svensk Udkast fundet det overflødigt at omtale det.

ad § 2.

Siden Trolovelsesinstituttet blev ophævet, har et Ægteskabsløfte efter dansk Ret som ovenfor omtalt ikke haft nogen retlig forbindende Kraft, medmindre det efterfulgtes af en Besvangrelse, og selv i saa Fald kun under de særlige i Frd. af 5. Marts 1734 indeholdte Betingelser, nemlig *at* Kvinden skulde være uberygtet forud for Forbindelsen med denne Mand, *at* Manden skulde være fyldt 25 Aar, og *at* Ægteskabsløftet, naar det skulde bevises, maatte være bevidnet paa en særlig formbunden Maade, hvilket dog af Praksis er blevet ændret derhen, at en vitterlig Forlovelse er tilstrækkelig. Er disse Betingelser til Stede, kan Kvinden faa Manden dømt til at indgaa Ægteskab med sig eller, hvis han er ude af Stand dertil paa Grund af et andet indgaaet Ægteskab, til at betale hende en hæderlig Hjemgift efter hans Formue. Fra denne Ret har Loven udtryk-

kelig undtaget Enker, som lader sig beligge af andre end deres Lavværg, jfr. D. L. 6—13—2, samt de Kvinder, der lader sig forføre af deres Husbond eller hans Søn eller nogen anden, som er optaget i hans Hus som hans Søn, Slægt eller Svo-ger, saavelsom den Kvinde, der har udlagt urigtig Barnefader.

Disse Bestemmelser maa imidlertid an- ses for forældede. Det er for Nutidens Opfattelse stødende, at et Ægteskab skal kunne fremtvinges under en daglig Mulkt — noget der forøvrigt vil bortfalde ved Retsplejelovens Kap. 45 §§ 484—491, hvorefter en Erstatningssum vil træde i Stedet — og ikke mindre stødende fore- kommer de Undtagelser, der er gjorte fra Kvindens Ret, idet de tildels netop om- fatter de Tilfælde, hvor hun er mest udsat for Forførelse. Frd. af 5. Marts 1734 og D. L. 6—13—2 maa derfor helt ophæves og erstattes med andre mere tidssvarende og retfærdige Regler.

Om nogen direkte tvangsmæssig Gen- nemførelse af et Ægteskabslofte bør der som nævnt ikke mere være Tale. Skulde en saadan ske, maatte det være ved, at Dommen ligefrem stiftede Ægteskabet, saaledes at der ikke blev Brug for nogen Eksekution; men et saadant Tvangsægteskab vilde være uforeneligt med Nutidens Syn paa Ægteskabet. Der vil selvfølgelig kun kunne blive Tale om en Erstatning for det brudte Ægteskabslofte, og Erstatnings- retten bør indskrænkes til de Tilfælde, hvor der virkelig kan paavises at være paaført den ene Part et Tab, en Skade.

Dette gælder især, hvor Kvinden er blevet besvangret. Den Kvinde, der lader sig besvangre af sin Forlo- vede, har haft berettiget Grund til at vente, at denne Omstændighed ikke vil bringe hende i den vanskelige Stilling, hvori ellers Moderen til et uægte Barn be- finder sig, og hvis hendes Forlovede der- efter svigter hendes Tillid ved at hæve Forholdet og lade hende tilbage med hen- des almindelige Krav efter Alimentations-

lovgivningen, har han tilføjet hende baade et Tab og en alvorlig Forstyrrelse af hendes Forhold, som det er billigt, at han erstatter. Hvis Kvinden derimod selv har væsentlig Skyld eller Andel i, at Forlovelsen brydes, bør hun ikke kunne gøre noget Krav gældende, og hendes Erstatning maa naturligvis ogsaa i høj Grad rette sig baade efter hendes egen almindelige Stilling og efter Mandens Forhold, efter hans Stilling og økonomiske Evne. Dette har man udtrykt ved, at Erstatningen skal være »passende«, og at den skal ydes for den forvoldte Forstyrrelse i Kvindens Stilling og Forhold. Derimod bortfalder de i Frd. 1734 stillede særlige Betingelser for hendes Ret saavel som selve Retten til Giftermaal, men naturligvis vil den Omstændighed, at hun f. Eks. har holdt en stærkt plettet Fortid skjult for sin Forlovede, kunne være fyldestgørende Grund for denne til at bryde, saa at man da ikke vil kunne sige, at han væsentlig bærer Skylden for Ophævelsen. For Mandens Vedkommende mener man dernæst at maatte fastholde, at han bør have naaet en vis Udvikling, og det bestemmes derfor i § 3, at han skal være fyldt 21 Aar ved Besvangrelsen, d. v. s. have naaet den Alder, som man tænker sig som den fremtidige Fuldmyndighedsalder og Minimumsalder for Mænd for Indgaaelsen af Ægteskab. Den tilsvarende Erstatningsregel i det svenske Udkast er kun knyttet til Beliggelse, men udvider man saaledes Omraadet for Erstatningen, er det klart, at den anden Betingelse for at indromme den, nemlig at der er lidt et virkeligt Tab, ikke saa hyppig vil foreligge, og fra dansk Side har man ikke fundet at burde gaa saa vidt i at aabne Mulighed for Erstatningskrav. Det følger iøvrigt af sig selv, at Reglen i § 1 kan komme til Anvendelse ved Siden af § 2.

ad § 3.

Da det maa findes betænkeligt, at Personer, der paa Grund af Alder eller Umyndiggørelse ikke paa egen Haand kan ind-

gaa Ægteskab, skulde kunne paadrage sig Erstatningskrav ved paa egen Haand at give Ægteskabsløfte og bryde det, har man her udtrykkelig udtalt, at Kravene efter §§ 1 og 2 ikke kan gøres gældende mod saadanne Personer, medmindre de fra Forældre eller andre rette Vedkommende, jfr. §§ 7 og 8, har faaet Samtykke til eller Godkendelse af Forlovelsen.

Om Aldersgrænsen for Erstatningspligten som Følge af Besvangrelse er talt ovenfor.

ad § 4.

Kravene i Henhold til §§ 1 og 2 bør snarest muligt bringes paa det rene, og de bør derfor bortfalde, hvis de ikke gøres gældende inden en vis kortere Tids Forløb, som er foreslaaet sat til 1 Aar.

ad § 5.

For at undgaa at Forlovelser skal kunne benyttes til Pengespekulationer, hvilket er stridende mod hele Ægteskabsinstitutionens Formaal, har man fundet det rigtigst udtrykkelig at frakende enhver forudgaaende kontraktmæssig Aftale om Erstatning i Tilfælde af Forholdets Ophævelse Gyldighed, hvad enten den indgaas overfor den anden Part eller Tredjemand. Nogen berettiget Interesse bliver ikkeerved traadt for nær.

Kapitel II.

Naar de i nærværende Kapitel omhandlede Forhold i Overskriften betegnes som »Betingelserne for Ægteskab«, betyder dette ikke, at ethvert Ægteskab, der indgaas i Strid med de her givne Regler, er uden retlig Betydning. Meningen er kun den, at et Ægteskab ikke *maa* indgaas i Strid med disse Betingelser, og at Statens Myndigheder derfor skal nægte deres Medvirkning til et saadant Ægteskab, ligesom Parterne ved at indgaa det kan ifalde Strafansvar, men er Ægteskabet desuagtet indgaaet i lovlig Form, afføder det et Ægteskabs Retsvirkninger, og kun visse

af de opstillede Betingelser tillægger Udkastet den Vægt, at deres Ikketilstedeværelse hjemler Ret, ved Blodskam og Bigami efter Omstændighederne endog Pligt, til en efterfølgende Omstødelse af Ægteskabet, hvorom henvises til Kap. V. I det svenske Udkast betegnes de her omhandlede Forhold som Ægteskabshindringer, idet Vægten lægges paa at visse Forholds Tilstedeværelse eller Ikketilstedeværelse hindrer Ægteskabets Indgaaelse, men den Betydning, der tillægges Forholdene er den samme som efter det danske Udkast.

ad § 6.

Den Alder, der kræves for at kunne indgaa Ægteskab, varierer betydelig i de forskellige europæiske Lande. Her i Danmark har Aldersgrænsen hidtil været 20 Aar for Manden — for Grønlændere dog kun 19 Aar —, 16 Aar for Kvinden, D. L. 3—16—5 jfr. Frd. af 30 April 1824 § 3 Nr. 1, dog med Adgang til Dispensation uden Grænse nedad. I Sverige er Aldersgrænsen 21 og 17 Aar. I Norge gælder vel en til D. L. 3—16—5 svarende Regel; men denne fortolkes i Praxis saaledes, at Personer under den Alder ikke kan forpligte sig til Ægteskab, medens de med deres Værges Samtykke kan indgaa Ægteskab uden Dispensation. I Tyskland kræves ifølge B. G. B. § 1303 Fuldmyndighed (21 Aar) for Manden, 16 Aar for Kvinden, i Schweits (Schw. L. § 96) kræves henholdsvis 20 og 18 Aar; fransk Code civil § 144 har 18 og 15 Aar, Italien ligeledes; endvidere har Ungarn 18 og 16 Aar og Østerrig 14 Aar for begge Køn; i England og Skotland, Spanien og Portugal gælder Grænserne 14 og 12 Aar, idet man er blevet staaende ved den kanoniske Rets gamle Ordning.

Det maa nu vistnok antages, at for de nordiske Lande er de i Danmark og Norge gældende Aldersgrænser for lave. Det er det naturlige og bedst stemmende med de Opgaver, som Ægteskabet paalægger Manden, at Ægteskabsalderen for

ham sættes højere end for Kvinden. Retslægeraadet udtaler (jfr. Bilag 1), at Hensynet til Tilendebringelsen af Mandens legemlige Udvikling saavel som ogsaa Faren for Umaadehold i Kønssomgang i den tidlige Alder gør det tilraadeligt for hans Vedkommende at sætte Ægteskabsalderen til 21 Aar. Denne Opfattelse deles af de svenske og norske Læger. Det synes ogsaa, ud fra en retlig og social Betragtning, heldigst at fastslaa 21 Aars Alderen som Grænse, idet man tør gaa ud fra, at før Opnaaelsen af denne Alder vil en Mand som Regel ikke have opnaaet en saadan aandelig og økonomisk Selvstændighed, at han, selv med rette Vedkommendes Samtykke, bør kunne indtræde i et for hans Liv saa betydningsfuldt Retforhold, som Ægteskabet er. Endelig har det sine Fordele — om Myndighedsalderen i Danmark skulde blive nedsat til 21 Aar ligesom i Sverige og Norge — at her den samme Grænse gælder for Mandens Ægteskabsalder.

For at imødekomme de Tilfælde, hvor der før 21 Aars Alderen kunde være Ønske om og Grund til at indgaa Ægteskab, har man ment at burde bibeholde den nugældende Adgang til ved kongelig Bevilling at dispensere fra Reglen. Saadan Dispensation opnaas nu uden større Vanskelighed af Mænd paa 19 Aar; Dispensation gives ogsaa til Mænd mellem 18 og 19 Aar, men er her langt sjældnere. I det hele er Ægteskaberne før Mandens 20de Aar ikke meget talrige, for 1906—10 gennemsnitlig 110 om Aaret. Betingelserne for Dispensation tænkes i Fremtiden at burde blive de samme som hidtil. Tilfældene vil nok blive noget talrigere ved, at Alderen sættes op til 21 Aar; men om noget synderlig stort Antal vil der dog ikke blive Tale, da der af Ægteskaber af Mænd mellem det 20de og 22de Aar indgaas gennemsnitlig ca. 1450 om Aaret — Statistik blot for 20—21 Aar haves ikke —, og selv et dispensabelt Forbud vil yderligere betydelig indskrænke Antallet og bortskære de fleste af de

Tilfælde, hvor en Udsættelse maa anses for ønskelig.

Aldersgrænsen for Kvinder foreslaas sat op fra 16 til 18 Aar. At den nugældende Aldersgrænse ogsaa for Kvindens Vedkommende er for lav, ses allerede deraf, at ifølge Opgivende af det danske Retslægeraad er Gennemsnitsalderen for Menstruationens Indtræden hos danske Kvinder 16 Aar 10 Maaneder, saa at altsaa de fleste Kvinder ved det 16de Aar end ikke er fysisk ægteskabsmodne, og en Del Kvinder end ikke er dette ved det fyldte 17 Aar. Men dertil kommer, at hvis en Kvinde allerede forud for det 18de Aar skal indtræde i Ægteskab, vil hun som Regel ikke have naaet at tilendebringe den elementæreste aandelige Udvikling, før hun bliver sat i en Stilling, der kræver et modent og fuldt udviklet Menneske. Baade hendes egen Individualitet og det Hjem, hun skal grunde, baade hendes Ægtefælle og hendes mulige Børn vil komme til at lide derunder, selvom hun maatte være i Stand til at sætte sunde Børn i Verden, jfr. Retslægeraadets Erklæring (Bilag 1) og Kvindeudvalgets Erklæring ad II. a (Bilag 8 og 9). For derfor at give den unge Kvinde Tid til at udvikle sig harmonisk kunde der i og for sig være nogen Grund til at sætte Aldersgrænsen for hende højere end 18 Aar, maaske lige saa højt som for Manden. Da hun imidlertid dog sikkert er ægteskabsmoden betydelig tidligere end han, og da en saadan Forhøjelse dels vilde være et meget stort Spring sammenlignet med nugældende Ret, dels vilde kunne medføre alvorlig Fare for Indgaaelse af Forbindelser udenfor Ægteskab, som saa maaske aldrig vilde blive legaliserede, har man indskrænket sig til at forhøje Aldersgrænsen til 18 Aar, der ogsaa af den Grund er naturlig, at Kvinden først med det 18de Aar faar den personlige Myndighed og selv kan raade over sin Person. Selv denne Forhøjelse kunde maaske findes vel betydelig, men de ovenfor angivne Grunde taler stærkt netop for en

betydelig Forhøjelse, hvorom der kan henvises til, at Retslægeraadet (jfr. Bilag 1) har tilraadet at forhøje Kvindens Ægteskabsalder i alt Fald med 1 Aar, medens Kvindeudvalget (jfr. Bilag 8 og 9) har tiltraadt nærværende Forslag. Desuden kan man henvise til, at en saadan Forhøjelse har kunnet gennemføres i et langt sydligere beliggende Land som Schweits, hvor Kvinderne vil være udviklede i en tidligere Alder; Forhøjelsen er her indført ved Schw. .L.s § 96. Det vil ogsaa være af Interesse i denne Forbindelse, at statistiske Undersøgelser fra Sverige, hvor man fra 1893 har forhøjet Kvindens Ægteskabsalder fra 15 til 17 Aar, viser ikke paa Grund af denne Forhøjelse nogen forholdsvis væsentlig Stigning i Antallet af uægte Fødsler af Mødre under 17 Aar, idet den ganske vist stedfundne Stigning kun er den regelmæssige Fortsættelse af en allerede paabegyndt Udvikling.

Ogsaa til Kvinder har man, omend kun yderst sjældent, vel 1 Gang om Aaret, meddelt Dispensation. Adgangen hertil har man villet opretholde; den vil jo for Fremtiden kunne faa adskillig større Betydning.

Dispensationen bør, ligesom efter den nu gældende Praksis, kun meddeles, naar det er oplyst, med hvem Ægteskabet agtes indgaaet, og derhos rette Vedkommende, saavidt fornødent for begge Parter, har givet deres Samtykke. Derimod har man ikke fundet det rigtigt i Lovens Tekst at optage disse eller andre Regler for Administrationens Benyttelse af Dispensionsmyndigheden, da det er vanskeligt i en Lovregel at formulere tilfredsstillende Vejledningsregler, og dette Forhold altid bedre kan overlades til den ansvarlige Myndigheds Skøn, saa meget mere som denne allerede er fortløbig med disse Afgørelser. Kun bemærkes, at det vilde være en naturlig Konsekvens af de anførte Synspunkter, at Bevillingen udtrykkelig kom til at lyde paa, at den kun gav Tilladelse til Ægteskab med en bestemt Person, og

ikke gav Ret til Indgaaelse af Ægteskab med hvem som helst.

Selvfølgelig vil Forhøjelsen af Ægteskabsalderen, saaledes som Kvindeudvalget (jfr. Bilag 9) udtrykkelig forudsætter, bevirke, at Betingelserne for at give Dispensation maa blive noget lempeligere; thi medens man for Personer under de nugældende Minimumsaldre kan blive staaende ved kun at meddele Dispensation, hvor dette kan siges at være en Velfærdssag for Andrageren, bør Dispensationen for Mænd mellem 20 og 21 Aar og for Kvinder i alt Fald mellem 17 og 18 Aar ikke nægtes, naar der kan anføres en rimelig Grund til dens Meddelelse. Naturligvis vil iøvrigt ligesom hidtil Muligheden for Dispensation forøges, jo mere man nærmer sig Aldersgrænsen. Derimod har man ikke villet sætte nogen Grænse nedad for Dispensionsmuligheden, uagtet man selvfølgelig anser denne for udelukket, naar man naar ned til 14—15 Aars Alderen for Kvinden og 17—18 Aars Alderen for Manden. Thi en Angivelse af en saadan Minimumsgrænse vilde let svække Reglens Autoritet, idet man opfattede Minimumsalderen for Dispensation som den virkelige faktiske Ægteskabsalder. For Mandens Vedkommende vil naturligvis paa samme Maade Hensynet til praktisk økonomisk Værdi af et tidlig indgaaet Ægteskab komme til at spille en noget større Rolle for Dispensationsadgangen end hidtil har været Tilfældet.

ad § 7.

Naar Minimumsalderen for Ægteskabs Indgaaelse sættes til 21 og 18 Aar, er det ikke dermed givet, at dens Opnaaelse er tilstrækkelig til at kunne indgaa Ægteskab paa egen Haand. I gældende dansk Ret, Frd. af 30 April 1824 § 3 Nr. 6 og L. (Nr. 133) 27. Maj 1908 §§ 4—6 er det bestemt, at den ikke fuldmyndige til Ægteskabs Indgaaelse skal have Samtykke af begge sine Forældre, for saa vidt de begge har Forældremyndigheden — eller havde det ved dennes Ophør. Har kun den ene

af Forældrene Forældremyndigheden, skal dennes, eventuelt tillige særlig Værges eller Kurators Samtykke indhentes. Er Forældrene døde eller forsvundne, træder Værgen eller Kurator i deres Sted. I Sverige, hvor Ægteskabsalderen for Manden falder sammen med Myndighedsalderen, er det kun umyndige Kvinder, der skal have deres Giftemands Samtykke til Ægteskabet, hvilket ogsaa hænger sammen med den historiske Udvikling. I Norge er det blevet Praxis, tildels maaske befordret af de store Afstande og af de unges hyppige Bortrejse fra Hjemmet i en tidlig Alder, kun at kræve Samtykke for Kvinder under 18 Aar og ikke at fordre nogen særlig Legitimation herfor. Samtykket gives af Faderen og efter hans Dod saavel som for uægte Børn af Moderen. Er der beskikket en særlig Værgen kræves tillige dennes Samtykke. I Tyskland, B. G. B. § 1305, skal Personer indtil det fyldte 21de Aar have deres Faders Samtykke til at indgaa Ægteskab(uægte Børn deres Moders). I Schweits (Schw. L. § 98) skal umyndige, d. v. s. Personer under 20 Aar, have deres Faders og deres Moders Samtykke, for saa vidt vedkommende har Forældremyndigheden, og ellers deres Værges; Code civil § 148, jfr. Lov af 21. Juni 1907, kræver Faders og Moders Samtykke indtil det 21de Aar, dog at Faderens Vilje er afgørende i Tilfælde af Uenighed; men desuden indrømmer Code civil Slægten en ejendommelig Indflydelse paa dens Medlemmers Giftermaal indtil det 25de Aar og endog derudover, §§ 151 og 152.

Selvom nu dette Krav om Forældres Samtykke til Giftermaalet ogsaa skyldes Hensynet til, at dette fører den unge ind i en Række formueretlige Forpligtelsesforhold, som det er betænkeligt at lade ham eller hende kunne paadrage sig paa egen Haand, har det dog i første Række sin Grund i den indgribende Betydning, Giftermaalet har for et Menneskes personlige Forhold. De unge skal derfor have Samtykke hertil, selvom de ellers er blevne

raadige over deres Person, idet deres Forældre i Almindelighed kan antages baade at se klarere paa disse Forhold — jfr. f. Eks. nedenfor om § 11 om Giftermaal med en kønssyg — og at nære en saa dyb Interesse for deres Børn, at det er en væsentlig Betyggelse for disse at skulle have Forældrenes Billigelse. Den Myndighed, der saaledes tillægges Forældre, er altsaa nærmest en i en bestemt Retning udvidet Forældremyndighed, derimod ikke et Udslag af Værgemyndighed, og der vil da heller ikke være noget irrationelt i, at Aldersgrænsen for Samtykke sættes til 21 Aar i Stedet for som nu 25 Aar, allerede inden Forslag fremsættes om en tilsvarende Nedsættelse af Myndighedsalderen. Med Opnaaelsen af det 21de Aar maa den unge antages at have naaet en saadan Modenhed, at han selv bør kunne træffe Bestemmelse om sit Ægteskab. Det skal ogsaa anføres, at Kvindeudvalget (jfr. Bilag 8 og 9 ad II. b) har tiltraadt den her foreslaaede Ordning uden Modbemærkning. Paa den anden Side kan det ikke anses tilraadeligt med det norske Forslag at sætte Grænsen ved Kvindens 18de Aar. Kan denne Grænse være motiveret ved den historiske Udvikling i Norge, gælder netop det modsatte om Danmarks. Dog bør den, som tidligere har været gift, hvilket jo kan være praktisk for Kvinders Vedkommende, ikke behøve Samtykket. Kvinden er desuden blevet fuldmyndig gennem sit første Giftermaals Ophør.

Det vil fremdeles findes naturligt, saaledes som det er bestemt i L. Nr. 133 af 27. Maj 1908, at Samtykke skal gives af *begge* Forældre (derunder Adoptivforældre), medens Værgemaal altid kun bør udøves af én enkelt Person. Ifølge selve Forudsætningen for Reglen maa denne Myndighed imidlertid tilkomme den ene af Forældrene alene, naar den anden aldrig har haft eller har mistet Forældremyndigheden over Barnet eller havde mistet den paa den Tid, da Forældremyndighed ellers bortfalder, nemlig ved Barnets fyldte 18.

Aar. Dette har den Betydning, at naar Ægtefæller er separerede eller skilte, tilkommer Samtykkeretten kun den af dem, der har faaet sig Barnet tillagt; og ved uægte Børn bliver det alene Moderen, der skal give Samtykke til Ægteskabet, idet Faderen ikke spørges, hvor han ikke undtagesvis har faaet Forældremyndigheden. Af praktiske Grunde maa Reglen derhos lempes i de Tilfælde, hvor den ene af Forældrene er ude af Stand til at fatte retlige Beslutninger, f. Eks. paa Grund af Sinds sygdom eller anden Sygdom, saavel som naar den ene er saa langt borte, at det vilde volde urimeligt Besvær at indhente dens Erklæring. Hvis begge Forældrene skulde være i noget af de angivne Tilfælde, maa man tage sin Tilflugt til en Værge; medens man ellers aldrig, i Modsætning til nugældende Ret, vil kræve Samtykke fra særlig Værge eller Kurator, selvom en saadan maatte findes. Er der givet Fuldmyndighedsbevilling, bliver der jo aldrig Tale om Samtykke fra Værge; men paa Kravet om Forældrenes Samtykke bliver en saadan Bevilling — ogsaa i Modsætning til nugældende Ret — uden Indflydelse.

Skulde endelig en af Forældrene, hvis Samtykke ikke var indhentet paa Grund af hans Sygdom eller Fraværelse, blive rask eller komme til Stede inden Brylluppet, vil han selvfølgelig altid kunne gøre sin Ret gældende og eventuelt ved sin Protest kunne forhindre Giftermaalet, jfr. § 34 om at Vielse ikke maa ske, hvis det viser sig, at Betingelserne ikke er til Stede.

Samtykket maa selvfølgelig gælde Giftermaal med en bestemt Person.

Man har overvejet, om ikke Forældrenes Medbestemmelsesret burde have den Form, at positivt Samtykke ikke udkræves, men at de kan rejse Indsigelse mod Vielsen. Det skønnes dog rimeligst, at Forældrene skal spørges paa Forhaand. Fik de blot en Veto-Ret, maatte man sikre dem virkelig Kundskab om den paatænkte Vielse. Var imidlertid Sagen kommet saa vidt, at Lysning var begæret eller sket, vilde det

være mere pinligt for Brudefolkene, om Indsigelse nedlagdes, og Forældrene vilde let føle sig trykkede i Anvendelsen af deres Ret. Desuden vilde Parterne, der frygtede, at Indsigelse vilde ske, søge at hindre, at Forældrene blev vidende om det paatænkte Ægteskab. Og Veto-Retten virkede da maaske netop mindst i Tilfælde, hvor den mest var paakrævet.

ad § 8.

De Aarsager, som efter dansk Ret kan give Anledning til Umyndiggørelse, er saadanne, at den umyndiggjorte ofte vil være helt udelukket fra at indgaa Ægteskab ifølge Reglen i § 10. Men selvom dette ikke er Tilfældet, kan han dog ikke anses egnet til paa egen Haand at paatage sig alle de af Ægteskabet flydende Forpligtelser, og det er derfor fundet rigtigst saavel i den paagældendes egen som ogsaa i Samfundets Interesse at fordre, at han skal have sin Værges Samtykke til at indgaa Ægteskab. Reglen omfatter ikke Enke med fast Lavværg, der efter dansk Lovsprog ikke kan kaldes »gjort umyndig«; thi vel er dette Lavværgemaal begrundet i en vis Mangel paa Forretningskyndighed, men Enken bevarer dog sin fulde personlige Myndighed og synes ogsaa, som den der har været gift, ikke at burde være afskaaret fra paa egen Haand at indgaa nyt Ægteskab.

Saafremt Værgen selv maatte ville indgaa Ægteskab med den umyndiggjorte eller paa anden Maade har personlig Interesse i det paagældende Ægteskab, maa der naturligvis beskikkes en særlig Værg.

ad § 9.

Den Magt, som § 7 skænker Forældre og Værger, har ikke saa stor Betænkelse, fordi den højst for nogle faa Aar hindrer den unges Ægteskab; § 8 kan derimod skabe en livsvarig Hindring. For at skabe et Værn imod Magtmisbrug fra dem, hvis Samtykke ifølge de to foregaaende Paragrafer skal indhentes til Ægteskab, har

man ligesom nugældende Ret givet Parterne Adgang til at indbringe Spørgsmaalet til Afgørelse for en offentlig Myndighed. Man har her skønnet, at denne Afgørelse naturligst bør henlægges til Overøvrigheden som overordnet Pupilautoritet, idet det ikke kan kaldes et egentlig Retsspørgsmaal, der egner sig til Paakendelse af Domstolene. Paa den anden Side har man fundet Sagen — og dens hurtige Afgørelse — at være af saa stor Vigtighed for Parterne, at den ikke som nu bør afgøres af Underøvrigheden, hvis Afgørelse da kunde paaklages til højere Myndighed. Overøvrighedens Afgørelse kan paa sædvanlig Maade paaklages til Justitsministeriet. Tanken med Reglen er at skabe en Nødhjælp mod urimelige og for Parternes Velfærd truende Vægringer af Samtykke, og Overøvrigheden bør derfor ikke tilsidesætte en Vægring af Samtykke, medmindre den efter en omhyggelig Undersøgelse af Sagen maa finde, at Vægringen ikke er tilstrækkelig begrundet. Navnlig bør den drage Omsorg for at indhente Erklæringer fra alle de interesserede Parter. Naturligvis vil der snarere kunne blive Tale om at underkende Værgens Afgørelse med Hensyn til umyndiggjorte, hvor Tiden ikke raader Bod paa Manglen, end med Hensyn til aldersumyndige; desuden er det særlig overfor disse sidste, at det gælder, at de samtykkegivende Personer er dem, der bedst kan bedømme den umyndiges Tarv.

ad § 10.

Ved Bestemmelsen af den Betydning, der bør tillægges sjælelige Mangler hos den, der vil indgaa Ægteskab, er der Mulighed for at anlægge to forskellige Synspunkter:

Det første hviler paa den Grundbetragtning, at Indgaaelse af Ægteskab er en Retshandel, der ligesom andre Retshandlinger forudsætter retlig Handleevne, og de sjælelige Mangler, der udelukker retlig Handleevne, hvad enten de nu er af forbigaaende

eller vedvarende Art, vil da som Følge deraf ogsaa udelukke fra at indgaa Ægteskab, saa længe de forefindes. Medens imidlertid Udelukkelsen fra de fleste andre Retshandler ikke bliver absolut, fordi Retshandlen kan afsluttes paa den inhabiles Vegne af hans Værge, vil Inhabiliteten ganske afskære fra Ægteskab, idet dette kun kan stiftes ved Parternes personlige Medvirken og ikke af andre paa deres Vegne, jfr. nedenfor ad Kap. IV. § 37. Paa den anden Side vil de Sindslidelser, der undtagelsesvis ikke berøver den syge Handleevnen, — for saa vidt saadanne kan antages at forekomme, hvorom der indenfor Lægevidenskaben hersker nogen Uenighed, — efter dette Synspunkt ikke faa nogen Indflydelse paa hans Adgang til at indgaa Ægteskab. Det er dette Synspunkt, der er det ledende for vor nugældende Rets Regler om disse Forhold, idet Frd. af 30. April 1824 § 3 Nr. 9 paabyder, at det skal paases, at Brudefolkene ikke »mangler Fornuftens Brug«, d. v. s. den Brug af Fornuften, som kræves til, at de med bindende Virkning kan indgaa en Retshandel som den foreliggende. Paa samme Standpunkt staar den øvrige nordiske Ret, og det er tillige det almindelige i europæisk Ret og ligger saaledes f. Eks. til Grund for B. G. B.s Regler i § 1325, jfr. §§ 104 og 105.

Det andet Synspunkt danner for saa vidt ikke nogen Modsætning til det første, som det ud herfra ikke paa nogen Maade underkendes, at retlig Handleevne maa være en Betingelse for at kunne indgaa Ægteskab. Men Betragtningen er den, at Spørgsmaalet om Tilstedeværelsen af retlig Handleevne (Habilitet) og Fornuftens Brug just ved Indgaaelsen af Ægteskab er noget, der kun vedrører Betingelserne for selve Ægteskabsstiftelsen og derfor maa paases ved denne, medens der bor tillægges de mere varige sjælelige Svækkelser en langt videregaaende Betydning, nemlig som vedrørende Egnetheden til at leve i Ægteskab. Thi da de i stort Omfang gør

Parten uegnet hertil, saa snart de ikke er af rent forbigaaende Art som Beruselse og Hypnose, føres man over til at gøre deres Tilstedeværelse til en egentlig Ægteskabshindring, saasnart der foreligger en egentlig Sindssygdom eller en Aandssvag-
 hed af højere Grad, idet der da er Fare dels for den syge selv, dels for den anden Part og navnlig for deres mulige Afkom. At Sindssygdom og højere Grad af Aands-
 svaghed tillige i Reglen vil udelukke ret-
 lig Handleevne faar da ingen Betydning, idet de syge, allerede inden dette Spørgs-
 maal kommer op ved selve Vielsen, vil være viste tilbage ved Lysningen fra Æg-
 teskabet paa Grund af de Farer ved deres Sygdom, som det netop er Manglen ved det første Synspunkt at lade ude af Betragt-
 ning, jfr. nedenfor i Kap. III. § 22 Nr. 4. Paa dette Standpunkt staar Schw. L. § 97, der udtaler: »Sindssyge er i intet Tilfælde ægteskabsdygtige«, og det er dette, der er lagt til Grund for nærværende Udkast. Da det imidlertid som ovenfor nævnt paa ingen Maade er Mening, at de inhabile skal kunne afgive forpligtende Ægteskabs-
 løfte, maa det som nedenfor Pag. 134 ad § 35 bemærket være en Pligt for vedkom-
 mende Tjenestemænd at paase, at Brude-
 folkene ikke ved Ægteskabsstiftelsen af mere forbigaaende Aarsager — der jo efter Grundbetragtningen ikke kan rammes af nærværende Paragraf — mangler retlig Handleevne. Men nogen særlig Regel i Loven herom har man ikke fundet for-
 noden.

Naar man saaledes opstiller Sindssyg-
 dom og højere Grad af Aandssvag-
 hed som Ægteskabshindring, skyldes dette i første Linje Hensynet til den Fare, som disse Svagheder frembyder for den kommende Slægt. Selvom nemlig Forholdene med Hensyn til de forskellige Sygdomsarters Arvelighed endnu ingenlunde er bragt paa det rene, synes der dog at være almin-
 lig Enighed mellem Lægerne om, at Er-
 faringen i høj Grad tyder paa, at disse Sygdomme, eller Dispositioner til dem eller

andre beslægtede nervøse Lidelser, i høj Grad er arvelige. Retslægeraadet tilraader (jfr. Bilag 1) et Ægteskabsforbud »af Hensyn til disse Sygdommes store Arvelighed«, og baade Professor Friedenreich (jfr. Bilag 5) og Overlæge Hallager (jfr. Bilag 6) er enige i, at netop Sygdommens Arvelighed gør Forholdsregler af denne Art tilraadelige. Denne Opfattelse deles ogsaa af Upsala medicinske Fakultet, af den svenske Medicinalstyrelse, af den norske Medicinaldirektør Holmboe og af andre norske Læger.

En Indskrænkning i Individernes Adgang til Ægteskab af Hensyn til Racens Sundhed er imidlertid ikke uden Betænkelighed. De syge afskæres jo nemlig ikke fra at forplante sig, fordi de forhindres i at gifte sig, saa at man ved et Ægteskabsforbud noget risikerer at forøge Antallet af uregelmæssige Kønsforbindelser, der sætter deres Frugt i det usunde Afkom, som Ægteskabsforbudet netop skulde hindre i at komme til Eksistens, hvortil kommer, at dette Afkoms Livsvilkaar herved som Følge af den uægte Fødsel vil blive endnu ugunstigere. Enhver Vanskeliggørelse af Adgangen til Ægteskab kan derfor altid noget befrygtes at svække selve Ægteskabsinstitutionen. Desuden maa det erindres, at Erfaringerne fra Husdyravlen ikke med fuld Sikkerhed kan lægges til Grund, hvor Talen er om Mennesker, idet ogsaa de Individier, der er afvigende fra Normen eller fysisk svage, paa Grund af særlige Anlæg eller ejendommelig Begaelse kan have deres Værdi for Samfundet. Overfor Lægevidenskabens bestemte Krav er det da vel nødvendigt at træffe Forholdsregler paa dette Omraade, men det bør gøres med stor Varsomhed. Iagttages dette, tør man imidlertid haabe, at Lovens og Videnskabens Autoritet ogsaa vil formaa at sikre Reglerne den forønskede Virkning, uden at det ledsages af for store Tab i andre Retninger.

I det svenske og norske Udkast har man, efter det i Schw. L. § 97 givne For-

billede, opstillet et absolut Forbud mod sindssyges Ægteskab. I det danske Udkast har man derimod næret Betænkelihood ved at gaa saa vidt, og man har derfor søgt at løse Problemet ved først som Hovedregel at opstille et saadant Forbud, men derpaa at tilføje et Forbehold om, at Kongen, efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet, dog skal kunne tillade en sindssygs Ægteskab, naar dette undtagelsesvis kan anses for forsvarligt, efter Hensynten til alle de Omstændigheder, der herved bør komme i Betragtning. Denne Regel vil føre til, at de allerfleste sindssyge bliver udelukkede fra at gifte sig; men for de Tilfælde, hvor en Sindssygdom kun er af mindre ondartet Karakter, f. Eks. kun har frembudt Symptomer indenfor en saa isoleret, maaske ubetydelig Del af Forestillingsomraadet, at den syge i andre Relationer tør antages at være sin Fornuft mægtig, aabnes der ham Mulighed for at indgaa Ægteskab. For da at undgaa, at Skønnet herover skulde udøves af usagkyndige Lægmænd (Præster eller Giftefogder), har man tilføjet Reglen om, at der i disse Tilfælde, altsaa naar der overhovedet foreligger Sindssygdom, skal kræves kongelig Tilladelse til at indgaa Ægteskab, og at denne Tilladelse kun kan gives, efter at kyndige Læger, særlig den højeste Lægeautoritet, Retslægeraadet, har udtalt sig om Sagen. Tilladelsen vil selvfølgelig blive nægtet, naar den til Foretagelse af Ægteskabsstiftelsen fornødne Fornuft mangler, og ligeledes naar den syges Ægteskab af racehygiejniske Grunde, af Hensyn til en overvejende Fare for, at Sygdommen vilde gaa i Arv til Afkommet, maatte anses for uforsvarligt. Men navnlig hvor disse sidste Hensyn ikke gør sig gældende, fordi der efter vedkommendes Alder ikke kan ventes Børn i Ægteskabet, vil Dispensationsbeføjelsen kunne benyttes til at afbøde de for Individerne altfor haarde Følger af Forbudsreglen. Den vil kunne give Adgang til Ægteskab i saadanne Tilfælde, og navnlig hvor tillige de

borgerlige Forhold, f. Eks. Hensynet til at sikre et Barns Arveret eller en Kvindes Forsørgelse eller blot til at legalisere et uregelmæssigt Forhold i høj Grad kan gøre det ønskeligt, at den aandelig defekte kan faa Lov til at gifte sig. Et Moment, der her ogsaa kan faa Betydning, er, at hans Sygdom først er opstaaet paa et senere Tidspunkt end det Forhold, der nu gør Ægteskab ønskeligt, f. Eks. hvor den skyldes ydre Aarsager som Ulykkestilfælde eller Sindsbevægelser. Samfundet maa være yderst varsomt med ved sine regulerende Bestemmelser at øge den Ulykke, som allerede Sindslidelsen i sig selv betyder.

En saadan Ordning har for de sindsyges Vedkommende ogsaa vundet Tilslutning fra Overlæge Hallager, den ene af de to delegerede, særlig sagkyndige Sinds-sygelæger, som efter Mandat fra den almindelige danske Lægeforening har været Kommissionens Raadgiver i dette Emne (jfr. Bilag 6). Ligeledes er den tilraadet i en Betænkning, som i 1911 blev afgivet af Upsala medicinske Fakultet, der nærmere præciserer Betingelserne for Tilladelsens Meddelelse derhen, at den kun maa gives til Ægteskab med en bestemt Person og kun efter indhentet Lægeerklæring, dels om begge Parters Helbredstilstand og deres Arvelighedsforhold i konstitutionel Henseende, dels om et muligt Slægtskab mellem dem, idet Tanken er den, at hvis disse Forhold giver Anledning til Betænkelighed med Hensyn til Afkommets Sundhed, maa Tilladelsen ikke gives. Alle disse Forsigtighedsregler vil selvfølgelig blive iagttagne af Justitsministeriet, til hvilket Kongens Dispensationsmyndighed forudsættes at blive delegeret, og af Retslægeraadet.

Derimod forkastes denne Ordning af den anden delegerede Sindssygelæge, Professor Friedenreich, (jfr. Bilag 5), og af Retslægeraadet (jfr. Bilag 2 og 3), væsentlig ud fra den Hovedbetragtning, at det ikke er muligt at finde noget rationelt

Princip, hvorefter Grænsen mellem de sindssyge, der maa gifte sig, og dem, der ikke maa det, kunde drages. Disse Lægeautoriteter hævder derfor, som ogsaa den norske Medicinaldirektør og norske Sindssygelæger, at der bør opstilles et absolut indispensabelt Forbud mod sindssyges Ægteskab. Det maa dog bemærkes, at en af de norske Sindssygelæger, Overlæge Vogt, i Samstemning med flere andre norske Læger, har knyttet sin Tilslutning til Forbudsreglen til den Betingelse, at Sindssygeattest ikke udstedes uden tvingende Nødvendighed og ikke ved allehaande milde Psykoser.

Hvad nu særlig norsk Opfattelse angaar, er saavel Jurister som Læger enige om ved »sindssyge« at forstaa saadanne Personer, paa hvilke Sindssygeloven af 17. August 1848 finder Anvendelse, og dette synes kun at være saadanne, som efter en omhyggelig Prøvelse er blevne erklærede for sindssyge, og for hvilke da denne Erklæring medfører Virkninger i *alle* Retsforhold (formueretlige Retshandler, Testamente, Straf, Erstatning), og navnlig har den Betydning, at de kan interneres paa Sindssygeasylar. (Paa den anden Side er disse Regler fælles for sindssyge og aandssvage, naar disse sidstes Defekt har naaet en saadan Grad, at de maa opfattes og derfor ogsaa behandles som sindssyge, nemlig hvad man i Danmark kalder aandssvage i højere Grad). Det er nu klart, at denne ejendommelige Begrænsning af Begrebet sindssyge gør det langt mindre betænkeligt at opstille det absolute Ægteskabsforbud, idet dette da netop kun vil kunne ramme saadanne Personer, som man aldrig vilde give Ægteskabstilladelse, selvom man havde det dispensable Forbud. Herefter synes der imidlertid ved Bedømmelsen af Begrebet Sindssygdom at tages Hensyn af egentlig juridisk og social Art.

Hvis man under disse Forhold vil give en reelt, ikke formelt, ensartet Regel bør den snarest lyde paa absolut Forbud i Norge og paa dispensabelt Forbud i Danmark. Hos os kendes nemlig ingen

anden Afgrænsning af Begrebet Sindssygdом end den til enhver Tid herskende lægevidenskabelige Opfattelse. Men netop fordi man regner Spørgsmaalet sindssyg eller ikke-sindssyg for rent medicinsk, rummer det en stor Fare at give en Regel af saa vidtrækkende Betydning som et Ægteskabsforbud alene knyttet til et medicinsk Kriterium og tilmed til et Kriterium, der maa blive opfattet noget forskelligt til de forskellige Tider. Der vilde desuden herved øves et uheldigt Pres paa Lægerne. Hvis nemlig Lægens Opfattelse er den, at en Patient vel er sindssyg, men at det dog maa anses for fuldt forsvarligt, at han gifter sig, f. Eks. hvor der foreligger en delvis Helbredelse, vil han ikke uden gennem en urigtig Diagnose kunne sikre sin Klient det Gode, som han af medicinske (og sociale) Grunde ikke finder, at der er Anledning til at nægte ham. Hvis Ægteskabsforbudet derimod er dispensabelt, vil Lægen altid kunne stille den medicinsk set sande Diagnose: sindssyg, men med Tilføjende, at der dog ingen afgørende Betænkelse er ved hans Ægteskab. Selvom man ikke folte sig betænkelig ved Forbudet under den nu herskende Opfattelse af Begrebet, er man udsat for, at dette senere i Lægevidenskaben kan faa en saadan Vidde, at man aldrig vilde være gaaet ind paa at opstille et saa vidtrækkende Forbud.

Med Hensyn til de aandssvage lettes Lovgavernes Opgave betydelig ved, at Psykiatrikerne (jfr. Bilag 1, 5 og 6) her er enige om, at man ikke kan komme udenom en Regel, som fordrer Grænsen draget rent skønsmæssigt, ikke efter Art men efter Grad, saaledes at det kun er dem, der er aandssvage »i højere Grad«, der bør udelukkes fra Ægteskab. Maaske kan man til Vejledning for Skønnet se hen til et Udviklingsniveau, der ligger under den 14- til 15-aariges. Saadanne aandssvage dækkes af det svenske Udtryk »sinnesslø«, medens de i Norge tages ind under Begrebet »sindssyge«. For Danmarks Vedkommende mangler der et særligt enkelt Ord for dem,

og man har derfor maattet tage Begrænsningen »i højere Grad« op i Lovteksten. For disse aandssvage er der i alle 3 Lovudkast opstillet et absolut Ægteskabsforbud; men den rent skønsmæssige Grænse gør dette Forbud langt mindre trykkende eller betænkeligt end det absolutte Forbud mod de egentlig sindssyges Ægteskab.

Det Spørgsmaal kan rejses, om en tidligere, nu overstaaet Sindssygdom under nogen Betingelse bør være Ægteskabshindring. De danske Lægeautoriteter har alle fraraadet det, ligeledes den svenske Medicinalstyrelse. Derimod har Upsala Fakultet hævdet, at den burde være Ægteskabshindring, fordi Faren i racehygiejnisk Henseende mere ligger i Personens sygelige Anlæg end i, at Sindssygdommen er i Udbrud. De norske Autoriteter har været noget i Tvivl, og navnlig har Medicinaldirektøren ment, at der eventuelt overfor Personer, som notorisk har været sindsyge, burde kunne begæres fremlagt sagkyndig Lægeattest for, at en virkelig Helbredelse er opnaaet. For dansk Rets Vedkommende har Kommissionen ment at burde følge Lægeautoriteterne og ikke udstrække Forbudet til saadanne Tilfælde, idet dets Rækkevidde vilde blive for stor. Iøvrigt vil netop disse Forhold afgive praktisk vigtige Grænsetilfælde mellem Sindssygdom og Ikke-Sindssygdom. Særlig oplysende er det her, at Sindssygehospitalerne udskriver langt flere som »bedrede« end som »helbredede«. Paa disse Punkter vil det gøre Gavn, at nærværende § 10 indeholder en Dispensationsregel, idet man med Føje kan behandle flere Tilfælde som bestaaende Sindssygdom, naar Diagnosen kun fører til et dispensabelt, end naar den medfører et ubetinget Ægteskabsforbud. Endelig har Upsala Fakultet taget Ordet for, at partielle Sjælsdefekter saasom »moral insanity«, sexuel Perversitet eller Dipsomani, skulde være Ægteskabshindring, omend en dispensabel. En Regel herom har man imidlertid ikke fundet Grund til at optage i noget af Forlagene.

ad § 11.

Ligesom Forbud mod Sindssyges Ægteskab uden Hensyn til Habiliteten vil blive en Nydannelse i dansk Ret, gælder dette om Ægteskabsforbud overfor andre Syge. Vort gamle Kirkeritual 25. Juli 1685 forbød vel de til Ægteskab vitterlig udygtige, saasom Gildinger at indgaa Ægteskab; men da Reglen ikke er gentaget i Frd. af 30. April 1824, anses den for bortfaldet. Og kun paa Island gælder for Spedalske den Regel, at de ikke maa indgaa Ægteskab. Noget svarende til den svenske Regel af 1757 om Forbud mod Epileptikeres Ægteskab har vor Ret ikke kendt. For en Nutidsbevidsthed er det imidlertid ikke blot de sindssyge, paa hvis Ægteskab Samfundet kan have Grund til at se med Ængstelse; men ogsaa andre Sygdomme frembyder Færer for Ægtefællens Velfærd og for Slægtens Sundhed, saa at der kan blive Spørgsmaal om at tage dem i Betragtning ved Reglerne om Ægteskabsbetingelserne. I og for sig rejser dette »racehygiejniske« Spørgsmaal sig med Hensyn til alle de Sygdomme, der i en særlig Grad hærger Nutidens Samfund: Tuberkulosen, Kræften, den kroniske Alkoholisme og fremfor alt de veneriske Sygdomme; desuden Epilepsi, Spedalskhed og Døvstumhed. Men i samme Grad som et Ægteskabsforbud skal udstrækkes, i samme Grad stiger Betænkelighederne ved det. Det vil selvfølgelig ikke kunne gennemføres af Hensyn til den kommende Slægt og til den sunde Del af den nulevende Slægt at ville prøve at udelukke Størsteparten af Samfundets nuværende Medlemmer fra at gifte sig, hvad man let kom til, hvis man vilde udstrække Sygdomsforbudet for vidt. Den almindelige Opinion vilde rejse sig imod et saadant Forbud, saa at dette vilde blive et dødt Bogstav, hvis det ikke ligefrem blev ensbetydende med en Ophævelse af det juridiske Ægteskab. Forbudet maa bæres af en baade fra videnskabelig

Side og af den almindelige sociale Opfattelse anerkendt Nødvendighed.

Nu er der blandt Lægerne (jfr. Bilag 1) Enighed om, at et Forbud mod Tuberkuloses eller Kræftpatienters Ægteskab ikke er begrundet, idet den sidste Sygdoms Udbredelsesveje ikke er konstaterede, og den forste ved fornuftige hygiejniske Forholdsregler ikke frembyder saa stor Fare for Ægtefællen, at det kan anses for paa krævet af den Grund at forbyde Ægteskab. Desuden gælder det med Hensyn til Afkommet, at Smittespiren er saa almindelig, at man næppe ad den Vej kan hindre Udbredelsen, foruden at den slet ikke behøver at komme til Udvikling, naar Omstændighederne er gunstige. Hvad Epilepsien angaar, har man som berørt fra 1757 i Sverige haft et Forbud mod Epileptikeres Ægteskab, for saa vidt de var lidende af egentlig Epilepsi, epilepsia idiopathica, d. v. s. saadan Epilepsi, som har sin Rod i indre konstitutionelle Aarsager, derimod ikke den som er foranlediget ved ydre Forhold saasom Ulykkestilfælde o. desl. Dette Forbud ønskes i Sverige opretholdt under Hensyn til, at Epilepsi er et saa prægnant Udtryk for svær arvelig nevropatisk Belastning indenfor en Slægt, at der ofte udvikler sig Sindssygdom herunder navnlig Sløvsind hos Patienten selv, og at Faren herfor er betydelig for hans Afkom. Dog vil man af Hensyn til Tilfælde, hvor Sygdommen enten er saa ringe eller Fremkomsten af Afkom er udelukket, eller hvor iøvrigt ganske særlige Grunde taler derfor, holde Muligheden aaben for en Dispensation, der selvfølgelig kun tænkes givet, naar en Lægeautoritet erklærer Ægteskabet for forsvarligt. Det danske Retslægeraad (jfr. Bilag 1) er af den Opfattelse, at da det ofte vil være umuligt at afgøre, om Sygdommen er »idiopathisk«, og da det dog er Faren for den af Epilepsien i et stort Antal Tilfælde følgende sjælelige Defekt (de epileptiske Sindssygdomsformer), der er en Hovedgrund til at nære Betænkelighed ved Epileptikeres

Ægteskab, — medens der paa den anden Side vanskelig kan opstilles noget andet Kriterium — bør det være den sjælelige Defekt, Sindssygdommen og ikke Epilepsien som saadan, der danner Grundlaget for Forbudet. En *særlig* Forbudsregel for Epilepsi bør derfor ikke opstilles. Hvad endelig Spedalskhed angaar, giver Sygdommens Natur vel nok Grund til at opstille et Ægteskabsforbud; men denne Sygdom er nu til Dags, i alt Fald her i Landet, saa lidet udbredt, at Regler herom ikke har nogen nævneværdig Betydning, og det derfor maa anses for urimeligt at paalægge alle, der vil indgaa Ægteskab, nogen Pligt til Oplysning om, at de ikke har denne Sygdom.

De Sygdomme, som frembyder den største Interesse i denne Sammenhæng, men iøvrigt ogsaa de største Vanskeligheder, er de veneriske Sygdomme. Det har allerede længe været en af det moderne Samfunds besværligste Opgaver at søge at dæmme op for disse Sygdomme, og i de forskellige Lande er det baade fra Lægernes Side og ad Lovgivningens Vej forsøgt at løse denne Opgave. Hidindtil har man ved Lovreglerne imidlertid mest taget Sigte paa Smittens Udbredelse gennem Forbindelser udenfor Ægteskab, om man end i vor Lov af 30. Marts 1906 § 4 ogsaa har fastsat Straf for Smitte af Ægtefælle; og det er ved Straffebestemmelser og ved tvungen og gratis Lægebehandling, at man her har søgt at komme Ondet til Livs. Dog kan det i denne Forbindelse ogsaa fremhæves, at man i vor Retspraksis, støttet paa Analogien af Reglen i D. L. 3—16—16—4 om Spedalskhed og 3—16—15—3 om Impotens, har givet en Ægtefælle Ret til egentlig Omstødelse af sit Ægteskab, hvor den anden Ægtefælle før Ægteskabet led af Syfilis og havde fortiet dette, jfr. her ved norsk Skilsmisellov 20. August 1909 § 3. Størst Betydning har det vistnok haft, at Lægerne igennem deres Autoritet overfor deres private Klientel har arbejdet for at

afholde deres Patienter fra at indgaa Ægteskab, saalænge de lider af en venerisk Sygdom, der vil frembyde alvorlig Fare for Ægtefælle og Afkom.

Men det føles almindeligt, at disse Midler er utilstrækkelige, og naar Forholdet, som af Retslægeraadet udtalt (jfr. Bilag 1), er det, at der daglig haves Eksempler paa, hvilke Ulykker der anrettes ved Indførelse af disse Sygdomme i Ægteskabet, kan det ikke forsvares at undlade at gøre et Forsøg paa at skabe en mere effektiv Beskyttelse.

De veneriske Sygdomme, der ved de omspurgte Forholdsregler kommer i Betragtning, er Syfilis og Gonorrhoe samt den saakaldte bløde Chanker (Ulcus molle), sidstnævnte dog nærmest kun fordi de andre Sygdomme let af Patienten kan forveksles med den eller forsøges udgivet for den, jfr. L. af 30. Marts 1906 § 17. Udtrykkelig at nævne dem i Loven, som sket i det svenske Forslag, Kap. 8 § 2, er fra norsk og dansk Side fundet ufornodent.

Retslægeraadet har som Middel mod Ondet anbefalet, at det paalægges alle Brudefolk forinden Brylluppet at lade sig undersøge af en Læge for — saa vidt muligt — at faa oplyst, om de lider af nogen venerisk Sygdom. Ogsaa i Sverige og Norge har man fra forskelligt Hold tilraadet at Lægeattest skulde fremskaffes, være sig at den skulde give positiv Oplysning om Helbredstilstanden, eller blot skulde udtale, at en Lægeundersøgelse var sket (ukvalificeret Attest). Ogsaa i andre europæiske Landes racehygiejniske Bevægelse har Kravet om alle Brudefolks tvungne Lægeundersøgelse spillet en fremtrædende Rolle, uden dog endnu at have givet Anledning til nogen praktisk Gennemførelse af Regler herom.

Naar der saaledes skulde indføres en obligatorisk Lægeundersøgelse, mente Retslægeraadet, at denne da tillige burde rettes mod Patientens hele Helbredstilstand, idet det altid, ogsaa bortset fra Forbudet mod sindssyges og kønssyges Ægte-

skab, er af Betydning for dem, der vil indtræde i Ægteskab, at faa Rede herpaa. Baade Upsala medicinske Fakultet med Tilslutning af den svenske Medicinalstyrelse, og Kristiania medicinske Fakultet med Tilslutning af den norske Medicinaldirektør har imidlertid fraraadet Indførelsen af en saadan almindelig tvungen Lægeundersøgelse som forbundet med for store praktiske og økonomiske Vanskeligheder, selv om den fra et medicinsk Synspunkt kunde være ønskelig. Det er ogsaa klart, at saadanne Lægeundersøgelser ikke vil kunne iværksættes uden betydelige Udgifter, som enten maatte paalægges Brudefolkene eller det offentlige. Selvom man nu valgte at lade Staten betale de direkte Udgifter, vilde Undersøgelsen alligevel ofte paaføre Brudefolkene ret stor Bekostning. Denne Byrde af Rejseudgifter og Tidsspilde vilde tilmed mest falde paa Landbefolkningen, der har langt til Læge, og blandt hvilken tilmed de veneriske Sygdomme er mindst hyppige. Desuden vilde selve Undersøgelsen for grumme mange, særlig da blandt Kvinderne, føles som en stor Gêne og blive mødt med Uvilje, og de sunde vilde derfor komme til at føle det som en utaalelig Byrde, der paalagdes dem af Hensyn til et sygt Mindretal. Afgørende er det imidlertid, at Undersøgelsen ikke vilde frembyde nogen virkelig Garanti med Hensyn til Kønssygdommene. For med nogenlunde Sikkerhed at kunne konstatere Sygdommenes, særlig Gonorrhøens Ikke-Tilstedeværelse maatte det nemlig kræves, at den paagældende i længere Tid holdtes under Observation, da den syge meget vel ved den enkelte Undersøgelse kan være fri for Symptomer paa Sygdommen, skønt denne findes i Kroppen og maaske kan bryde ud Dagen efter. Overfor Syfilis er der ganske vist i den nyeste Tid opfundet en Undersøgelsesmetode (Wassermanns Reaktion); men det vilde være for omstændeligt og bekosteligt at anvende denne overfor alle Brudefolk, og desuden er den for ny og utilstrækkelig prøvet, til at man tør basere saa vigtige Regler paa den.

En almindelig obligatorisk Lægeundersøgelse forud for Ægteskabets Indgaaelse vil saaledes ikke kunne danne Grundlaget for et Forbud mod kønssyges Ægteskab. At der imidlertid bør træffes Foranstaltninger paa dette Omraade, er der Enighed om mellem Retslægeraadet, de af den almindelige danske Lægeforening delegerede Dermatologer (Bilag 7) og det af Dansk Kvindesamfund nedsatte Udvalg (Bilag 9). Retslægeraadet har (jfr. Bilag 1) foreslaaet, at Ægteskab forbydes dem, der »lider af venerisk Sygdom paa et smittefarligt Stadium«, og paa lignende Maade anbefaler Upsala medicinske Fakultet og den svenske Medicinalbestyrelse at »venerisk Sygdom paa smitsomt Stadium« gøres til Ægteskabshindring, medens Kristiania medicinske Fakultet indskrænker sig til at foreslaa, at den, der lider af Syfilis, ikke maa indgaa Ægteskab i de første 4 Aar efter Sygdommens Opstaaen, hvilken Frist Medicinaldirektøren yderligere foreslaar nedsat til $2\frac{1}{2}$ Aar.

Overfor et absolut Forbud mod kønssyges Ægteskab maa der imidlertid næres overvejende Betæneligheder. Et saadant Forbud, der strakte sig over al den Tid, indenfor hvilken smittefarlige Udbrud af Sygdommen normalt kunde antages at ville kunne forekomme, vilde betyde et dybt Indgreb i den personlige Frihed, og hvis det blev overholdt, maatte det i høj Grad befrygtes at forøge Antallet af Forbindelser og Fødsler udenfor Ægteskab.

Nogen virkelig Effektivitet vilde dernæst et saadant Forbud selvfølgelig aldrig faa uden den obligatoriske Lægeundersøgelse, og selv med denne vilde Forbudet i ret stor Grad kunne omgaas. Dette gælder jo iøvrigt ogsaa de andre Ordninger, som kunde tænkes bragte i Forslag. Men naar Forbudets Efterlevelse saaledes væsentlig overlades til de lovundergivnes frie Vilje, vil det ved selve sin Strenghed friste dem til at tilsidesætte det. At falde for Fristelsen hertil ligger

meget nær, selvom man, som fra svensk Side foreslaaet, vil forlange en Erklæring paa Tro og Love af alle Brudfolk om, at de ikke lider af de omspurgte Sygdomme. Er det nemlig vanskeligt for Lægen at konstatere, om venerisk Sygdom er til Stede, eller om den, hvis den har været til Stede, er saa vidt overstaaet, at det kan være forsvarligt at gifte sig, saa er det ganske umuligt for den ulægekyndige og i høj Grad interesserede Part selv objektivt at bedømme disse Forhold. Sagen er jo nemlig som ovenfor berørt den, at der efter danske Venerologers Opfattelse i alt Fald for Syfilitikeren ikke bliver Tale om: syg eller rask, men om, hvorvidt hans Sygdom har naaet en saadan Alder og dens sidste Udbrud ligger saa langt tilbage, at Faren for Udbrud og Smitte er blevet saa ringe, at det maa siges at være forsvarligt at gifte sig, skønt han endnu stadig er syg, og skønt der derfor stadig er Mulighed for, at han igen kan blive smittefarlig. Og hvad Gonorrhoeen angaar, frembyder den særlig hos Kvinder saa mange Tilfælde af sent eller aldrig fuldt lægede kroniske Tilstande, at ogsaa her et Forbud, der blot nogenlunde søgtes gennemført, vilde paalægge utaalelige Baand og føre til illegitime Forbindelser og talrige Brud paa Reglen. Det reelt afgørende maa derfor blive et Lægeskøn over Ægteskabets Forsvarlighed; men dette skønnes ikke at komme frem gennem et Lovforbud.

Ikke heller kan man finde det fyldestgørende at give et dispensabelt Forbud saaledes, at Dispensation skulde kunne gives, naar Lægen fandt dette forsvarligt. Rent theoretisk set var denne Løsning rationel: Forbudet mod Ægteskabs Indgaaelse gjaldt alle venerisk syge; men naar Lægen fandt Ægteskab forsvarligt, kunde der dispenseres fra det. Praktisk vilde det imidlertid sikkert komme til at forme sig anderledes. Ansøgning om Dispensation vil altid tage en vis Tid, mange vilde derhos undse sig ved at søge Administrationen om en saa-

dan Dispensation, og Folk vilde derfor enten — hvis de var mere samvittighedsfulde — gaa til deres Læge og nøjes med hans Skøn. eller ogsaa vilde de, for de mindre samvittighedsfuldes Vedkommende, tage baade Skøn og Dispensation i deres egen Haand, saa at hele Reglen blev betydningsløs eller i alt Fald kun fik pædagogisk Betydning. Naar i det svenske Forslag Forbudet er gjort dispensabelt, er Tanken med Dispensationsmyndigheden derimod blot den at muliggøre Ægteskaber i saadanne Tilfælde, hvor Sygdommen, selvom den er smittefarlig, ingen Betydning har, f. Eks. hvor nogen ønsker at vies paa deres Dodsleje, eller hvor begge Parter har Sygdommen og Kvindens Alder udelukker Fødslen af Børn.

Da man saaledes meget vanskelig vil kunne forebygge kønssyges Ægteskaber, bør det overvejes, om det ikke vilde være mere hensigtsvarende at træffe visse lempeligere Foranstaltninger, der dog kan indskrænke Omfanget af de af disse Ægteskaber let følgende Ulykker. At gaa en saadan Vej er ogsaa af den Grund tilraadeligt, at vi staar overfor Nydannelser i vor Lovgivning, hvor man bør gaa frem med forsigtige Skridt, og at Forsøg paa Forbud imod kønssyges Ægteskab praktisk taget er ukendt i fremmed Ret. De vigtigste Midler til at opnaa dette vil utvivlsomt være at bringe de syge til at søge Læge og at skaffe den anden Ægtefælle (Brud eller Brudgom) Kundskab om Ægtefællens Sygdom. Fra norsk og dansk Side har man derfor tænkt sig i Stedet for et Forbud mod kønssyges Ægteskab at opstille en Regel om, at de, inden de faar Adgang til Ægteskabet, skal have gjort den anden Part bekendt med deres Sygdom, og at dette skal ske under en Læges Medvirkning. For at gennemføre en saadan Regel kunde man da forlange, at alle Brudefolk, under sædvanligt Strafansvar for urigtige Erklæringer til Brug for det offentlige, afgav en Erklæring om ikke at lide af Kønssygdom, og hvis de ikke kunde

afgive denne Erklæring, godtgjorde at have gjort den anden Part bekendt med, at de led af saadan Sygdom. Det er klart, at dette betyder en væsentlig Lempelse af Reglen, idet Vejen til Ægteskabet holdes aaben ogsaa for den syge, naar den anden Part trods Sygdommen er rede til at ægte ham, og fordi Lægen, som af Hensyn ikke blot til Ægtefællerne, men ogsaa til det mulige Afkom, ønsker at hindre Ægteskabet, savner den Støtte, som han efter svensk Forslag har i Lovens Forbud. En saadan Regel vil dog kunne paaregnes at faa en ikke ringe Betydning: Den henleder Opmærksomheden paa Forholdet og opfordrer den sunde Part til at skaffe sig Oplysning. Den taler til Individets Samvitighed; og savner den end Vægten af Lovens Forbud, saa undgaar den paa den anden Side det nedbrydende som vilde ligge i et Forbud, som dog alle vidste, at Brudefolk ofte brød. Dernæst vil en Del syge bøje sig for Reglen og søge Læge, hvorved allerede meget er opnaaet. Endelig svæver Straffemuligheden stadig over Løgnerens Hoved, og navnlig Faren for Ægteskabets Omstødelse, hvis Ægtefællen ønsker det og kan bevise, at den syge led af Sygdommen allerede før Ægteskabet.

En Ulempe frembyder imidlertid denne Ordning derved, at de syge overfor den ægteskabsstiftende Myndighed maa røbe deres Sygdom ved ikke at turde afgive den rene Erklæring, og dette kunde tænkes at befordre deres Tilbøjelighed til at afgive en urigtig Erklæring. Det er navnlig Kvindeudvalget (jfr. Bilag 9 ad II. c), der har fremhævet denne Vanskelighed, og for at undgaa denne har man da valgt at give Erklæringen en saadan Form, at den kan afgives enslydende baade af sunde og syge, saa at Spørgsmaalet, om Brudefolkene lider af venerisk Sygdom eller ikke, holdes mellem dem selv og deres Læge. Ved denne Ordning skulde de syge være mindre fristede til at lyve, men den bevirker rigtignok tillige, at det bliver endnu vanske-

ligere for ikke at sige umuligt for den raske under en eventuel Omstødelsessag at godtgøre, ikke blot at den anden Part havde haft Sygdommen før Ægteskabet, men at den selv havde været ubekendt dermed, saa at selvom Faren for Usandhed formindskes paa en Kant, forøges den paa en anden ved den nedsatte Risiko for Opdagelse.

Det er vanskeligt at formulere en Erklæring, der baade indeholder tilstrækkelig bestemte og klare Udtryk, og samtidig kan afgives enslydende af sunde og syge, uden at den bliver af en saa indviklet og kunstig Form, at dens Indhold derved tilsløres for dem, der skal afgive den. Hvis Erklæringen nemlig skulde indeholde en Redegørelse for de Forhold, hvorom den drejede sig, maatte den formuleres omtrent saaledes: »Undertegnede M. M. og N. N., der agter at indgaa Ægteskab med hinanden, erklærer herved, at ingen af os er lidende af nogen venerisk Sygdom, uden at vi gennem en Læge har gjort vor Forlovede bekendt med Sygdommen og dens Betydning for Ægteskabet.« Men en saadan Erklæring, hvortil der maatte have trykte Blanketter, da man ikke kunde forlange, at alle Brudefolk selv skulde kunne forme den, vilde for mange været ret uforstaaelig. Man har derfor opgivet at lade Erklæringen indeholde en saadan nærmere Redegørelse og har nøjedes med at forlange, at Brudefolkene skal udtale, at der ikke er nogen Hindring for deres Ægteskab af saadan Grund som i § 11 nævnt.

Med Hensyn til den i § 11 for de syge paabudte Fremgangsmaade bemærkes, at deres første Pligt er at underrette deres Forlovede om Sygdommen. Det kan imidlertid befrygtes, at de giver et for lyst Billede af denne, og at den anden Part har saa ringe Kendskab til saadanne Sygdomme og deres Betydning, at den ikke giver større Agt paa Meddelelsen (jfr. Retslægeraadets Erklæring Bilag 1), saa at den ikke blot desuagtet indgaar Ægteskabet,

men ogsaa forsømmer at træffe nogen Forsigtighedsregler for at undgaa Smitteoverførelse, ofte allerede af den Grund, at den er ganske uvidende om, hvad der i saa Henseende skal gøres. Det er derfor nødvendigt, at der gives sagkyndig Hjælp i disse Forhold, hvilken kun kan ydes af en Læge; og da ogsaa den syge i høj Grad behøver Lægens Vejledning, hvis han ikke allerede er under Lægebehandling, maa begge Parter have Besked af Lægen. Vejledningen maa gives mundtlig, da der er altfor stor Fare for, at en trykt eller skreven Vejledning lades upaaagtet. Det vil naturligvis i mange Tilfælde være det mest praktiske, at Lægen taler paa en Gang med begge Parter; men de kan ogsaa henvende sig til ham hver for sig, og de kan vælge hver sin Læge, hvilket kan være nødvendigt, naar de bor paa forskellige Steder langt borte fra hinanden. Det, Lægen skal oplyse dem om, er naturligvis, hvilke Farer Sygdommen rummer, hvilke Helbredelsesmidler der bedst kan anvendes imod den, og hvor lang Tid der kan antages at ville hengaa, før Parterne bør skride til at indgaa Ægteskab. I de Tilfælde, hvor Parterne trods Lægens Advarsel dog vil indgaa Ægteskabet, vil Lægen dernæst kunne vejlede dem i under Ægteskabet at holde Sygdommen nede og undgaa Smitteoverførelse. Til Hjælp for Lægerne i denne Henseende vilde det formentlig være praktisk, om der af Retslægeraadet udfærdigedes en Instruks for dem, omend Fremgangsmaaden naturligvis altid til en vis Grad maa overlades til Lægens eget Skøn; det er kun hans Pligt at give Parterne den efter Omstændighederne bedst mulige Vejledning.

Reglen i § 11 kommer til Anvendelse paa alle dem, der lider af Kønssygdom, »der endnu frembyder Smittefare«. Man har undgaaet Udtrykket »smitte Kønssygdom« eller »Kønssygdom paa smittesomt Stadium«, for at Parterne ikke skal kunne paaberaabe sig at have misforstaaet det derhen, at Reglen kun gælder dem, der i Øjeblikket har smittesomt Udbrud af

Kønssygdom. Meningen er netop, at Reglen skal komme til Anvendelse ogsaa paa dem, hvis Kønssygdom nu er latent, naar den dog ikke er naaet til det Stadium, at Faren for nye smittebærende Udbrud praktisk set er forbi. Om dette er Tilfældet kan normalt kun en Læge afgøre, saaledes at den, der ved, at han har lidt af Kønssygdom, ikke vil kunne gifte sig med god Samvittighed overfor denne Regel uden først at have spurgt sin Læge til Raads, medmindre han allerede tidligere af sin Læge er erklæret fri for Smittefare, eller Sygdommen ligger meget langt tilbage i Tiden. I det svenske Forslag, Kap. 8, § 2, er der optaget en nærmere Bestemmelse af, hvad der i Loven forstaas ved »Kønssygdom paa smitsomt Stadium«, men en saadan Definition har man ikke fundet det nødvendigt at give i det norske og danske Forslag, der jo ikke indeholder noget egentligt Forbud mod Ægteskab i de heromhandlede Tilfælde, hvorfor Faren ved en noget videregaaende Fortolkning af Loven jo ikke er saa stor.

Medens, som omtalt ovenfor, Epilepsi, hvorledes man end former Reglerne om Kønssygdomme, ikke bør kunne være nogen absolut eller dispensabel Hindring for Ægteskab, har man fundet det naturligt, efter denne Sygdoms Art og Farlighed for Ægteskabets Lykke og Børnene, at kræve den samme Sandhedspligt overfor Ægtefællen her som ved Kønssygdommene. Se iøvrigt nærmere herom i Kap. III. § 22 Nr. 5 og nedenfor i Bemærkningerne hertil. Ovenfor (S. 64—65) er omtalt en Række Sygdomme, hvis Forekomst hos Ægtefæller er racehygiejnisk skadelig, men som man dog ikke har ment at burde medtage ved Siden af de i Loven nævnte. I denne Forbindelse bør ogsaa omtales den kroniske Alkoholisme, der spiller en saa overordentlig sørgelig Rolle ved at nedbryde selve det ægteskabelige Samliv og skade Afkommet baade direkte og indirekte. Naar man dog ikke har medtaget denne Sygdom, og saaledes kun kan tage Hensyn dertil, jfr. § 10, naar Tilstan-

den er gaaet over i Sløvsind eller en anden Sindssygdomsform (jfr. Retslægeraadets Udtalelse herom Bilag 1), beror det paa Umuligheden af at drage nogen brugbar Grænse mellem de lettere Former og de sværere, der alene skulde kunne have ægteskabsretlig Betydning. Lignende Betragtninger gælder Døvstumheden. Kun hvor der tillige er for nært Slægtskab, kan den danne en Hindring, nemlig for at opnaa Dispensation fra § 13; jfr. nedenfor herom. Ej heller Impotens bør nogeninde være Ægteskabshindring, men kan, hvor den forelaa før Ægteskabet og var den anden Ægtefælle ukendt, alene begrunde Krav paa Ægteskabets Omstødelse, jfr. i Kap. V. § 46 Nr. 4.

ad §§ 12—14.

Efter Forordningerne af 14. December 1775 og 23. Maj 1800 er Ægteskab forbudt paa Grund af Slægtskab eller Svogerskab i følgende Tilfælde:

A. Paa Grund af *Slægtskab* er det forbudt at gifte sig med:

- a. sin Slægtning i ret opstigende eller nedstigende Linie;
- b. sine Søsken, saavel Hel- som Halvsøsken;
- c. sin Ascendents Søster, altsaa Faster eller Moster, Bedstefaders eller Bedstemoders Søster o. s. v.; fra dette Forbud kan der dog gives Dispensation. Der er intet Forbud mod, at en Kvinde ægter sin Ascendents Broder, altsaa Farbroder og Morbroder, Bedstefader eller Bedstemoders Broder o. s. v.

B. Paa Grund af *Svogerskab* er det forbudt at gifte sig med:

- a. sine Ascendents og Descendents Ægtefælle eller sin Ægtefælles Ascendent eller Descendent — altsaa sin Stedfader eller Stedmoder og sine Forældres Stedfader og Stedmoder o. s. v., sine Stedbørn og disses Børn o. s. v., sin Svigerfader og Svigermoder og disses Forældre o. s. v. samt

sine Svigerbørn og sine Børns Svigerbørn o. s. v.

- b. sin Broders, Farbroders og Morbroders Enke, Bedstefaders og Bedstemoders Broders Enke o. s. v. opad, for saa vidt der ikke erholdes Dispensation, derimod er det tilladt, at en Mand ægter sin tidligere Hustrus Søster;
- c. sin tidligere Hustrus Fæster og Moster, Grandfæster og Grandmoster o. s. v. opad, for saa vidt der ikke erholdes Dispensation; derimod omfatter Forbudet ikke Ægteskab mellem en Enke og hendes afdøde Mands Farbroder eller Morbroder, hans Bedstefaders eller Bedstemoders Broder o. s. v. opad.

Med Hensyn til disse Ægteskabshindringer gælder det, at Fødsel udenfor Ægteskab har samme Virkning som Fødsel i Ægteskab (det saakaldte illegitime Slægtskab) og legemlig Omgængelse udenfor Ægteskab samme Virkning som Ægteskab (det saakaldte illegitime Svogerskab). Lige med Enke eller overlevende Mand regnes ogsaa fraskilt Hustru eller Mand. Det antages endelig, at Ægteskab mellem Adoptant og Adoptivbarn er forbudt, saa længe Adoptivforholdet bestaar.

Det er en dybt i Kulturfolkenes sædelige Bevidsthed bundende Følelse der kræver, at Kønsforbindelser mellem visse nærbeslægtede ikke maa finde Sted, og denne Følelse har derfor i alle Landes Love medført tilsvarende Ægteskabsforbud og som oftest ogsaa Straffebestemmelser. Størst Udvikling fik Reglerne gennem den kanoniske Rets videre Udfoldelse af Bestemmelserne herom i det gamle Testamente. Senere er Forbudenes Omfang stadig i det hele blevet mere indskrænket. Den nævnte Opfattelse maa sikkert søge sin varige Begrundelse i Trangen til at beskytte det intime Familielivs Fred overfor den forstyrrende og let ødelæggende Indgriben af Kønsforhold særlig mellem Forældre og Børn eller mellem Søsken. Man har efterhaanden omgærdet Forbudet mod disse

Forbindelser med saa mange religiøse og moralske Forestillinger, at det virkelig er lykkedes af faa slige Ægteskaber og Kønsforbindelser til at staa for den almindelige Bevidsthed som noget saa afskyeligt og naturstridigt, at selv en saa umiddelbar og ukontrollerlig Følelse som den erotiske forholdsvis sjældent opstaar indenfor de saaledes afstukne Grænser, medens det personlige Samkvem — og navnlig det nære fysiske Samvær, som mangfoldige Familiers indskrænkede Kaar medfører — ellers idelig vilde volde Ulykker paa dette Omraade. Ved Siden af dette Hensyn til Familielivets Tryghed har Forestillingen om en mulig skadelig fysisk Indflydelse af Indavl sikkert kun været af mere underordnet Betydning, hvis den overhovedet i tidligere Tider har været fremme.

Selvom nu dette sidste racehygiejniske Synspunkt ikke har været bevidst til Stede ved disse Reglers Tilblivelse, kan det dog ubevidst have øvet sin Indflydelse paa dem. Og naar man i vore Dage skal underkaste dem en nærmere Prøvelse for at afgøre, i hvilket Omfang de skal opretholdes eller ophæves, kan man i hvert Fald ikke komme uden om Hensynet til den kommende Slægts Sundhed og Levedygtighed. Det maa derfor overvejes, om dette Hensyn kan berettigge til at opstille Ægteskabsforbud paa disse Omraader.

Den moderne Lægevidenskabs Opfattelse er nu den (jfr. Retslægeraadets Erklæring Bilag 1), at Konsangviniteten, Slægtsnærheden, i sig selv ikke indeholder nogen Fare for Afkommets Sundhed; men Faren beror udelukkende paa, om der gennem begge Forældre tilføres Afkommet ensartede Sygdomsspirer, saa at de mulige sygelige Dispositioner kumuleres, og saadanne Anlæg hos den ene af Forældrene ikke opvejes ved andre Anlæg eller fuldstændig Sundhed hos den anden Part. Med andre Ord, er begge Forældre og deres Slægt fuldkomment sunde, rummer deres Slægtskab ingen Fare; men er Slægten

sygelig belastet, kan det være en forøget Risiko for deres Børn, at de begge hører til samme Slægt, og jo nærmere Slægtskabet er, jo mindre friskt Blod er der jo kommet ind til at modvirke Sygeligheden.

For de fleste Sygdommes Vedkommen-
de er det dog endnu ikke lykkedes at paa-
vise nogen forøget Sygelighedsprocent,
fordi Sygdommen har været til Stede hos
begge Forældre eller deres Slægt, og hel-
ler ikke fordi Forældrene begge hører til
samme syge Slægt. Selv for de Sygdom-
me, hvis Arvelighed maa anses for størst
og mest sikker, saasom Sindssygdom,
Aandssvaghed og Epilepsi, er Erfaringer-
ne saa begrænsede og til Dels tilsyneladen-
de modstridende, at man ikke derfra tør
drage praktiske Konsekvenser; og hvad
angaar Sygdomme som Tuberkulose og
Kræft, er videnskabelige Iagttagelser paa
disse Omraader endnu kun ved deres Be-
gyndelse. Imidlertid synes statistiske Un-
dersøgelser dog at have godtgjort, at der er
to alvorlige Lidelser, nemlig medfødt Døv-
stumhed og Øjensygdommen retinitis pig-
mentosa, som i særlig høj Grad befordres
ved konsangvine Kønforbindelser, idet
Sygdommene meget hyppig overføres paa
Afkommet, naar de forekommer hos begge
Forældrenes Slægt, saa at det for Indivi-
der, der tilhører Slægter med disse Sygdom-
me, er af særlig Vigtighed at slutte For-
bindelser med Slægter, der i saa Henseende
er helt sunde. Efter de opgjorte Statisti-
ker er 10—20 pCt., ifølge enkelte Stati-
stiker endog 30 pCt. af medfødt Døvs-
tumme Børn af konsangvine Ægteskaber, og
da Antallet af saadanne Ægteskaber ud-
gør en langt ringere Procent af samtlige
Ægteskaber, i Norge f. Eks. 7 pCt., synes
disse Tal at vise, at Forbindelsen mellem
nær beslægtede rummer en saa stor Fare
paa dette Omraade, at der vil kunne være
Tale om herpaa at basere et Ægteskabs-
forbud.

Naar Spørgsmaalet nu bliver, hvor
Grænsen for Forbudet i Slægtskabstilfæl-
de skal trækkes, er der ingen Tvivl om,

at det ovenfor anførte Hovedhensyn til Trygheden i Familieforhold maa medføre et absolut Forbud i hele den rette Linie uden Hensyn til Grad — et ikke videre praktisk Spørgsmaal udover 1ste Grad — og i Sideliniens 1ste Grad saavel for Halvsom for Hel-Slægt. Tvivl opstaar først, naar Talen bliver om at gaa ud herover. Det familiære Samliv er her ikke mere saa intimt, at det alene kan begrunde et Forbud. Det næste Spørgsmaal bliver da, om den almindelige sædelige Bevidsthed kræver det. I Danmark og Norge er dette ikke Tilfældet, hvorimod dette til en vis Grad synes at gælde i Sverige, for saa vidt angaar Ægteskab mellem Tante og Nevø, Onkel og Nièce — og videre opad og nedad i samme Forhold —, i hvilke Tilfælde Ægteskab nu er ubetinget forbudt i Sverige. I Danmark findes der ganske vist for Tiden et dispensabelt Forbud mod Ægteskab mellem Tante og Nevø (ikke mellem Onkel og Nièce), men de paagældende Dispensationer, der vel ikke er særlig hyppige, nægtes sjældent. Tilsvarende Regler gælder i Norge. I Schw. L. § 100 er Ægteskab forbudt mellem Onkel og Nièce, Tante og Nevø, medens B. G. B. § 1310 ikke har optaget noget Forbud, hvorimod dette genfindes i Code civil § 163, hvor det dog er dispensabelt. Forbud gælder endvidere i Østerrig, Ungarn, Holland (dispensabelt), Belgien (ligeledes), Italien (ligeledes), Portugal (udstrakt til Sideliniens 3die Grad, hvor det er dispensabelt), Spanien (indtil Sideliniens 4de Grad, dog kun for ægte Slægtskab), England, Rusland (efter Parternes Religion), Grækenland (til Sideliniens 7de Grad). Alligevel havde man været betænkt paa at ophæve Forbudet helt for Danmarks Vedkommende og ligeledes i Norge, hvis ikke Hensynet til Slægtens Sundhed havde stillet sig hindrende i Vejen. Retslægeraadet har nemlig fundet, at Faren for Udbredelsen af de to ovenfor omtalte Sygdomme, Døvstumhed og retinitis pigmentosa, kræver videregaaende Indskrænkninger i Adgangen til

Ægteskab mellem nærbeslægtede, og foreslaar, at Ægteskab forbydes mellem Tante og Nevo, Onkel og Nièce, men udtaler samtidig, at Dispensation bør kunne gives, naar Parterne ved Lægeattest kan godtgøre, at hverken de selv eller deres Familie viser Tilbøjelighed til at lide af medfødt Døvstumhed eller retinitis pigmentosa. Man har derfor ment at burde opstille et saadant dispensabelt Forbud, forsaavidt angaar Onkel og Nièce, Tante og Nevo, selv om man dermed indfører et nyt Ægteskabsforbud i vor Ret. Derimod har man fundet, at det vilde være for stærkt et Indgreb i den bestaaende Frihed ogsaa at forbyde Ægteskab mellem Fætter og Kusine, selv om der i de aller fleste Tilfælde vilde kunne gives Dispensation. Nødvendigheden af at skaffe denne vilde allerede være for stor en Byrde at paalægge Brudfolkene. Snarere kunde man udstrække det dispensable Forbud til Dobbeltfætter og Dobbeltkusine, men ej heller hertil findes der tilstrækkelig Grund.

Men ligesom det nu altid kan være Genstand for Tvivl og skiftende Opfattelse, hvor langt det til Grund liggende Hensyn til Familielivets Tryghed strækker sig, saaledes har Grænserne for det deri bundende Ægteskabsforbud til forskellige Tider og i forskellige Lande som berørt været trukket forskelligt, og særlige Hensyn kan ofte have bevirket en vel stor Udvidelse af disse Grænser. At de samme Regler er kommet til at omfatte uægte og ægte Slægtskab, skønt de uægte Slægtninge ofte ikke samlever, er en ligefrem Følge af, at den moralske Forestilling, som er Livsbetingelsen for Reglerne, ikke har kunnet knyttes til et saa abstrakt og socialt Begreb som Familielivets Betryggelse, men har maattet fæstes direkte til selve det kødelige Slægtskab. At Stedforældre har kunnet medtages stemmer vel med Principet om Familielivets Fred og forklares psykologisk ved deres hele Sidestilling med virkelige Forældre. Derimod er det ved en væsentlig kun logisk Parallellisering, at

andre besvogrede har kunnet drages med ind under Reglerne; dog gør der sig her endnu Hensyn gældende til det ofte intimere og mere ubundne Samvær, som Svogerskabet medfører. Inddragelsen af det saakaldte ulovlige Svogerskab under Reglerne kan derimod hverken begrundes ved Hensyn til Familielivets Fred eller til Slægtens Sundhed. Et Forbud mod Ægteskab mellem saadanne besvogrede er ogsaa af den Grund betænkeligt, at det kommer til at virke ganske ujævnt derved, at disse Forhold ofte ikke vil være kendte, og fordi det i sig selv er uheldigt at forlange Oplysninger tilvejebragt paa disse Omraader. Det er da heller næppe nogensinde lykkedes at faa Grænsens Uoverstigelighed i Svogerskabstilfælde til ret at gaa opforden almindelige Bevidsthed, der i Tilfælde af ulovligt Svogerskab vistnok overhovedet ikke regner med den. Alligevel kunde det befrygtes at vække Anstød helt at ophæve Forbudet med Hensyn til det lovlige Svogerskab, hvorimod man for de Tilfælde af Svogerskab i Sidelinien, der efter nugældende dansk Ret er dispensable, nemlig Forholdet til Broders Enke og tidligere Hustrus Faster eller Moster, uden Betænkelighed kan ophæve det. Det nye Straffelovsudkast, jfr. § 236, afskaffer da ogsaa Straf for Samleje mellem saadanne besvogrede, ligesom dets § 225 er saaledes formuleret, at naar Ægteskabsforbudet angaaende besvogrede i Sidelinien bortfalder, vil ogsaa Strafbarheden bortfalde.

Hvad det ulovlige Svogerskab i den rette Linie angaar, altsaa det Forhold, at en Mand f. Eks. har haft Samleje med den Kvinde, hvis Datter han nu vil ægte, rummer en Ophævelse af Forbudet jo den Ulæmpe, at man derved kan aabne Mulighed for et Ægteskab mellem Personer, der ikke blot er besvogrede i den rette Linie men endog er i den rette Linie beslægtede, idet Manden i det nævnte Eksempel kan være Fader til Bruden. Hertil maa nu bemærkes, at i de allerfleste Tilfælde vil Forholdet slet ikke være

bekendt ofte end ikke for de paagældende selv. Er Forholdet imidlertid bekendt, maa Vielsen nægtes, hvis stærke Indicier taler for Paterniteten, eller denne dog kan være nærliggende, f. Eks. hvis det er oplyst, at Manden har haft Samleje med Moderen indenfor Undfangelsestiden, selv om en anden maatte være udlagt eller endog dømt som Barnefader, eller Paterniteten maatte være afgjort ved Grundsætningen om, at Ægtemanden anses for Fader, medmindre dette bevislig er udelukket, (*»pater est, quem nuptiae demonstrant«*). I Tvivlstilfælde vil Spørgsmaalet altid kunne henskydes til overordnet Myndigheds Afgørelse; men der er ingen Grund til af Hensyn til saa underordnede Bevisvanskeligheder at opretholde et Forbud, der ikke er tilstrækkelig paakrævet af den almindelige sædelige Bevidsthed og ikke heller kan begrundes i Hensynet til Familielivets Tryghed eller Slægtens Sundhed.

Angaaende disse Paragrafer er der opnaaet fuld Overensstemmelse mellem de tre nordiske Landes Delegerede.

ad § 15.

Det følger af de almindelige over hele Europa anerkendte Grundsætninger, at saalænge et Ægteskab bestaar, kan ingen af Ægtefællerne indgaa nyt Ægteskab. Den herom givne Regel behøver derfor ikke nogen nærmere Begrundelse. Om dens praktiske Haandhævelse og særlig om Beviserne for, at et Ægteskab er ophørt at bestaa og saaledes denne Ægteskabshindring bortfaldet, se nedenfor i Bemærkningerne til Kap. III. § 22 Nr. 7—9.

ad § 16.

Ifølge Frd. af 30. April 1824 § 3 Nr. 5 skal en Enkemand vente 3 Maaneder, en Enke 1 Aar efter sin Ægtefælles Død, inden de maa indgaa nyt Ægteskab. Denne Frist nedsættes for Almuesfolk til henholdsvis 6 Uger og 3 Maaneder, for Kvindens Vedkommende dog kun, hvis hun ikke er frugtsommelig. Efter Ægteskabs

Opløsning i levende Live er der efter nu-gældende Ret ingen Ventetid anordnet. Dispensation fra Ventetidsreglerne kan ikke gives. I Sverige er Ventetiden $\frac{1}{2}$ Aar for Manden, 1 Aar for Kvinden, hvorhos denne sidste i Tilfælde af Ægteskabets Ophør i levende Live ikke maa indgaa nyt Ægteskab, før hun enten har født, eller den Tid, indenfor hvilken der kan fødes et Barn af det tidligere Ægteskab, er forløbet. I Norge gjaldt indtil Skilsmiselloven af 20. August 1909 for Enker en Ventefrist af 9 Maaneder, og Fristen var ikke udtrykkelig gjort anvendelig paa fraskilte Kvinder; nu har den nævnte Lov ogsaa i Skilsmissetilfælde indført en Ventetid af 10 Maaneder, der imidlertid regnes allerede fra det Tidspunkt, da Samlivet med Manden ophørte. I de fleste europæiske Lande gælder lignende Ventefrister for Kvinden.

En saadan Regel om Sørge- og Ventetid har sikkert fra først af væsentlig været begrundet i en Følelse af det upassende i, at Folk skulde kunne gifte sig kort Tid efter deres Ægtefælles Død, hvilket jo ses deraf, at der ogsaa kræves en omend kortere Ventefrist for Manden. At der imidlertid ved Siden heraf ogsaa er taget Hensyn til Hustruens mulige fra det tidligere Ægteskab hidrørende Svangerskab, fremgaar af, at Ventetiden for Kvinden var længere end for Manden. Efterhaanden er dette sidste Hensyn blevet det eneraadende, idet Udviklingen i de forskellige Lande stadig er gaaet i den Retning, at Ventetiden for Manden helt afskaffes, medens den for Kvinden dels sættes i Forhold til Svangerskabets normale Varighed, dels bortfalder, naar hun kan godtgøre ikke at være svanger ved Ægteskabets Opløsning.

Grunden til, at man saaledes vil hindre den frugtsommelige Hustru i at gifte sig igen, maa dels søges i Frygten for en Forrykkelse af Fosterets familieretlige Stilling ved, at det fødes i det nye Ægteskab, idet det da kan blive uklart, fra hvilket Ægteskab det i Virkeligheden hidrører,

dels i en mere konventionel Opfattelse af, at det er stridende imod Sømmeligheden, at den tidligere Ægtemands Barn fødes i den nye Mands Ægteskab. Derimod har man næppe ladet sig lede af Hensynet til, at det nye Kønsforhold mulig skulde indeholde nogen fysisk Fare for Fosteret, og i hvert Fald anser Lægevidenskaben et saadant Hensyn for ubegrundet.

Det maa erkendes, at der kan anføres adskilligt mod Opretholdelsen af Reglen og især mod at udstrække den til ogsaa at gælde i Skilsmissetilfælde. For det første kan det synes tvivlsomt, om der ikke her foreligger et Omraade, som bør være overladt til Individernes frie Selvbestemmelse, og paa hvilket Staten ikke med Forbudsbestemmelser bør diktere Regler for det passende, naar disse Regler ikke maatte stemme med de interesseredes egen Opfattelse heraf. Forbudet vil derhos let føles som tilfældigt og vilkaarligt, da man vanskelig kunde tænke sig at forsøge paa at udvide det til et almindeligt Forbud for svangre Kvinder mod at gifte sig med andre end Besvangreren, dette allerede fordi den ugifte Kvinde ubetinget bør have Ret til at gifte sig uden at skulle underkaste sig et Forhør om, hvorvidt hun maatte være svanger og da ved hvem. Og dog kan hendes Svangerskab medføre de samme familieretlige Forviklinger for hendes Barn og hendes Mand som Enkens eller den fraskilte Hustrus. Endelig er der en Omstændighed, som man ikke helt bør se bort fra, naar der er Spørgsmaal om at udvide Forbudet til fraskilte: Saafremt en Hustru er svanger ved sit Ægteskabs Ophør — og i højere Grad jo kortere før dette Tidspunkt Besvangrelsen har fundet Sted — vil Forholdet ej sjældent kunne være det, at det er den nye Mand, ikke den tidligere, der i Virkeligheden er Fader til Barnet, og det synes da særdeles uheldigt at forlange, at dette skal fødes, før det nye Ægteskab maa finde Sted. Og hvis Besvangrelsen har fundet Sted umiddelbart efter Ægteskabets Ophør, hindrer Forbudet

Parterne i den forudgaaende Legitimation af Barnet og Forebyggelse af Skandale, som de kunde opnaa ved Ægteskabet. Hvad sluttelig Klarheden med Hensyn til Barnets Familieforhold angaar, vilde alt fornødent jo være opnaaet blot ved en Ventefrist paa 2—4 Maaneder, idet det da efter Tidspunktet for dets Fødsel i Forbindelse med dets Fuldbaarenhedsgrad altid vilde være klart, om det kunde hidrøre fra det tidligere Ægteskab. Desuden kunde man her hjælpe sig med en Formodningsregel som f. Eks. den i B. G. B. § 1600, hvorefter det Barn, som kunde være saavel den første Mands som den andens ægte Barn, først regnes for den sidstes, naar det er født mere end 270 Dage efter den førstes Død. En saadan Regel, som ogsaa kunde finde sin Plads ved Siden af Ventefristreglen, har man dog ment, at der i nordisk Retsliv ikke har vist sig nogen Trang til.

Naar man alligevel har optaget en Ventefrist paa 10 Maaneder saavel for Enker som for fraskilte Hustruer, beror det paa, at det, efter den herskende almindelige Opfattelse i Nordens som i anden Ret, ikke findes tilstrækkeligt klart, at den bør afskaffes, og nogen Grund til at skelne mellem Enker og fraskilte i denne Henseende har man da ikke kunnet finde. Men idet man anser Muligheden for et Svangerskab fra det tidligere Ægteskab som den eneste Grund til Ventetiden, har man i forskellige Henseender kunnet modificere Reglen. Man kan saaledes lade Ventetiden bortfalde, saasnart Kvinden kan godtgøre, at hun ved Ægteskabets Ophør ikke var frugtsomelig, hvilket f. Eks. kan være givet ved, at hun paa Grund af Alder eller Impotens ikke kan være det, ligesom naar hun senere har født. Desuden har man fra den norske Skilsmisselfov af 1909 optaget den Regel, at naar der er gaaet 10 Maaneder efter, at Samlivet med den tidligere Mand er ophørt, behøver der ikke at afventes nogen yderligere Frist. Dette vil naturligvis navnlig være praktisk, naar Skilsmisse fin-

der Sted efter Separation, hvor en ubetinget Ventefrist vilde være ganske urimelig; men denne Begrænsning kan ogsaa faa Betydning i andre Tilfælde, hvor Samlivet mellem Ægtefællerne har været afbrudt forinden Døden eller Skilsmissen. Er det to fraskilte Ægtefæller, der paany vil indgaa Ægteskab med hinanden — hvilket efter nugældende Ret sker paa en mere formløs Maade, jfr. Resol. 20. Sept. 1815 — kan Reglen om Ventefrist efter hele sin Begrundelse ikke antages at gælde, uden at det kan anses nødvendigt at udtale noget herom i Loven.

ad § 17.

I nugældende dansk Ret forlanges det, at den Enke eller Enkemand, der vil gifte sig igen, forinden skal godtgøre at have foretaget eller dog paabegyndt lovligt Skifte, medmindre de ved Testamente eller paa anden lovlig Maade er fritaget derfor, se Frd. 30. April 1824 § 9. Denne Regel, som ogsaa faar Betydning, hvor der er hengaaet længere Tid efter den første Ægtefælles Død, nemlig i Tilfælde, hvor den efterlevende havde hensiddet i uskiftet Bo efter sin afdøde Ægtefælle, har man i Danmark og Norge ment at maatte opretholde, hvorimod den ikke anses for fornøden i Sverige, hvor legal Ret til at hensidde i uskiftet Bo ikke findes. Dog har man i Stedet for denne Regel foreslaet forskellige nye Regler ved Siden af dem om »bouppteckning« i Tilfælde af Død eller Skilsmisse allerede gældende i den Hensigt at sikre Lodtagerne i Boet mod Tab eller Ulemper som Følge af et nyt Ægteskab. Hvor offentligt Skifte (Skifteloven Kap. III — VI) anvendes, skal det være nok, at det er paabegyndt, da dette formentlig skaber tilstrækkelig Betyrrelse for den afdødes Arvinger; men hvis privat Skifte benyttes, maa det være tilendebragt. Imidlertid er det en Selvfølge, at de berettigede kan fritage for denne Pligt, ligesom Fritagelse i visse Tilfælde kan være testamentarisk hjemlet. Desuden kan det

undertiden være forbundet med særlige praktiske Vanskeligheder at faa Skifte foretaget — eller føre Bevis for, at det er foretaget — navnlig hvor dette skulde finde Sted i Udlandet, og i saadanne Tilfælde bør Administrationen kunne fritage for Skifte. Har Ægtefællerne levet i fuldstændigt Særeje, bliver der ingen Anvendelse for Reglen, idet der da intet Skifte skal finde Sted. Derimod er Reglen gjort anvendelig ogsaa paa Skilsmisse- og Omstødelsestilfælde, hvor det altsaa ikke bliver den anden Ægtefælles Arvinger, men den selv, med hvem der skal skiftes. Selvom man vil kunne gaa ud fra, at den anden Ægtefælle normalt selv var tilstrækkelig i Stand til at varetage sine Interesser, gælder dette dog ikke altid, f. Eks. hvor den er forsvundet, i mange Tilfælde heller ikke, hvor Samlivet er hævet, og Reglen vil i alt Fald kunne hjælpe til at holde Orden i disse Forhold. Beviset maa føres ved en Attest fra vedkommende Skifteret eller ved Erklæring fra de interesserede Personer.

ad § 18.

I Lov af 13. April 1851 § 9 indeholdes en Bestemmelse om, at naar Personer, der ikke tilhører samme Trossamfund, vil indgaa Ægteskab, skal de forinden afgive en Erklæring om, i hvilken Tro Børnene skal opdrages, hvilket skal være enten en af Parternes eller Folkekirken, og Forandring heri kan da kun ske med begge Parter Samtykke.

Om denne Regel bør opretholdes som Ægteskabsbetingelse, har man været stærkt i Tvivl. Den kendes hverken i Sverige eller Norge, og ingen af disse Steder kan man tænke sig at indføre den.

Man kunde tænke sig simpelthen at opgive Kravet paa en Erklæring før Vielsen. Hvis en saadan Aftale da ikke alligevel var truffet, faldt Spørgsmaalet om Børnernes religiøse Opdragelse ind under den almindelige Forældremyndighed (hvilket vilde stemme med svensk Ret), saaledes at Afgørelsen efter vor nugældende Ret tilfaldt

Faderen, der overensstemmende med det almindelige Princip, der maa antages at ligge bag Reglen i Lov af 13. April 1851 § 9 i Slutningen, vilde kunne opdrage hvert Barn i en Trosbekendelse, til hvilken en af Forældrene hører, eller i Folkekirken Tro.

Man vilde dog sikkert føle det som et Tilbageskridt ikke at sikre Moderen hendes Ligestilling ved Afgørelsen af et for Børnenes Liv og Udvikling saa gennemgribende Spørgsmaal som det religiøse, og det vilde lidet harmonere med Reglerne i Lov om Kvinders Retsstilling Nr. 133 af 27. Maj 1908 §§ 4—6, særlig om man endog udelukkede Gyldigheden af en hendes Interesser beskyttende Forhaandsaftale. Snarere kunde Fordringen om Erklæring opgives, hvis en ny Lov stillede Mand og Hustru paa lige Fod med Hensyn til Forældremyndighed, saaledes at Afgørelsen, hvor de ikke kunde enes, henvises til en særlig Myndighed, f. Eks. Øvrigheden (jfr. Bentzons Familieret 1910 S. 290—291). Men medens en saadan Opmandsinstitution nok kunde forventes at virke heldigt ved andre Tvistigheder, opstod der ved Spørgsmaalet om Valget mellem Trosbekendelser den særegne Vanskelighed, at den udenforstaaende gennemgaaende vilde savne Holdpunkter for sin Afgørelse.

Det synes saaledes, selv under en ændret Lovgivning om Forældremyndigheden, betænkeligt helt at opgive en Særordning af Spørgsmaalet om den religiøse Opdragelse, hvor Forældrene har en forskellig Tro, og her frembyder sig da til Prøvelse Reglen i den norske Dissenterlov af 27. Juni 1891 § 14, hvorefter Børn af Forældre, af hvilke den ene hører til Statskirken, anses som hørende til denne, medmindre Forældrene afgiver en udtrykkelig Erklæring om det modsatte, medens Børn af Ægtefolk, der begge er Dissentere, ikke anses som hørende til Statskirken, undtagen hvor Forældrene derom afgiver en udtrykkelig Erklæring.

Vilde man søge at efterligne en saadan Regel og at udvikle den videre til at omfatte alle forekommende Kombinationer, vilde man dog enten støde paa store Vanskeligheder ved Udformningen, hvis Præsumptionsregler skulde opstilles som foretrak f. Eks. det anerkendte Trossamfund for det ikke anerkendte, eller ogsaa maatte man blive staaende ved en materielt saa ufuldkommen Regel som den, at Børnene skulde opdrages i Folkekirken, hvis Forældrene ikke enedes om andet, en Regel, der vel kunde have den Virkning at fremtvinge Enighed, hvis begge Forældrene ikke hørte til Folkekirken, men hvor denne Virkning vilde udeblive, og Religionsfrihedens Princip ikke vilde blive fuldtud gennemført, hvis den ene af Forældrene hørte til Folkekirken, den anden stod udenfor.

Ej heller en mere mekanisk Ordning som den, der har været praktiseret andetsteds, at Sønnerne skulde opdrages i Faderens, Døtrene i Moderens Tro, hvis Forældrene ikke enedes, synes at kunne anbefales.

Man har derfor indhentet en Erklæring fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, der igen har faaet Udtalelser fra Sjællands Biskop og fra Forstanderskaberne for de her i Landet værende anerkendte Trossamfund. Af disse Erklæringer fremgaar, at den methodistiske og den tysk-reformerte Menighed helst vilde se den gældende Regel ophævet, uden at den erstattes af en ny, ud fra den Betragtning, at disse Forhold bedst ordnes uden Lovgivningsmagtens Indgriben. Den romersk-katolske Menighed har ikke villet udtale sig, men alle de andre Trossamfund er enige om at ønske Reglen opretholdt, idet den findes at have virket tilfredsstillende, og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet mener da ogsaa at maatte tilraade Reglens Bibeholdelse som den heldigste og ønsker den desuden yderligere udformet, saaledes at der ogsaa kan faas faste Regler for de Tilfælde, at Ægte-

folk efter Ægteskabets Indgaaelse faar forskellig Tro, et Spørgsmaal, som imidlertid først vil kunne tages op ved en eventuel Behandling af Emnet om Ægtefolks indbyrdes Forhold og deres Stilling overfor Børnene.

Under disse Omstændigheder har man fra dansk Side ment at maatte fastholde Reglen. Imidlertid er man klar over, at overfor en virkelig bestemt Vilje hos en af Forældrene til at paavirke Barnet med sin Tro, er et saadant Lovbud ret magtesløst, og da det hele Forhold er saa væsentlig forskelligt fra, hvad der ellers gælder om Ægteskabsbetingelser, og heller ikke kendes som saadan i andre europæiske Lande, har man haft under Overvejelse at modificere Reglen saaledes, at man nøjedes med at paalægge alle vielsesberettigede Myndigheder her i Landet, inden de foretager en Vielse af Personer af forskellige Trossamfund, at gøre disse opmærksomme paa, at de inden Vielsen bør træffe Aftale om Børnenes religiøse Opdragelse. Denne Aftale skulde da kun kunne ændres med begges Samtykke, medens Spørgsmaalet i modsat Fald maatte afgøres efter de sædvanlige Regler om Bestemmelser angaaende Børns Opdragelse, ved hvilke Faderens Vilje bliver afgørende. Ved en saadan Regel havde man givet Parterne al fornøden Adgang til at ordne Forholdene, og man undgik at opstille en Ægteskabsbetingelse, som ikke kendes i vore Nabolande, og som derfor paa dette Punkt stiller sig i Vejen for Ensartetheden mellem de tre nordiske Lande. Da man imidlertid heller ikke har kunnet opnaa Tilslutning fra Sveriges og Norges Side til en saadan Regel, har man overfor Folkekirkens og Ministeriets bestemte Fastholden ved den gældende Ret ikke ment at burde fravige denne, omend hele Ordningen af disse Forhold snarere hører hjemme i en Dissenterlov, hvor de heromgældende norske og svenske Regler findes.

ad § 19.

Den her foreslaaede Regel, som heller ikke har noget Sidestykke i norsk og svensk Forslag, er kun en Gentagelse af nugældende dansk Ret, jfr. Justitsministeriets Cirkulære Nr. 275 af 1. Okt. 1912. Man havde meget ønsket at udelade denne Regel af den borgerlige Lov, idet man gik ud fra, at Opfyldelsen af de militære Pligter paa dette Omraade var tilstrækkelig sikret ved disciplinære og strafferetlige Regler. Men fra de militære Ministeriers Side har man bestemt fastholdt Ønsket om, at de vielsesberettigede Myndigheder skal paase, at de militære Paabud paa dette Punkt overholdes, og nærværende Kommission har derfor ment at maatte optage Reglen, der ogsaa findes i forskellige andre europæiske Landes Lovgivninger, f. Eks. i Tyskland, Østerrig og Holland.

ad § 20.

I vor nugældende Fattiglov af 9. April 1891 § 42, 1ste Stk. er det bestemt, at en Mandsperson, som i de sidste 5 Aar har nydt urefunderet Fattigunderstøttelse, ikke uden Samtykke fra Fattigbestyrelsen for hans Forsørgelseskommune er berettiget til at indgaa Ægteskab. Til at gøre Forbudet effektivt tjener for det første en Regel i nævnte § 42, 3. Stk., hvorefter den Embedsmand, der viser Forsømmelse eller Skødesløshed med Hensyn til Reglens Iagttagelse, det vil sige som vier uden Fattigvæsenets Attest, ifalder en Bøde af indtil 400 Kr., hvortil yderligere kommer, at han i Praxis anses erstatningspligtig overfor Fattigvæsenet, hvilken Pligt endog — omend vistnok med Urette — er blevet antaget at gaa ud paa, at han skal bekoste hele Familiens Forsørgelse, hvis den falder Fattigvæsenet til Byrde. For det andet danner Straffelovens § 178 om Straf for forargeligt Samliv (Straffelovsudkastet § 217) den uundværlige Basis for Forbudet, idet de paagældende ellers paa Trods af dette vilde kunne samleve og avle Børn paa

det offentlige Bekostning, hvad Forbudet netop skulde hindre dem i.

Til Støtte for Forbudet maa anføres, at Personer, der er fattigunderstøttede, ikke egner sig til at paatage sig Forsørgelsen af en Familie, og medens paa den ene Side Udelukkelsen fra Ægteskab vil afholde adskillige fra at stifte en fast Kønforbindelse, vil den paa den anden Side udgøre en Spore for Mændene til at søge at hjælpe sig selv og undgaa at ty til Fattigvæsenets Bistand. Imidlertid synes Forbudet, selv om det ikke er helt uberettiget, at være strakt ud over rimelige Grænser ved at omfatte alle Personer, der indenfor de sidste 5 Aar har faaet Fattighjælp; thi selvom det nok kan lykkes en saadan Mand igen at gøre sig uafhængig af Fattigvæsenet, vil det oftest være meget vanskeligt for ham at tilbagebetale, hvad han engang har modtaget. I alt Fald i København er det da ogsaa almindelig Praksis at meddele Ægteskabstilladelse uden nogen Refusion. At indskrænke Forbudet til at omfatte alene de Personer, der er internerede i Forsørgelsesanstalter vilde imidlertid ikke have nogen nævneværdig Betydning, da de fleste Fattiggaarde heri Landet efterhaanden er nedlagte eller nedlægges, og Forsørgelse finder Sted udenfor Forsørgelsesanstalter. Snarere kunde man opretholde Forbudet for dem, der er under »vedvarende Fattigforsørgelse«, et Begreb, som er kendt i vor Forsørgelsesret, jfr. Fattigloven §§ 38—40, og et saadant Forbud vilde netop ramme dem, der har vist en afgjort Mangel paa Evne til at forsørge sig selv endsige andre. Imidlertid har selv et saadant Forbud vist sig uantageligt baade i Sverige og i Norge, ligesom Forbud af denne Art er saa godt som ukendt i andre europæiske Retsforfatninger. Desuden vil Beskyttelsen gennem Straffeloven i meget væsentlig Grad svækkes ved Straffelovsudkastets nye Regler i § 217.

Under disse Forhold har man ment hverken helt at kunne opretholde eller helt at kunne slippe Reglen, og man har da

valgt at omforme den til en Veto-Ret for Fattigvæsenet overfor den Brudgom, der er under vedvarende Fattigforsorgelse. For at gøre Indsigelsesretten mere effektiv har man derhos i Kap. III. paabudt Lysning paa det Sted, hvor Brudgommen bor, hvorved Fattigvæsenet som Regel vil faa fornøden Lejlighed til at varetage sine Interesser. Indsigelsen maa anmeldes for den, der har iværksat Lysningen eller senere for den, der foretager Vielsen.

Forbudet i Fattiglovens § 42, 2. Stk. mod Udlændinges Ægteskab uden Bevis for deres Forsørgelsesret har man helt foreslaaet hævet. Fra Indenrigsministeriets Side er der intet til Hinder derfor. Det er desuden allerede afskaffet for de Udlændinge, der er født i Sverige, Norge og det tyske Rige, og for andre er det fast Praksis at meddele Dispensation.

Kapitel III.

ad § 21.

I nærværende Kapitel har man samlet Reglerne om Kundgørelsen af Ægteskabet og om Beviset for Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse, og man har saaledes i Overensstemmelse med de svenske og norske Forslag og i Modsætning til Frd. af 30. April 1824 adskilt de materielle Regler om Ægteskabsbetingelserne og de mere formelle om Legitimationen af deres Tilstedeværelse i to forskellige Kapitler. Fordelen ved denne Opstillingsmaade skulde være den, at de ikke juridisk kyndige ægteskabsstiftende Myndigheder ved at slaa op paa nærværende Kapitel faar en Oversigt over, hvad der fra deres Side vil være at paase, medens de materielle Regler, selvom der umiddelbart til dem var knyttet Legitimationsregler, let kunde stille Myndighederne tvivlende i saa Henseende, hvilket da igen kunde medføre Ulemper for Brudefolkene.

En offentlig Kundgørelse af det paa-tænkte Ægteskab forud for dets Indgaaelse har man ment vedblivende at

maatte forlange, saaledes som det ogsaa fordres i de fleste europæiske Retsforfatninger. En saadan Kundgørelse frembyder ganske vist ikke fuld Garanti for at mulige berettigede Indsigelser mod Ægteskabet derved faar Lejlighed til at komme frem; thi selvom man tilstræber at give Lysningen en større Effektivitet, end den nu brugelige Lysning fra Prædikestolen eller Tinglæsning kan siges at have, bliver det alligevel ret tilfældigt, hvem der bliver bekendt med den, og om en Indsigelse, der ellers ikke kunde komme til at gøre sig gældende, derved bliver kaldt frem. Dog vil Nødvendigheden af Kundgørelse kunne tænkes undertiden at ville afholde Brudfolk fra at forsøge at trodse en Ægteskabshindring, som de ved staar i Vejen for deres Ægteskab. Men bortset fra en enkelt bestemt Indsigelse, nemlig Fattigvæsenets efter Kap. II. § 20, hvilken den foreslaaede Lysning paa Brudgommens Hjemsted formentlig er særdeles vel egnet til at fremkalde, bør Kundgørelsens væsentligste Opgave ikke være den at give Indsigelser Lejlighed til at komme frem, saa meget mindre som man har villet afskaffe den Indsigelse, for hvis Fremsættelse Lysningen havde den største Betydning, nemlig Kvindens paa Besvangrelse efter Ægteskabsløfte støttede Krav paa Ægteskab i Henhold til Forordning af 5. Marts 1734, jfr. ovenfor ad Kap. I. Man ser i Kundgørelsen i første Linie et Udtryk for, at Stiftelsen af et Ægteskab er en borgerlig Akt, der vedrører hele Samfundet, og som derfor ikke bør ske i det skjulte eller hemmeligholdes.

Efter vor nugældende Ret besørges Lysningen af Præsten paa Brudens Opholdssted, og ved borgerlig Ægteforening foregaar den ved Tinglæsning sammesteds. Ved § 4 i de Rigsdagen i 1902—03, 1903—04 og 1904—05 forelagte Forslag til Lov om Ægteskabs Indgaaelse var denne Regel for saa vidt opretholdt, som Meddelelse om, at Ægteskab agtedes indgaaet, skulde ske til Ægteskabsforstan-

deren paa Brudens faste Opholdssted, hvortil saa gjordes den Tilføjelse, at hvis Bruden var Udlænding, traadte Brudgommens Opholdssted i Stedet, og var begge Parter Udlændinge, bestemte Justitsministeriet til hvilken Ægteskabsforstander Meddelelse skulde ske. Disse Regler har man optaget med nogle Modifikationer, der væsentlig følger af den iøvrigt tilstedeværende Forskel mellem nærværende Forslag og de gamle Regeringsforslag. Idet man nemlig bibeholder den kirkelige Vielse som ægteskabsstiftende, har man fundet det rimeligt ogsaa at bibeholde Præstens Stilling med Hensyn til Udfærdigelse af Kundgørelsen, saa meget mere som Præsterne, der nu er vante til denne Opgave, kan antages gennemsnitlig at være bedre skikkede til Prøvelse af Ægteskabsbetingelserne end de sognevalgte Ombuds-mænd, der skal besørge den borgerlige Ægteforening paa Landet. Man har derfor foreslaaet, at Parterne skal kunne faa Kundgørelsen iværksat af Præsten i de samme Tilfælde, hvor de kan faa kirkelig Vielse, men ellers ikke, medens efter det svenske Forslag Lysningen altid skal iværksættes af Præsten og efter det norske altid af den borgerlige Vielseforretter. Dette hænger sammen med, at de svenske Kirkebøger, som føres af Præsterne, indeholder Oplysning om de fleste af de Spørgsmaal, der har Interesse for Lysningen, og det derfor er mest praktisk, at lade Lysningen besørge af dem, der har umiddelbar Adgang til disse Oplysninger. Og i Norge betros Forretningerne som borgerlig Vielseforretter alene til Tjenestemænd, der enten er juridisk uddannede eller dog praktisk erfarne i juridiske Forretninger. Da ingen af disse Forhold gør sig gældende i Danmark, bør man formentlig blive staaende ved den foreslaaede Ordning, men i det Øjeblik, der herhjemme indføres egentlige Civilstandsregistrer, bør Lysningsforretningerne sikkert overgaa til Førerne af disse. Naturligvis maa det bagefter staa Parterne frit for, om de paa Grundlag af den skete Kund-

gørelse vil indgaa deres Ægteskab kirke-
lig eller borgerlig. I alle Tilfælde skal
Parterne derimod kunne faa Kund-
gørelsen besørget af den borgerlige
Myndighed, der skal besørge Ægte-
skabsforretningerne, og for hvilken man
har foreslaaet anvendt Betegnelsen »Gifte-
foged«. Denne Betegnelse har man
fundet baade kortere og for dansk Sprog-
brug og administrativ Benævnelsesmaade
mere naturlig end det i de gamle Regerings-
forslag anvendte Udtryk »Ægteskabsfor-
stander«, som allerede ved sin Tildannelse
efter Ordet Ægteskab, der betegner den va-
rige Tilstand, i Modsætning til Giftermaal,
der betegner Indgaaelsesakten, leder Tan-
ken hen paa et Tilsyn med de bestaaende
Ægteskaber og derfor vilde passe bedre paa
Medlemmer af det fra anden Side foreslaae-
de Nævn til Afgørelse af Tvistigheder
mellem Ægtefæller om Forældremyndig-
hedens Udøvelse. Ordet Giftefoged har
derimod den rigtige sproglige Afled-
ning: Ved »Gifte« betegnes nemlig selve
den ægteskabsskabende Akt, og »Fo-
ged« leder Tanken hen paa den borgerlige
Ægteskabsstifter, for hvem der er Trang
til en Særbetegnelse, medens »Ægteskabs-
forstander« naturligvis ogsaa maatte om-
fatte Præsten. Ordet »Giftefoged« vil des-
uden falde godt i Traad med de andre
kendte Fogder: Sognefoged, Brandfoged,
Ladefoged, Skovfoged o. s. v.

Da dernæst den i de ældre Forslag op-
stillede Modsætning mellem, om Bruden
har fast Ophold her i Landet, eller om hun
er Udlænding, hverken er fuldt logisk rig-
tig eller udtømmende, har man fundet det
rigtigere at vælge den ligefor liggende
Modsætning, om hun bor eller ikke bor
her, og har i sidste Fald ladet Brudgom-
mens Bopæl blive bestemmende. Har ingen
af Parterne Bopæl her i Landet, er det
naturligt at foretage Lysning paa deres
Opholdssted; thi har ingen af dem hver-
ken Bopæl eller Ophold her i Landet,
ses der ikke at være Grund til at aabne
dem Adgang til at faa Lysning og der-
igennem til at gifte sig her. Opholder de

sig her begge, gives der dem frit Valg mellem hvers Opholdssted. Efter Omstændighederne vil man da tillige maatte fordre en Kundgørelse paa deres Hjemsted, se herom § 24. Den saaledes foreslaaede Regel er omtrent den samme som fra norsk Side foreslaaet, medens den svenske paa Grund af det i Sverige gældende særlige Kirkebogstilførselssystem har lagt Vægten paa, hvor Parterne er kirkebogførte, men i Realiteten bliver Reglen væsentlig beslægtet.

Endelig bemærkes, at man efter svensk og norsk Forbillede og for at opnaa et fælles og klart Udtryk er gaaet over til at anvende Ordet Lysning om enhver Kundgørelse om Ægteskabs Indgaaelse uden Hensyn til, om den skal ske ved en borgerlig eller kirkelig Myndighed. Man kommer formentlig herved ogsaa i Overensstemmelse med den almindelige Sprogbrug, ligesom selve Ordet Lysning i sig selv kun betyder en Bekendtgørelse, en Kundgørelse, jfr. ogsaa Udtryk som at »lyse til Ting«, »efterlyse«, »lyse i Kuld og Køn« o. lign.

ad § 22.

I § 22 har man samlet Reglerne om, hvorledes Brudefolkene skal forholde sig med at godtgøre, at de i Kap. II. opstillede Betingelser for deres Ægteskab foreligger, og hvad derfor Myndighederne i saa Henseende skal paase. Efter nugældende dansk Ret skal Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse paases ikke blot ved Lysningen, men ogsaa ved Vielsen, naar denne besørges af en anden Embedsmand end den, der har fungeret ved Lysningen. Da det afgørende maa være, at Ægteskabsbetingelserne er til Stede ved Vielsen, ligegyldigt om de har foreligget tidligere eller ikke, kunde jo en Del tale for først da at prøve Bevislighederne, ligesom Lysningens Opgave som en Indkaldelse af Indsigelser peger i samme Retning. Praktiske Grunde taler imidlertid stærkt for allerede at lade Betingelserne prøve før Lysningen. Efter den foreslaaede

Ordning bliver saaledes Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse en Betingelse for Lysning, og Lysning er igen — som Hovedregel — en Betingelse for Vielse. Naar Lysning derhos altid skal besørges af et bestemt Steds Myndighed — hvilket man af Hensyn til Brudedefolkernes Bekvemmelighed ikke kan forlange med Hensyn til Vielsen, hvor baade praktiske og personlige Hensyn ofte kan gøre det ønskeligt at give dem frit Valg — er der i Virkeligheden skabt en meget betydelig Sikkerhed for, at berettigede Indsigelser kan blive gjort gældende. De, der har Indvendinger mod eller Betænkeligheder ved et eller andet Ægteskab, vil saaledes altid have et Sted, hvor de kan henvende sig med dem med praktisk Sikkerhed for at kunne faa dem prøvede, inden det er for sent. De fleste Betingelser er jo nu imidlertid ikke af den Natur, at deres Ikke-Tilstedeværelse skal gøres gældende af Trediemand, idet Parterne selv skal godtgøre deres Tilstedeværelse. Men endnu mere med Hensyn til disse Betingelser og da navnlig dem iblandt dem, hvis Godtgørelse kræver nogen Tid, er det af stor Vigtighed for Parterne, at de en længere Tid forud for Brylluppet bliver gjort opmærksomme paa, at disse Betingelser maa opfyldes. Thi en mulig derved nødvendiggjort Udsættelse af Brylluppet kan paa dette Tidspunkt langt lettere finde Sted, naar Bryllupsdagen endnu ikke er fastsat eller dog i alt Fald ikke er umiddelbart forestaaende, end hvis Vanskeligheden først viser sig lige før Brylluppet, maaske endog paa selve Bryllupsdagen. Hvis Betingelsen ikke kan opfyldes, undlades Lysningen helt, og Sagen faar derved ikke den Notoritet, som ikke kan undgaas, hvis Brudgommen eller Bruden efter Lysningens Iværksættelse maa træde tilbage. Desuden maa det tages i Betragtning, at de i § 11 paabudte Erklæringer og gensidige Oplysninger om Parternes Helbredstilstand ikke helt vil kunne fyldestgøre deres Formaal: at vække til Eftertanke, hvis de først

fremkommer paa saa sent et Tidspunkt, medens der, naar de skal frem allerede før Lysningen, levnes Tid baade til at overveje Sagen og til at raadføre sig med andre om den. Disse Fordele opnaas derimod ikke, selvom man vilde gøre det til Pligt inden Lysningen at gøre Parterne opmærksomme paa, hvad der forlangtes; de vilde derfor ligefuldt kunne møde paa Bryllupsdagen med utilstrækkelige Papirer og i de Tilfælde, hvor Manglen kan afbødes ved en Forsikring paa Tro og Love, vilde man i utilstedelig Grad friste Parterne til at omgaas letsindig med Sandheden.

Nu er der ganske vist ogsaa Betingelser, hvis Opfyldelse er et rent Tidsspørgsmaal f. Eks. Opnaaelsen af Ægteskabsalderen, Afventningen af Tidsfristerne efter § 16, og det synes da ikke tilstrækkelig begrundet at forlænge Tidsfristerne ved at forlange, at disse Betingelser skal foreligge for Lysningen. Da Reglerne i Kap. II imidlertid kun gaar ud paa, at Ægteskab ikke maa indgaas, før de nævnte Betingelser foreligger, vil det allerede deraf følge, at naar det blot er klart, at de paabudte Frister vil være udløbne inden Vielse kan finde Sted, idet der ikke mangler længere Tid end den, der ifølge Loven skal medgaa til Lysningen, vil Lysning ikke af den Grund kunne afslaa, uden at det er nødvendigt at optage nogen særlig Regel herom. Paa samme Maade har man ogsaa fortolket Fr. 30. April 1824, der ligesom nærværende § 22 nævner hvilke Betingelser der skal være opfyldte inden Lysningen, og i Sverige og Norge, der har optaget tilsvarende Bestemmelser, anses denne Forstaaelse ligeledes at være utvivlsom. Den Mand, der f. Eks. endnu ikke er fyldt 21 Aar, vil derfor godt kunne faa lyst, naar han blot fylder 21 Aar i Løbet af de 14 Dage, der i alt Fald maa medgaa, inden Lysningen kan være iværksat og have været opslaaet i den befalede Tid, d. v. s. i Reglen indenfor 14—15 Dage fra dens Begæring. I denne Henseende bliver der

altsaa ingen Ulempe ved, at Spørgsmaalet skal frem forinden Lysningen.

En Indvending mod det foreslaaede System er det dog, at naar man lader Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse prøve før Lysningen og derefter tillader Ægteskabets Indgaaelse i indtil 3 Maaneder efter Lysningsfristens Udløb, risikerer man, at Hindringer, som Parterne har godtgjort at være fri for, indtræffer i Løbet af disse 3 Maaneder uden at komme til at genere Ægteskabsindgaaelsen, idet Spørgsmaalet ved denne ikke mere undersøges. Den Hindring, som i saa Henseende især kunde volde Vanskelighed, er den som rejser sig af Kønssygdomme; men det anførte kunde ogsaa gælde et andet Ægteskab, indgaaet i Løbet af de 3 Maaneder. Da imidlertid Fordelene ved Betingelsernes Prøvelse før Lysningen ikke rokkes ved denne Indvending, skulde den nærmest føre til at kræve en fornyet Prøvelse ved Vielsen, en Ordning, som man da ogsaa har haft under Overvejelse. Dette vilde nu medføre betydeligt, og for en stor Del unødigt, Besvær for Brudefolkene, og for ikke at lægge for store, ogsaa økonomiske, Byrder paa dem, maatte de være berettigede til i et vist Omfang at benytte de samme Attester, som de havde forelagt ved Lysningen, navnlig Daabsattester og Forloverattester. Men naar Vielsen skulde ske et andet Sted end Lysningen, vilde det igen føre til, at den Giftefoged eller Præst, der havde lyst, maatte udlevere Attester, som burde blive beroende ved hans Protokoller som Bevis for hans Handlinges Lovmæssighed. Og saa snart der blev Tale om Lægeattester, vilde det blive meget vanskeligt for Brudefolkene at skaffe en, der omfattede Tiden helt op til Bryllupsdagen. Man mener da tilstrækkelig at kunne imødegaa den nævnte Indvending ved i § 34 at paalægge Vielsesmyndighederne at nægte Vielsen, selv om ren Lysningsattest foreligger, naar det desuagtet er dem bekendt, at der er nogen

Hindring for Ægteskabet til Stede. En løs Mistanke er naturligvis ikke nok hertil, men der maa foreligge en virkelig grundet Formodning, der vel i Reglen vil støtte sig paa en udefra rejst Indsigelse, og Parten maa da for at opnaa at blive viet dokumentere, at ingen saadan Hindring er til Stede. Hermed er der formentlig skabt tilstrækkelig Betyggelse til alle Sider.

Om Dokumentation af de enkelte Betingelser, hvorom iøvrigt henvises til vedkommende Steder i Bemærkningerne til Kap. II., skal her blot anføres følgende:

ad 1. I Sverige, hvor Kirkebøgerne er indrettede til fuldstændige Civilregistre, hvortil der paa en Persons Bosted sker Tilførsel om alt, hvad der er hændt ham af Betydning for hans personlige Forhold saasom Daab, Konfirmation, Ægteskab, Skilsmisse, Sindssygdom, Epilepsi og Død, vil en frisk Udskrift af Kirkebogen oftest kunne give Besked om de fleste Ægteskabsbetingelsers Tilstedeværelse. Herhjemme vil vi med Kirkebøgernes nuværende Affattelse ikke derfra kunne faa saadanne samlede Oplysninger. Om Alder og Navn giver derimod Fødestedets Kirkebog autentisk Oplysning. Da det imidlertid kan forekomme, at Tilvejebringelse af Fødselsattest er en Umulighed, f. Eks. fordi Kirkebøgerne er brændte, eller fordi Parten er Udlænding, og Oplysning ikke kan faas fra hans Hjemsted, har man fundet det nødvendigt at give Justitsministeriet en Beføjelse til at indrømme Lempelser. Og da der findes Dokumenter af offentlig Karakter, der, omend de ikke indeholder lige saa paalidelige Oplysninger om de paa gældende Forhold som Udskriften af Kirkebogen, dog efter Omstændighederne kan træde i Stedet derfor f. Eks. Skudsmaalsbøger, bør denne Lempelse af Reglen kunne foretages ikke blot som en Dispensation i det enkelte Tilfælde, men ogsaa som en almindelig administrativ Bestemmelse om, at visse Dokumenter i den omhandlede Henseende skal kunne træde i Stedet for Daabsattest.

Der kunde dog spørges, om ikke den hele Dokumentation kunde undværes i saadanne Tilfælde, hvor Personens Ydre ikke levende nogen Tvivl om, at han var over den nødvendige Minimumsalder, idet Fødselsattesten jo dog aldrig bliver noget Bevis for Identiteten. Men selvom dette sidste er rigtigt, og man selvfølgelig ingen Sikkerhed faar overfor den, der benytter et falsk Navn og en stjaalen Attest, saa vil Fødsels-(Daabs)attesten i de almindelige Tilfælde sikre, at man faar Partens fulde og virkelige Navn, ikke blot et antaget eller populært Navn. Og for de fleste vil dette Krav ikke volde nogen Vanskelighed.

ad 2. Hvis det af de under Nr. 1 nævnte Bevisligheder fremgaar, at nogen af Parterne endnu ved Lysningsfristens Udløb vil være under den fastsatte Minimumsalder, maa der forevises den fornødne Bevilling til desuagtet at indgaa Ægteskab.

ad 3. Om at indgaa Ægteskab før det 21de Aar vil der efter det ovenfor ad § 6 anførte som Regel kun kunne blive Tale for Kvindens Vedkommende, men undtagelsesvis kan jo dog Manden opnaa Bevilling dertil. For alle Personer under denne Alder er det imidlertid i § 7 bestemt, at de i saa Fald skal have deres Forældres (eventuelt visse andres) Samtykke til Ægteskabet, og de maa derfor godtgøre, at de har faaet dette Samtykke, hvilket rettest bør ske ved, at der forevises et skriftligt Samtykke fra de paagældende, men naturligvis kan det ogsaa gøres ved, at Forældrene (eller de andre vedkommende) personlig overfor den offentlige Myndighed erklærer, at de samtykker i Ægteskabet. Hvis det ikke godtgøres, at der er givet behørigt Samtykke af Forældrene, maa Bruden (eller Brudgommen) godtgøre, at den, hvis Samtykke ikke haves, er død, hvilket kan ske ved Forevisning af Dødsattest eller Attest fra Skifteretten, eller at han er sindssyg eller aandssvag, hvorom der kan skaffes Læge-

attest. Dog behøver de offentlige Myndigheder ikke at forlange saadanne Beviser, naar de nævnte Forhold i Forvejen er dem tilstrækkelig bekendte. Bevis for, at en af Forældrene har mistet Forældremyndigheden, vil i Reglen kunne føres ved Forevisning af Skilsmisse- eller Separationsbevilling (eller Domsudskrift), efter Omstændighederne ved Attest fra vedkommende Værgeraad; men ogsaa disse Forhold vil kunne være notoriske. Hvad endelig angaar det Forhold, at den enes Erklæring ikke uden særlig Vanskelighed og Forhaling vil kunne indhentes, maa der forelægges Giftefogden eller Præsten Oplysning om de Omstændigheder, hvorpaa denne Formening støttes, f. Eks. ved Forlovernes eller andre paalidelige Folks Vidnesbyrd herom, og det tilkommer da ham at skønne over, om Samtykke herefter skal søges indhentet eller ikke. Hvis Erklæring ikke kan faas fra nogen af Forældrene og kun da, skal Samtykke have af en Værge eller Kurator, der eventuelt særlig maa beskikkes. Hvis der er givet Fuldmyndighedsbevilling, kan der ikke mere blive Spørgsmaal om Beskikkelse af Værge eller Kurator, og i saa Fald bortfalder derfor disses Samtykke, medens Forældrenes Samtykke desuagtet kræves i Modsætning til, hvad der er Tilfældet i nugældende Ret. Parterne kan dog opnaa Lysning, selvom det ovenfor nævnte Samtykke er blevet dem nægtet, naar de kan forelægge Bevis fra Overøvrigheden for, at denne har tilsidesat Forældrenes Vægring og meddelt Tilladelse til Ægteskabet.

Medens der ikke bliver Spørgsmaal om nogen nærmere Undersøgelse af, hvorvidt Brudefolkene eller nogen af dem maatte være umyndiggjorte, bør Præsten eller Giftefogden dog, hvor Omstændighederne giver Anledning dertil, spørge dem, om dette maatte være Tilfældet; thi naar Umyndiggørelse foreligger, maa der forlanges Bevis for, at enten Værgens Samtykke eller — hvis det nægtes — Overøvrighedens Tilladelse foreligger.

ad 4. Bevis for, at Brudfolk ikke er sindssyge eller aandssvage, bør ikke i Almindelighed kræves, jfr. det ovenfor ad § 11, Pag. 67—70, bemærkede om Vanskelighederne ved at gøre en Lægeundersøgelse til en Betingelse for Ægteskab. Hvis der derimod er positiv Grund til at antage, at nogen af dem er behæftet med en saadan Svaghed, navnlig fordi vedkommende har været indlagt paa et Sindssygehospital eller ved abnorm Adfærd har vakt Tvivl om sin Forstand, maa der fordras en Lægeattest om, at der nu ikke kan paavises Sindssygdom eller Aandssvaghed hos den paagældende, eller ogsaa en Bevilgning til at indgaa Ægteskabet til Trods for Sygdommen. For at Lysning definitivt skal kunne nægtes, maa der altsaa tilvejebringes et positivt Bevis for Sygdommen, og selv den begrundede Mistanke vil kun kunne foranledige en Undersøgelse. Som Betingelse for at forlange denne kræver det svenske Udkast, at den paagældende skal være »känd för« Sindssygdom, hvilket maaske er lidt snævrere end den i det danske og norske opstillede Betingelse, at der skal være »Grund til at antage« at vedkommende er sindssyg. For at forebygge, at syge, der kun tilsyneladende er helbredede, skal kunne indgaa Ægteskab, har det svenske Forslag imidlertid optaget den udtrykkelige Bestemmelse, at den, der indenfor de sidste 3 Aar vitterlig har været sindssyg, ved Lægeattest skal godtgøre, at han nu er helbredet. En saadan vilkaarlig Grænse har man ikke villet optage i det danske og norske Udkast, da den ikke har fundet nogen Tilslutning hos de danske og norske Psychiatrikere (jfr. Bilag 5 og 6), der ikke i en saadan Frist har fundet nogen virkelig Betryggelse, navnlig ikke overfor periodiske Sindssygdomme, under hvilke der kan forekomme sygdomsfrie Perioder af en længere Varighed end 3 Aar. Det er derfor bedre, at der skønnes frit over disse Forhold.

ad 5. Som ovenfor, Pag. 73, berørt har man med Hensyn til Kønssygdom ikke ment at burde forlange andet end

Brudefolkenes egen Erklæring om, at der efter § 11 intet er til Hinder for deres Ægteskab. Nærmere Regler for denne Erklærings Afgivelse har man ikke villet optage i selve Loven, men det forudsættes, at der gennem Instruks til vedkommende Tjenestemænd gives dem fornøden Vejledning i denne Henseende. De maa saaledes søge at sikre sig, at Parterne virkelig kender Loven; man havde havt under Overvejelse at forlange, at Erklæringen tillige udtrykkelig skulde gaa ud paa, at Udstederen var bekendt med disse Regler, men opgav atter dette, idet selve Loven formentlig ikke bør forlange Erklæring om andet end netop det Spørgsmaal, hvormed det i det foreliggende Tilfælde drejer sig. Tjenestemanden vil da paa forskellige Maader efter det enkelte Tilfældes Beskaffenhed kunne søge at sikre sig, at Erklæringen virkelig er afgivet med Bevidsthed om det, hvormed det drejer sig. Møder Brudefolkene personlig hos ham, vil han kunne spørge dem, og om fornødent vejlede dem, idet han dog naturligvis aldrig vil være berettiget til at afæske dem Forklaring om, hvorvidt de virkelig lider af Kønssygdom. Som ovenfor ad § 21 bemærket behøver Brudefolkene jo imidlertid ikke personlig at fremstille sig for at begære Lysning. For disse Tilfælde kunde det være praktisk, at der til Erklæringens Afgivelse indførtes Blanketter, paa hvilke § 11 kunde aftrykkes. En almindelig haandskreven Erklæring af det i Loven foreskrevne Indhold vilde naturligvis ikke derfor kunne afvises, men da denne imidlertid kunde efterlade Tvivl om Parternes Kendskab til Spørgsmaalet, kunde Tjenestemanden have Anledning — undertiden Pligt — til ad skriftlig Vej at skaffe Parterne Oplysning, efter Omstændighederne efter at have udfærdiget Lysning, men inden Lysningsfristens Udløb og Attestens Udstedelse.

De saaledes afgivne Erklæringer bør naturligvis ligesom de øvrige i Henhold til § 22 tilvejebragte Erklæringer og Be-

viser, omhyggelig opbevares af den Tjenestemand, der iværksætter Lysningen.

ad 6. Medens der efter vor nugældende Ret ikke kræves anden Oplysning om, at Parterne ikke er for nær beslægtede eller besvoglede, end gennem Forlovernes Bevidnelse, har man ment, yderligere at burde fordre dette Forhold oplyst gennem deres egen paa Tro og Love afgivne Erklæring i Forbindelse med den under Nr. 12 omhandlede Forlovererklæring. Agtes Ægteskabet indgaaet i Henhold til Dispensation efter § 13, maa Dispensation forelægges.

ad 7. For at forebygge at et Ægteskab stiftes til Trods for et ældre bestaaende Ægteskab, maa der saavidt muligt skaffes Bevis for, at intet saadant Ægteskab bestaar. Efter nugældende Ret kræves dette bevidnet af to Forlovere, og saafremt der intet foreligger om noget tidligere Ægteskab, nøjes man dermed. Har nogen af Parterne derimod været i et tidligere Ægteskab, maa det godtgøres, at dette er ugyldigt eller ophørt ved Død eller Skilsmisse eller ved Ugyldighedsdom. Man har nu ment dels at burde skærpe disse Regler noget, dels i Loven at burde opstille mere detaillerede Bestemmelser. For det første indeholder Lovforslaget, at Parterne selv paa Tro og Love skal afgive Erklæring om, hvorvidt de tidligere har indgaaet Ægteskab. Thi selvom det vel er saaledes, at Parterne ved i Strid med Sandheden at modtage og benytte Forlovernes Forsikring om dette Spørgsmaal gør sig skyldige i et strafbart Forhold (almindelig borgerlig Straffelov § 155, eventuelt sammenholdt med Meddelagtighedsreglerne), er det dog formentlig heldigst, at deres Opmærksomhed direkte henledes paa deres Ansvar i saa Henseende ved, at de selv maa afgive Erklæring herom, og at de afgiver Erklæringen paa Tro og Love. De bliver saaledes ogsaa umiddelbart ansvarlige efter Straffelovens Regler. Af Hensyn til at de kan have levet i flere Ægte-

skaber, har man fundet det rettest, at deres Erklæring lyder paa, hvorvidt de har indgaaet Ægteskab, idet deres Opmærksomhed derved henledes paa, at de maa give Oplysning om alle deres tidligere Ægteskaber. Derimod har man ikke, saaledes som det nu er brugeligt ved Aflæggelse af Kopulationsed, villet lade Erklæringen gaa ud paa, at de »ikke er bundet ved tidligere Ægteskab«, thi de uretskyndige Parter bør alene udtale sig om det faktiske Spørgsmaal, om de har levet i noget Ægteskab, ikke om det retlige Spørgsmaal, om dette Ægteskab binder dem.

For saa vidt de tidligere har været gift, har man derhos foreslaaet, at de maa forevise enten Dødsattest for deres Ægtefælle eller Skilsmissebevilling, efter Omstændighederne Skilsmisshedom eller Omstødelsesdom. I Domstilfældene maa man derhos yderligere forlange godtgjort, at Appelstævning ikke rettidig er udtaget, idet Appel naturligvis bør udelukke fra den Udnyttelse af den erhvervede Dom, som det er at indgaa nyt Ægteskab; men da en Uvished paa et saadant Omraade kun bør vare den kortest mulige Tid, har man i § 95 foreslaaet Appelfristen i alle Tilfælde sat til 8 Uger fra Dommens Afsigelse, saaledes at denne Grænse er absolut og Opregnsning er udelukket, hvad den i hvert Fald burde være, saa snart der var indgaaet et nyt Ægteskab. Retten til yderligere Prøvelse af en Skilsmisshedom maa derhos kunne frafaldes af vedkommende; men da ogsaa det offentlige har en Interesse i, at en Skilsmisshedom ikke erhverves paa utilstrækkeligt Grundlag, maa man for at undgaa at vente Appelfristen til Ende forevise Frafald af Appel baade af Modparten og Justitsministeriet. Som en Slags Erstatning for en Regel om Adgang til at faa en almindelig virkende Dødsformodningsdom og som Afløsning af D. L. 3—16—15—2 Nr. 5 har man endelig ment, at den, der ikke ved Dødsattest kan bevise sin Ægtefælles

Død, skal have Adgang til at faa de foreliggende Beviser for Døden prøvede af en Domstol, der da skal kunne tillade, at Beviserne anses for fyldestgørende til Indgaaelse af nyt Ægteskab. Skulde det gøres gældende, at en Forbindelse, der tilsyneladende er et Ægteskab, paa Grund af Formfejl ved Stiftelsen er uden retlig Betydning, jfr. §§ 37 og 38, maa dette naturligvis godtgøres, og i Reglen vil Giftfogden eller Præsten kunne vægre sig ved selv at afgøre dette Spørgsmaal og forlange det afgjort ved Dom.

Har Døden eller Skilsmissen fundet Sted i Udlandet, kan man ikke give nogen almindelig Bestemmelse om, hvad der skal kræves som Bevis herfor, da det beror paa, hvor Begivenheden har fundet Sted, og om man overhovedet anerkender Berettigelsen af den paagældende Skilsmissedom eller -Bevilling. Der vil saaledes kunne blive Tale om, at den udenlandske Dom alene — dens Retskraft forudsat — skal være tilstrækkelig i visse Tilfælde, medens det i andre Tilfælde maa forlanges, at den skal stadfæstes ved en Dom her i Riget. Om disse Forhold vil der kunne træffes Overenskomst med fremmede Stater, ligesom de vil kunne ordnes ved særlige Lovregler, og i saa Fald vil Anordningsmyndigheden naturligvis være bundet ved disse, men iøvrigt har man fundet at burde overlade Afgørelsen af disse Spørgsmaal til Kongen. Afgørelsen vil da ogsaa kunne træffes særskilt for det enkelte Tilfælde eller almindelig for et eller flere Lande.

ad 8. Har Bruden tidligere været gift, maa hun enten ved Forevisning af Dødsattest, Skilsmissedom eller -Bevilling eller Omstødelsesdom godtgøre, at der er forløbet over 10 Maaneder, siden Ægteskabet ophørte, eller beviser at denne Tidsfrist er forløbet efter at Samlivet med hendes tidligere Mand ophørte, eller ogsaa maa hun fremskaffe Fødselsattest for et af hende efter Ægteskabets Ophør født Barn eller Attest fra en Læge eller Jordemoder om, at hun ved Ægteskabets Ophør ikke var frugtsommelig.

ad 9. At Pligterne med Hensyn til Skifte er opfyldte, godtgøres ved Attest fra Skifteretten eller vedkommende Andelsberettigede, ligesom den særlige Fritagelse kan attesteres af Skifteretten. Hvor Justitsministeriet har meddelt Fritagelse maa Ministeriets Skrivelse herom forelægges.

ad 10. Giftefogden eller Præsten skal modtage og opbevare Brudeparrets skriftlige Erklæring om, i hvilken Tro deres Børn skal opdrages i de Tilfælde, hvor det i Henhold til § 18 paahviler dem før Brylluppet at træffe Bestemmelse herom. Han skal derfor altid skaffe sig Oplysning om, hvorvidt de hører til forskellige Trossamfund, idet deres eget Udsagn herom dog normalt vil være tilstrækkeligt.

ad 11. Militære Foresattes Tilladelse til Ægteskabet maa forelægges forinden Lysningen, og Brudgommen maa opgive, om han indtager en saadan militær Stilling, at Tilladelsen kræves.

ad 12. Medens Forlovernes Erklæring tidligere havde et videre Omfang, jfr. Forordning af 30. April 1824 § 4, idet de i al Almindelighed skulde garantere, at intet andet, d. v. s. end det, hvorom Bevis kunde føres ved autentiske Beviser, var til Hinder for Ægteskabet, har man ment at burde indskrænke Omraadet for Forlovererklæringen til to bestemte Punkter, hvorom Forloverne kan antages normalt at kunne vide Besked, nemlig om hvorvidt Parterne er indbyrdes beslægtede eller besvoglede i de forbudne Grader, og om de tidligere har indgaaet Ægteskab. For at sikre sig dette har man forlangt, at de tillige skal erklære, at de nøje kender vedkommende, hvorved deres Opmærksomhed henledes paa, at en Forlovererklæring ikke er en Erklæring, man letsindig kan afgive for at gøre en Mand en Tjeneste, naar han beder derom, men et Udsagn, der maa støtte sig til et virkeligt Kendskab til den paagældende og til de Ting, hvorom man udtaler sig. Men naar man saa-

ledes hos begge Forlovere forlanger nøjagtig, personlig Kendskab, bør man opgive den nugældende Rets Krav om, at Forloverne skal være fælles for begge Parter idet man ikke kan forlange, at der skal være to Personer, der nøjagtig kender begge Parter. I Praksis har Forholdet hidtil ogsaa faktisk været det, at den ene af Forloverne kendte den ene, den anden den anden Part, og det var i Virkeligheden et stødende Forlangende, at de begge skulde indestaa for begge. Hvis de imidlertid begge kender begge Brudefolkene, er der intet til Hinder for, at de kan være fælles for dem begge.

Forlovernes Erklæring bør afgives paa samme Maade som Brudefolkenes egen Erklæring, hvortil den slutter sig som en Bekræftelse. I Modsætning til nugældende Ret foreslaas det, at Erklæringen skal afgives paa Tro og Love og under det dermed forbundne særlige Strafansvar. Det forlanges udtrykkelig, at Forloverne skal være paalidelige, for at man ikke skal være udsat for, at den hele Ordning gøres illusorisk ved, at vitterlig uvederhæftige Personer optræder som Forlovere. Giftefogden eller Præsten vil derfor være berettigede til at nægte at modtage Forlovere, om hvis Paalidelighed han nærer grundet Tvivl. Kvinder kan være Forlovere, jfr. Lov Nr. 133 af 27. Maj 1908.

Den Omstændighed, at en Part kan faa to Personer til at indestaa for hans Udsagns Rigtighed, kan da nok siges at yde en virkelig Garanti for denne. Derimod har man atter opgivet, hvad man fra først af havde haft under Overvejelse, at forlange en Udtalelse fra Forloverne om Partens mentale Tilstand eller mulige Frihed for Kønssygdom, dels fordi disse Forhold, selvom de er saadanne, at de ofte vil være ens Venner og Slægtninge bekendte, navnlig f. Eks. hvis Parten har været indlagt paa en Kuranstalt, dog ogsaa hyppig vil unddrage sig deres Viden, dels og navnlig fordi Lægfolk ikke personlig kan dømme om dem.

I Sverige, hvor Forloverinstitutionen kun er kendt som et subsidært Nødmiddel, har man ingen Forloverregler villet have, hvorimod den i Norge er bibeholdt ligesom i Danmark. Da det kan forekomme, at Personer har været saa længe fraværende i Udlandet, eller har flakket saa meget omkring her i Landet, at det er dem umuligt at skaffe Forlovere, der med Sandhed kan udtale sig om deres Forhold, og da denne Omstændighed selvfølgelig ikke bør udelukke dem fra Ægteskab, har man ment, at der ligesom i nugældende Ret skal kunne meddeles Fritagelse for at stille Forlovere. Denne Fritagelse betinges for Tiden af, at Parterne selv med deres Ed inden Retten bekræfter, at de ikke er bundne ved Ægteskab eller Forpligtelse dertil. Men da man i Forslaget har indført den Ordning, at Brudfolkene i alle Tilfælde skal afgive skriftlig Erklæring paa Tro og Love herom, har man fundet det overflødigt at forlange en saadan særlig Ed, den saakaldte Kopulationsed. Det vil dernæst af den foreslaaede Ordning følge, at Fritagelsen fremtidig vil kunne meddeles den ene Part, medens den anden paa sædvanlig Vis stiller Forlovere, noget man forøvrigt ogsaa nu, hvor det har kunnet lade sig gøre, har brugt at gøre til en Betingelse for at meddele Fritagelsen. Selve Meddelelsen af Fritagelse har man ment at kunne henlægge til Overøvrigheden, medens den nu gives ved kgl. Bevilling, der udfærdiges af Justitsministeriet efter almindelig Bemyndigelse (ad mandatum). Det er klart, at den ligesom nu vil kunne betinges af, at Ansøgeren i det Omfang, han formaar, skaffer Forlovere.

ad § 23.

Saasnt de nødvendige Bevisligheder er tilvejebragte bør Lysning uden Ophold iværksættes.

Indholdet af Lysningen bør naturligvis være saaledes, at det tydeligt kan ses, hvem det er, der vil indgaa Ægteskab. Det vil derfor ikke være nok at angive de paa-

gældendes Navne, da disse let kan forveksles med andres, men ogsaa Stilling, Bopæl og Fødested bør tilføjes for at klargøre Identiteten. Det samme — undtagen Fødestedet — forlangtes i de tre ældre Forslags § 5. At det yderligere vil bidrage til Tydeliggørelse ogsaa at nævne Forældrenes Navne, saaledes som i de nævnte Forslag bestemt, kan ikke nægtes; men man har dog ikke fundet dette nødvendigt, og det maa anses for heldigst at undlade det af Hensyn til de Tilfælde af uægte Fødsel o. lign., hvor det kunde være ubehageligt for vedkommende offentlig at skulle gøre Rede for sin Afstamning. Kravet om Opgivelse af Fødested er da traadt i Stedet herfor. Er der Vanskeligheder ved nøjagtig at oplyse Fødestedet, vil dette efter Omstændighederne kunne angives mere almindeligt, f. Eks. Polen. I Sverige og Norge har man dog bl. a. af Hensyn til saadanne Vanskeligheder, ikke fundet tilstrækkelig Grund til at forlange Oplysning om Fødestedet.

Lysningen maa naturligvis dateres og underskrives af den Tjenestemand, der har udfærdiget den.

ad § 24.

Kundgørelsen, der nu foregaar henholdsvis ved Bekendtgørelse fra Prædikestolen paa tre paa hinanden følgende Søndage og ved Tinglæsning senest tre Uger før Ægteskabets Indgaaelse, har man i Overensstemmelse med de ovennævnte Regeringsforslag ment at burde lade foregaa ved Opslag. Man har særlig haft under Overvejelse, om den, saaledes som efter Norsk Forslag til »Lov om ægteskabets stiftelse og kirkelige velsignelse« af 1911 § 5, tillige — maaske udelukkende — burde ske gennem Bekendtgørelse i Aviserne for at skaffe den mere almindelig Udbredelse og gøre den lettere tilgængelig. En saadan Avisindrykkelse vilde jo imidlertid ikke kunne ske uden Udgift, som maatte falde paa Brudefolkene, og da det angivne Formaal jo ikke vilde kunne naas ved en Ind-

rykkelse i Statstidende, vilde der tillige opstaa den Vanskelighed, at da der omtrent overalt her i Landet findes to à tre forskellige Dagblade af hver sin politiske Afskygning, og da hvert væsentlig kun bliver læst af dem, der hører til samme Parti, skulde Bekendtgørelsen for at blive effektiv ske i dem allesammen, men derved vilde Omkostningerne for Brudefolkene yderligere forøges. Og forlangte man kun Bekendtgørelse i ét Blad, blev den dels ufyldstgørende, dels vilde den kunne lede til Misbrug fra Giftefogdens Side eller til Tvi-stigheder om Begunstigelser o. l. Man har derfor opgivet Avisbekendtgørelsen, og man har ment saa meget bedre at kunne gøre dette, som man kan gaa ud fra, at da Ægteskabers Indgaaelse er noget der i høj Grad interesserer Almenheden, og da Adgangen til Oplysning herom bliver let, naar de alle bliver opslaaede paa offentlig tilgængelige Tavler, vil Bladene selv sørge for at skaffe sig Kundskab om de skete Opslag og bekendtgøre dem, hvorved Bekendtgørelsen kan ske uden Udgift for Brudefolkene.

Tvivl har det ogsaa voldet, om man udtrykkelig skulde opretholde Lysning fra Prædikestolen ved den kirkelige Tillysning; men da man har ønsket en ensartet Tillysningsmaade, har man valgt Opslag i begge Tilfælde, idet det da stadig staar Kirken frit for, om den som særlig kirkelig Akt vil bevare Lysning fra Prædikestolen *ved Siden af* med dens særlige Forbøn for Brudefolkene m. v. Den paabudte Lysning skal, naar den foretages af Præsten, opslaaes paa Kirken. Foretages Lysning af Giftefogden, sker Opslaget i Byerne paa Raadhuset (Frederiksberg Tinghuset), medens man paa Landet har overladt til Sogneraadet at finde et passende Sted til det ligesom i de ældre Forslag. Giver Kirkebestyrelsen sit Samtykke, vil Kirken godt kunne anvendes; men i Reglen bliver det vel Giftefogdens Bopæl, naar der dér kan findes et tilstrækkelig let tilgængeligt Sted. Naturligvis maa Opslaget

hænge ude, saa at alle kan faa det at se uden at behøve at gaa ind hos Giftefogden. Der maa derfor indrettes en særlig beuden at behøve at gaa ind hos Giftefogden, og der maa derfor indrettes en særlig beskyttet Opslagskasse til det, lukket ved Glas eller Staaltraad, saa at Opslagene ikke makuleres eller forvanskes; men de nærmere Bestemmelser om disse Detailler, der tildels var optaget i § 5 i Forslagene af 1903—04 og 1904—05, har man ment at burde henskyde til administrativ Bestemmelse, der kan gives sammen med den øvrige Vejledning og Instruktion, som det alligevel bliver nødvendigt for Administrationen at give Giftefogderne og Præsterne. Derimod har man, da man igen har opgivet altid at lade Lysningen foretage af den samme Myndighed, heller ikke villet paa-byde, at Opslagene skulde findes samlede paa ét Sted, uden Hensyn til fra hvem de hidrørte, da dette kunde besværliggøre og derved sinke deres Foretagelse. Efter det norske Forslag skal Lysningen ske ved Opslag og eventuelt tillige Bekendtgørelse i Aviserne; i Sverige bibeholdes indtil videre Lysning i Kirken, idet al Lysning foretages af Præsterne.

I de ældre Forslag var der fastsat en Opslagstid af tre Uger svarende til den nu ved borgerlig Ægteforening fastsatte Frist fra Tinglæsningen. Da Fristen ved den kirkelige Vielse nu faktisk kun behøver at være lidt over 14 Dage, og da der vil kunne ske nogen Forhaling ved, at der i de fleste Tilfælde forlanges Opslag baade paa Brudens og paa Brudgommens Bosted, har man ikke ment at burde sætte Opslagstiden til mere end 14 Dage.

Som ovenfor berørt har man ment, at naar baade Brud og Brudgom har Ophold her i Landet, bør Opslag ske paa begges Opholdssted. Forholdet tænkes ved administrativ Instruks nærmere ordnet saaledes, at saasnart Brudens Giftefoged eller Præst har paaset, at Betingelserne foreligger, udfærdiger han Opslag i to Eksemplarer, af hvilke han uopholdelig sender det ene til Brudgommens Gifte-

foged eller Præst, der straks opslaar det, medens han selv opslaar det andet, og saasnart Fristen er udløben, tilbagesendes det første Opslag med Paategning om, at det har været opslaaet i 14 Dage.

Hvis nogen af Brudefolkene har Bopæl i Udlandet, kan det være nødvendigt, at der tillige finder en Kundgørelse af Ægteskabet Sted i den paagældendes Hjemland. Dette vil imidlertid kunne bero paa vedkommende fremmede Lands Love og paa, i hvilket Omfang disse skal respekteres her i Landet; nogen fælles almindelig Regel herom har derfor ikke kunnet gives, men Spørgsmaalet har maattet overlades til administrativ Afgørelse. Bestemmelsen vil ligesom de i § 22 omhandlede administrative Bestemmelser kunne træffes enten for enkelte Tilfælde eller for større Grupper af saadanne.

ad § 25.

Da Prøvelsen af Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse er henlagt til den Giftefoged eller Præst, der forestaar Lysningens Iværksættelse, o: hos hvem Lysning efter Lovens Regler skal begæres, bør mulige Indsigelser mod eller Hindringer for et paatænkt Ægteskab ogsaa anmeldes for ham, for at han kan tage Stilling til Spørgsmaalet. Efter en Hindrings Natur maa han imidlertid være berettiget til ikke blot at forlange sig nøjagtige Beviser forelagt, men ogsaa at henvise Parterne til at søge en Domstols Afgørelse af Sagen. Men selvom han er villig til selv at paatage sig Afgørelsen og udfærdige Lysningsattest, eventuelt foretage Vielse, er der ikke med nærværende Lovforslag tænkt at gøre nogen Forandring i den i vor nugældende Ret, jfr. ogsaa Retsplejelovens § 637, anerkendte Adgang til at nedlægge judicielt Forbud mod et Ægteskab og derved hindre dets Indgaaelse, indtil Forbudssagen er afgjort. Et saadant Forbud bør naturligvis anmeldes for Giftefogden eller Præsten for at forebygge Udstedelsen af Lysningsattest. Nogen særlig Regel herom og

om Fremgangsmaaden herved, saaledes som indeholdt i Regeringsforslagenes § 6, har man fundet det overflødigt at optage, men Fr. 30. April 1824 § 8 bør vedblive at gælde. Er den i § 26 omhandlede Attest allerede udfærdiget, inden Forbud er nedlagt og anmeldt, maa Anmeldelse ske for den Tjenestemand, der skal foretage Vielsen, da det herefter bliver ham, der skal afgøre, om Vielse kan finde Sted.

ad § 26.

Naar Lysning behørig er foretaget paa de Steder, hvor den efter Loven skal foregaa, uden at der er fremsat nogen Indsigelse eller paa anden Maade fremkommet nogen Hindring for Ægteskabet, meddeler Giftefogden eller Præsten, naar han ikke selv skal foretage Vielsen, paa Begæring Parterne Attest om, at Lysning behørig er sket, og at der intet er til Hinder for det paatænkte Ægteskab. Denne Attest skal være den nødvendige Betingelse for at kunne blive viet af andre end den, der har besørget Lysningen.

De nærmere Regler for Attestens Form og Affattelse kan gives administrativt gennem den Instruks, som forudsættes at blive udfærdiget for Præster og Giftefogder.

ad § 27.

Ifølge vor nugældende Praxis meddeles Fritagelse for Lysning (Vielsebrev) til herboende Personer paa deres blotte Begæring, uden at nogen Motivering behøver at anføres, alene mod Erlæggelse af det sædvanlige Bevillingsgebyr 33 Kr. 66 Øre. Kun hvis Vielsebrev ønskes af Udlændinge eller uden Gebyr, foretages der en Undersøgelse af, om Parterne har nogen berettiget Interesse i at fritages for Lysningen. Derimod kan Fritagelse for TINGLÆSNINGEN ikke meddeles.

Efter hele det Formaal, som Udkastet forfølger med Lysningen, har man maattet kræve denne gennemført saavidt muligt og har maattet indskrænke Adgangen til Fritagelse meget betydelig.

Da der imidlertid forekommer Til-

fælde, hvor det virkelig kan have den allerstørste Betydning for Brudefolkene at kunne blive viede uden at skulle afvente en Lysningsfrist, har man ikke ment at kunne paabyde Lysning ubetinget, men har aabnet Adgang til Fritagelse, naar ganske særlige Grunde taler derfor, hvorved man navnlig tænker sig en paakrævet umiddelbart forestaaende Bortrejse, eller en Sygdom, om hvis Farlighed man ikke har kunnet overbevise Præsten, se nedenfor. I saa Fald sker Fritagelsen gennem en Bevilling; men da denne dels kun gives, naar ganske særlige Grunde tilsiger det, dels alene gaar ud paa Fritagelse for Lysning og ikke som de nu brugelige Vielsebreve tillige skal berettige til Hjemmevielse — selvom man tænker sig, at Tilladelse hertil ogsaa paa Begæring skal kunne optages i den, naar de særlige hertil krævede Betingelser foreligger, jfr. nedenfor ad § 36 — eller af uvedkommende Præst, har man ment, at Gebyret, saaledes som det ogsaa var bestemt i de Rigsdagen i 1903—04 og 1904—05 forelagte Lovforslag bør ned sættes til 10 Kr. Uden Bevilling skal Lysning derhos kunne undlades, naar en af Parterne er saa alvorlig syg, at Giftermaalet, hvis det opsættes, kan frygtes at blive forhindret ved hans Død. At dette skal godtgøres ved Lægeattest, har man i Modsætning til de ovenfor nævnte Forslag og Forslaget 1902—03 ikke ubetinget villet forlange af Hensyn til, at det kan være umuligt eller dog særdeles vanskeligt at tilvejebringe saadan Lægeattest i rette Tid, og i saa Fald kan Præsten eller Giftefogden selv skønne over Spørgsmaalet; men i de fleste Tilfælde bør han naturligvis forlange en Lægeattest tilvejebragt. Efter de ovenfor ved § 21 anførte Betragtninger kunde nu naturligvis en Del tale for i disse Tilfælde at lade foretage en Kundgørelse af Ægteskabet efter dets Stiftelse; men da dette vilde betyde at indføre to Slags Kundgørelser og i høj Grad være et Brud paa det tilvante, og da de omspurgte Tilfælde kun er Undtagelses-

tilfælde, der ikke som nu vilkaarlig kan fremkaldes, har man ikke villet foreslaa en saadan Regel, som der heller ikke i de andre to Lande har vist sig nogen Stemning for.

ad § 28.

I Overensstemmelse med de oftnævnte ældre Regeringsforslag har man foreslaaet en Betaling af 2 Kr. for Ægteskabsbetingelsernes Prøvelse samt yderligere af 1 Kr. for Lysningsattesten. Det forudsættes at samtlige Lysninger indføres i en særlig Protokol, hvor mulige Indsigelser og Afgørelser noteres, og af hvilken Udskrift kan meddeles. Derimod skal Præster og Giftefogder ikke have Krav paa nogen Betaling for den Bistand, de maa yde ved Iværksættelsen af en Lysning fra en Tjenestemand i et andet Distrikt.

Kapitel IV.

ad § 29.

Den nugældende almindeligste Form for Ægteskabsstiftelse, der indtil Lov af 13. April 1851 var den eneste, er den kirkelige Vielse forrettet af en Præst i Folkekirken eller i et af de anerkendte Trossamfund. Berettigede til at kræve denne Vielse er Parterne, naar de begge hører til henholdsvis Folkekirken eller et af de anerkendte Trossamfund. Ellers kan Begæringen afslaaes; men i alt Fald Folkekirkens Præster kan, om de er villige dertil, gyldig foretage Vielse af hvem som helst uden Hensyn til Trosbekendelse. For at sikre de Personer en Stiftelsesform, som herefter ikke kunde *kræve* kirkelig Vielse, være sig at de hørte til forskellige, omend maaske her i Landet anerkendte Trossamfund, eller de ikke hørte til et saadant, indførte Lov 13. April 1851 en borgerlig Ægteforening; men den er ogsaa kun en Nødhjælp for saadanne Personer og kan ikke anvendes af dem, som kan *kræve* kirkelig Vielse.

Denne Ordning har vist afgørende Mangler. Den tvinger den, som staar i

Folkekirken, til at tage kirkelig Vielse, selvom han maatte foretrække borgerlig Ægteforening, enten han nu i alt væsentligt føler sig i Overensstemmelse med Kirkens Lære og blot anser Ægteskabet for en borgerlig Institution, der bør indledes ved en borgerlig Akt, eller hans religiøse Opfattelse afviger fra den Præsts, han er henvist til, eller fra Kirkens i Almindelighed, uden at han dog derfor mener at burde udtræde af Folkekirken. Og Ordningen har gjort det umuligt at fravige vor Rets gældende Regel om, at vedkommende Præst var retlig forpligtet til at foretage Vielsen af Folkekirkemedlemmer, selvom Vielsen stred mod Præstens religiøse Overbevisning — f. Eks. Vielse af fraskilte (jfr. Bentzon Familieret S. 85 og H. R. Dom i U. f. R. 1903 B. S. 302) — eller Parten aabenlyst havde erklæret ikke at tro paa Kirkens Lærdomme.

Disse Forhold i Forbindelse med Erkendelsen af, at der i Ægteskabsstiftelsen først og fremmest er et borgerligt Indhold, som naturlig stiftes ved en borgerlig Akt, har medført en almindelig Enighed i Landet om, at man bør søge bort fra den bestaaende Ordning og give alle Adgang til den borgerlige Stiftelsesform. Det i Begyndelsen af dette Aarhundrede nedsatte kirkelige Udvalg har da ogsaa enstemmigt tilraadet dette. Derimod har der hersket Uenighed om, hvorvidt Ægteskabsstiftelsen altid skulde foregaa ved en borgerlig Akt, ens for alle, — hvortil der da for Medlemmer af Folkekirken eller andre Trossamfund kunde slutte sig en efterfølgende kirkelig Velsignelse af rent religiøs eller kirkelig Betydning —, eller om man burde bibeholde Adgangen i alt Fald for de Personer, der nu kan kræve kirkelig Vielse, til som hidtil at stifte Ægteskabet ved kirkelig Vielse, men saaledes at ogsaa for disse den borgerlige Form stod aaben, og saaledes at Folkekirken ikke lagde nogen kirkelig Hindring i Vejen for, at dens Medlemmer benyttede denne Form uden at lade den efterfølge af kirkelig Velsignelse (fakultativ borgerlig

Ægteforening). Det første — den tvungne (obligatoriske) borgerlige Vielse — foresloges af Regeringen i 1902—03. Dette Forslag, der var udarbejdet efter Samraad mellem Justitsministeriet og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet og efter indhentet Erklæring fra Biskopperne, mødte Modstand fra dem, der holdt paa den fakultative Ordning, for hvilken Løsning der raadede en Stemning i Folket, som gav sig Udslag i Adresser med ca. 65 000 Underskrifter. Det kirkelige Udvalg tilraadede ogsaa — med 17 Stemmer imod 12 — den fakultative Ordning. Under disse Forhold fastholdt de to Ting hver sit, og Sagen blev da i 1905 stillet i Bero.

I Sverige har man ved L. 1908 indført det fakultative borgerlige Ægteskab; der aabnes alle Adgang hertil, medens det tidligere tillades dem, der tilhører Statskirken eller et anerkendt Trossamfund, at tage kirkelig Vielse.

I Norge, hvor den nugældende Ordning er omtrent den samme som hos os, har Spørgsmaalet været behandlet af en i 1908 nedsat Kirkekommission, som foreslog obligatorisk borgerligt Ægteskab. Det herom udarbejdede Forslag blev af Regeringen optaget i et i 1911 for Stortinget forelagt Lovforslag om Ægteskabs Stiftelse. Odelstinget anmodede imidlertid Regeringen om at indhente Udtalelser om Sagen fra Menighederne og Kommunalbestyrelserne, hvis Svar endnu ikke alle foreligger, men det fremgaar af de allerede indkomne, at Folkets overvejende Flertal ønsker den valgfrie Ordning. De norske delegerede har derfor med Justitsdepartementets Samtykke udarbejdet et Udkast til Lov om valgfrit borgerligt Ægteskab, for at ogsaa en Formulering paa dette Grundlag kunde foreligge til Overvejelse, uden at dette Udkast dog fremlægges som Forslag fra de delegerede.

I Kommissionen har man nøje overvejet, hvilke af de to Løsninger man skulde foreslaa. Det tvungne borgerlige Ægteskab synes det konsekventeste og praktisk klareste: Hele det retlige er knyt-

tet til den borgerlige Vielse, der er ens for alle. Alle Ægteskabsbetingelser prøves af de borgerlige Myndigheder, der uden Hensyn paa Kirkens Lære følger Statens Love. De mange, som maatte ønske kirkelig Velsignelse, kan — jfr. Forbilledet fra Lande som Tyskland, Frankrig og Italien — søge den bagefter, og det er et rent kirkeligt Anliggende, hvilke Betingelser man vil opstille for at opnaa denne Velsignelse, f. Eks. om Kirken vil stille strengere Betingelser med Hensyn til fraskiltes Vielse end Staten.

I vort Land, hvis aldeles overvejende Del af Befolkningen hører til Folkekirken, og hvor Statens almindelige Organer vedblivende giver Love og Anordninger ogsaa for de kirkelige Forhold, er Fordelene ved at vælge tvungen borgerlig Vielse imidlertid ret smaa. Det Spørgsmaal, om en Præst skal kunne nægte at vie af religiøse Grunde, kommer op ligesaa vel ved efterfølgende kirkelig Velsignelse som ved egentlig Vielse. Her byder da den fakultative Ordning lige saa meget som den tvungne. Thi naar blot alle kan blive borgerlig viede, og uden at dette berører deres kirkelige Stilling, synes man i begge Tilfælde lige godt at kunne stille Præsten og Kirken friere, jfr. herom nedenfor under § 31.

Paa den anden Side opnaas det lige saa lidt ved den ene som ved den anden Ordning at hindre en Forskel i det kirkelige eller konventionelle Syn paa dem, der nøjes med den rent borgerlige Indvielse af deres Ægteskab. Hertil kommer, at andre Betragtninger taler for nu at nøjes med det mindre Skridt, som dog — ligesaa vel som det videre Skridt — bringer ud over de Vanskeligheder, der har vist sig at klæbe ved den nugældende Ordning. For det første synes Erfaringen fra andre Lande at vise, at den tvungne Ordning kun passer der, hvor den katolske Kirkes skarpe Stilling til Skilsmisseproblemet og Modsætningen i religiøs Henseende, særlig mellem katolske og protestantiske Dele af Befolk-

ningen, er fremtrædende. I Lande med overvejende protestantisk Befolkning har man i Praksis hidtil kun arbejdet med og gennemgaaende følt sig tilfredsstillet ved den fakultative Ordning, jfr. særlig England og de nordamerikanske Fristater.

Fremdeles synes man at maatte gaa ud fra, at den tvungne Ordning vilde støde og krænke vide Kredses Følelser, idet det for mange er en Samvittighedssag at slutte den ægteskabelige Pagt netop for Altret, saaledes altsaa at for dem en tvungen borgerlig Vielse, selv med en efterfølgende kirkelig Velsignelse, blev et væsentligt Tilbageskridt. Vel maa det nu efter Erfaringen fra andre Lande antages, at Befolkningen vilde vænne sig til det nye uden en altfor lang og pinlig Overgangstid, og vel bunder saadanne Følelser maa-ske mere i noget tilvant end i, at borgerlig Vielse skulde stride mod vor Folkekirkens Grundsætninger, al den Stund den kristne Kirke fra sin Begyndelse meget længe lod Ægteskabsstiftelsen beholde sin borgerlige Karakter, og Overgangen hos os først skete i Tidsrummet 1582—1683. Men uden Nødvendighed at krænke en saadan for Ægteskabet ingenlunde værdiløs Følelse viger man tilbage for. Den fakultative Ordning giver Statens Borgere den største Frihed, og modvirker saaledes bedst en Tendens, der kunde opstaa hos nogle, til af Modvilje mod Ægteskabsformaliteterne at foretrække frie Forbindelser.

Dertil kommer endelig den mindre vægtige men dog ret praktiske Betragtning, at den fakultative Ordning altid kan nøjes med én Ceremoni, medens den tvungne jo sikkert i de allerfleste Tilfælde vilde føre til to Ceremonier. Den Sammenblanding af kirkelige og borgerlige Momenter, som har voldet Vanskelighed ved Spørgsmaalet om fraskiltes Vielse, undgaas som omtalt i ethvert Tilfælde ikke, og den praktiske Brug af de kirkelige Myndigheder ved Lysningen og Prøvelsen af de borgerlige Ægteskabsbetingelser, som kan knyttes til den fakultative Ordning,

medens den tvungne umuliggør den, er, som det er omtalt ved Bemærkningerne til Kapitel III. Pag. 96—97 langt snarere en Fordel end en Mangel.

Alt vel overvejet synes da den fakultative Ordning at burde anbefales som det Skridt, der nu bør tages. Derved kommer man desuden i Overensstemmelse med, hvad der er foreslaaet fra svensk Side.

Man er gaaet over til at benytte Ordet »Vielse« baade om den kirkelige og den borgerlige Stiftelsesakt. Dette er gjort, fordi dette Ord i den almindelige Sprogbrug efterhaanden er kommet til at betyde Ægteskabsstiftelse uden Hensyn til, hvorledes denne foregaar, saaledes at der stadig tales om »borgerlig Vielse« saa godt som om »kirkelig Vielse«. Og ved at raadsørge sagkyndige paa det sproglige Omraade, har man faaet bekræftet, at det er sproglig forsvarligt at anvende denne Udtryksmaade. Denne har desuden den Fordel at modvirke en mulig endnu bestaaende Tendens til at tillægge den borgerlige Ægteforening en mindre Værdi end den kirkelige. Naar man derhos sonder imellem »kirkelig« og »borgerlig« Vielse, er ogsaa dette blot en Indrømmelse til den hævdvundne Sprogbrug, og man vil naturligvis ikke hermed paa nogen Maade have taget Stilling til Spørgsmaalet om Sønningen mellem Ægteskabets kirkelige og borgerlige Side. Udtrykket tilsigter kun at skille de to Vielsesmaader fra hinanden, eftersom Vielsen er rent borgerlig, eller der kommer et kirkeligt Moment ind ved Siden af det borgerlige.

ad § 30.

Idet Forslaget saaledes opretholder den kirkelige Vielse, maa det naturligvis med Hensyn til de Kirkesamfund, indenfor hvilke en retlig gyldig Vielse skal kunne ske, henholde sig til den gældende Ret. Efter denne kan Vielse finde Sted dels i den danske Folkekirke, dels i visse andre Trossamfund, som har vundet en vis mere almindelig Udbredelse her i Lan-

det og derved faaet en saadan Betydning, at der fra Statens Side er tilsikret dem Adgang til at faa deres Gejstlige anerkendt som berettigede til at foretage kirkelige Handlinger med borgerlig Gyldighed, derunder ogsaa Vielser. Af saadanne Trossamfund findes for Tiden 4, nemlig det mosaiske, det reformerte, det romersk-katolske og det biskoppelig-methodistiske.

Efter vor nugældende Ret er Folkekirkens Præster berettigede til at vie alle uden Hensyn til Trosbekendelse, medens Parterne selv kun har en ubetinget Ret til at blive viede i Folkekirken, naar de begge tilhører denne. Man har da ment, at ligesom Brudfolkene intet som helst rimeligt Krav har paa at faa Kirkens Velsignelse til deres Ægteskab, naar de begge staar ganske udenfor Kirken, saaledes er der heller ingen Grund til, at denne : dens Præster vilkaarlig skal kunne tilstede saadanne Personer Adgang til de kirkelige Goder. De er nu hjulpe ved Reglen i § 32, om at »Adgang til at blive borgerlig viet staar aaben for alle, uanset om Betingelserne for kirkelig Vielse er tilstede eller ikke«. Saa snart imidlertid blot en af Brudfolkene tilhører Kirken, vilde det være en unødigt Haardhed ubetinget at udelukke ham fra den kirkelige Vielse, selvom denne ikke kan gøres til en Pligt for Kirken; men der bør levnes saadanne Personer den Mulighed, at hvis nogen Præst vil samtykke i at vie dem, skal den kirkelige Vielse staa dem aaben. Kirkens Beføjelse og dens Pligt kan saaledes ikke helt komme til at dække hinanden. I Sverige foreslaas det, at den anden Part dog skal tilhøre et andet kristent Trossamfund, i Norge at han skal være Dissenter. Efter alle tre Forslag skal desuden Kongen kunne bestemme, at Medlemmer af udenlandske evangelisk-lutherske Trossamfund skal være ligestillede med Folkekirkens Medlemmer med Hensyn til Adgangen til kirkelig Vielse. Med den ringe Afvigelse, der her er mellem de tre nordiske Landes Stats(Folke-)kirker, vil dette kunne faa særlig Betydning overfor

Svenske og Norske, men iøvrigt ogsaa overfor andre, f. Eks. Tyske. Det saaledes bestemte kan ogsaa anvendes ved den i § 42 omtalte efterfølgende kirkelige Vel-signelse af et borgerlig stiftet Ægteskab. Bortset fra de lige ovenfor berørte Af-vigelser i de to andre Udkast stemmer de 3 Landes Forslag paa dette Punkt overens. I det norske Forslag er der optaget en særlig Regel om, at det ved kirkelig Vielse skal paases, at Parterne ogsaa efter Loven er berettigede til at blive kirkelig viede. En saadan Regel har man ikke fundet det nødvendigt at optage i det svenske og danske Udkast. Det følger af Lovens Bestemmelser, at kun de, der opfylder visse nærmere Betingelser, maa blive kirkelig viede, men ved en ud-trykkelig Regel ligesom i højere Grad at binde Præsterne til at skaffe sig nøjagtige og autentiske Oplysninger om disse Forhold kan ikke anses for heldigt, idet der her bør være Plads for en vis Læmpelighed og et noget friere Skøn.

ad § 31.

Med Hensyn til hvilke Præster der skal kunne foretage en kirkelig Vielse, har man villet blive staaende ved de nu gældende Regler, hvorefter denne Beføjelse tilkommer Sognepræster og Kaldskapellaner i Folkekirken samt dertil særlig anerkendte Præster af andre Trossamfund, hvorhos Folkekirkens Præster fremtidig ligesom hidtil skal kunne bemyndige andre i Kirken ordinerede Personer saasom præsteviede Medhjælpere og forhenværende Præster til paa deres Ansvar at foretage Vielser. De nærmere Regler herom bør imidlertid formentlig overlades til Fastsættelse ved kgl. Anordning, derunder om Beføjelsen skal kunne tilkomme de i den danske Folkekirke præsteviede men i Udlandet f. Eks. som Sømandspræster eller Gesandtskabspræster virkende Gejstlige.

I § 31 sidste Stykke har man taget Stilling til det Spørgsmaal, om en Præst af religiøse Grunde skal kunne nægte at vie Personer, som han ellers skulde vie. Man

har haft under Overvejelse her at stille den enkelte Præst helt frit, dels fordi man, naar alle frit kan vælge den borgerlige Vielse, ikke som hidtil er nødt til at paalægge Præsterne Vielsespligt, dels fordi Præstens nugældende Pligt maaske til en vis Grad kunde opfattes som et Modstykke til den Eneret til at vie, som han nu rent økonomisk har, naar Bruden bor i hans Menighed, en Eneret som nærværende Forslag ikke har opretholdt. Det maa i denne Forbindelse ogsaa bemærkes, at efter de af det kirkelige Udvalg foreslaaede Regler om Præsters Overtrædelser af deres Embedspligter kan en Præst ikke ifalde Ansvar for af religiøse Grunde at nægte at foretage en Vielse, og saavidt vides følger Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet allerede den Praksis ikke i saadanne Tilfælde at haandhæve nogen Vielsespligt for Præsterne. Man har dog ment, at en saadan Frihed for Præsterne vilde være for stor en Indskrænkning i de læge Menighedsmedlemmers Ret, ligesom det ogsaa i Sverige, hvor Gejstligheden havde ønsket en tilsvarende Regel indført ved Reformen i 1908, viste sig umuligt at gennemføre den i Rigsdagen.

Den foreslaaede Ordning med Hensyn til ubetinget Fritagelse for at vie fraskilte synes at være vel grundet i de praktiske Vanskeligheder, som vort Samfundsliv her har haft, og i den kirkelige Usikkerhed overfor Problemet, medens den borgerlige Lovgivning forlængst har taget sit Parti. Derimod har man næret større Betænkelighed ved, at Præsten ogsaa af andre religiøse Grunde skulde kunne nægte at vie, da der i Øjeblikket ikke findes saadanne, som kan udformes bestemt, og man derfor ikke kan give nogen Anvisning paa, efter hvilke Synspunkter en saadan Nægtelse skulde kunne anses for berettiget. Imidlertid har man dog ment at burde opretholde Reglen, der findes allerede i de tidligere Regeringsforslag, og derved at Biskoppen skal billige Præstens Betragt-

ning, mener man tilstrækkelig at have beskyttet baade Præstens Samvittighed og Brudefolkenes Interesse i ikke uden fyldestgørende Grund at se sig afskaarne fra kirkelig Vielse. I Forslaget fra 1904—05 var der optaget en Bestemmelse om, at Præsten ogsaa efter Samraad med Menighedsraadet skulde kunne nægte sin Medvirken, men man har ikke fundet Menighedsraadet egnet til en saadan Virksomhed, og mener ikke heller, at en saadan Ordning vilde yde Brudefolkene en tilfredsstillende Betryggelse overfor kirkeligt anderledestænkende Menighedsraad og Præst i Forening, navnlig ikke naar Menighedsraadet ved simpel Flertalsbestemmelse skulde kunne afgøre Spørgsmaalet imod Brudefolkene saaledes som i 1904—05 foreslaaet.

Spørgsmaalet om de anerkendte Trossamfunds Præsters Pligt til at foretage Vielser har man overladt til vedkommende Trossamfunds egen Bestemmelse, jfr. § 43.

ad §§ 32 og 33.

I Modsætning til nugældende Ret skal efter alle tre Udkast borgerlig Vielse kunne benyttes af alle uden Hensyn til, om de har Ret til at faa kirkelig Vielse eller ej, jfr. ovenfor Pag. 121 ff.

Ud fra den Betragtning, at den kirkelige Vielse under den her paatænkte Ordning fremdeles, i alt Fald foreløbig, vil vedblive at være den overvejende almindeligste, har man imidlertid i Sverige og Norge ikke fundet det nødvendigt i væsentlig Grad at forøge Antallet af de Myndigheder, der kan udføre borgerlig Vielse — hvilket ogsaa i disse Lande kunde frembyde store Vanskeligheder. Medens man for Købstæderne har omtrent lignende Regler som hos os (i Sverige retskyndigt Medlem af Magistraten eller Formanden i Bystyrelsen, i Norge Notarius publicus), har man saaledes paa Landet villet nøjes med: i Sverige (som Regel) Kronofogden, i Norge Notarius publicus eller Lensmanden. Nu er det ganske vist klart, at naar

den borgerlige Stiftelsesform ikke bliver den eneste mulige — og dermed sandsynligvis indenfor en uberegnelig Tid bliver den mindst anvendte — er der ikke mere den Nødvendighed for at have en Giftefoged i hvert Sogn som under den modsatte Ordning, og den Grund, som i Motiverne til Regeringsforslaget fra 1902—03 ogsaa særlig anføres for, at man altid bør have Giftefogden nær ved Haanden, nemlig at Parterne bør have den nemmeste Adgang til umiddelbart efter den borgerlige Vielse at faa Ægteskabet kirkelig velsignet, vil nu ikke gøre sig gældende, da de, som ønsker deres Ægteskab kirkelig velsignet, som Regel vil vælge umiddelbar kirkelig Vielse. Ikke heller vil Arbejdet med Besørgelsen af borgerlige Vielser under den foreslaaede Ordning kunne antages at blive saa betydeligt, at det ikke kunde overkommes af Øvrigheden, endsige at det nødvendiggør en Tjenestemand i hvert Sogn.

Alligevel har man ment at burde optage Regeringsforslagets Ordning med en Giftefoged, om ikke for hvert Sogn saa dog for hver Kommune, idet det nemlig maa anses for rigtigst, naar der skal indføres almindelig Adgang til borgerlig Vielse, at Brudfolk lige saa let og bekvemt, uden større Tidsspilde eller Befordringsudgifter, skal kunne benytte den borgerlige Stiftelsesform som den kirkelige, og dette vil paa Landet kun være Tilfældet, naar der for hver Kommune beskikkes en særlig Giftefoged. For Københavns, Frederiksbergs og Købstædernes Vedkommende kan derimod den nuværende Ordning bibeholdes. Vel er man nu klar over, at det vil frembyde visse Vanskeligheder i hver Landkommune at finde Folk, der baade er egnede og villige til at paatage sig Hvervet som Giftefoged, idet dette, selvom det ikke kan ventes at ville medføre noget omfattende Arbejde, kræver betydelig Omhu og Paapasselighed og forudsætter ikke blot en omhyggelig Tilseelse af Lovens Bestemmelser, men og-

saa Evne til at fortolke og anvende disse med Takt og praktisk Indsigt. Selvom Præsterne ikke er juridisk uddannede, og om end de undertiden kan have gjort sig skyldige i Misforstaaelser og Forglemmelser, kan der ikke være Tvivl om, at de i de omspurgte Henseender i det store og hele har gjort god Fyldest, og i Sverige har man da ogsaa draget sig deres Erfaring og Uddannelse til Nytte ved at forme de af dem førte Kirkebøger til egentlige Civilstandsregistre, ligesom man ogsaa nu foreslaar — i Overensstemmelse med gældende svensk Ret — at lægge al Lysning og dermed Prøvelsen af Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse til dem uden Hensyn til, om Ægteskabet derefter skal indgaas kirkelig eller borgerlig. En saadan Ordning vilde herhjemme imidlertid vistnok hverken vække Kirkens eller de udenfor Kirken staaendes Bifald. Præsterne vilde maaske føle sig ilde berørte ved at skulle lægge Ægteskaberne til Rette for Personer, der stod Kirken ganske fjernt og ikke selv ønskede at have med den at gøre, og de Dele af Befolkningen, der ønsker alene den borgerlige Ordning af deres Ægteskabsstiftelse, vilde sikkert ofte føle sig brøstholdne, hvis det alligevel blev Præsterne, de skulde forhandle med om hele Tilrettelægningen og Forberedelsen af Ægteskabsstiftelsen. I Regeringsforslagene var det da ogsaa udtrykkelig forbudt, at Præster beskikkedes til Ægteskabsforstandere, for at undgaa Sammenblanding af det kirkelige og det borgerlige. Denne Regel er ogsaa optaget her.

Spørgsmaalet bliver da, hvorledes der kan findes en til disse Forretninger egnet Giftefoged. Man har i denne Henseende haft under Overvejelse at lægge Hvervet som en embedsmæssig Forpligtelse paa Lærerne, af hvilke Kirkebylærerne allerede nu er vante til at føre Duplikatet af Kirkebøgerne. Men selvom man som ovenfor berørt ikke tænker sig, at det vil komme til at betyde noget meget stort Arbejde,

har man dog næret overvejende Betænkelighed ved at lægge et saadant Ekstraarbejde paa en Stand, der allerede er ret bebyrdet. Man har da som sket i de tidligere Forslag ladet sig nøje med at gøre Hvervet til et borgerligt Ombud, idet det saaledes overlades til Sogneraadene indenfor Kommunen at udpege de bedst egnede til at beskikkes, hvilket da maaske ofte vil blive Læreren. Beskikkelsens Varighed er foreslaaet sat til 4 Aar, hvilket nu er Kommunalraadens Funktionstid. Hvervet vil saaledes kunne gaa paa Omgang mellem de forskellige i Kommunen bosatte Mænd, der kan anses for saaledes prøvede i offentlige Forretninger, at det kan betros dem, og hvor der i en Kommune findes flere Lærere, vil disse saaledes kunne skiftes til at beklæde det.

Giftefogden skal være bosat i Kommunen, og han skal kun være berettiget til at foretage Vielser indenfor dennes Grænser. Som ovenfor berørt skal efter Forslaget enhver være berettiget til at blive borgerlig viet, og Brudefolkene kan frit vælge, hvor de ønsker at lade sig vie. Som Følge heraf bliver ogsaa Giftefogderne pligtige til at vie alle, der begærer det, uden Hensyn til om de bor i Giftefogdens Distrikt eller ikke. Men medens Præsterne ligesom hidtil skal kunne foretage Vielser overalt i Landet — naar visse Formaliteter med Hensyn til Stedets Præst er iagttagne — skal en Giftefoged ikke være berettiget til at rejse udenfor sit Distrikt og der foretage en Vielse. Gør han alligevel dette, bliver Vielsen vel ikke derfor ugyldig, men Giftefogden vil ifalde Ansvar for Overtrædelse af sin Myndigheds Grænser.

ad § 34.

Prøvelsen af Bevislighederne for Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse er, som ovenfor under Kap. III. bemærket, overladt den Giftefoged eller Præst, der iværksætter Lysningen. Hvor det derfor ikke er den samme, der foretager Vielsen, skal det

ved denne væsentlig kun paases, at der foreligger behørig Attest om, at Lysning er foregaaet, og at der ikke foreligger nogen Hindring for Ægteskabet. Selvom saadan Attest foreligger, kan det jo imidlertid forekomme, at der rejses Indsigelse mod Ægteskabet, eller at Giftfogden eller Præsten selv er bekendt med, at der er en Hindring for Ægteskabsindgaaelsen til Stede. I saa Fald bør Vielse ikke ske, før Spørgsmaalet er bragt paa det rene, og det bliver da den viende Myndighed, der maa afgøre Sagen efter at have gjort sig bekendt med de rejste Indvendinger og undersøgt deres Berettigelse.

Det er rimeligt og stemmende med nugældende Ret, at der ikke paa Grundlag af en stedfunden Lysning kan indgaas Ægteskab indenfor en ganske ubegrænset Tid, men at Ægteskabet maa være indgaaet inden en vis Frist fra Lysningens Fuldbyrkelse, og saaledes, at naar dette ikke er sket, taber Lysningen sin Betydning. En saadan Frist er saa meget mere paakrævet, naar Prøvelsen af Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse finder Sted inden Lysningen, idet Prøvelsen vil tabe sin Værdi mere og mere, jo længere Tid der hængaar. Fristen har man i Overensstemmelse med nugældende Ret og med de ældre Forslag ligesom ogsaa med de svenske og norske Forslag sat til tre Maaneder fra Lysningsfristens Udløb, og efter den Tid maa ny Bevisførelse for Ægteskabsbetingelserne finde Sted.

ad § 35.

Hvor Lysning med Hjemmel i Loven er undladt, bliver det den viende Myndighed, som faar hele Ansaret for Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse, og derfor skal paase dette Forhold.

En Betingelse, som ifølge sin Natur altid til en vis Grad maa paases ved Vielsen, er, at Brudefolkene paa dette Tidspunkt har den fornødne Habilitet til at afgive den til Ægteskabsstiftelsen fordrede

Viljeserklæring. Da der intetsteds i dansk Ret haves nogen almindelig Bestemmelse om Habilitet som nødvendig Forudsætning for Indgaaelse af Retshandler, har man havt under Overvejelse at optage en særlig Bestemmelse herom paa dette Sted, men da den i og for sig ikke horer hjemme her og maa antages for uforuden har de andre to Lande ikke villet optage den, og man har da ogsaa opgivet den fra dansk Side. Det maa da anses for selvfølgeligt, at Giftefogden eller Præsten ved Vielsen maa paase, at ingen af Brudefolkene paa Grund af en forbigaaende Sindstilstand, navnlig Beruselse, eller som Følge af en paa anden Maade opstaaet forbigaaende Forvirring er uegnet til at optræde som Part under en Ægteskabsstiftelse. Der er her Tale om noget, som vedrører selve Stiftelsesakten, og hvor Forholdene ved Lysningen ikke kan være afgørende, da disse Tilstande til enhver Tid pludselig kan opstaa, ofte vilkaarlig fremkaldes saasom en Rus. Personer i den Tilstand maa Giftefogden afvise, indtil Habiliteten igen maatte foreligge.

ad § 36.

I Overensstemmelse med Regeringsforslagene har man ment ikke at burde binde den borgerlige Vielse til et offentligt eller fast Lokale paa samme Maade som den kirkelige, men har paa den anden Side ikke villet forpligte Giftefogden til at begive sig et hvilket som helst Sted hen, som Parterne kunde finde paa at anvise ham, og man har derfor henvist Parterne til at enes med Giftefogden om Stedet. Den særlige Grund, som Regeringsforslagene havde til denne Ordning, nemlig at Parterne paa den bekvemmest mulige Maade kunde forbinde Ægteforeningen med en umiddelbart efterfølgende kirkelig Velsignelse, gælder ganske vist ikke for nærværende Lovforslag; men man har alligevel ment at burde optage denne Regel under Hensyn til, at det vil kunne være i høj Grad ønskeligt for Brudefolkene selv at kunne anvise et Sted

for Vielsen, navnlig fordi de derved ofte vil kunne opnaa at omgive denne med større Højtidelighed og Festlighed eller skaffe et større Antal Personer Adgang til den, end det vilde være muligt paa de Steder, man især paa Landet vilde kunne stille til almindelig Raadighed for Giftefogdens Vielser, hvilket oftest maa blive hans Bopæl eller Landsbyens Forsamlingshus.

Derimod har man ment ligesom hidtil at burde forlange, at den kirkelige Vielse skal foregaa i Kirken, medmindre nogen af Parterne ved Sygdom er forhindret fra at møde der, og en Udsættelse ikke tør risikeres, eller særlig Bevilling til Vielse andetsteds meddeles. Saadan Bevilling, der nu er knyttet sammen med Bevilling til Fritagelse for Lysning, har man fundet bør kunne gives særskilt, idet man i slige Tilfælde af Hensyn til, at Spørgsmaalet er af nærmest kirkelig Natur, har tænkt, at dens Meddelelse kunde overdrages f. Eks. til Biskoppen, medens den, om den ønskes meddelt sammen med Fritagelse for Lysning, skulde gives af Amtmanden. Betalingen, som for den samlede Bevilling nu er det sædvanlige Bevillingsgebyr 33 Kr. 66 Øre, har man ligesom for Lysningsfritagelsen foreslaaet sat til 10 Kr.

De anerkendte Trossamfund maa selv være Herre over Stedet for de Vielser, der skal foretages af deres Præster.

Bestemmelsen om Parternes Pligt til at sørge for Giftefogdens eller Præstens Befordring, naar han skal møde over 1 Kilometer fra sin Bopæl, betyder for Præstens Vedkommende en Ændring i de nugældende Regler. Selvom der saaledes efter Forslaget undertiden vil komme til at paahvile Brudfolkene Befordringsudgifter, som den nugældende Ret fritager dem for, har man dog fundet dette at være et rimeligt Hensyn til Tjenestemændene, der ikke paalægger de private for stor Byrde.

Regler for Tidspunktet for Vielsen behøver Loven ikke at give, men det er selvfølgelig, at dette saavidt muligt bør væl-

ges efter Parternes Ønske. Bestemmelser herom kan om fornødent gives i den administrative Instruks.

ad § 37.

I denne Paragrafs 2det Stykke angives de Forholdsregler, der *skal* være iagttagne for, at et Ægteskab overhovedet kan være kommet i Stand. Man har lagt Vægt paa, at disse er saa simple og klare som muligt, for at ingen i sig selv mindre betydelig Formalitets Forsømmelse skal kunne faa Indflydelse paa et saa vigtigt Spørgsmaal som det, om et Ægteskab er kommet i Stand eller ikke. Men mangler de, er Forbindelsen at anse som fuldtud uægteskabelig, selvom den er af fastere Natur eller endog har et Samvittighedsægteskabs Karakter, jfr. § 38: »En stedfunden Ægtevielse er uden Virkning osv.«. Som de Minimumskrav, der maa opfyldes, har man da foreslaaet følgende:

Brudefolkene maa begge to være til Stede; Vielse ved Fuldmægtig kan ikke finde Sted og stifter intet Ægteskab. De maa dernæst være til Stede samtidig, og det er ikke nok, at den ene først kommer og afgiver sin Erklæring, og den anden derefter, naar den første er gaaet, kommer og afgiver sin. Forvekslinger og Misforstaaelser kunde altfor let opstaa deraf, ligesom Tidspunktet for Vielsen vilde forflygtiges. Begge Parter skal saa overfor den offentlige Myndighed paa dennes Spørgsmaal udtale, at de vil ægte hinanden, og Udtalelsen skal være ubetinget, ikke givet under noget Vilkaar eller Tidsbegrænsning, jfr. B. G. B. § 1317. Kravet om Parternes Udtalelse kan medføre nogen Vanskelighed, idet det kunde ske, at den ene intet sagde, uden at Tjenestemanden blev opmærksom derpaa, eller at han glemte at spørge en af dem. Men da netop Parternes tilkendegivne Vilje er det centrale ved Ægtskabets Stiftelse, bør man fastholde denne Tilkendegivelse som nødvendigt Led i Stiftelsesakten. Noget bestemt Form for Erklæringen er der-

imod ikke paabudt, og den vil saaledes f. Eks. ogsaa kunne afgives af en døvstum ved Tegn. Ikke heller kræves til at Stifelsen har Virkning som saadan, at den afgivne Erklæring skal være en juridisk gyldig Viljeserklæring. Thi vel skal det offentlige paase, at Parten er i Stand til at afgive saadan gyldig Erklæring; men undgaar det det offentliges Opmærksomhed, at han ikke er det, bliver Vielsen ikke derfor virkningsløs. Fremdeles maa Erklæringen afgives overfor en af de offentlige Myndigheder, som Loven har overdraget at rogte dette Hverv, og sker det overfor en hvilkensomhelst anden, er der ikke foregaaet nogen Vielse, heller ikke om den paagældende bagefter faar den fornødne Beskikkelse eller Bemyndigelse. Om Myndigheden i det *foreliggende* Tilfælde har været berettiget til at foretage Vielsen, er derimod uden Betydning, naar det blot var en Myndighed, der overhovedet kan foretage Vielser. Men at Parterne har troet, at det var en saadan Myndighed, er ikke nok, selvom de har haft Grund til at tro det, f. Eks. hvis Handlingen er foretaget af en Kontorist paa Borgmesterkontoret eller af en teologisk Student i Kirken. Denne Grænse er det nødvendigt at fastholde, da det ellers ikke bliver muligt at trække Grænsen nogetsteds. Endelig maa den offentlige Myndighed udtrykkelig erklære Parterne for Ægtefolk, og før dette er sket, er Vielsen ikke fuldbyrdet. Yderligere Formaliteter har man ikke villet forlange, se § 38.

Man har haft under Overvejelse endnu — eller alene — at kræve, at Parterne skulde underskrive en Formular i en Protokol, men har atter opgivet dette for ikke for meget at fjerne sig fra det tilvante, navnlig ved den kirkelige Vielse. Det skal dog fremhæves, at der ad en saadan Vej kunde opnaas en Ordning, som dannede en Art Mellemskridt mellem den tvungne og den frivillige borgerlige Vielse. Underskriften kunde nemlig da i Tilfælde af kirkelig Vielse foregaa for Eksempel i

Vaabenhuset eller Sakristiet og kunde tænkes at blive et selvstændigt Udtryk for Ceremoniens borgerlige Side, navnlig hvis man i Modsætning til den engelske Kirke, der lader Underskriften foregaa *efter* den kirkelige Handling og betragter Ægteskabet som stiftet allerede ved denne, vilde lade den foregaa *forinden*. Skønt nu Ulemperne ved den kirkelige Vielses Opløsning i to Bestanddele ganske vist blev mindre, naar Præsten kunde fungere ved dem begge, vilde der dog i alt Fald paabyrdes Parterne en Formalitet, som hidtil har vist sig overflødig. Hvis dernæst som antydet Ægteskabet skulde betragtes som stiftet ved Underskriften, vilde man ikke undgaa den ovenfor omtalte Krænkelse af de mange, hvem det er magtpaaliggende at stifte Ægteskabet for Alteret. Man har derfor ment at burde opgive denne Tanke, saa meget mere som den ikke har fundet Tilslutning i den svenske og den norske Afdeling af Kommissionen.

Mindst to Vidner bør overvære Vielsen, og deres Navne bør anføres i Kirkebogen og Ægteskabsbogen, men dette skal ikke være en Betingelse for dens Gyldighed, jfr. § 38. Ikke destomindre bør det naturligvis paases af Parterne og navnlig af vedkommende Myndighed.

Det saaledes anførte indeholder Ægteskabsstiftelsens borgerlige Bestanddele. Hvis der iøvrigt skal iagttages noget Ceremoniel ved Vielsen, hvad der naturligvis som hidtil bør ske ved kirkelig Vielse, men hvortil der ogsaa vil være Trang ved den borgerlige for at give denne større Højtidelighed, kan Regler derom gives af Kongen; men deres Overholdelse bliver ligeledes uden Betydning for Aktens Virkning som Vielse. Reglerne maa ifølge Sagens Natur være forskellige ved den kirkelige og den borgerlige Vielse, men som berørt bør der sikkert drages Omsorg for, at ogsaa denne sidste faar et til dens Opgave svarende værdigt og højtideligt Præg.

ad § 38.

Af Hensyn til Ulemperne ved, at det paa et senere Tidspunkt, maaske mange Aar efter, skulde paastaas og mulig godtgøres f. Eks. ved Vidnebevis, at nogen af de i § 37 indeholdte Formforskrifter var blevet forsømt, og at derfor intet Ægteskab var kommet i Stand, har man overvejet Muligheden af at indføre en Regel om, at hvis en Vielse først var blevet registreret i de dertil bestemte Protokoller og uimodsagt havde staaet der en vis Tid, kunde den ikke længere angribes af Formgrunde. En Regel af denne Art indeholdes i B. G. B. § 1324, 2. Stk., der udelukker Formindsigelser, naar Ægteskabet er registreret, og Parterne derefter har levet som Ægtefolk i 10 Aar. Naar man alligevel ikke har optaget en saadan Regel, beror det nærmest paa, at den uden udtrykkelig Bestemmelse faktisk vil komme til at gælde som Hovedregel, idet de nævnte Omstændigheder skaber en saadan Præsumtion for, at Formerne er iagttagne, at et Modbevis praktisk set meget vanskeligt kan føres. Og Formmanglen kunde være saa grov, at man, navnlig hvor der var ond Tro hos Parterne, idet disse f. Eks. var i Ledtog med en Kontorist, der uberettiget havde foretaget Registreringen trods Mangel af væsentlige Ægteskabsbetingelser, vilde være meget betænkelig ved den positive Regel.

Iovrigt kan om denne Paragraf henvises til det ovenfor under § 37 og nedenfor i Indledningsbemærkningerne til Kap. V. anførte.

ad § 39.

Under Hensyn til at hele vort offentlige Registreringsvæsen vedrørende de personlige Forhold paatænkes omordnet, og det endnu ikke vides, hvorledes denne Omordning nærmere vil blive, har man i dette Lovforslag med Hensyn til de herhen hørende Regler hverken kunnet støtte sig til den nuværende eller til den kommende Ordning, og man har derfor indskrænket sig til at paabyde Protokollation af Ægte-

vielserne, men har maattet henvise alle nærmere Regler herom til kgl. Anordning, indtil Lovordning af Forholdet foreligger, idet man forudsætter, at Protokollerne maa føres in duplo, og at Parterne skal kunne forlange Udskrift af Protokollen som Bevis for deres Vielse.

ad § 40.

Efter vor nugældende Ret er det forbudt pensionsberettigede Embedsmænd og Lærerne i Folkeskolen at indgaa Ægteskab, før de har berigtiget deres Enkeforsørgelse, og det paahviler de ægteskabsstiftende Myndigheder at forvisse sig om, at saadan Berigtigelse er sket. At Staten stiller den Art Krav til sine Embedsmænd, er en ganske rimelig Ting; men netop paa Grund af Embedsmandens særlige Stilling til Staten, synes dette Krav at maatte være tilstrækkelig sikret gennem et Paabud overfor ham uden at behøve yderligere Afstivning ved et Forbud mod, at Vielse finder Sted. Vore to Nabolande kender da heller intet til en saadan Forbudsregel og kan ikke tænke paa nu at indføre den, og hvis man herefter i Danmark vilde opretholde den, vilde det betyde endnu en særlig Ægteskabsbetingelse for vort Vedkommende. Da dernæst Formaalet med Reglen, som er at sikre Opfyldelsen af Embedsmandens Enkeforsørgelsespligt, vil kunne opnaas ved at vedkommende Myndigheder (Finansministeriet og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet) faar Underretning om Giftermaalet straks efter Velsen, har man fundet at burde opgive en Ægteskabsbetingelse, med hvilken man staar alene ikke blot i Norden men i Europa, og nøjes med at paalægge Giftefogder og Præster umiddelbart efter en Embedsmands Vielse at gøre Indberetning til vedkommende Ministerium, medmindre Brudgommen forinden har godtgjort at have fyldestgjort sin Enkeforsørgelsespligt. Det følger naturligvis af denne Pligt, at Giftefogden eller Præsten saavidt det er ham muligt skal søge oplyst, om

Brudgommen har en saadan Forpligtelse, i hvilken Henseende det dog altid skal være tilstrækkeligt, at Brudgommen har angivet at have en anden Livsstilling eller ogsaa paa Spørgsmaalet, om han er Embedsmand eller Lærer, svarer Nej, medmindre Giftefogden eller Præsten da ad anden Vej skulde vide, at denne Benægtelse maa være usandfærdig. Indberetningen skal afgives »uden Ophold«, hvilket vil sige saavidt muligt samme Dag, som Vielsen har fundet Sted, og den skal naturligvis indeholde den klareste mulige Angivelse af Vielsesdagen og Parternes Navne og Bopæl. Den Embedsmændene og Lærerne selv paahvilende Pligt til ved deres Giftermaal at berigtige deres Enkeforsørgelse forbliver naturligvis uberørt af nærværende Lovs Bestemmelser.

ad § 41.

Stillingen som Giftefoged paa Landet har man tænkt sig ulønnet som et Hverv, der opfyldes ved Siden af vedkommendes egentlige Livsstilling, i hvilken det med Hvervet forbundne Arbejde ikke tænkes at kunne gøre noget nævneværdigt Skaar. Man har saa meget mere ment at kunne foreslaa denne Ordning, som det er den samme, der var foreslaaet i det oftere foran omtalte Regeringsforslag, hvor der heller ikke var tillagt Ægteskabsforstanderen nogen fast Løn, skønt det efter dette Forslag vilde komme til at paahvile ham at besørge alle Vielser. Derimod har man — ligeledes i Overensstemmelse med nævnte Forslag — ment, at der for hver enkelt Forretning af Brudfolkene maatte ydes en Betaling, som ikke tør sættes højere end, at den kan udredes af alle, og samtidig maa sættes saa højt, at den dog betyder noget Vederlag for det forvoldte Arbejde. Naar ikke som tidligere Halvdelen af Gebyrerne skal afgives til Kommunes Kasse, er det navnlig, fordi Giftefogderne antages at ville faa langt færre Vielser. Til Gengæld har man ikke paalagt Kommunerne de nedenfor nærmere angivne

Udgifter. Hvad selve Vielsen angaar, har man for Præsternes Vedkommende ikke kunnet give nye Regler. Efter Lov Nr. 47 af 14. Marts 1913 vedrørende Folkekirkens Præsters Lønningsforhold, er Ofret ved Brudevielser stadig en Del af Præsternes Lønning, om det end ikke har nogen større Betydning for Embedsmændene personlig, idet det skal fradrages i deres faste Lønning, ligesom der er aabnet Adgang til en fuldstændig Afløsning af Akcidensofrene, inden hvis Gennemførelse der imidlertid maa hengaa endnu lang Tid. Man maa derfor her for Præsternes Vedkommende henvise til den til enhver Tid gældende særlige Ret. Derimod har man som i de tidligere Forslag tillagt Giftefogden 2 Kr. for Vielsen. Med Hensyn til Protokoludskrifter har man for baade Giftefogder og Præster ment at burde henholde sig til Reglerne om Betaling for Udskrifter af Kirkebøgerne, hvilke Regler iøvrigt ogsaa kan ventes ændrede. For Tiden udgør Betalingen for en Udskrift 33 Øre for ubemidlede og 66 Øre for bemidlede udenfor København, og i København det dobbelte. Betalingen synes at burde tilfalde Tjenestemanden selv, hvad jo indtil videre nødvendigvis maa gælde med Hensyn til Præster. For saa vidt Giftefogden er Retsbetjenten, vil Betalingen for borgerlige Vielser ligesom nu blive beregnet i hans Hjemmeindtagt og saaledes gaa fra i hans Lønning af Statskassen. Det vil findes rimeligt, at Giftefogden paa Landet faar det saaledes fastsatte ikke betydelige Vederlag for sit Arbejde, men det skønnes ikke at være stemmende med hans Stilling, om han modtager endsige betinger sig et større.

Udgifterne ved den nye Ordning lægger man paa Statskassen, hvorfor Kommunerne ikke har noget berettiget Krav paa at faa Part i Vederlaget, saaledes som bestemt i det ældre Forslag, der til Gengæld paalagde Kommunen visse Udgifter (til Førelsen af Duplikatet af Ægteskabsbogen). I de tidligere Forslags § 21 indeholdtes desuden en Bestemmelse om, at de

Tab ved Nedgang i Offerindtægt som Følge af den borgerlige Vielse, der paaførtes Præster og Kirkebetjente, skulde erstattes dem af Kommunekassen. En saadan Regel, der med den fakultative Ordning er langt mindre paakrævet, er ikke optaget i nærværende Forslag, men den vil eventuelt kunne ventes givet i Forbindelse med de specielle Regler om de herhen hørende Forhold.

ad § 42.

Ligesom efter Forslagene fra 1902—05 har man ment, at der bør være Mulighed for at faa et borgerlig indgaaet Ægteskab kirkelig velsignet. Nogen synderlig Trang hertil vil der vel næppe vise sig at være, da i saa Fald egentlig kirkelig Vielse vil blive foretrukket. Bortset fra det mindre praktiske Tilfælde, at Ægtefæller paa et senere Tidspunkt ønsker deres borgerlig indgaaede Ægteskab kirkelig velsignet, vil denne Adgang formentlig kun blive benyttet, hvor borgerlig Vielse har fundet Sted i Udlandet som den der eneste mulige Stiftelsesform, eller hvor en af Parterne af Hensyn til, at hans Hjemland kun anerkender denne Stiftelsesmaade, har ment at burde benytte den ogsaa her, selvom den for formelle Spørgsmaal i Almindelighed anerkendte Sætning: *locus regit actum**), vilde gøre den efter dansk Ret gyldig foretagne Vielse gyldig ogsaa i Udlandet. Under disse Omstændigheder behøver Adgangen til at faa en saadan kirkelig Velsignelse aldrig at være ubetinget, og man har ved Udtrykket: »efter Aftale med en Præst« villet betegne, at det beror paa, om der kan findes en Præst, der er villig til at foretage den.

De nærmere Regler for den kirkelige Velsignelse maa man overlade til de almindelige kirkelige Forskrifter, og man har derfor henvist dem til kongelig Anordning. I det norske Udkast findes ingen

*) c: En Retshandels Form bestemmes af det Sted, hvor den foregaar.

Regel optaget om dette Forhold, da det i Norge i sin Helhed kan ordnes ved kgl. Resolution. Heller ikke det svenske Udkast har nogen Regel herom.

ad § 43.

Den nærmere Ordning af de anerkendte Trossamfunds Vielser, saasom deres Ceremoniell, deres Tid og Sted, Betalingen for dem og deres Anvendelse som blot religiøs Velsignelse af et indgaaet Ægteskab har man ment at kunne overlade til disse Samfund selv, dog at de naturligvis intet kan fastsætte, der strider mod denne Lovs Bestemmelser, navnlig ikke ændre, hvad der ifølge denne skal foreligge, for at en gyldig Vielse kan komme i Stand. Desuden vil det altid staa Statsmagten frit for at gøre sin Anerkendelse betinget af, at de opfylder visse nærmere Forskrifter, derunder ogsaa at de forpligter sig til at iagttage visse Former ved Vielsen eller til ikke at nægte Vielse i visse Arter af Tilfælde, f. Eks. paa lignende Maade som i Loven for Folkekirkens Præster fastsat.

Den i vor nugældende Lov ved kgl. Resolution af 20. September 1815 fastsatte særlige Form for Genindgaaelse af Ægteskab mellem fraskilte, der ikke siden Skilsmissen har været i andet Ægteskab, og som væsentlig kendetegnes ved, at Akten foregaar mere formløst, medens man dog paany kræver Forlovere, har man ment at burde afskaffe som i sig selv mindre naturlig og som afstedkommende adskillig Uklarhed med Hensyn til det fornyede Ægteskabs Karakter og Virkninger. Fraskilte, der vil forny deres Ægteskab, maa derfor fremtidig gøre dette gennem et helt nyt Ægteskabs Indgaaelse, saaledes som Reglen er i Udlandet f. Eks. efter B. G. B. og Schw. L., og som det ogsaa er Tilfældet i Sverige og Norge.

Kapitel V.

Selvom et i Formen gyldigt Ægteskab er kommet i Stand, kan det lide af saadanne Mangler, at det enten ikke bør forblive bestaaende, eller at Parterne dog ikke bør være bundne af det. Det maa imidlertid anses for det rette, at uanset om Manglen er en saadan, at Samfundet efter sin sædelige Opfattelse ikke tør lade Ægteskabet bestaa, kræver dog Hensynet til Vielsesaktens Autoritet og til Retsforholdenes Klarhed, at det i Formen gyldig indgaaede Ægteskab i enhver Henseende behandles som et gyldigt Ægteskab, indtil det ved Dom er fastslaaet, at det ved Indgaaelsen led af en saadan Mangel, at det ikke bør bestaa. Der maa saaledes kræves en Dom, der udtrykkelig erklærer Ægteskabet for »ugyldigt« eller, hvad man af Hensyn til Uklarheden og Dobbelttydigheden i Udtrykket »Ugyldighed« har foretrukket at sige, »omstøder« det. Man har saaledes definitivt villet bryde med den i vor nuværende Retspraksis gældende Regel, at visse Mangler ved et Ægteskab, saasom Bigami og Blodskam, har en saadan Betydning, at de virker uden Dom, selvom Ægteskabet er formelt lovlig indgaaet og til Trods for, at man ikke har kunnet undgaa at tillægge det visse af det gyldige Ægteskabs Retsvirkninger, jfr. D. L. 3—16—16—8. Man vil heller ikke nøjes med, at det f. Eks. under en Straffesag for Bigami eller Blodskam er slaaet fast, at Ægteskabet led af en af disse Mangler, ligesaa lidt som man vil tilstede, at det under et almindeligt civilt Søgemaal paaberaabes, at Ægteskabet led af en saadan Mangel, og at vedkommende Ægtefælle derfor i Sagen maa behandles, som om den ikke var gift. Det skal ved Dom udtrykkelig udtales, at Ægteskabet omstødes; indtil dette er sket, behandles det som gyldig bestaaende, og det skal kun tilkomme en meget begrænset Kreds af Personer at opnaa en saadan Dom. Herved udelukkes hensynsløse Tredjemænd fra at gribe ind i disse for Parterne selv og deres

Descendenter saa betydningsfulde Forhold, og naar man derhos udelukker Omstødelse efter Parternes Død, se § 96, tilintetgøres Interessen i at undersøge disse Forhold, naar det omstødelige Ægteskab er ført helt til Ende, og Spørgsmaalet fra at være et praktisk moralsk er blevet væsentlig kun et økonomisk og historisk, der alene faar Betydning for Arvinger og Kreditorer. Dog har man i § 52 indrømmet Arvingerne og den efterladte Ægtefælle en begrænset Ret til at drage økonomiske Konsekvenser af Ægteskabets Omstødelighed.

Der kunde nu imidlertid spørges, om ikke det saaledes indtagne Standpunkt konsekvent burde føre til at opgive al Sondring mellem Omstødelses(Ugyldigheds)-tilfælde og Skilsmissetilfælde. Dette kunde da navnlig tænkes gjort paa den Maade, at man i Stedet for i førstnævnte Tilfælde som hidtil at lade Omstødelsen faa tilbagevirkende Kraft (saa at Ægteskabet helt eller delvis betragtedes som ikke indgaaet) reducerede de herhenhørende Mangler ved et Ægteskab til Skilsmissegrunde med Virkning fra Skilsmisdommens Afsigelse.

Paa dette Spørgsmaal har man i Kommissionen i høj Grad haft sin Opmærksomhed fæstet, saa meget mere som den nye norske Skilsmisselov af 20. August 1909 (Bilag 10) allerede har betraadt denne Bane ved at gøre en Række af de som Ugyldighedsgrunde sædvanlig opstillede Tilfælde til en Art Skilsmissetilfælde. Hvad Resultat man i saa Henseende vil komme til, beror naturligvis paa, hvilke Retsvirkninger man mener at burde tillægge Ugyldighedsgrundene; thi hvis man ikke vil tillægge dem andre Virkninger end Skilsmissegrundene, var der jo kun de historisk-formelle Grunde til at opretholde Sondringen. Denne faar derimod real Betydning i samme Grad, som man i Ugyldigheds-tilfældene mener at burde skære dybere ind i det indgaaede Ægteskab end Tilfældet er ved Skilsmisse.

Overalt i de europæiske Retsforfatnin-

ger sonderer man mellem Ugyldighedsgrunde og Skilsmissegrunde, for saa vidt disse sidste da overhovedet anerkendes, hvilket i flere katolske Lande som f. Eks. i Østerrig (for Katolikers Vedkommende), i Spanien og i Italien ikke er Tilfældet; disse Lande kender da alene Ugyldighedsgrunde. Dette peger hen paa, at det ikke er uden Betydning for Opretholdelsen af særlige Ugyldighedsgrunde, at den katolske Kirke ikke anerkender Skilsmisse, hvorimod den anerkender, at et Ægteskab kan være fra først af ugyldigt, og Hensynet til at imødekomme Katolikers Interesser har sikkert i væsentlig Grad været medvirkende til, at B. G. B. har optaget saa mange Ugyldighedstilfælde. Selve den nedarvede Grænse mellem Ugyldigheds- og Skilsmissegrunde trækkes efter, om Grunden forelaa allerede ved Ægteskabets Indgaaelse, saaledes at dette enten ikke maatte være indgaaet, og der forelaa en egentlig (»dirimerende«) Ægteskabshindring, eller at det vel maatte indgaas, men at den ene Part ikke har haft det frie Overblik over Situationen, det Kendskab til visse for Ægteskabet betydningsfulde Forhold, at man kan forlange, at han skal være bunden overfor den anden Part.

Ugyldighedsgrundene vil saaledes i første Række være givne ved de Ægteskabsbetingelser, som man vil have tillagt den Betydning, at naar de mangler, kan enten det offentlige i Samfundets Interesse eller Parten, navnlig fordi han er ført bag Lyset, protestere mod Ægteskabets Opretholdelse. Men desuden vil der være visse andre Forhold for Ægteskabets Indgaaelse, som der maa tillægges samme Betydning. De almindelig forekommende Ugyldighedsgrunde bliver her efter: Blodskam, Bigami, Inhabilitet, Vildfarelse med Hensyn til væsentlige Omstændigheder, Svig og Tvang. Dette er Tilfældene efter G. B. G. og Schw. I. og angiver Typerne af Tilfælde efter de fleste Love, for enkeltes Vedkommende med mindre Udvidelser, for nogle Lande f. Eks. Religionsforskel. De

angivne Hovedtilfælde svarer ogsaa omtrent til, hvad der antages for dansk Rets Vedkommende, idet vi hvad Bigami (i ond Tro) og Blodskam angaar, antager, at overhovedet intet Ægteskab er kommet i Stand, og giver Adgang til Ugyldigheds Anerkendelse ved Dom i Tilfælde af Dobbelægteskab i god Tro under visse nærmere Betingelser (tvivlsomt er det dog, om ikke Ugyldigheden indtræder af sig selv uden Dom), ugyldigt Samtykke (hvad enten dette skyldes Sindssygdом, Bevidstløshed eller Tvang) samt Ukendskab til den anden Parts Impotens, Syfilis eller Spedalskhed.

Medens nu disse Typer af Ugyldighedstilfælde maa antages at stemme ogsaa med Forholdene her i Norden, ligesom de vil ses at falde vel i Traad med de i Kapitel II. opstillede Ægteskabsbetingelser, skal det undersøges, om der er tilstrækkelig Grund til at give dem en fra Skilsmissetilfældene forskellig Behandling.

Da et under de nævnte Omstændigheder indgaaet Ægteskab er i Strid med den ene Parts — eller begges eller Samfundets — Ret, gælder det om at reducere Virkningerne af det skete — iøvrigt Parten selv maaske ubevidste — Retsbrud til det mindst mulige. Kan man nu end ikke gøre det skete usket — hvad man for saa vidt angaar Arvingers og Kreditorers Retsstilling ikke bør forsøge paa — synes Bestræbelser dog at maatte gaa ud paa at stille den forurettede, som om Retsbrudet ikke var begaaet. Selve Forudsætningen for Indtrædelsen af de af et Ægteskab normalt flydende Retsvirkninger Parterne imellem har i disse Tilfælde netop manglet, medens der i Skilsmissetilfældene kun indtræder en Omstændighed, der hindrer *Fortsættelsen* af det under normale Betingelser indgaaede Ægteskab, og det bliver da kun en Fortsættelse af Ægteskabet ikke selve Konsekvenserne af Indgaelsen, der skal undgaas.

Ved en nærmere Undersøgelse, jfr. det

følgende, vil det imidlertid vise sig, at de Punkter, hvor man dog bør behandle det omstødte Ægteskab paa samme Maade som det ved Skilsmisse ophørte, bliver forholdsvis mange, og de, hvor man kan ordne Forholdet, som om Ægteskabet ikke var indgaaet, eller dog kan søge en Art »Oprettelse fra først af«, bliver forholdsvis faa, saa at den praktiske Vanskelighed ved at slaa Ugyldigheds- og Skilsmissetilfælde sammen ikke er saa stor, som det paa Forhaand kunde synes. Men nogen Forskel i Behandlingen maa dog opretholdes, navnlig vil den almindelige Opfattelse vægre sig ved at anerkende et i ond Tro hos begge Parter indgaaet Bigami og endnu mere et mellem to Søkende indgaaet Ægteskab som fuldgjaldigt bestaaende og kun opløseligt ved Skilsmisse. Desuden har alle andre Lande stadig Distinktionen, og den af de fleste europæiske Stater den 12. Juni 1902 i Haag undertegnede Konvention om Løsning af Lovkonflikter i Ægteskabssager regner med og forudsætter denne, selvom den ikke ligefrem paabyder den for de kontraherende Staters Vedkommende. I det internationale Forhold har det den Betydning at opretholde Sondringen, at den sikrer Ægteskabets Ophør ogsaa i Lande, der ikke anerkender Skilsmisse, og at den kan blive bestemmende for, efter hvilket Lands nationale Lov Spørgsmaalet skal afgøres. Ugyldigheden bedømmes nemlig efter, hvad der var hver Parts nationale Lov før Vielsen, Skilsmisse derimod i Reglen efter Mandens nationale Lov paa Skilsmissetiden. Naar endelig den ovennævnte norske Lov af 1909 har opstillet en Række Ugyldighedstilfælde, nemlig Tilfælde af Svig og Vildfarelse, mellem Skilsmissetilfældene, har den udtrykkelig gjort den Tilføjelse, at Boet her kan kræves delt efter lignende Regler som ved Ugyldighed.

Man har da fra svensk og dansk Side bestemt sig til at opretholde en Sondring mellem Omstødelsesgrunde og Skilsmissegrunde, og til de første i Modsætning til de sidste knyttet visse Virkninger fra først

af (*ex tunc*), medens man fra norsk Side har opstillet en Tredeling mellem Ugyldighedsgrunde (Blodskam og Bigami) med stærkere Virkning *ex tunc*, Omstødelsesgrunde med svagere Virkning *ex tunc* og Skilsmissegrunde med ren Virkning blot fra Opløsningen (*ex nunc*).

Det er navnlig med Hensyn til visse Rettigheder af mere personlig Art, saasom Statsborgerret, Hjemstedsret, Underholdskrav, Arveret, Ret til at hensesidde i uskiftet Bo og til Pension, Livsforsikring o. l., Odelsret og Fæsteret, Næringsret samt med Hensyn til Strafferet og Proces, at den norske Sondring faar Betydning, idet disse Rettigheder i Ugyldighedstilfældene behandles, som om intet Ægteskab havde været, men i Omstødelsestilfældene (med visse Undtagelser), som om Ægteskabet havde været fuldgældigt. Med Hensyn til Formuerettighederne derimod søges begge Grupper Tilfælde behandlede, som om intet Ægteskab var kommet i Stand, og med Hensyn til Arvingers Rettigheder, som om Ægteskabet var fuldgældigt, væsentlig paa samme Maade som Tilfældet er efter det svenske og danske Udkast.

ad § 44.

Da hele den i de civiliserede Lande herskende Opfattelse af Ægteskabet og samtlige de om dette gældende Retsregler hviler paa Forestillingen om Monogamiet, er det nødvendigt, at et tidligere Ægteskabs Bestaaen maa udgøre en Hindring for Indgaaelsen af et nyt. Om denne Hindring bør være absolut i den Forstand, at den gør ethvert Ægteskab, der maatte være indgaaet til Trods for den, til en Nulitet retlig set, kan omtvistes. Til den ene Side er et tidligere Ægteskab en Omstændighed, der som Regel saa vanskelig unddrager sig Opmærksomheden, og med Hensyn til hvilken man kan skaffe sig saa mange Kauteler, at man nok tør forlade sig paa, at de ægteskabsstiftende Myndigheder som Regel vil komme under Vejr

med den; og paa den anden Side kan de Parter, der til Trods for Hindringens Tilstedeværelse i god Tro har indgaaet Ægteskab med hinanden, ofte have en vital Interesse i, at der tillægges dette Ægteskab i alt Fald nogle af Ægteskabets Retsvirkninger. Man bør derfor næppe gaa videre end til at lade vedkommende Myndigheder være yderst omhyggelige med at paase, om Hindringen foreligger. Skulde det desuagtet lykkes nogen at indgaa et nyt Ægteskab, medens deres tidligere Ægteskab bestod, bør der som anført tillægges dette andet Ægteskab en Række af det gyldige Ægteskabs Retsvirkninger og efter Omstændighederne aabnes det en Mulighed for at vedblive at bestaa. Dette maa saa meget mere anerkendes, som et saadant Ægteskab, forsynet med det offentliges sædvanlige Sanktion, ofte vil kunne bestaa i en lang Aarrække, inden det viser sig, at der fra Begyndelsen af har været den heromtalte Hindring for dets Indgaaelse til Stede; og naar saaledes en længere Tid er hengaaet, vil det være ganske umuligt at se rent bort fra det skete, og selv i det Omfang, hvori det vilde være muligt, vilde det indeholde en stor Uretfærdighed baade overfor Trediemand, der havde kontraheret med Ægtefællerne, overfor disses Børn og efter Omstændighederne overfor dem selv, i alt Fald for saa vidt de havde været i god Tro. Vor nugældende danske Ret, der i Principet gaar ud fra, at det bigamiske Ægteskab er ugyldigt som saadant, uden at dette behøver at fastslaas ved Dom, modificerer da ogsaa i meget væsentlig Grad dette Princip, dels ved at opstille den Regel, at naar Bigamens 2den Ægtefælle er i god Tro, skal hverken denne eller Børnene lide nogen Skade paa Ære eller Gods, D. L. 3—16—16—8, dels ved i D. L. 3—16—15—2 Nr. 5 og 6 at aabne Adgang til det bigamiske Ægteskabs Bestaaen, naar ogsaa Bigamen har været i en nærmere begrundet god Tro. Til dette sidste kræves, at han, inden han indgaar nyt Ægteskab, skal lade de forhaanden-

værende Bevisligheder for hans Ægtefælles Død prøve af det offentlige samt godtgøre sin sædelige Vandel, og han maa da gifte sig igen med den Virkning, at hvis hans Ægtefælle derefter kommer tilbage, kan den kun, hvis den kan godtgøre sin sædelige Vandel i Mellen tiden, forlange sit Ægteskab genoptaget, men lykkes dette Bevis ikke, eller ønsker den hjemvendende ikke Ægteskabet fortsat, bliver det andet Ægteskab bestaaende. Hvis man altsaa nu vilde opstille den Regel, at det bigamiske Ægteskab absolut var en retlig Nullitet, der ikke kunde behandles anderledes end et almindeligt Concubinat, vilde det betyde en Skærpelse baade i Forhold til vor nugældende Ret og sammenlignet med de os nærmest staaende fremmede Landes Ret — bortset fra norsk Ret, — og en saadan Regel vilde føles ikke blot som utilstrækkelig begrundet, men som materielt uretfærdig.

Man har da her været inde paa den Tanke, at et bigamisk Ægteskab ved selve sin Indgaaelse skulde kunne opløse det ældre Ægteskab, dog at Reglen skulde betinges af visse subjektive Forudsætninger, i Lighed med Reglen i B. G. B. § 1348, der bestemmer, at et nyt Ægteskab efter Dødsforklaring opløser det tidligere Ægteskab, medmindre Bigamen vidste, at hans første Ægtefælle havde overlevet Dødsforklaringen. Tvivlen drejer sig om, hvilke de subjektive Forudsætninger skulde være. Skulde man kræve god Tro hos begge Ægtefæller i det andet Ægteskab, eller skulde den enes gode Tro være tilstrækkelig — saaledes som efter Schw. L. § 122, 3. Stk., der dog kun omfatter de Tilfælde, hvor det første Ægteskab senere er blevet opløst? Og hvad skulde man forstaa ved god Tro? Den, der havde faaet sine Beviser undersøgte og godkendte af Domstolene, burde i alt Fald betragtes som godtroende, selvom den trods alt nærede en hemmelig Mistanke om, at Ægtefællen alligevel levede; medens den, der havde tilbageholdt nogle Dokumenter eller andre

Beviser, der kunde føre til et andet Resultat, maatte betragtes som ondtroende, selvom den personlig var overbevist om, at Ægtefællen virkelig var død. Under Hensyn til Vanskeligheden ved at bestemme og konstatere god Tro, kunde det da være hensigtsmæssigt at formulere Bestemmelsen enten saaledes: saafremt en af Parterne godtgør at have været i god Tro — eller negativt saaledes, at Reglen gjordes afhængig af, om nogen af Parterne ikke var i ond Tro, hvilket sidste vilde betyde en Omlægning af Bevisbyrden til Fordel for Bigamen, men samtidig vilde opmuntre Folk til en vis Letsindighed med Hensyn til at tro paa en tidligere Ægtefælles Død, idet hele Ansaret lagdes paa det offentlige. Selvom dette ganske vist vilde betyde en Mildnelse af Reglen og dermed tillige en Simplifikation af den, svækkedes imidlertid dens Fortrin — som væsentlig bestod i, at man undgik, at Bigamen kom til at leve i 2 Ægteskaber samtidig — betydelig ved, at den gjordes afhængig af subjektive Betingelser. At disse foreligger vil jo nemlig ofte kun være konstateret ved det rent negative, at der ikke af det offentlige rejses Sag til Ægteskabets Omstødelse, idet man vilde formindske Reglens Nytte ved altid at forlange den gode Tro konstateret ved Dom; men dette vilde igen medføre den noget mærkelige Situation, at Omstødeligheden af et af Bigamens 1ste Ægtefælle senere indgaaet nyt Ægteskab vilde bero paa de subjektive Forhold hos Bigamen. Endelig vilde man være nødsaget til for de Tilfælde, hvor der ikke var god Tro, at opstille et særligt Sæt Retsregler. Men hertil kommer, at Reglen ogsaa rent materielt set frembyder Betænkeligheder. Hvis Bigamen har været i god Tro, vil Forholdet ofte kunne være det, at Tilsynekomsten af hans tidligere Ægtefælle vil bevirke, at han ønsker at vende tilbage til denne, men dette vil da kun kunne ske ved, at han søger Skilsmisse fra den anden — hvortil der da maatte aabnes en særlig Adgang

i Skilsmissekapitlet — og derpaa indgaar nyt Ægteskab med den første. Ligeledes maatte der gives hans anden Ægtefælle Ret til alene paa Grund af Bigamiet at søge Skilsmisse. Endelig vilde det sikkert af mange findes rimeligt, at den første Ægtefælle, hvem der dog oftest er overgaaet en Uret, skulde kunne vælge, om den vil have sit Ægteskab fortsat eller ej.

Under disse Forhold har man da opgivet den ovenfor omtalte Regel, og medens man fra norsk Side har indskrænket sig til at tillade det andet Ægteskabs Bestaaen, naar det tidligere Ægteskab er ophørt, inden Sag er anlagt, idet det bigamiske Ægteskab i alle andre Tilfælde erklæres for ugyldigt uden Dom, er man paa dansk og svensk Side enedes om at nøjes med at give saavel hver af Ægtefællerne som det offentlige og Bigamens tidligere Ægtefælle Ret til at fordre det omstødt; men denne Ret bortfalder ved det tidligere Ægteskabs Ophør, hvad enten dette ophører ved Død eller ved Skilsmisse. Man aabner herved Muligheden for det andet Ægteskabs Fortsættelse, hvor dette stemmer med Parternes Ønske, og den hjemvendende Ægtefælle derfor er rede til at rejse Skilsmissesag; og man har yderligere i Lovens VII. Kap. § 85 hjemlet Paatalemyndigheden Ret til med Justitsministeriets Samtykke at udsætte Sagsanlæg, for at der kan gives Parterne Tid til at overveje, hvilket Ægteskab der ønskes fortsat. Ved denne Regel undgaar man ogsaa at knytte Retsvirkninger til den vanskelige Bestemmelse af god og ond Tro, omend man ved de almindelige Regler om Omstødelses Retsvirkninger nødes til at benytte disse Kriterier. Derimod undgaar man ikke, at Bigamen kommer til samtidig at leve i to Ægteskaber, og navnlig med Hensyn til Ordningen af Formueforholdene volder dette meget store Vanskeligheder paa Grund af det mellem Ægtefæller sædvanlig stedfindende Formuesfællesskab. Principielle Betænkeligheder ved at aabne Mulig-

heden for, at det andet Ægteskab kan bestaa, uanset at begge Parter har været i ond Tro, vil der ikke kunne findes, naar denne Mulighed kun eksisterer i de Tilfælde, hvor det første Ægteskab er ophørt eller bringes til Ophør; thi i disse Tilfælde vilde man ikke kunne hindre Parterne i straks efter Omstødelsen at indgaa et nyt Ægteskab, og Omstødelsen blev da en ren Formalitet. Det bemærkes, at man ved ingen modstaaende Regel at give i nærværende Lov ganske har afskaffet de nu bestaaende Undtagelser fra Reglen om Ret til at gifte sig, naar et ældre Ægteskab er ophørt, være sig ved Død, Omstødelse eller Skilsmisse. Indtil Omstødelse er sket, maa Ægteskabet behandles som et fuldgyldigt Ægteskab.

Som kompetente til at rejse Sagen om Ægteskabets Omstødelse har man kun anerkendt Ægtefællerne selv og i Tilfælde af Bigami tillige Ægtefællen i det første Ægteskab samt endelig i visse bestemte Tilfælde — for svensk og dansk Udkasts Vedkommende i Tilfælde af Bigami eller Blodskam, ifølge norsk Udkast tillige af Sindssygdом — det offentlige. Derimod kan ingen Tredjemand, det være sig nu Børn, Arvinger eller Kreditorer, under nogen Omstændighed rejse Sagen. Det offentliges Paataaleret er naturligvis tillige til en vis Grad en Paatalepligt, naar ingen af Parterne selv rejser Sagen. Dette gælder ogsaa i Tilfælde, hvor intet strafbart foreligger, fordi subjektive Forudsætninger hos Parterne mangler. Men det er dog en Myndighed, der bør benyttes med Diskretion og Forsigtighed, for at der ikke unødig skal bringes Forstyrrelse ind i bestaaende Forhold, navnlig, naar de faktiske Forhold ikke med særlig Klarhed viser, at Ægteskabet virkelig lider af en Omstødel sesgrund; men det kan ogsaa gælde, hvor der er Udsigt til, at f. Eks. et bigamisk Ægteskab kan vinde Gyldighed ved snarlig Opløsning af det tidligere Ægteskab. Her bør den i saa Henseende fornødne Tid vel i Reglen

afventes, jfr. ovenfor om at Justitsministeriet kan tillade, at Sagsanlæg stilles i Bero, se nærmere § 85. Efter norsk og svensk Ret er Paatalepligten ubetinget.

ad § 45.

Som ovenfor i Bemærkningerne til Kap. IV. Pag. 136 anført, vil det kunne ske, at et Ægteskab bliver indgaaet, uagtet den ene af Parterne paa Grund af Sindsygdhed eller Aandssvagbed ikke var i Stand til ved Vielsen at give et juridisk gyldigt Samtykke; men der bør i saa Fald gives ham Adgang til atter at faa det indgaaede Ægteskab omstødt. De Grunde, som ifølge det ovenfor til § 10 bemærkede fører til, at man forbyder sindsyge og visse aandssvage at indgaa Ægteskab, og som beror ikke blot paa den syges Uskikkethed til at leve i Ægteskab men ogsaa paa Faren for Sygdommens Forplantning hos Afkommet eller dog for en Svækkelse af dette, kunde maaske synes at medføre, at selvom man af Hensyn til den formelt behørig Stiftelses Uangribelighed ikke turde erklære det skete for en retlig Nullitet, maatte der dog ubetinget ad retlig Vej hidføres en Omstødelse deraf, saaledes at Ægteskabet bortfaldt, saavidt muligt med Virkning fra først af. Det norske Udkast indeholder en Regel, der noget nærmer sig til dette Standpunkt, idet der her indrømmes Paatalemyndigheden en Ret omend ikke nogen Pligt til at forlange Ægteskabet omstødt. Fra dansk og svensk Side finder man imidlertid afgørende Indvendinger mod denne Ordning. For det første har man i det norske Forslag for saa vidt maattet modificere denne, som det offentlige Paataleret ogsaa efter dette Forslag skal bortfalde, naar Sygdommen er helbredet. Det vilde nemlig være meningsløst at lade det offentlige nedlægge Paastand om Omstødelse af en sjælssund Persons Ægteskab, maaske mod dennes Protest, naar den paagældende var i Stand til umiddelbart derefter at indgaa

det paany. Ligesom derfor den syges Paa-taleret maa bortfalde, naar den efter at have genvundet sin Sundhed ved Ord eller Gerning, navnlig ved fremdeles at samleve med den anden som Ægtefælle, har godkendt Ægteskabet — eller naar den blot har ladet en vis Frist hengaa uden at skride til at søge det omstødt, hvilken Frist man ikke mener at burde sætte længere end til 6 Maaneder — saaledes bør ogsaa ethvert Spørgsmaal om at lade det offentlige gribe ind falde bort, saa snart Ægtefællen selv er i Stand til at varetage sine Interesser. Men anerkendes først dette, synes Konsekvensen at maatte blive, at saalænge Sygdommen varer, er det den sindssyges Værge, efter Omstændighederne Pupilautoriteterne, hvem Beføjelsen til at gribe ind tilkommer, og ikke Anklagemyndigheden. Herimod indvendes fra norsk Side, at man ikke tilstrækkelig tør stole paa, at Værgen vil gøre sin Pligt i saa Henseende; thi dels vil Værgen ofte være den anden Ægtefælle, saaledes at der skulde beskikkes en særlig Værge for overhovedet at faa Spørgsmaalet rejst, dels vil selv bortset fra disse Tilfælde Værgen, der da hyppig vil være en af Slægten, kunne savne Blik for Nødvendigheden af at faa et saadant Ægteskab omstødt. Endelig vil en Sag om Omstødelse medføre Udgifter, som man ikke kan forlange, at Værgen skal afholde.

Til det anførte kan imidlertid svares, at hvis Værgen ikke vil gøre sin Pligt, paahviler det Pupilautoriteterne at holde ham dertil, og da det oftest er de samme Embedsmænd, der skal drage Omsorg for Indledelsen af Aktionssager, ses det ikke at kunne gøre dem mindre ivrige, at der ogsaa er en Værge, hvem den samme Pligt paahviler. Hvad Sagens Omkostninger angaar, maa de naturligvis bæres af den sindssyge, og har denne ikke Midler hertil, kan der gives fri Proces. Men dertil kommer, at det ingenlunde altid vil være i den sindssyges eller Samfundets Interesse at faa et saadant Ægteskab opløst, end-

sige omstødt. Er Faren for et svækket Afkom ikke til Stede, enten paa Grund af Parternes Alder eller fordi den sindssyge er interneret paa en Anstalt, har det offentlige ikke paa dette Punkt nogen Interesse i at faa Ægteskabet bragt til Ophør. Ja dersom netop Ægtefællen sørger godt for den sindssyges fornødne Pleje, kan det tværtimod være baade i den sindssyges og i Samfundets Interesse, at Ægteskabet bliver bestaaende, og Værgen, der skal varetage den sindssyges Interesser, vil da ikke rejse Sag. For da at undgaa, at Ægteskabet ogsaa i den Slags Tilfælde nødvendigvis maa blive omstødt, har det norske Forslag gjort Anklagemyndighedens Indskriden rent diskretionær; men det ses da ikke, hvorfor man ikke skulde kunne blive staaende ved, at Paatalemyndigheden forbeholdes Værgen, der staar under Kontrol af Pupilautoriteterne, hvorved det sikres, at der altid om Spørgsmaalet maa forhandles med en Person, der kan antages at have den bedst mulige Kundskab om de personlige Forhold og om den sindssyges Behov. Man har derfor i svensk og dansk Udkast alene givet Paataleret til Ægtefællen selv 3: dennes Værge, naar den selv er inhabil. For yderligere at betrygge den sindssyges Stilling har man dernæst i § 82 bestemt, at Værgen for at anlægge en saadan Sag skal have Overvrighedens Samtykke.

Det ovenanførte gælder naturligvis kun Kravet om Omstødelse i den syges Interesse. Ogsaa den anden Ægtefælle kan have billigt Krav paa at faa sit Ægteskab omstødt, naar den er blevet gift med en sindssyg eller i højere Grad aandssvag Person. Har den vidst Besked om Sygdommen, kan den imidlertid ikke beklage sig over selve Indgaaelsen af Ægteskabet og vil da kun eventuelt kunne faa Skilsmisse, jfr. nedenfor i § 65, ligesom dens Krav paa Omstødelse maa bortfalde, naar den efter at have faaet Kundskab om Sygdommen lader 6 Maaneder hengaa ubenyttede, eller Sygdommen er helbredet,

inden den har foretaget sig noget. Er der endelig hengaet 3 Aar fra Ægteskabets Indgaaelse, uden at Ægtefællen har opdaget Sygdommen og faaet bestemt sig til at lade Ægteskabet omstøde, er der heller ingen Grund til, at den skal kunne opnaa andet end Skilsmisse, naar de herfor gældende lovlige Betingelser er til Stede. At dens Ret tillige kan bortfalde ved en Godkendelse af det skete, har man ikke fundet det nødvendigt at udtale, da det følger af, at Retten til Omstødelse er en Ret, Parten selv har Raadighed over og følgelig ogsaa kan opgive.

ad § 46.

I denne Paragraf har man samlet Resten af de Tilfælde, som man vil anerkende som Omstødelsesgrunde, og som der i alle 3 Lande er Enighed om kun at tillade gjort gældende af Parterne selv, ikke af det offentlige.

1) Som ogsaa ovenfor ved § 45 bemærket kræver Reglen om, at det formelt lovlig indgaaede Ægteskab bestaar, indtil det omstødes ved Dom, supplerende Regler om Adgang til Omstødelse, hvis det ved Vielsen afgivne Samtykke ikke var egnet til at være forbindende for Parten, medens paa den anden Side Ægteskabets særegne Natur og den indgribende Betydning, som det vil have at frakende et indgaaet Ægteskab Gyldighed, tilsiger, at Mangler ved det givne Samtykke ikke bør kunne gøres gældende som Grund til Forholdets Ophævelse i samme Omfang som i andre private Kontraktsforhold. Dette gælder, foruden naar det er afgivet af sindssyge eller i højere Grad aandssvage, naar Bruden eller Brudgommen ved Vielsen rent forbigaaende var berøvede deres almindelige Dømmekraft, f. Eks. ved en stærk Beruselse — en noget lettere Paavirkning af Alkohol vil ikke være tilstrækkelig — ved Feberdelirier, Forvirringer under Epilepsi, Hysteri og andre Neuroser, hypnotiske Tilstande, visse Hjernesygdomme og visse Forgiftninger med abnorm Reaktion. Det samme vilde ogsaa gælde, hvis en af Parterne var saa ung, f. Eks. et Barn paa 5

Aar, at et Ægteskab maatte anses for en Absurditet.

2) De Omstødelsestilfælde, som omhandles her i Nr. 2, er Tilfælde af ren Vildfarelse, uden at nogen Svig fra den anden Parts Side behøver at være til Stede. Det er to Grupper Tilfælde, man har for Øje. Den ene er saadanne, hvor en af Brudefolkene tager fejl af selve Handlingen, idet han ikke forstaar, at denne gaar ud paa en Ægtevielse, men f. Eks. enten opfatter det hele som Spøg eller Leg, hvilket jo med de mindre formbundne Vielser for Giftefogder paa Landet nok kunde tænkes, eller mistyder Handlingen paa Grund af almindelig Ukendskab til slige Handlinger, hvilket især kunde forekomme hos Udlandinge, der ikke kender Sprog og Skik her i Landet. — Den anden Gruppe omfatter de Tilfælde, hvor der ved Vielsen finder en egentlig Personforveksling Sted. Dette vilde navnlig kunne forekomme, hvor flere Par viedes samtidig, hvad i alt Fald tidligere hyppig skete i større Byer, og hvor Præsten eller Giftefogden da kunde komme til at foretage en Sammenblanding af Navnene. Derimod omfatter Reglen ikke Vildfarelse med Hensyn til den andens Egenskaber, som i moralsk, intellektuel eller social Forstand gør ham til »en anden«; men der er her kun Tale om den rene Identitet, medens de andre Tilfælde omhandles nedenfor under Nr. 4. Der forudsættes her en Forveksling med en anden konkret Person, men alligevel bliver Grænsen mellem nærværende Gruppe og den i Nr. 4 omhandlede ikke altid helt skarp.

3) Her omhandles de Tilfælde, hvor man vil indrømme Adgang til Omstødelse paa Grund af Sygdomme hos den ene Part, hvorom den anden ved Vielsen intet vidste, uden Hensyn til om maaske den syge selv heller ikke kendte sin Sygdom. Om Sindsygdом handles særlig i § 45. Det har imidlertid været drøftet, om man ikke her under Nr. 3 burde medtage tidligere, nu helbredet Sindssygdом, ud fra den Betragtning at denne Sygdom frembyder saa

stor Fare for Tilbagefald og altid kan befrygtes at vise sig hos Afkommet, selvom Forældrene nu synes raske. Den anden Part har derfor Krav paa at vide, at hans tilkommende har lidt af denne Sygdom og lør, hvis han er blevet holdt i Uvidenhed derom, kunne forlange sit Ægteskab omstødt. Da det imidlertid vilde være vanskeligt for Folk i Almindelighed at forstaa, at de skulde være pligtige til at sige deres Forlovede Besked om selv et forbigaaende Melankolianfald, som de havde haft for mange Aar siden, maatte man henlede deres Opmærksomhed paa dette Punkt ved at gøre Sandhedspligt i denne Henseende til Ægteskabsbetingelse. Men da man i de fleste Tilfælde vilde kunne gaa ud fra, at en Viden om dette Forhold i Vielsesøjeblikket ikke vilde afholde den anden Part fra at indgaa Ægteskabet, vilde Benyttelsen af en Fortielse om dette Punkt til senere at faa Ægteskabet omstødt vel oftest være et Misbrug af en Ret til at opnaa en Løsrivelse fra et Ægteskab, som man af helt andre Grunde ønskede at komme ud af. Tidligere Sindssygdom findes da heller ikke i nogen anden europæisk Retsforfatning anerkendt som Omstødelsesgrund, men er ganske vist optaget som Skilsmissegrund i den norske Skilsmisselov af 20. August 1909 § 3 c med noget lignende Virkninger som en Omstødelsesgrund. Det norske Forslag har da ogsaa optaget dette Tilfælde blandt Omstødelsesgrundene. En anden Sag er, at en tidligere Sindssygdom kan vække Formodning om, at vedkommende stadig er sindssyg, og hvis dette viser sig rigtigt, vil Ægteskabet kunne faas omstødt. Fortielsen af en tidligere Sindssygdom vilde derhos undertiden kunne tænkes at være af den Betydning, at den vilde give Ret til Omstødelse efter Nr. 4.

Med Hensyn til de Sygdomme, som skal kunne begrunde Omstødelse, har man iøvrigt ikke udelukkende holdt sig til dem, hvis Tilstedeværelse har Betydning som Ægteskabshindring, men har medtaget

Spedalskhed, som af Hensyn til dens sjældne Forekomst her i Landet ikke er blevet optaget som Ægteskabshindring. Desuden har man medtaget Impotens. Denne Mangel bør ikke være Ægteskabshindring; men hvis den sunde Part ikke har kendt den — og omend den syge selv har været uvidende om den — bør den sunde Part kunne faa sit Ægteskab omstødt. Som Betegnelse for Impotens har man anvendt Udtrykket »legemlig Mangel, som gør uskikket til Ægteskab«, hvilket betyder, at den paagældende er ude af Stand til Samleje. Sterilitet, som ogsaa kan omfattes af Ordet Impotens, har man allerede af den Grund ikke ment at kunne medtage, at det bortset fra de Tilfælde, hvor tillige Evnen til Samleje mangler, eller hvor operative Indgreb har fundet Sted, er meget vanskeligt, ja næsten umuligt at paavise den, og Anerkendelsen af en saadan Omstødelsesgrund kunde befrygtes at give Anledning til Misbrug og skandaliserende Processer. Manglen skal derhos være uheldelig, hvormed det maaske undertiden kan ligestilles, at den syge vægrer sig ved at foretage det til Manglens Afhjælpning fornødne. I saadanne Tilfælde vil der imidlertid ofte blive Adgang til Separation efter § 55, 2. Stk., og derefter følgende Skilsmisse efter § 56.

Endvidere har man som Omstødelsesgrund optaget Kønssygdom, som endnu frembyder Smittefare, hvilket kun er en naturlig Konsekvens af den i saa Henseende i § 11 paabudte Sandhedspligt. Epilepsi, for hvilken samme Sandhedspligt gælder, har man dog kun ment at burde gøre til Omstødelsesgrund, naar den kan siges at have en alvorligere og mere omfattende Karakter, ikke derimod den Slags mindre betydelig Epilepsi, hvis Anfald er saa smaa og saa sjældne, at Patienten maaske end ikke selv mærker dem. Man har udtrykt dette ved at forlange, at Sygdommen skal frembyde »jævnlig Anfald«. Om dette kan siges at være Tilfældet, bli-

ver det væsentligst Lægens Skøn der maa afgøre. Anfaldenes Varighed og Styrke i Forhold til deres Hyppighed vil naturligvis ogsaa herved have Betydning.

4) Det, der her omhandles, er Omstødelse paa Grund af Svig. Der er herved særlig at iagttage 3 Ting: Hvem, der har udovet Svigen, hvad den angaar, og hvilken Virkning den har fremkaldt paa den besvegne. Svigen maa være udvist af den anden Part, for saa vidt som denne maa være klar over, at der er handlet ud fra en urigtig Forudsætning; men Fejltagelsen kan godt skyldes en Tredjemand. Men selv med denne Begrænsning kan ikke enhver urigtig Forestilling anerkendes som Omstødelsesgrund. B. G. B. § 1334, der i denne Henseende gaar meget vidt, idet den i Almindelighed medtager enhver »svigagtig Vildledelse«, tager udtrykkelig det Forbehold, at Vildledelse med Hensyn til Formuesomstændigheder ikke berettiger til Omstødelse. Omraadet for en saadan Bestemmelse bør sikkert ogsaa yderligere begrænses. Nærmest i Tilslutning til Schw. L. § 125, der kun medtager Omstændigheder vedrørende en Persons »Æresstilling« (Ehrenhaftigkeit) har man da valgt udtrykkelig at udtale, at Svigen maa vedrøre enten hvem Parten er eller visse Omstændigheder ved hans tidligere Liv. Ved Udtrykket »hvem han er«, tænkes nærmest paa, hvad man kan kalde den »sociale Identitet«, vedkommendes Familie og Stilling i Samfundet. Ved en Persons tidligere Liv vil det navnlig som en særlig nedsettende Omstændighed have Interesse, om han har været straffet eller har begaaet noget uafsonet strafbart eller dog noget efter almindelig Opfattelse groft dadelværdigt. Det afgørende skønnes at maatte være, hvorledes de nævnte Omstændigheder har maattet influere paa Ægtefællens Bestemmelse om at indgaa Ægteskab, og man har derfor tilføjet: »som med Foje maatte have afholdt Sagsøgeren fra at indgaa Ægteskabet«. Hermed har man villet indføre en dobbelt Begrænsning:

For det første kan ingen Omstødelse opnaas, selvom Manglerne i Almindelighed kunde berettigede dertil, naar der under de foreliggende Omstændigheder kan gaas ud fra, at den paagældende efter sine Forhold og Begreber ikke deraf vilde have ladet sig afholde fra Ægteskabet. For det andet maa Dommeren kunne erkende, at der virkelig var fuld Føje til af den Grund at lade sig afholde fra Ægteskabet. — Dette Forhold kommer f. Eks. praktisk frem med Hensyn til at Bruden allerede var besvangret, men ved en anden end Brudgommen. Det har været en Del drøftet, om dette Forhold overhovedet burde medtages som Omstødelsesgrund, særlig under Hensyn til at en tilsvarende Omstødelsesgrund ikke kan opstilles for Mandens Vedkommende. I den norske Skilsmisselov af 1909 § 3 d findes opstillet som Skilsmissegrund, at Bruden uden Brudgommens Vidende ved Ægteskabets Indgaaelse var besvangret ved en anden end ham. Denne Bestemmelse stødte paa stor Modstand i Stortinget, hvor man drøftede Muligheden af at optage en Bestemmelse om Hustruens Ret til Skilsmisse fra den Mand, der i de sidste 9 Maaneder før Brylluppet havde besvangret en anden Kvinde. Men man endte dog med at vedtage den ovenfor nævnte Bestemmelse. Det vil ogsaa let ses, at de to Tilfælde slet ikke bør sammenstilles. Grunden til at man giver Manden Krav paa Omstødelse er den, at hans Hustru ved at fortie sit Svangerskab ikke blot paabyrder ham en Forsørgerpligt overfor hendes Barn, men indbringer dette Barn i Ægteskabet, hvortil under visse Omstændigheder kan komme, at det — ogsaa for Manden selv — faar Udseende af at være hans Barn, saaledes at hendes Handling stærkt faar Præget af at tilsigte netop en saadan Besvigelse, overfor hvilken Manden er ret værgeløs. Noget saadant vil derimod aldrig kunne finde Sted ved, at Manden før Ægteskabet har besvangret en anden Kvinde, og dette vil kun kunne sidestilles med, at Hustruen

inden Brylluppet har haft kønslig Omgang med andre. Men dette vilde man vanskelig anerkende som Omstødelsesgrund, selvom det vilde have afholdt Manden fra Ægteskabet, om han havde vidst det, da det sjældent kan erkendes at ville have været »med Foje«, at det havde afholdt ham. En anden Sag er det, om Bruden havde ført et i det hele usædeligt Liv, eller endog ernæret sig ved Utugt; om saadanne Forhold skal være Omstødelsesgrund vil bero paa Mandens Forudsætninger. Ligeledes vilde den Omstændighed, at hun havde et eller endog flere uægte Børn, kunne virke i samme Retning. Kvindeudvalget havde (jfr. Bilag 9 ad III. a) billiget, at Hustruens Svangerskab ved Vielsen optoges som særlig Omstødelsesgrund, men fra norsk og svensk Side foretrak man at lade Reglen gaa ind under den almindelige Svigsregel. Ved at gøre dette opnaas ogsaa som ovenfor nævnt, at heller ikke saadan Besvangrelse bliver en ubetinget Omstødelsesgrund, men at det vil komme til at bero paa, hvad Vægt Brudgommen i Vielsesøjeblikket med Rette kunde have tillagt denne Omstændighed.

I den valgte Affattelse af Paragrafen skulde ogsaa den tyske Undtagelse ligge, idet man formentlig aldrig vil erkende, at økonomiske Forhold gør en Person til en anden, end den han synes at være. Dette mener man vil følge af de almindelige Begreber, uden at man behøver at optage den noget skruede Vending, som B. G. B. benytter for at betegne Afgrænsningen, at de paagældende Omstændigheder »ved forstandig Vurdering af Ægteskabets Væsen« vilde have afholdt fra Brylluppet.

Man har imidlertid i det hele været i Tvivl om, hvorvidt man burde optage hele denne Gruppe Tilfælde blandt Omstødelsestilfældene og ikke blot henvise til at søge Skilsmisse, men naar man dog har gjort det, skyldes det navnlig Hensynet til at hindre, at f. Eks. en Eventyrer eller endog en professionel Forbryder fra en

fremmed Egn eller et fremmed Land ved svigagtig Fortielse af sin Fortid skal kunne opnaa økonomisk Fordel ved at tilnarre sig et Ægteskab, som saa kun kunde opløses ved Skilsmisssag med en saadans Virkninger.

5) Endelig bør den, som er blevet tvunget til sit Ægteskab, kunne faa det omstødt. Saaledes som Ægteskabets Stiftelsesform er fastsat ved § 37 vil en ligefrem mekanisk Tvang vanskelig kunne tænkes at forekomme, men skulde det ske, vilde den naturligvis berettige til Omstødelse. Som Regel vil der kun kunne blive Spørgsmaal om kompulsiv Tvang. Nu er det en velkendt Sag, at mange Omstændigheder med større eller mindre Kraft kan drive en Person til et Ægteskab, som han ikke i sig selv ønsker, f. Eks. moralske Forpligtelser, økonomiske Vanskeligheder, Hensyn til almindeligt Omdømme osv., og det vil da ofte siges, at han har indgaaet Ægteskabet, tvungen af Omstændighederne. Det er imidlertid klart, at dette ikke vil være Tvang i Lovens Forstand. Hertil maa kræves, at Tvangsmidlet virkelig har ladet ham frygte — og givet ham Grund til at frygte — en saadan Fare, som det ikke kan forlanges, at han skal udsætte sig for. M. a. O. de for ham væsentligste Retsgoder som Liv, Helbred eller Velfærd maa være truede, hvis han ikke indgik Ægteskabet, og dette Hensyn maa have været det væsentlig bestemmende for ham, ikke blot et blandt flere, der har ført til samme Resultat. De truede Retsgoder behøver ikke at være hans egne, men kan f. Eks. ogsaa være hans nærmestes, og det behøver ikke at være den anden Part, der har truet dem. At der er truet med eller iværksat ubetydelige Ubehageligheder, selvom disse paa Grund af Partens Naturel har virket stærkt paa ham, er saaledes ogsaa uden Betydning. Praktisk taget vil der som Regel kun kunne blive Tale om Vold og Frihedsberøvelse (eventuelt i Forbindelse med Sult) som Tvangsmidler; men der kunde jo nok tænkes andre. Udtrykkeligt at nævne Tvangsmidlerne eller nær-

mere at bestemme eller begrænse Tvangen har man i det svenske og danske Udkast derfor ønsket at undgaa og har ogsaa fundet det overflødigt; derimod er det i det norske udtrykkelig sagt, at Tvangen skal udøves ved »retsstridig Adfærd« og at den skal være skikket til at medføre »alvorlig Frygt«.

For samtlige de i denne Paragraf omhandlede Omstødelseskrav har man fastsat ret korte Forældelsesfrister svarende til de i § 45 bestemte, og der henvises derfor til de der, Pag. 157—158, fremsatte Bemærkninger. For saa vidt angaar de Sygdomme, der berettiger til Omstødelse, synes dernæst Omstødelseskravet at burde bortfalde, naar de er helbredede, inden det rejses, for de veneriske Sygdommes Vedkommende naar de er ophørt at være smitsomme og kun, dersom den anden Part ikke forinden er blevet smittet. Det har endelig været overvejet, om Kravet paa Omstødelse ikke burde bortfalde, hvis Sagsøgeren selv befandt sig i samme eller lignende Tilfælde som sagsøgte. Denne Situation er imidlertid saa lidet praktisk, at man har ment ikke at behøve at opstille nogen Regel for den, saa meget mere som en saadan Regel, der kom til at virke retfærdig til alle Sider, er yderst vanskelig at formulere.

I andre end de i nærværende Kapitel angivne Tilfælde kan et Ægteskab ikke omstødes. Dette skulde være udtrykt i den Maade, hvorpaa §§ 44—46 opregner Omstødelsestilfældene.

ad § 47.

Naar man som ovenfor omtalt vil fastholde den Regel, at det formelt lovlig indgaaede Ægteskab gyldig bestaar, indtil det omstødes ved Dom, maa det udredes, hvad Betydning det da har, dels at det lider af en Omstødelsesgrund, dels at det af en saadan Grund bliver omstødt. Hvis Omstødelsesgrunden aldrig kommer op, eller Sag om Omstødelse i hvert Fald aldrig rejses,

faar den bortset fra § 52 hvorom nedenfor. ingensomhelst Betydning, men Ægteskabet faar i enhver Henseende Virkning som et uangribeligt Ægteskab. Men hvorledes stiller Forholdet sig, naar Sag rejses, og Ægteskabet omstødes ved Dom? B. G. B. § 1343 udtaler i saa Henseende, at naar et omstødeligt Ægteskab omstødes, bliver det at anse som ugyldigt fra først af, og fra denne Hovedregel gøres der saa enkelte Undtagelser. Schw. L. § 132 derimod udtaler, at indtil Ugyldighedsdommens Afgørelse har Ægteskabet Virkning som et gyldigt Ægteskab, og det bestemmes derefter i §§ 133 og 134, at Børnene uden Hensyn til Forældrenes gode eller onde Tro bliver ægte, at Forældremyndigheden ordnes som ved Skilsmisse, og at Hustruen beholder den ved Ægteskabet erhvervede personlige Retsstilling (Personenstand), dog at hun antager sit tidligere Navn. I de øvrige europæiske Retsforfatninger behandles Forholdet forskelligt, idet man i nogle i det Hele søger at stille sig paa det Standpunkt, at Ægteskabet skal behandles som ugyldigt fra først af, saasom i Frankrig, Østerrig-Ungarn, England og Rusland, i andre gør saa stærke Modifikationer i dette Princip, navnlig i Tilfælde af god Tro hos begge Ægtefæller eller hos den ene af dem, at man nærmer sig til at give Ægteskabet Virkning som et gyldigt Ægteskab, saaledes i Holland, Italien, Spanien og Portugal. I Danmark staar man nu nærmest paa det sidste Standpunkt, saalangt Reglen i D. L. 3—16—16—8 virker, men iøvrigt, ligesom ogsaa i Sverige og Norge, gaar man nærmest den første Vej.

Vanskeligheden ved at frakende det ugyldige Ægteskab Retsvirkninger som Ægteskab træder særlig frem, hvor Tredjemands Retsstilling berøres af Forholdet, og i første Række gælder da dette med Hensyn til de i Ægteskabet fødte Børn. At disse bør behandles som ægte i alle de Tilfælde, hvor det beror paa Forældrene selv eller den ene af dem, om Ugyldighedsgrunden skal gøres gældende eller ej, kan

der sikkert ikke være Tvivl om, selv naar man som sket i nærværende Udkast ved de relative Ugyldighedsgrunde kun tillægger Parterne selv og aldrig nogen Tredjemand Ret til at forlange Dom for Ægteskabets Ugyldighed. Og hvis man vilde aabne en yderligere Adgang til f. Eks. ogsaa incidenter o: uden at særlig Sag derom rejses, at paaberaabe sig Ugyldigheden, burde saadanne Tilfældigheder dog aldrig kunne faa Betydning for et for Børnene saa indgribende Spørgsmaal som deres Stilling som ægte eller nægte. Ved de absolute Ugyldighedstilfælde er man i dansk Ret tidligere gaaet den Mellemvej at lade Børnenes Ægthed bero paa Forældrenes gode Tro; men dette er efter Omstændighederne haardt overfor Børnene, der er uden Del i Forældrenes onde Tro, navnlig naar man regner det lige med ond Tro, at en Ægtefælle fortsætter Samlivet efter at være blevet vidende om, at Ægteskabet er omstødeligt. Desuden er det dels uklart, hvad der skal forstaas ved god Tro, dels frembyder det Vanskeligheder, hvorledes Bevisbyrdeforholdene bør ordnes, idet man dog vistnok maatte kræve, at den onde Tro skulde bevises af det offentlige, jfr. nærmere ovenfor Pag. 153—154. Man har da ment, at naar et Forhold med Ægteskabets faktiske Ejendommeligheder har bestaaet, og dette Forhold har faaet Vielsens retlige Sanktion, bør man ogsaa i denne Henseende lade dets retlige Ejendommeligheder følge deraf. Det er derfor foreslaaet i Overensstemmelse med Schw. L. § 133, at Born af ugyldige Ægteskaber altid skal være ægte uden Hensyn til Forældrenes gode eller onde Tro. Og dette bør gælde ogsaa ved Bigami, idet de Grunde, der taler for undertiden at give Bigamiet en Særstilling, hvorom nærmere nedenfor, ikke her gør sig gældende.

Hvad dernæst de Tredjemænd angaar, som ad kontraktmæssig Vej er traadt i Forhold til Parterne i et ugyldigt Ægteskab, vil det, naar Ægteskabet behandles som gyldigt, indtil det ved Dom er om-

stødt, blive nødvendigt, at de Kontrakter, der inden dette Tidspunkt er endelig opfyldte, ikke kan berøres af Ugyldigheden. Spørgsmaalet bliver kun om Opfyldelsen af en Disposition, der f. Eks. af Manden som den der er raadig over Fællesboet, er truffet over en Hustruen oprindelig tilhørende Ting, eller om Inddrivelsen af de Forpligtelser, som Manden har indgaaet, i begge Ægtefællers Formue, der inden Ugyldighedsdommen har været at anse som et Fællesbo. Det er formentlig i disse Henseender rettest at anerkende, at Manden gennem den skete offentlige Akt, Vielsen, er blevet legitimeret til at raade over det tilsyneladende Fællesbo, og at derfor de af ham trufne Dispositioner maa opretholdes, ligesom den stiftede Gæld maa fradrages, inden der kan foregaa en Deling af »Fællesboet« mellem Ægtefællerne. Paa den anden Side maa da Ægteskabet ogsaa i den Forstand behandles som gyldigt overfor Tredjemand, at en Gave fra den enes Sær-eje til den andens maa være sket ved Ægtepagt, og at en Kaution, som Hustruen har indgaaet for Manden uden Øvrighedens Samtykke, vedbliver at være ugyldig, ogsaa efter Omstødelsesdommens Afsigelse, idet de Grunde, der har ført til disse særlige Regler, gælder det omstødelige Ægteskab ligesaavel som det gyldige, navnlig da saalænge den paagældende Ægtefælle er uvidende om Omstødelsesgrunden, se Lov 7. April 1899 §§ 25 og 15.

Undertiden har det Betydning for Erstatningspligten for skadegørende Handlinger, at den skadelidte er gift, idet Erstatning skal ydes Ægtefællen f. Eks. for Drab af Forsørger o. lign. For denne Pligt er det da uden Betydning, at Ægteskabet led af en Omstødelsesgrund. Var Ægteskabet imidlertid allerede omstødt, vil der ikke kunne paalægges nogen Erstatningspligt overfor Ægtefællen, allerede fordi man ikke mener at burde paalægge den ene Ægtefælle i det omstødte Ægteskab nogen Forsørgelsespligt overfor den anden.

Et særligt vanskeligt Tilfælde frem-

byder de moderne Arbejderforsikringsregler. Da imidlertid de danske Arbejderforsikringslove kun giver Retten til den Enke, med hvem Arbejderen samlevede paa Ulykkestiden, faar Spørgsmaalet hos os ingen praktisk Betydning.

Snarere kunde man vedrørende Ægtefællernes personlige og indbyrdes Forhold søge at behandle Ægteskabet som aldrig indgaaet. Dette vil naturligvis i samme Grad være lettere, som Ægteskabet kun har bestaaet i kort Tid, men de omstødelige Ægteskaber vil, navnlig hvor Omstødelsesgrunden er Bigami eller Blodskam, ofte have bestaaet i lang Tid. Og for de allerfleste af de Forholds Vedkommende, for hvilke Ægteskabet har Betydning, vil der ikke kunne paavises nogen særlig Grund til at behandle dem anderledes ved Omstødelse end ved Skilsmisse. Dette gælder saaledes Arveretten, Retten til at fortsætte Fæste eller Næring, til Enkepension, Livsforsikring og Arbejderforsikring samt til Erstatning for Tredjemands skadegørende Handlinger mod Ægtefællen, desuden den ved Ægteskabet begrundede særlige Statsborgerret eller Forsørgelsesret. Hvad dernæst angaar Ægteskabets særlige Betydning ved at begrunde Svogerskab eller ved at gøre en Person inhabil som Vidne, Dommer o. lign. eller endelig i Retning af at forhøje eller formindske hans forskyldte Straf for Forbrydelser med eller i Samstemning med Ægtefællen ses der heller ikke at være noget, der med Hensyn til de for disse Spørgsmaal betydende Momenter gør nogen Forskel mellem det omstødte Ægteskab og det ved Skilsmisse kuldcastede.

Man naar saaledes til at opstille som Hovedregel, at Omstødelse af et Ægteskab ikke bør medføre andre Retsvirkninger end Skilsmisse i et Ægteskab, idet man for de bestemte Tilfælde, hvor en anden Ordning skønnes at burde gælde, udtrykkelig giver Undtagelsesregler. Man behøver da ikke at give nogen Regel for Virkningerne af det omstødelige Ægteskab før Dommen, fordi disse, ligesom hvis Skilsmisse finder

Sted, bliver de samme som af ethvert andet Ægteskab. Med Hensyn til Virkningerne *efter* Dommen kommer ligeledes Skilsmisseglerne til Anvendelse — derunder de af Skilsmisssens Natur udledte Regler — *undtagen* paa de Punkter, hvor man udtrykkelig opstiller Særregler, og dette har man alene gjort angaaende Formuefordelingen, Erstatningskrav og Underholdsret, hvorom Reglerne findes i de efterfølgende §§ 48—50, samt delvis angaaende Navnet, jfr. § 51.

ad § 48.

Det væsentligste Punkt, paa hvilket man ved Omstødelse har ment at burde afvige fra Ordningen ved Skilsmisse, er ved det indbyrdes Formueopgør mellem Ægtefællerne. Naar Ægtefæller skilles — efter en kortere eller længere Tids Ægteskab — vil det ligge i selve den bestaaende Formueordnings Natur, hvorefter de for lige Anparter har Del i den forhaandenværende Fællesformue, at denne normalt ogsaa maa deles lige imellem dem, medens enhver af dem naturligvis beholder, hvad han har haft som Særeje. Dette er Grundlaget for Opgøret; men enhvers Andel vil saa naturligvis yderligere kunne forøges eller formindskes ved de særlige Erstatningskrav, som Lov om Formueforholdet mellem Ægtefæller af 7. April 1899 og nærværende Lov Kap. VI. hjemler.

I Omstødelsestilfælde vil dette Grundlag imidlertid ikke passe. Der er ikke her Tale om, at der er kommen en Hindring i Vejen for Fællesskabets Fortsættelse; men en Forudsætning for dets Indtræden har vist sig at mangle. Dersom man da alligevel vilde lade alle Følger indtræde af det indgaaede Ægteskab, vilde man let komme til at lade den brødefulde Ægtefælle erhverve Retsfordele ved sit Retsbrud. Ved de Regler man nu i nærværende Paragraf har givet herom, maa det stadig have i Erindring, at for saa vidt ingen særlig Bestemmelse er truffen, falder man tilbage paa Hovedreglen i § 47, at Forholdet ordnes som ved Skilsmisse.

Hvor slet intet Formuefællig er stiftet, er Opgøret forholdsvis simpelt. Er det nemlig bestemt, at hvad hver af Parterne medbringer skal være hans Særeje, beholder han det, og der bliver slet ikke Spørgsmaal om nogen særlig Ordning ved Omstødelsen. Er derimod ved en inden Ægteskabet oprettet Ægtepagt noget af det, som den ene medbringer, gjort til den andens Særeje, vil der, hvis Ægteskabet omstødes, altid kunne blive Spørgsmaal om at angribe den saaledes trufne Overenskomst efter Reglerne om bristende Forudsætninger, og disse vilde da formentlig ogsaa som oftest føre til, at Overenskomsten erklæres for uforbindende. Det samme vil gælde, hvis der under et delvist Formuefællesskab er overført Værdier fra den ene til den anden, eller hvis der under Ægteskabets Bestaaen er blevet oprettet — og konfirmeret — en Ægtepagt, hvorved Værdier fra den enes Særeje eller fra Fællesboet overføres til den andens Særeje. Alt dette vilde indtræffe uafhængigt af de i nærværende Paragraf givne Bestemmelser. Disse siger, at for saa vidt Formuefællesskab har fundet Sted, skal enhver af Parterne være berettiget til af den fælles Masse at udtage saa meget, som svarer til den af ham i Boet indbragte Formue, og til hvad han i Løbet af Ægteskabet har tilført den fælles Masse gennem Arv eller Gave eller Overførelse fra eget Særeje. Man vil derved blandt andet beskytte den velstillede imod, at en Ægteskabsjæger paa hans Bekostning spekulerer i Omstødeligheden. Det kræves ikke, at de indbragte Formuegenstande skal kunne paavises i Boet; men Reglen kan ganske vist kun anvendes for saa vidt Værdien kan oplyses; thi i det Omfang, hvori dette ikke kan ske, maa man falde tilbage paa Skilsmissereglerne, der desuden bliver gældende for den Del af Boet, som bliver tilovers, eller hvor det viser sig umuligt at anvende § 48. Det bliver naturligvis Værdien paa Opgørelsens Tid, der bliver at lægge til Grund. Man mener at kunne gaa ud fra, at i de Tilfælde, hvor Omstødelsen sker kort efter

Brylluppet, vil det saa godt som altid med nogenlunde Nøjagtighed kunne oplyses, hvad hver har indbragt, og naar den ene Ægtefælle kan dokumentere at have medbragt et vist større Beløb, som nu maaske udgør saa godt som hele Boet, vil den anden naturligvis ikke kunne blive hørt med en ubevist og end ikke sandsynliggjort Paastand om, at ogsaa han har indbragt et stort Beløb, en Paastand som navnlig den uhæderlige Ægtefælle kunde fristes til, fordi det af Hensyn til Boets mulige Formindskelse har været nødvendigt at tilføje en Regel om, at hvis Formuen ikke er stor nok til denne ovenfor angivne Delingsmaade, maa der i hvers Andel i den forhaandenværende Masse ske Afkortning i Forhold til, hvad han kan oplyse at have indbragt. Snarere vil det, hvor et Ægteskab paa Grund af Blodskam omstødes mange Aar efter Brylluppet, og naar Ægtefællernes Forældre og andre, der kendte deres Formuesforhold, er døde, kunne vise sig umuligt at udfinde, hvor meget hver har indbragt; men i saadanne Tilfælde, hvor Ægteskabet har bestaaet i lang Tid, vil det ej heller være unaturligt, om Forholdene ved Omstødelsen maa ordnes som ved Skilsmisse.

En anden Vanskelighed kunde det frembyde, at der inden Omstødelsen ved Separation eller Bosondring havde fundet en Fordeling af Formuen Sted, og det da bagefter viste sig, at Ægteskabet led af en Mangel, der førte til dets Omstødelse. Dette Tilfælde er imidlertid formentlig saa upraktisk, at man allerede af den Grund ikke har villet give en Regel for det; men iøvrigt vilde muligvis de ovenfor berørte Grundsætninger om Betydningen af bristende Forudsætninger ogsaa her kunne give den ene eller den anden af Ægtefællerne et Krav paa en Omgørelse af Delingen. Af den ovenfor omtalte Grundregel, at et omstødeligt Ægteskab, indtil Omstødelsen behandles som et fuldgyldigt, hvilken ligger bag ved Reglen i § 47, følger det dernæst, at Loven af 7. April 1899 ogsaa finder Anvendelse paa det omstødelige

Ægteskab, og de i denne Lovs §§ 11, 13, 16 og 24 indeholdte Regler om den ene Ægtefælles Ret til at kræve Erstatning hos den anden vil følgelig ogsaa gælde i Tilfælde af Ægteskabs Omstødelse.

Skønt man som ovenfor omtalt i og for sig vilde være tilbøjelig til at antage, at de almindelige Forudsætningsregler tilstrækkelig vil beskytte den Ægtefælle, der har skænket den anden Ægtefælle noget af sit Gods som Særeje, før eller under Ægteskabet, har man dog — i Overensstemmelse med norsk Forslag — udtrykkelig udtalt, at en Ægtefælle kan tilbagefordre, hvad den har skænket den anden som Særeje. I Sverige behøves ingen Regel herom, da der efter svensk Ret ikke under Ægteskabets Bestaaen kan oprettes Ægtepagt mellem Ægtefæller.

Man har fundet det overflødigt at tilføje nogen Bemærkning om, at de her givne Regler om, hvorledes hver af Ægtefællerne er lodtagne i Formuemassen, ingen Indflydelse har paa Kreditorernes Ret til Fyldestgørelse, men at denne efter det ofte omtalte almindelige Princip om Virkningerne af det omstødelige Ægteskab ikke berøres af Omstødelsen mere end af Skilsmissen. Ved Beregningen af, hvad der findes i Boet, maa følgelig Gælden først fradrages; men er dette sket, vil Kreditorerne ikke kunne beklage sig over, at deres Debtors Formue formindskes, naar han ikke derved bliver insolvent, thi bliver han det, har de Konkurslovens Afkræftelsesregler og Reglerne i Lov af 7. April 1899 § 5 at holde sig til.

Det svenske og norske Udkast indeholder lignende Regler som de her foreslaaede. —

Den i det ovenanførte angivne ved §§ 47 og 48 bestemte Formueordning i Tilfælde af Ægteskabs Omstødelse, som skønnes at være den retfærdigste ved Omstødelsestilfældene i Almindelighed, frembyder imidlertid visse Betæneligheder i Tilfælde af Bigami, fordi her Hensynet til Bigamens første Ægtefælle kan træde i Vejen for Ordningen, et Hensyn, som der maa tillæg-

ges saa meget større Vægt, som den første Ægtefælle i dette Forhold vil staa som den forurettede Part, der hverken har haft Lejlighed eller Opfordring til at varetage sine Interesser.

Hvis der har været fuldstændigt Særeje i blot det ene af Ægteskaberne, opstaar der i alt Fald retlig set ingen Vanskeligheder, selvom det naturligvis altid faktisk kan være vanskeligt at udfinde, hvad der hører til hvers Særeje. Men naar der i begge Ægteskaber har bestaaet et omend blot delvist Formuefællig, kommer Vanskelighederne frem. Bigamen bliver her Medinteressent i 2 Boer, et med den første og et med den anden Ægtefælle, og i samme Grad som noget henføres til det ene af disse Boer, formindskes det andet og dermed de deri lodtagne Parters Andel. Det kunde da straks som en fristende Løsning frembyde sig at sige, at Bigamen, der har begaaet et Retsbrud, i alt Fald objektivt set, er nærmest til at lide derunder; han bør derfor have sin Boslod forbrudt — en Regel af den Art gælder i visse Tilfælde af Brøde i Ægteskab i Sverige — og de to andre Ægtefæller bør dele Boet, enten lige eller i Forhold til hvad hver har indbragt. En saadan Regel vilde imidlertid være urimelig haard i de Tilfælde, hvor Bigamen var i god Tro, og hvis hans anden Ægtefælle endog var i ond Tro, vilde den være ganske uretfærdig, idet denne da ved sit subjektive Retsbrud kunde komme til at lukrere paa Bigamens Bekostning. En saadan Regel maa derfor opgives. Den Udvej, som derefter ved sin Simpelhed synes at være den mest praktiske, var at lade de 3 Interessenter i Formuemassen dele denne ligelig imellem sig, saa hver fik en Trediedel. Denne Fremgangsmaade, der i mange Tilfælde vilde være baade naturlig og billig, vilde imidlertid i nogle Tilfælde kunne føre til ganske uantagelige Resultater. Dette vilde f. Eks. gælde, hvis der i det Bo, som var dannet i det nye Ægteskab, omtrent intet fandtes, medens Bigamens første Ægtefælle under sin Raadighed havde betydelige selverhvervede Midler,

som, fordi den levede i sædvanligt fuldstændigt Formuefællesskab med Bigamen, hørte til deres Fællesbo. Bigamens anden Ægtefælle vilde da opnaa ubillig Fordel. For disse Tilfælde var det imidlertid maa-ske muligt at gøre en Undtagelse fra Reglen; men denne vilde blive ligesaa ubillig i de Tilfælde, hvor Bigamen og den første Ægtefælle intet havde ejet, og derimod den anden Ægtefælle havde indbragt en stor Formue i Fællesboet, i hvilken den første Ægtefælle saaledes fik Del. Her vilde Tredelingen blive uretfærdig mod den sidste Ægtefælle. Naar saaledes disse teknisk simpleste Regler ikke kan anvendes, var det rimeligt at prøve, hvor langt man kan komme med Reglen i § 48, jfr. § 47. Herefter skal hver Ægtefælle i det bigame Ægteskab udtage, hvad han har indbragt i Boet. Bigamen har indbragt sit og sin første Ægtefælles Fællesbo, og den anden Ægtefælle har indbragt sin private Formue. Bigamens første Ægtefælles Krav gaar ud paa Halvdelen af det saaledes indbragte Fællesbo plus Halvparten af, hvad dette senere er blevet forøget med. Da den tilkomne Forøgelse imidlertid i Bigamitilfælde ikke alene skyldes Bigamens og den første Ægtefælles Arbejde, Flid og Spar-sommelighed, men tillige den anden Ægtefælles Virksomhed eller Indskud, maa denne sidste have billigt Krav paa sin An-part, og dette vilde føre tilbage til en Tredelingsregel for Overskudets Vedkom-mende. Den positive Regel i § 48, jfr. § 47, vilde imidlertid føre til, at den første Ægtefælle kun fik $\frac{1}{4}$ af Overskudet, idet Bigamen og den anden Ægtefælle først i Henhold til Skilsmissereglerne tog hver Halvdelen, og den første Ægtefælle derefter maatte dele Bigamens Halvdel med denne. Nu vilde denne Ordning i mange Tilfælde, ja vel i de fleste, slet ikke være uretfærdig. Hvor Forholdet nemlig er det, hvad det dog oftest er, at Bigamen ikke kan siges at samleve med begge sine Ægtefæller — f. Eks. er Skibskaptajn og besøger dem i hver sin By — men efter det bigamiske

Ægteskabs Indgaaelse alene samlever med den anden Ægtefælle, vil det jo alene være disse to's Arbejde, Flid og Paapasselighed, ja maaske den af den anden Ægtefælle indførte Driftskapital, der har skabt Overskudet. Det vil da være retfærdigt, at den anden Ægtefælle faar sin fulde Part heraf, og at den første maa nøjes med sin Andelsret i den anden Part. Ihvorvel dette Resultat vilde staa i skarp Modsætning til Konsekvensen af at behandle det bigamiske Ægteskab som ugyldigt fra først af, hvorved intet Formuefællig vilde være indtraadt, idet Ægteskabet kun virkede som Konkubinat, og Bigamen — hvis det var Manden — normalt vilde komme til at beholde hele Overskudet, viser dog det ovenstaaende, at de for de almindelige Tilfælde givne Delingsregler vilde være tilstrækkelige, naar der enten var Overskud i Boet, eller dette dog forslog til at udrede, hvad hver havde Krav paa at udtage. Hvis dette ikke er Tilfældet, og der altsaa maa ske en Reduktion af Lodderne, frembyder denne Ordning imidlertid Betænkeligheder, der stiger i samme Grad, som Bigamen eller baade han og den anden Ægtefælle har været i ond Tro og altsaa har begaaet et bevidst Retsbrud. Her kunde man da tænke sig at give Bigamens første Ægtefælle en Fortrinsret til først at udtage sin Part, det vil sige: Halvparten af det i det andet Fællesbo indbragte første Fællesbo, og denne Lod skulde saa fradrages i den Lod, som Bigamen havde Krav paa at udtage af det andet Fællesbo. Hvor Parterne i det bigamiske Ægteskab eller blot den anden Ægtefælle har været i god Tro, er denne Regel imidlertid for ugunstig for Ægtefælle Nr. 2, og her kunde der snarere være Grund til at lade Ægtefælle Nr. 1 løbe denne Risiko, saa godt som andre Farer man udsætter sig for gennem Ægteskab med en upaalidelig Person, der kan bortøde ens Formue. Den Beskyttelse, den første Ægtefælle har Krav paa, skulde herefter snarere findes i de Delings- og Erstatningsregler, som skal gælde for

Skilsmisse paa Grund af Ægtefællens Bigami, altsaa alene i Forhold til Bigamen.

Under disse Forhold har man opgivet at opstille nogen særlig Regel for Bigamitilfældene og er ligesom det svenske Udkast bleven staaende ved Reglerne i § 48, jfr. § 47. Det norske Udkast, der behandler det bigamiske Ægteskab som ugyldigt, kommer ad denne Vej til at opstille Særregler for dets Retsvirkninger.

ad § 49.

Da de Grunde, som efter det ovenstaaende kan føre til et Ægteskabs Omstødelse, ofte vil indeholde et alvorligt Retsbrud fra den ene Ægtefælles Side mod den anden, et Retsbrud, hvorved der endogsaa kan voldes den forurettede Part ubodelig Skade, som hvor der f. Eks. er blevet den paaført en ødelæggende og pinefuld Sygdom, og da de almindelige civil- og strafferetlige Regler om Betingelserne for Erstatningskravs Opstaaen og dette Kravs Omfang i mange af disse Tilfælde ikke vilde kunne yde tilstrækkeligt Værn for den forurettede, samt da endelig de ovenfor angivne Formuefordelingsregler vil kunne stille den ene Part særlig ugunstigt, hvis denne f. Eks. intet har indbragt i Boet, har man fundet det nødvendigt at give en særlig Bestemmelse, hvorved der hjemles Krav paa Erstatning i Omstødelsestilfælde, nemlig naar den ene Part med Bevidsthed har bragt den anden intetvidende ind i den foreliggende Situation. Hvor stor Erstatningen skal være, og hvorledes den skal beregnes, har man ment at kunne overlade til Domstolene, idet disse som altid i saadanne Tilfælde maa rette sig efter Brødens Omfang og dens Følger for den skadelidende, men ogsaa efter hvad den anden Part vil formaa at udrede. Under Hensyn til, at den skyldige ofte lettere vil kunne betale en aarlig Sum end en samlet Erstatning, fremhæver man udtrykkelig, at Erstatningen kan sættes til periodiske Ydelser. En tilsvarende Adgang hjemles i det svenske Udkast, medens det norske, under Hen-

syn til, at Erstatning som periodisk Ydelse er ukendt i Norge, har aabnet Adgang til Underholdsbidrag i de tilsvarende Tilfælde. For at Spørgsmaalet ikke skal blive rejst paa et saa sent Tidspunkt, at Beviserne kan frygtes at være tabte, og ud fra et naturligt Hensyn til Parten, forlanger man Erstatningspaastanden nedlagt under Omstødelsessagen. Gør en Part ikke dette, har han kun de almindelige Erstatningsregler at holde sig til. Om nogen efterfølgende Underkendelse af en truffen Aftale, for saa vidt denne maatte findes aabenbart ubillig, saaledes som i svensk og norsk Udkast hjemlet, bliver der efter det danske Udkast § 73 ikke Tale.

ad § 50.

Medens der ved Skilsmisse, saaledes som det skal udvikles nedenfor under Kap. VI., kan paalægges enhver af Ægtefællerne at yde Bidrag til den andens Underhold, har man fundet dette mindre naturligt ved Omstødelse, hvor selve Grundlaget for Underholdspligten, Ægteskabet, anfægtes paa Grund af Omstændigheder, der skulde eller kunde have forebygget dets Kommen til Eksistens. I de Tilfælde, hvor Omstødelse *skal* ske, altsaa ved Blodskam og Bigami, kunde der fra et Billighedsstandpunkt være mest der talte for en Underholdspligt overfor den uskyldige Part; men netop i disse Tilfælde, der efter det norske Forslag behandles som Ugyldighedsgrunde med særlige Retsvirkninger, vilde det synes unaturligt at antage videregaaende Retsvirkninger af det indgaaede Ægteskab end i de Tilfælde, de egentlige Anfægtelighedstilfælde, hvor Omstødelsen kun sker efter Parternes Begæring. Endelig giver den i § 49 aabnede Adgang til at fastsætte det der hjemlede Erstatningskrav som en periodisk Ydelse tilstrækkelig Mulighed for at skadesløsholde den uskyldige, virkelig forurettede Ægtefælle for dens manglende Underholds krav. I alle de andre Omstødelsestilfælde, hvor Omstødelsen beror paa en af Parternes Vilje — ved

Sindssygdом er det ganske vist kun en Repræsentant for den ene Part — vil der være saa meget mindre Betænkkelighed ved at udelukke Underholdskravet, som det allerede efter nugældende dansk Ret, jfr. nedenfor ad § 69, er Hovedreglen, at Ægtefæller heller ikke i Tilfælde af Skilsmisse har nogen gensidig Underholdspligt. I de Tilfælde, hvor det er den sagsøgende, der trænger til Underholdsbidrag, synes det ikke tilstrækkelig begrundet, at han baade skal kunne forlanges sit Ægteskab behandlet som ugyldigt (omstødeligt) og kunne forlange den Fordel af det gyldig bestaaende Ægteskab, som Retten til Underhold er. Og hvis det er Sagsøgte, der trænger til Underhold, vilde det synes urimeligt, at Sagsøgeren ikke skulde kunne benytte sin ved Loven hjemlede Ret til at faa sit Ægteskab omstødt paa Grund af Mangler, som fra først af klæbede ved det, uden derved at paadrage sig en Bidragspligt, som i Fremtiden maaske haardt vilde tynge paa ham og vanskeliggøre ham Indgaaelsen af et nyt Ægteskab. Man har derfor i alle tre skandinaviske Lande været enig om at udelukke Underholdspligten efter Omstødelsen. Dette stemmer med den hidtil i Norden gældende Ret, medens baade B. G. B. § 1345 i visse Tilfælde og Schw. L. § 134 i alle Tilfælde henholder sig til Skilsmissereglerne ogsaa for saa vidt Underholdspligten angaar, hvilket har den Betydning, at Underholdspligt kan paalægges den skyldige Part. I de fleste andre europæiske Lande maa det antages, at det ugyldige Ægteskab ikke begrunder nogen Underholdspligt.

ad § 51.

Den almindelige Skik her i Landet er, at Hustruen ved Giftermaalet antager Mandens Navn. Hvis nu Ægteskabet — maaske ganske kort efter Vielsen, saaledes som det vel i de fleste Omstødelsestilfælde maa ske — omstødes, synes det noget urimeligt, at hun vedblivende skulde bære Mandens Navn. I de Tilfælde, hvor Hu-

struen ved Ægteskabets Indgaaelse var bekendt med de Forhold, der fører til Omstødelsen, har man derfor givet Manden Ret til ved Dommen at faa hende frakendt Retten til at bære hans Navn. I andre Tilfælde overlader man Spørgsmaalet til Hustruens egen Afgørelse, idet hun vil kunne gaa frem efter Navneloven af 22. April 1904 § 5 og lade sig udlevere Øvrighedsbevis for, at hun har genoptaget sit Pigenavn paa samme Maade som ved Skilsmisse.

Efter Schw. L. § 134 mister Hustruen ved Omstødelse ubetinget Retten til Mandens Navn, og det samme gælder ifølge den almindelige Regel i B. G. B. § 1343 (jfr. § 1329). I alle tre Forslag har man optaget Reglen her, da den skønnes at burde gælde og ikke er optaget blandt de almindelige Navneregler. Hvis Revision ikke kan antages at være forestaaende.

ad § 52.

Da Grundene til at aabne Adgang til et Ægteskabs Omstødelse maa søges i, at det paagældende Ægteskab enten af Hensyn til den ene Ægtefælle eller til offentlige Interesser ikke egner sig til at bestaa, vil der ikke være Anledning til at opretholde Adgangen til Opnaaelse af Omstødelsesdom, naar Ægteskabet allerede er ophørt enten ved den ene Parts Død eller ved Skilsmisse.

Da Omstødelsen imidlertid ikke blot har Betydning for Ægtefællernes personlige Forhold, men ogsaa medfører forskellige formueretlige Virkninger, der har Interesse saavel for en efterlevende Ægtefælle som for den afdødes Arvinger, kan der være Grund til undertiden at aabne Mulighed for disse Virkningers Indtræden, selvom den egentlige Omstødelse er blevet udelukket ved en af Ægtefællernes Død. Er Ægteskabet omstødeligt efter § 44, foreslaas det derfor, at saavel den efterlevende Ægtefælle som den afdødes Arvinger paa Skiftet skal kunne forlange de i § 48 angivne Delingsregler bragte til Anvendelse, saafremt den ene Ægtefælle er død, inden

Omstødelse er sket. Desuden skal den efterlevende Ægtefælle kunne fremsætte Erstatningskrav efter § 49, hvorimod dette Krav som særlig personligt ikke bør kunne rejses af Arvingerne. I de Tilfælde, hvor Paataleretten alene tilkommer Ægtefællen, §§ 45 og 46, og den anden Ægtefælle er død, inden Paataleretten er tabt, altsaa senest 3 Aar efter Vielsen, bør den efterlevende Ægtefælle ligeledes paa Skiftet kunne bringe §§ 48 og 49 til Anvendelse. Om nogen Ret for Arvingerne bliver der her ikke Tale. Hvis det derimod er den paataleberettigede, der er død, medens han endnu havde sin Paataleret, kan der blive Spørgsmaal om at hjælpe hans Arvinger. Hovedreglen bør dog sikkert her være den, at alene den paataleberettigede selv skal kunne afgøre, om den ham ved Loven tillagte Ret skal benyttes, og dør han uden at have benyttet den, bør den derfor bortfalde. Denne Betragtning passer imidlertid ikke paa de i § 45, 1. Stk., og § 46, Nr. 1, omhandlede Tilfælde, naar den Sindtilstand, hvorpaa Omstødeligheden beror, vedvarer til den berettigedes Død, og i disse Tilfælde har man da tillagt Arvingerne Retten efter § 48. Men den passer heller ikke, hvor den paataleberettigede har rejst Sagen, og derpaa dør inden dens Gennemførelse. For dette Tilfælde har man da tillagt Arvingerne samme Ret fremfor at tillade dem at fortsætte Sagen med den Virkning, at Dommen i Stedet for at omstøde Ægteskabet fastslaar, at de skal være berettigede til at faa Reglerne i § 48 bragte til Anvendelse. Hvis det derimod er Indstævnte, der dør, saavel som hvor en af Ægtefællerne dør i de i § 44 omhandlede Tilfælde, bortfalder Sagen, og Reglerne i § 52 kommer til Anvendelse. Man har overvejet, om Retten til at faa Omstødelsesreglerne anvendte, der jo forudsætter en fuldstændig Undersøgelse og Konstatering af, at Omstødelsesgrunden foreligger, og altsaa en ret vidtgaende Blotlæggelse af Ægtefællernes Forhold, skulde indrømmes enhver Arving som saadan, eller om man ikke maatte forlange, at samtlige Arvinger,

i alt Fald bortset fra Ægtefællen, skulde være enige om at rejse Kravet, for at ikke en enkelt Arving skulde fremtvinge Undersøgelser, som vilde være de andre Arvinger haardt imod. Dette har man imidlertid atter maattet opgive af Hensyn til, at de forskellige Arvingers Interesser kan være ganske modstridende. Har f. Eks. den afdøde Ægtefælle et Barn med den efterlevende og et Særkuldbarn, vil dette sidste have Interesse i, at Omstødelsesreglerne anvendes, hvis det er Afdøde, der har indbragt Størstedelen af Formuen, og i det modsatte, hvis det er den efterlevende, der har indbragt mest, medens Fællesbarnets Interesser vil være lige de omvendte, for at det kan komme til at dele det mindst mulige med Særbarnet. Enighed mellem disse kan derfor ikke forlanges. At selve den efterlevendes Interesse efter de ovennævnte Hensyn kan være lige den modsatte af de øvrige Arvingers følger af sig selv, og at Døden tilfældigvis hindrer en Ægtefælle i at gennemføre sin Ret overfor en samvittighedsløs Bedrager, en sindssyg eller en Syfilitiker, bør naturligvis heller ikke give dens Formue til Pris for dennes Arvinger.

For at der imidlertid ikke for lang Tid efter Døden skal kunne rejses Spørgsmaal om disse Forhold, har man for alle de ovenfor omhandlede Krav i norsk og dansk Forslag fastsat en Frist af 6 Maaneder fra Dødsfaldet, dog at man i norsk Tekst, der forudsætter, at Omstødelsesdom kan falde efter Døden i visse Tilfælde, for disse regner Fristen fra Omstødelsesdommen. Efter svensk Forslag skal Kravet fremsættes senest under Bodelingen.

Endnu har man i svensk og dansk Forslag ment at maatte opstille nogle Lovregler for Bigami i det Tilfælde, hvor det bigamiske Ægteskab paa Grund af en af Parternes Død ikke bliver omstødt. Her vilde Forholdet kunne blive det, at en Mand, f. Eks. en Embedsmand, en forsikringsberettiget Arbejder eller lignende,

efterlod sig 2 Enker, og det blev da et Spørgsmaal, hvem af disse der skulde have Ret til Pension eller Erstatning, idet Kravet jo ikke godt kunde indrømmes begge og ikke ses at burde deles. At overlade det til dem selv at ordne Forholdet imellem sig vilde ikke kunne gaa an, idet den yngste f. Eks. da kunde træffe det Arrangement med den ældste, at Pensionen skulde lyde paa hende, men hun saa igen skulde udbetale den til den sidstnævnte, saa længe denne levede. Eller et tilsvarende Arrangement kunde træffes, hvis den ene stod i Begreb med at indgaa nyt Ægteskab, den anden derimod vanskelig kunde tænkes at gøre dette. Da nu dog Ægtefællen i det første Ægteskab maa anses for den mest uskyldige i det skete, hvem dette derfor bør komme mindre til Skade, har man givet hende Retten, naar det ikke af vedkommende Pensionslov, Forsikringsdokument eller anden Lov eller Kontrakt fremgaar, at det er den anden, hvem Retten tilkommer, eller Omstændighederne iøvrigt viser dette, f. Eks. hvis det er en Slægtning af den sidste Ægtefælle, der har tegnet Forsikringen for Manden. Nogen Forældelse bør der i disse Tilfælde ikke blive Tale om, da Forholdet ofte først længe efter vil blive opdaget af den berettede.

ad § 53.

Reglerne i denne Paragraf slutter sig nøje til forrige Paragraf og er derfor i det norske Forslag optagne i denne, medens tilsvarende Regler ikke behøves i Sverige, da svensk Ret ikke giver Ægtefæller nogen Arveret. Reglerne gaar ud paa, at naar en Ægtefælle vil gøre Brug af de Fordele, som en Deling efter Omstødelsesreglerne kan betyde, bør den ikke tillige kunne nyde de Fordele, som det uomstødte Ægteskab frembyder gennem Arveretten. Hvis det derimod er de andre Arvinger, der gør Brug af deres Ret efter § 52, har man ikke fundet det rigtigt, at de derved skulde kunne berøve Ægtefællen dens Arveret. Hvir Ægtefællen altsaa ikke selv vil gøre

Brug af sin Ret efter § 52, beholder den sin Arveret. Norsk Udkast har paa dette Punkt den modsatte Ordning, medens Reglen er overflødig i Sverrig, hvor lovbestemt arveret for Ægtefælle ikke kendes.

Kapitel VI.

Det Omraade af dansk Ægteskabslovgivning, hvor Trangen til nye Lovregler gør sig mest gældende, er Reglerne om Separation og Skilsmisse. Lovbestemmelserne er dels faatallige, dels af ret gammel Dato, idet der foruden Chr. V.s D. L. kun haves enkelte spredte Lovbestemmelser om dette Emne. Regler om Separation eller Skilsmisse ved Bevilling er — delvis med disse Lovbestemmelser som Udgangspunkt — udviklede gennem administrativ Praksis i Henhold til den Bevillingsmyndighed som oprindelig tilkom den enevældige Konge og som senere Grundloven 1849 § 32 og revideret Grundlov 1866 § 27 har opretholdt. Efter Indholdet af den ældre Bevillingspraksis kunde Kongen utvivlsomt tilstaa Separations- og Skilsmissebevilling, naar det syntes ham rigtigt, og da denne Kongens Rettighed har været i Udøvelse lige indtil den frie Forfatnings Indførelse, er den opretholdt i samme Omfang ved Grundloven. Kongen kan derfor efter den gældende Ordning give Bevilling til Skilsmisse ikke blot, hvor det kan paavises, at der tidligere er meddelt Skilsmisse under saadanne Omstændigheder, som de der foreligger, men overhovedet hvor det maatte forekomme ham, at der er tilstrækkelig stærk og god Grund til at ophæve Ægteskabet, (se i denne Forbindelse en i U. f. R. for 1909 Pag. 288 optaget H. R. D. af 17. Februar 1909, jfr. U. f. R. 1907 A Pag. 458). I Løbet af forrige Aarhundrede er det derhos af Kongen overdraget Justitsministeriet og Overøvrigheden at udstede Skilsmissebevilling i nogle særlig praktiske Tilfælde, som derved har faaet Karakteren af ganske regelmæssige Skils-

missetilfælde. Den angivne Udvikling har ført med sig, at Meddelelse af Skilsmisse faktisk omtrent helt er gaaet over til Administrationen, medens Domstolene, der alene er i Stand til at give Skilsmisshedom, naar de ovenfor omtalte ældre Lovbestemmelser hjemler det, kun meget sparsomt benyttes. Men idet Skilsmisseg reglerne saaledes tildels hviler paa en Bevillingspraksis, kan der ikke udtømmende gøres Rede for de i gældende dansk Ret anerkendte Skilsmissegrunde, men man maa nøjes med at angive Reglerne tilnærmelsesvis.

De Tilfælde, hvori der nu kan opnaas Skilsmisse, falder herefter i følgende 3 Grupper:

- A) Tilfælde, hvor Skilsmisse ifølge Loven kan faas ved Dom og derfor normalt ogsaa altid vil blive meddelt ved Bevilling (ifølge kongelig Resolution af 16. September 1893 kan Justitsministeriet meddele Skilsmissebevilling i saadanne Tilfælde).
- B) Tilfælde, hvor Dom til Skilsmisse ikke kan faas, men hvor Administrationen meddeler Skilsmissebevilling efter bestemt udformede og offentliggjorte Regler.
- C) Tilfælde, hvor Skilsmisse ved Bevilling kun efter Omstændighederne kan ventes nemlig ved kongelig Resolution og i Henhold til en skønsmæssig Bedømmelse af Tilfældets konkrete Beskaffenhed.

Under Gruppe A falder:

1. *Impotens* ved Ægteskabets Indgaaelse, naar den enten er uhelbredelig eller har varet i 3 Aar, D. L. 3—16—15—3.
2. *Spedalskhed* ved Ægteskabets Indgaaelse, D. L. 3—16—16—4, og ifølge Analogi fra denne Bestemmelse, *venersk Sygdom*, særlig Syfilis.

Disse to Tilfælde er i Virkeligheden at opfatte som egentlige Omstødsesgrunde, men det antages, at der saavel efter Dom

som efter Bevilling ogsaa kan meddeles Skilsmisse af disse Grunde, naar Paastanden indskrænkes dertil.

3. *Ægteskabsbrud*, D. L. 3—16—15—1; Retten til Skilsmisse er dog udelukket, naar den, der begærer Skilsmissen, a) selv er skyldig i samme Forseelse, eller b) har givet den anden skellig Aarsag til dens Fald, eller c) har lagt sin Tilgivelse af den anden for Dagen, navnlig ved at have Samleje med ham efter at have erfaret hans Brøde.

Med Hensynet til Beviset for denne Skilsmissegrund er den Regel udtrykkelig lovfæstet (D. L. 3—16—15—1, Nr. 1), at den skyldiges egen Tilstaaelse ikke er tilstrækkelig. Justitsministeriet plejer i saa Henseende tillige at forlange i det mindste den medskyldiges Tilstaaelse eller andet klart Bevis, f. Eks. Daabsattest for et af Hustruen født Barn, hvortil Manden ikke kan antages at være Fader.

Med Hensyn til Virkningerne af Skilsmisse paa Grund af *Ægteskabsbrud* gælder ifølge Lov Nr. 131 af 27. Maj 1908 den særlige Regel, at der i nærmere angivne Tilfælde kan paalægges den skyldige Underholdspligt overfor den anden Part, ligesom det er fast antaget Praksis, at den skyldige ubetinget forbryder sin Ret til Børnene, jfr. Højesteretsdom i U. f. R. 1899 Pag. 540.

I Klasse med *Ægteskabsbrud* er den administrative Praksis tilbøjelig til at stille Omgængelse mod Naturen mellem Personer af samme Køn.

4. *Bigami*, D. L. 3—16—15—2 Nr. 6 og 3—16—16—8. At Bigamen er i god Tro udelukker ikke den første Ægtefælles Ret til Skilsmisse.
5. *Rømning*, D. L. 3—16—15—2. Rømning kan enten være *svigagtig*, d. v. s. at Ægtefællen uden gyldig Grund og uden den andens Samtykke rejser bort, i hvilket Tilfælde Skilsmisse kan faas efter 3 Aar, eller *simpel*, d. v. s. at gyldig Grund foreligger, i hvilket Fald Ventetiden er 7 Aar.
6. *Dødsformodning*, Frd. 11. Sept. 1839

§ 16. Skilsmisse kan herefter faas, naar Ægtefællen har været forsvunden i 5 Aar, eller naar der foreligger en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at han er død.

7. *Fængsel paa Livstid*, Frd. 18. Decbr. 1750. Den uskyldige Ægtefælle kan faa Skilsmisse efter 7 Aars Forløb.

Under Gruppe B falder:

1. *Efter Separation.*

Skilsmisse kan ifølge Frd. af 23. Marts 1827 § 19 — jfr. de kongelige Resolutioner 16. Novbr. 1812, 22. Oktbr. 1813, 25. Maj 1844 Nr. 5 og 23. Decbr. 1864 I Nr. 4 — faas, naar Ægtefællerne i 3 Aar har levet separerede i Henhold til Bevilling eller til en for Forligskommissionen eller Overøvrigheden indgaaet Separationsforening. Er de enige om Skilsmisse og Vilkaarene for denne, meddeles Bevilling altid, men er de ikke enige, vil Skilsmissen i Reglen kun kunne faas paa Vilkaar svarende til de for Separationen fastsatte. Med Hensyn til Betingelserne for at opnaa Separationsbevilling gælder, at saadan Bevilling ubetinget gives, naar Parterne er enige om Separation og Separationsvilkaar, og den gives da af Overøvrigheden. I andre Tilfælde maa der foreligge Forhold fra den ene Ægtefælles Side, som bevirker, at man ikke af den anden tør forlange Samlivets Fortsættelse. De hyppigst forekommende Tilfælde er Mandens Drikfældighed, Brutalitæt og mangelfulde eller helt forsømte Forsorgelse. Separation kan dog ogsaa gives, selvom Uoverensstemmelserne eller Fejlene er af en mindre haandgribelig Natur; men den vil da i Reglen udkræve kongelig Resolution, medens den i de foranævnte Tilfælde bevilges af Justitsministeriet.

2. *Faktisk Adskillelse.*

Ifølge kongelig Resolution af 23. Decbr. 1864 I Nr. 4 kan Ægtefæller, der har levet adskilte i en længere Aarrække — Justitsministeriet forlanger i saa Henseende et Tidsrum af mindst ca. 6 Aar — og er enige om at ønske Skilsmisse og om

Vilkaarene for denne, forvente at erholde Skilsmissebevilling.

3. *Straf.*

Skilsmisse kan paa Begæring meddeles den Ægtefælle, hvis Ægtefælle er dømt til Forbedringshusarbejde i 3 Aar, og som selv er uden Delagtighed i hans Forbrydelse og ellers har vist en ulastelig Opførsel, jfr. Resolution 25. Maj 1844 Nr. 4.

4. *Sindssygdom.*

Naar den ene Ægtefælle er blevet afsindig, og Afsindigheden enten er uhelbredelig, eller der dog ikke er synderlig Haab om Helbredelse, kan den anden faa Skilsmissebevilling, jfr. Resolution 25. Maj 1844 Nr. 6 og 23. Decbr. 1864 I Nr. 5. Er det Hustruen, der er afsindig, forlanges det dog, at Manden — for saa vidt det er ham muligt — skal sikre hende tilstrækkeligt Underhold.

Under Gruppe C falder:

Udenfor de Tilfælde, hvor Skilsmissebevilling kan gives af Justitsministeriet ad mandatum*) eller af Overøvrigheden, skulde Kongens Bevillingsmyndighed oprindelig udøves i Statsraadet, jfr. kongelig Resolution af 23. Decbr. 1864. Ligesom imidlertid de førstnævnte Tilfælde efterhaanden er blevet udvidede, jfr. de kongelige Resolutioner af 4. Decbr. 1886 og 16. Sept. 1893, saaledes er det ved en kongelig Resolution af 13. Sept. 1901 bestemt, at Ægteskabsskilsmissesager og Separationsager, som efter de hidtil gældende Regler skulde foredrages for Kongen i Statsraadet, fremtidig kan forelægges Kongen til Afgørelse udenfor Statsraadet, for saa vidt de Grunde til Skilsmisssens Bevilgelse, der i hvert enkelt Tilfælde gøres gældende, er af lignende Natur og mindst samme Styrke som de, der vides at have været gjort gældende i et tidligere Tilfælde, hvor en Skilsmisse er blevet bevilget i Statsraadet. Herefter afgøres kun meget faa Skilsmisseager i Statsraadet.

*) ad mandatum vil sige ifølge en af Kongen given almindelig Bemyndigelse til at meddele saadanne Bevillinger.

Efter det tidligere anførte vil det forstaas, at faste Regler for disse Skilsmissetilfælde ikke kan opstilles; men der kan dog angives Tilfælde, hvor Skilsmisse ofte vil kunne ventes. Som Eksempler herpaa kan nævnes følgende:

1) Hvor der mangler en af de i Lovgivningen eller de ovennævnte kongelige Resolutioner opstillede Betingelser for, at Skilsmisse kan faas ved Dom eller en ad mandatum udfærdiget Bevilling, men de foreliggende Omstændigheder ikke destomindre med lignende Styrke taler for Ægteskabets Ophævelse.

2) Naar Ægtefællerne i Henhold til Separationsbevilling har levet adskilte i 3 Aar, men der i denne Tid har fundet Samleje Sted mellem dem, uden at Samlivet dog kan siges at være blevet fornyet.

3) Naar Ægtefællerne har været separerede en kortere Tid end 3 Aar, og der ved Siden af Oplysninger, der taler imod Sandsynligheden af Samlivets Genoptagelse, foreligger særlige Grunde, som gør det ønskeligt for en eller begge Parter, at Skilsmissen kan fremskyndes, navnlig paa Grund af et forestaaende nyt Ægteskab, Udvandring eller lignende. I Reglen vil det tillige blive forlangt, at Separationen har været i 2 Aar, og den anden Part ikke modsætter sig Skilsmissen.

4) Naar Hustruen ved Ægteskabets Indgaaelse uden Mandens Vidende var bevangret ved en anden end ham.

5) Naar den ene Ægtefælle gennem længere Tid har nægtet den anden Samleje.

Til Bevillings Meddelelse forlanges det, at der saa vidt muligt skal have fundet en gejstlig Mægling Sted mellem Ægtefællerne, medmindre de ikke hører til noget her i Landet anerkendt Trossamfund eller til forskellige Trossamfund. Desuden foretages en Mægling af den verdslige Overøvrighed, jfr. herved Frd. 18. Oktober 1811 §§ 1 og 5 og Frd. 30. April 1824 § 18, jfr. L. 4. April 1855 § 5. Ved denne Mægling skal der særlig finde en Forhandling Sted med Parterne om Vilkaarene for Skilsmissen.

Dansk Skilsmisseret har derhos den Ejendommelighed, at Skilsmissen ikke ubetinget giver de fraskilte Ægtefæller Ret til at indgaa nyt Ægteskab. Navnlig vil Ægtefæller, hvis Ægteskab er ophævet ved Bevilling, ikke kunne gifte sig igen uden særlig Tilladelse dertil, som kan være meddelt i selve Skilsmissebevillingen, jfr. Frd. 30. April 1824 § 3 Nr. 3, medens der ellers kræves en særlig Bevilling. En Betingelse for en saadan Bevillings Meddelelse er det i Almindelighed, at vedkommende godtgør at have ført en sædelig Vandel i alt Fald i 3 Aar (de 3 sidste Aar før Skilsmissen), jfr. Frd. 23. Marts 1827 § 19 og kgl. Resolution 25. Maj 1844 Nr. 3. Ved D. L. 3—16—8 er det derhos udtrykkelig forbudt dem, der har bedrevet Hor med hverandre, at komme sammen i Ægteskab, være sig iøvrigt at det tidligere Ægteskab er ophørt ved Døden eller ved Skilsmisse. Ligesom der imidlertid kan dispenseres fra dette sidste Forbud, hvilke Dispensationer nu maa siges at være ganske kurante, saaledes vil Ægteskabstilladelse efter Omstændighederne ogsaa kunne opnaas uden fyldestgørende Vandelsattest ved kgl. Resolution.

I det hele har disse Vandelsattester givet Anledning til saa store Misbrug og føles saa lidet betryggende, at de sikkert helt bør afskaffes. I Virkeligheden drejer det sig her om Forhold, som ingen andre kan vide Besked om. Formuleres Attesten absolut: »Undertegnede bevidner, at N. N. har ført en sædelig Vandel«, udtaler den mere, end Underskriverne kan vedstaa; og lyder den saaledes, som det ifølge Praksis er tilstrækkeligt: »Undertegnede, der nøje kender N. N., bevidner herved, at han, *saavidt os bekendt*, har ført en sædelig Vandel«, siger den i Virkeligheden grumme lidt, og Attestanterne vil altid kunne skyde sig ind under, at de ikke kendte et muligt usædeligt Forhold. Dertil kommer, at Folk udviser stor Letsindighed med at meddele saadanne Attester paa Grundlag af et meget ringe Kendskab til vedkommende, ligesom det for mange heller ikke er klart, hvad der egentlig forstaas ved en sædelig

Vandel, idet den Opfattelse f. Eks. ikke er ualmindelig, at et Forhold til en enkelt Kvinde, navnlig da efter Separation eller endog Skilsmisse, ikke kan betegnes som usædeligt.

Om de efter fremmede europæiske Lovgivninger anerkendte Skilsmissegrunde skal der her anføres følgende Oplysninger.

Hvad *Norge* angaar, hvis Regler paa dette Omraade indtil den nyeste Tid har været stærkt beslægtede med vore henvises nu til den som Bilag aftrykte norske Skilsmisselov af 20. August 1909.

I *Sverige* gives der ved Dom Skilsmisse paa Grund af Hor og Rømning til Udlandet, Domfældelse til livsvarigt Fængsel, Efterstræbelse mod Ægtefællens Liv og Sindssygdom, som har været i 3 Aar og ikke giver Udsigt til Helbredelse. Desuden kan den, hvis Ægtefælle er forsvundet, faa Lov til at gifte sig, dog at Ægtefællen, om han kommer tilbage og har haft lovligt Forfald, kan kræve Ægteskabet genoptaget. Desuden kan Kongen i andre Tilfælde meddele Skilsmissebevilling, uden at nogen fast Grænse er trukket for denne Beføjelse; som Tilfælde, hvor der navnlig bør blive Tale om Skilsmisse nævner dog Loven, at en Ægtefælle er dømt fra Livet, men be-naadet, dømt for grov eller vanærende Forbrydelse eller til Fæstningsstraf paa bestemt Tid, eller naar han har udvist Drivveri, Drikfældighed og voldsomt Sindelag, eller der mellem Ægtefællerne er opstaaet en dyb Gemytternes Uoverensstemmelse. I sidstnævnte Tilfælde faas Skilsmisse i Reglen først efter 1 Aars Separation, som meddeles ved Dom paa Grund af Had og Bitterhed mellem Ægtefællerne eller den enes Rømning indenfor Rigets Grænser.

I *England* gives Skilsmisse nu kun paa Grund af Hor, der, naar Manden er den skyldige, endda maa være ledsaget af visse kvalificerende Omstændigheder. Imidlertid har der været nedsat en Kommission til Udarbejdelse af nye Regler paa disse Omraader, og dennes Majoritet har i en i Slutningen af 1912 afgivet Betænkning

foreslaaet en betydelig Udvidelse af Skilsmissegrundene, saa at disse skulde omfatte Hor (uden kvalificerende Omstændigheder), Rømning i 3 Aar, Mishandling, uhelbredelig Sindssygdom, der har varet i 5 Aar, Drukkenskab, der efter 3 Aars Separation har vist sig uhelbredelig og en til Fængselsstraf ændret Dødsdom. Dernæst foreslaas der meddelt Separation paa Grund af Drukkenskab, Mishandling, Rømning og Mandens Forsømmelse af sin Underholdspligt.

I *Frankrig*, hvor man paa Revolutions-tiden gik meget vidt i Adgangen til Skilsmisse, er Skilsmissegrundene nu kun Hor, Vold, Mishandling eller grove Fornærmelser og vanærende Legems- eller Frihedsstraf; Retsanvendelsen har imidlertid udstrakt Rækkevidden af disse Skilsmissegrunde ret vidt. Af de samme Grunde kan opnaas Separation, som efter 3 Aars Forløb giver Ret til Skilsmisse.

I *Belgien* gælder hovedsagelig samme Regler som i Frankrig, hvorhos man her har bibeholdt den ved Code civil indførte men senere i Frankrig atter ophævede Adgang til efter 2 Aars Ægteskab at faa Skilsmisse ved Overenskomst, naar der er iagttaget visse Formaliteter og der derhos er forløbet et Aar efter Indgivelsen af den første Ansøgning herom.

I *Holland* gives Skilsmisse paa Grund af Hor, Rømning, strengere Frihedsstraf og grov Mishandling. Separation gives af samme Grunde samt efter Overenskomst, og efter 5 Aars Forløb giver den Ret til Skilsmisse.

Efter den nye *Schweitsiske* Civillov af 10. Decbr. 1907 er Skilsmissegrundene: Stræben efter Livet, Mishandling eller svære Ærekrænkelser, vanærende Forbrydelser eller æreløs Vandel, Rømning i 2 Aar, uhelbredelig Sindssygdom i 3 Aar og Ødelæggelse (»tiefe Zerrüttung«) af det ægteskabelige Forhold. Der kan faas baade Skilsmisse og Separation, men selvom der forlanges Skilsmisse er Dommeren berettiget til at dømme til Separation, naar han mener, at der er Haab om Forholdets Gen-

oprettelse. Separationstiden fastsættes ved Dommen til 1—3 Aar eller til ubestemt Tid; efter Udløbet af den fastsatte Tid eller efter 3 Aars Forløb kan der faas Skilsmisse.

I *Tyskland* anerkendes ifølge B. G. B. følgende Skilsmissegrunde: Hor, Stræben efter Livet, Rømning (1 Aars retsstridig Fraværelse fra Hjemmet), grov Krænkelser, æreløst eller usædeligt Forhold, Ødelæggelse (»tiefe Zerrüttung«) af det ægteskabelige Forhold, samt 3 Aars Sindssygdом i saadan Grad at det aandelige Fællesskab mellem Ægtefællerne er ophævet, og Udsigt til dets Genoprettelse udelukket.

I Stedet for Skilsmisse kan forlanges Separation, men ligesom den anden Part kan forlange, at der gives Skilsmisse, saaledes kan Separationen til enhver Tid begæres ændret til Skilsmisse.

I *Østerrig* er romerske Katoliker udelukkede fra Skilsmisse, men kan opnaa Separation efter Overenskomst eller uden saadan efter Dommerens ret frie Skøn; Medlemmer af andre kristne Trossamfund kan derimod faa Skilsmisse paa Grund af Hor, Fængselsstraf paa mindst 5 Aar, Rømning i 1 Aar, Stræben efter Liv eller Sundhed, gentagen Mishandling og uovervindelig Modvilje, det sidste dog kun efter forudgaaende Separation. For Jøder gælder særlige Regler, nærmest udformede efter Moseloven.

Den *ungarske* Ægteskabslov af 1894 tillader Skilsmisse paa Grund af Ægteskabsbrud, unaturlig Utugt, Bigami, Rømning (efter Udløbet af visse Tidsfrister og Afsigelse af Dom til at vende tilbage), Stræben efter Livet eller alvorlige Legemskrænkelser, Frihedsstraf i mindst 5 Aar, samt naar Samlivets Fortsættelse er blevet uudholdeligt for den ene Ægtefælle ved at den anden grovt har krænket de ægteskabelige Pligter, har forledt eller søgt at forlede et af Familiens Børn til Usædelighed eller selv fører en uforbederlig usædelig Vandel eller endelig er idømt visse Straffe.

I de fleste af de ovennævnte Skilsmissetilfælde skal Dommeren dog i Reglen, naar en Forsoning ikke maa anses for helt haabløs, først dømme til Separation paa indtil 1 Aar. Ægtefællerne kan ogsaa selv i Stedet for Skilsmisse begære Separation, som efter 2 Aars Forløb giver Ret til Skilsmisse.

Endelig er der i *Portugal* i 1910 indført Adgang til Skilsmisse paa Grund af Hor, visse grovere Forbrydelser, Mishandling, Rømning, lang Fraværelse, Sindssygdhed eller Sygdom, der vidner om seksuelle Udsvævelser, Hengivenhed til Spil samt endelig gensidig Overenskomst, det sidste dog kun forudsat, at Ægtefællerne er over 25 Aar, har været gift i mindst 2 Aar og at de er enige om Myndigheden over og Forsorgen for Børnene; desuden idømmes de først en foreløbig Adskillelse i 1 Aar.

Af ovenstaaende fremgaar det, at Adgangen til at opnaa Skilsmisse her i Landet er ret udstrakt. En Undersøgelse af Antallet af Skilsmisser vil ogsaa vise, at denne vide Adgang benyttes i betydeligt Omfang, og at den er blevet benyttet i stadig stigende Grad. Til Belysning heraf hidsættes nogle statiske Oplysninger, som for saa vidt Danmark angaar væsentlig er hentede fra Ekspeditionssekretær, cand. juris P. E. Müllers i 1911 udgivne Bog »Om Adgang til Skilsmisse«:

Aar	Separation	Skilsmisse	Separation pr. 10 000 Indbyggere	Skilsmisse pr. 10 000 Indbyggere	Separation pr. 100 Vielser	Skilsmisse pr. 100 Vielser	Skilsmisse pr. 100 Separationer
1878....	434	181	2.3	0.9	3.0	1.3	45
1879....	409	197	2.0	1.0	2.9	1.4	49
1880....	400	213	2.0	1.0	2.7	1.4	53
1881....	354	223	1.8	1.1	2.2	1.4	63
1882....	377	222	1.8	1.1	2.5	1.5	51
1883....	400	218	1.9	1.1	2.5	1.5	58
1884....	429	243	2.1	1.2	2.7	1.5	58
1885....	»	»	»	»	»	»	»
1886....	»	»	»	»	»	»	»
1887....	»	»	»	»	»	»	»
1888....	»	»	»	»	»	»	»
1889....	»	»	»	»	»	»	»
1890....	»	»	»	»	»	»	»

Aar	Separation	Skilsmisse	Separation pr. 10 000 Indbyggere	Skilsmisse pr. 10 000 Indbyggere	Separation pr. 100 Vielser	Skilsmisse pr. 100 Vielser	Skilsmisse pr. 100 Separationer
1891....	»	»	»	»	»	»	»
1892....	»	»	»	»	»	»	»
1893....	»	»	»	»	»	»	»
1894....	»	»	»	»	»	»	»
1895....	»	»	»	»	»	»	»
1896....	542	316	2.3	1.4	3.2	1.9	59
1897....	577	344	2.4	1.5	3.3	2.0	59
1898....	593	349	2.5	1.5	3.3	2.0	59
1899....	631	372	2.6	1.5	3.5	2.0	59
1900....	712	381	2.9	1.5	3.8	2.1	54
1901....	712	394	2.9	1.6	4.0	2.1	54
1902....	768	481	3.0	1.9	4.3	2.7	63
1903....	757	449	3.0	1.8	4.2	2.5	59
1904....	820	471	3.2	1.8	4.5	2.6	57
1905....	859	549	3.3	2.1	4.6	3.0	63
1906....	768	590	2.9	2.3	4.0	3.1	76
1907....	973	662	3.7	2.5	4.8	3.3	68
1908....	1 045	651	3.9	2.4	5.2	3.3	62
1909....	1 185	734	4.4	2.7	5.9	3.7	62
1910....	1 312	748	4.8	2.7	6.5	3.7	57

Antallet af Skilsmisser 1901—1909.

Aar	Norge	Sverige ¹⁾	Finland	De vigtigste tyske Stater					Det tyske Rige	England og Wales ²⁾	Holland	Belgien	Frankrig	Schweiz	Østerrig
				Preussen	Bayern	Sachsen	Würtem- berg	Baden							
1901..	139	359	105	4 675	498	1 163	204	211	7 964	7 958	561	821	7 741	1 027	1 508
1902..	141	391	114	5 278	597	1 361	229	242	9 069	8 114	580	703	8 431	1 105	1 725
1903..	188	418	119	5 981	574	1 364	239	256	9 933	7 906	618	734	8 919	1 182	1 827
1904..	183	442	129	6 567	609	1 556	255	277	10 868	7 407	655	932	9 860	1 243	1 876
1905..	235	448	153	6 924	689	1 323	275	292	11 215	7 395	723	901	10 019	1 206	1 885
1906..	218	534	141	7 539	746	1 470	259	270	12 180	7 635	770	618	10 573	1 343	2 019
1907..	317	498	126	7 952	772	1 352	315	320	12 489	7 636	780	841	10 238	1 494	2 040
1908..	297	506	173	8 365	824	1 471	412	340	13 327	7 686	772	892	11 515	1 551	2 110
1909..	360	530	»	9 070	901	1 540	390	345	14 730	5 937 ³⁾	818	1 039	12 874	1 534	»

¹⁾ Ophævede Trolovelser ikke medregnet.

²⁾ Tallene omfatter Decrees for Dissolution and Judicial Separation ved High Court og Magistrates' orders (Summary Jurisdiction).

³⁾ Herom bemærkes i den paagældende officielle Publikation følgende: „There is a great decline to be noticed in the number of separation orders granted by magistrates, the decision of the Court of Appeal in *Harriman v. Harriman* [1909] P. 123, no doubt producing this effect“.

Antal Skilsmisser pr. 100 000 Indbyggere i Aarene 1901—1909.

Aar	Norge	Sverige	Finland	De vigtigste tyske Stater					Det tyske Rige	England og Wales	Holland	Belgien	Frankrig	Schweiz	Østerrig
				Preussen	Bayern	Sachsen	Württemberg	Baden							
1901..	6.1	6.9	3.8	13.4	8.0	27.2	9.3	11.1	14.0	24.4	10.6	12.1	20.0	31.0	5.7
1902..	6.2	7.5	4.1	14.8	9.5	31.5	10.3	12.6	15.7	24.6	10.9	10.2	21.6	33.0	6.5
1903..	8.3	8.0	4.2	16.5	9.0	31.1	10.6	13.1	16.9	23.7	11.4	10.5	22.8	34.9	6.8
1904..	8.0	8.4	4.5	17.9	9.4	35.0	11.2	14.0	18.3	22.0	11.3	13.2	25.2	36.3	6.9
1905..	10.2	8.5	5.3	18.6	10.6	29.4	11.9	14.5	18.5	21.5	12.9	12.6	25.5	34.8	6.9
1906..	9.4	10.0	4.8	19.9	11.3	32.2	11.1	13.3	19.9	22.7	13.6	8.6	26.9	38.5	7.3
1907..	13.6	9.3	4.2	20.7	11.6	29.2	13.4	15.5	20.1	22.0	13.6	11.5	26.1	42.4	7.4
1908..	12.6	9.3	5.7	21.4	12.2	31.4	17.3	16.3	21.1	21.9	13.3	12.1	29.3	43.6	7.5
1909..	15.1	9.7	»	22.9	13.3	32.4	16.2	16.3	23.1	16.8	13.8	13.9	32.8	42.4	»

For Danmarks Vedkommende viser Statistiken altsaa en særdeles betydelig Tilvækst i Skilsmisernes Antal gennem de sidste ca. 30 Aar, idet de fra 187 i 1878 naar op til 748 i 1910 eller det firedobbelte Antal, en Forøgelse, der selvfølgelig ikke kan forklares ved Befolkningsforøgelsen, men som procentmæssig set betyder en Forøgelse til det tredobbelte (fra 9 til 27 pr. 100 000 Indbyggere).

Sammenholder man disse Tal for Danmarks Vedkommende med ovenstaaende tvende af Statens statistiske Bureau udarbejdede Tabeller over det absolute og procentvise Antal af Skilsmisser i en Række andre europæiske Lande i Aarene 1901—1909, fremgaar det, at Danmark næst efter Schweiz, Frankrig og Sachsen er det Land, hvor der forekommer de fleste Skilsmisser. Antallet er ca. dobbelt saa stort som i Norge og 3 Gange saa stort som i Sverige.

Med Hensyn til disse Skilsmisssers Fordeling paa de forskellige Skilsmissegrunde henvises til nedenstaaende Tabel:

Aar	Separation				Ægteskabsbrud		Faktisk Adskillelse				Forskellige Skilsmissegrunde						I alt Skilsmissebevillinger			
	ved kgl. Resolution mindre end 3 Aars Separation	gennem Justitsministeriet	gennem Overøvrigheden	Ialt	3-aarig Gennemsnitsprocent af samtlige Skilsmisser	Ialt	3-aarig Gennemsnitsprocent af samtlige Skilsmisser	desertio malitiosa og 3—5 Aars Adskillelse	5—7 Aars Adskillelse	7—10 Aars Adskillelse	over 10 Aars Adskillelse	Ialt	3-aarig Gennemsnitsprocent af samtlige Skilsmisser	Sindssygdom	Straf	desertio non localis		Impotens	Dødsformodning	Diverse og uoplyste Skilsmissegrunde
1896..	»	90	94	184	65	41	15	3	5	16	22	46	14	7	2	1	»	1	9	291
1897..	»	112	115	227		39		60	4	8	16	17		43	5	2	5	2	»	»
1898..	»	78	134	212	63	57	15	4	1	22	22	49	14	7	2	2	»	1	3	336
1899..	»	116	110	226		60		57	4	5	12	29		50	8	7	7	»	»	3
1900..	»	98	144	242	61	56	16	4	8	24	25	61	16	6	2	»	1	1	370	
1901..	2	104	124	230		63		56	6	6	30	27		66	2	2	2	2	1	1
1902..	1	127	156	284	61	76	16	3	13	17	28	69	16	5	3	1	2	2	16	461
1903..	2	129	139	270		74		82	9	11	21	35		35	76	12	5	3	1	2
1904..	8	124	143	275	55	140	25	8	7	24	28	67	14	7	4	1	»	3	18	463
1905..	4	132	165	301		138		140	14	14	30	14		70	12	5	5	4	1	»
1906..	2	143	156	301	54	171	23	12	28	25	30	110	15	10	5	4	»	2	17	587
1907..	10	170	178	358		157		138	20	16	25	24		85	14	16	4	5	4	»
1908..	14	151	194	359	54	157	23	17	15	20	28	80	15	14	4	6	2	5	21	646
1909..	8	165	199	372		183		157	20	29	22	36		107	15	14	6	4	1	1
1910..	41	172	179	392		140		18	31	34	39	122		18	12	1	1	2	54	742

Til Sammenligning hidsættes nedenstaaende Tabeller over Skilsmisseaarsagerne i Norge og Sverige.

Skilsmisser i Norge.

Oversigt over skilsmisseaarsaker, forsaavidt angaar de i aarene 1905—1912 meddelte skilsmissebevillinger.

	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Hor	9	23	33	59	48	7	»	»
Hor i forbindelse med andet slet forhold	19	6	6	7	2	2	»	»
Hor i forbindelse med faktisk adskillelse	26	13	29	3	13	»	»	»
Bigami	2	1	3	2	»	»	»	»
Desertion	28	40	53	52	50	»	»	»
Desertion i forbindelse med hor ..	10	11	6	6	4	»	»	»
Drik, brutalitet, forsømlighet m. v.	3	1	10	7	6	»	»	»
Forbrydersk vandel	4	3	6	3	4	»	»	»
Sindssygdом	11	9	14	16	20	11	21	10
Impotens	2	»	»	»	»	»	»	»
Hustruen ved vielsen besvangret av en anden	1	»	»	4	»	»	»	»
Dødsformodning	2	4	4	1	»	»	»	»
Spedalskhet	»	1	»	»	»	»	»	»
Paaførelse av venerisk sygdom	1	»	»	1	»	2	»	»
Faktisk adskillelse	44	39	48	49	99	237	226	260
Separation efter bevilling	66	57	89	69	102	131	151	201
Tilsammen...	228	208	301	279	348	390	398	471

Oversigt over skilsmissemødomme i aarene 1905—1912.¹⁾

	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
Hor	6	7	10	9	6	7	3	
Mishandling m. v.	»	1	2	2	3	4	1	
Andre grunde	1	2	4	5	3	14	16	
Tilsammen...	7	10	16	16	12	25	20	

¹⁾ For 1905 foreligger ingen opgave over skilsmisser i forbindelse med straffedomme. — For de øvrige aar foreligger der med hensyn til de civile saker ikke oplysning om skilsmisseaarsakerne; disse saker er derfor medtatt under rubrikken „Andre grunde“.

Skilsmisser i Sverige.

Äktenskapsskillnader, fördelade efter orsak, åren 1901—10.

Orsaker till äktenskapsskillnad			1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1901 —1910
Äktenskapsbrott	M.		6	21	22	18	20	17	18	17	14	15	168
	Kv.		35	36	31	36	33	31	24	26	23	38	313
	S:a		41	57	53	54	53	48	42	43	37	53	481
Egenvilligt öfvergivande ...	M.		116	115	99	122	129	129	125	129	144	158	1 266
	Kv.		68	62	72	85	83	114	110	105	123	136	958
	S:a		184	177	171	207	212	243	235	234	267	294	2 224
Lägersmål med annan före äktenskapet	M.		2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
	Kv.		2	1	»	»	1	1	1	»	»	»	6
	S:a		2	1	»	»	1	1	1	»	»	»	6
Obotlig sjukdom	M.		1	»	»	»	»	»	1	2	1	»	5
	Kv.		2	»	2	»	1	»	»	1	2	»	8
	S:a		3	»	2	»	1	»	1	3	3	»	13
Livstids fängelse	M.		1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
	Kv.		»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
	S:a		1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
Stämpling mot makas liv ...	M.		»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1
	Kv.		»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
	S:a		»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1
Galenskap	M.		3	3	4	5	4	4	6	6	10	13	58
	Kv.		5	6	1	9	7	7	8	6	11	14	74
	S:a		8	9	5	14	11	11	14	12	21	27	132
Brott	M.		15	11	17	17	9	11	15	13	10	19	137
	Kv.		»	1	1	2	5	2	1	5	»	1	18
	S:a		15	12	18	19	14	13	16	18	10	20	155
Slöseri, dryckenskap, våld- samt sinnelag eller stridig- het i lynne och tänkesätt.	M.		2	5	2	3	3	4	5	5	22	5	56
	Kv.		1	3	3	1	»	»	1	1	5	1	16
	Båda		102	127	164	144	153	214	183	190	165	208	1 650
	S:a		105	135	169	148	156	218	189	196	192	214	1 722
Samtliga	M.		144	155	144	165	165	165	170	172	201	211	1 692
	Kv.		113	109	110	133	130	155	145	144	164	190	1 393
	Båda		102	127	164	144	153	214	183	190	165	208	1 650
	S:a		359	391	418	442	448	534	498	506	530	609	4 735

Disse Tal viser, at Hovedparten af Skilsmisser i Danmark ligesom i Norge opnaas efter Separation, medens for Sveriges Vedkommende det største Antal falder paa den anden og den sidste Gruppe. Hermed forholder det sig imidlertid paa en særlig Maade. I Sverige anvendes nemlig den i Gruppe 2 omhandlede Skilsmissegrund af de mere velhavende for — faktisk efter Overenskomst — at opnaa en hurtig Skilsmisse, idet den ene Ægtefælle ifølge Aftale

med den anden rejser ud af Landet og derpaa indstævnes af den anden for Desertion, hvortil Dom straks opnaas, hvis han møder og erklærer ikke at ville vende hjem, medens der maa ventes »Aar og Nat«, hvis han overhovedet ikke møder. Den sidste Gruppe i den svenske Liste indeholder dernæst en væsentlig Del af de Grunde, der i Danmark og Norge giver Adgang til Separation med paafølgende Skilsmisse, og ogsaa i Sverige vil der i disse Tilfælde først foreligge en Separation (ved Dom), som imidlertid er ret forskellig fra den danske og norske og kun kan vare i 1 Aar.

Det vil dernæst falde i Øjnene, at i Norge er Antallet af Skilsmisser efter Separation taget meget stærkt til i Aarene 1910—1912, medens samtidig næsten alle andre Skilsmissegrunde med Undtagelse af faktisk Adskillelse forsvinder. Forklaringen hertil er, at Norge, der tidligere havde omtrent de samme Skilsmisseregler som Danmark, den 20. August 1909 fik en ny Skilsmisselov, som giver Adgang til Skilsmisse ved Bevilling efter 1 Aars Separation, naar begge Ægtefæller begærer det, og ellers efter 2 Aars Separation samt paa Grund af 3 Aars faktisk Adskillelse efter ensidig Begæring, medens Skilsmisse iøvrigt i flere praktiske Tilfælde kun kan faas ved Dom. Parter, der begge ønsker Skilsmisse, eller af hvilken ingen ubetinget vil modsætte sig denne, vælger da ganske naturligt Bevillingsvejen, fremfor under en Retssag at skulle gore nærmere Rede for Grundene til, at deres Samliv ikke ønskes fortsat.

Den paaviste store Forøgelse af Skilsmisernes Antal her i Landet staar naturligvis i Forbindelse med, at Adgangen til at opnaa Skilsmisse i den forløbne Tid stadig er blevet lettere; og dette vil atter sige, at Adgangen til Skilsmisse har maattet lettes, fordi Trangen til større Frihed paa dette Omraade har gjort sig saa stærkt gældende. En saadan Trang tør nu utvivlsomt ikke siges alene at skyldes en almin-

delig Svækkelse i Følelsen af Ægteskabets ubrødelige livsvarige Karakter, men hæn-
ger formentlig ogsaa sammen med en til-
tagende Vurdering af Ægteskabets ethiske
Værd, og af den ene Ægtefælles og Børne-
nes Interesser, der ofte vilde lide ved en
for hensynsløs Fastholden af Ægteskabets
Uløselighed. Der foreligger her en Ud-
vikling, der, som den ovenstaaende Stati-
stik for 1901—09 udviser, har gjort sig
gældende i alle de der nævnte europæiske
Lande undtagen England, og som man i
allerhøjeste Grad maa regne med ved Ud-
formningen af nye Skilsmisseregler.
Selve denne Udvikling lader sig ikke
standse ved Lovregler; disse formaar kun
til en vis Grad at afstikke dens Bane og
bortskære dens Vildskud, efter Omstændig-
hederne ogsaa hæmme dens for store Fart.
En Lov maa passe for den Tid og det Sam-
fund, den angaar, og saa vidt muligt støtte
sig til det, som er det blivende og bærende
i Udviklingen. En tysk Statistik synes og-
saa at vise, jfr. Karl Sauer, das
deutsche Eheschliessungs- und Eheschei-
dungsrecht 1909 S. 456—458, at den
Skærpelse, som B. G. B.'s Skilsmissebetin-
gelser skulde bringe særlig i Forhold til
preussisk Landsret, ikke har kunnet hindre
en almindelig og jævn Stigning af Skils-
misserne i Tyskland, omend Stigningen
ellers maaske var blevet endnu stærkere
Under disse Omstændigheder er det en For-
del, naar man som herhjemme kan tage sit
Udgangspunkt i Regler, der saa at sige er
voksede op med Folket som et Udtryk for
dettes Udviklingsstandpunkt. Paa et lig-
nende Grundlag er den norske Skilsmisse-
lov af 1909 blevet til. Da nu den Lov-
givning og den administrative Praksis,
hvorpaa denne Lov har støttet sig, er me-
get nær beslægtet med, tildels endog den
samme som vor egen, og da ogsaa i Sve-
rige Udviklingen i stort Omfang har været
paralleltløbende med de 2 andre skandi-
naviske Landes, er det forstaaeligt, at
denne norske Skilsmisselov i betydelig
Grad er kommet til at danne Forbilledet

for Kommissionens Arbejde paa dette Omraade. Det er dog en Selvfølge, at der ogsaa i vidt Omfang er set hen til andre europæiske Lovgivninger, navnlig de nyere Love som B. G. B. og Schw. L. Endelig har en vis Lære ogsaa kunnet drages af den i Efteraaret 1912 af en engelsk Kommission afgivne Betænkning om Skilsmisse m. m.

Et Hovedspørgsmaal, som frembyder sig for dansk Rets Vedkommende, er det, om den nuværende Form for Skilsmisses Meddelelse ved Bevilling bør opretholdes, eller om Meddelelse af Skilsmisse bør henlægges til Domstolene.

Den administrative Afgørelsesmaade frembyder store Fordele. Paa Grund af vort Lands ringe Størrelse har Afgørelserne af alle andre Skilsmissetilfælde end dem, der finder Sted ifølge Overenskomst paa Grundlag af 3 Aars Separation, kunnet samles hos Justitsministeriet, hvorved der er opnaaet stor Ensartethed og Kyndighed i Bedømmelsen uden den Forhaling, som Domsbehandlingen med sin Adgang til Appel, mulig endog gennem 3 Instanser, altid vil kunne medføre. Ved en saadan Afgørelsesmaade unddrages Sagerne Behandling derhos Offentlighedens Indblik i Ægtefællernes intime Privatliv. Hertil kommer, at Behandlingsmaaden er billig og fri for generende Former. Bevillingsvejen er derfor, saaledes som den har udviklet sig her i Landet, en bekvem, diskret og billig Vej til at opnaa Skilsmisse.

Alligevel er der afgørende principielle Indvendinger at gøre mod denne Form for Meddelelse af Separation eller Skilsmisse, navnlig for alle de Tilfælde hvor Separation eller Skilsmisse gives mod den ene Parts Protest. Selvom et Departements praktiske Øvelse kan skabe stor Ensartethed i disse Sagers Behandling, er det uundgaeligt, at de hyppige Personskifter i Ministeriernes øverste Ledelse, som det parlamentariske Regeringssystem fører med sig, kan gribe forstyrrende ind i Ensartetheden. Endvidere vil Folk altid, hvor der

er Tale om en Bevilling, altsaa om noget der dog i alt Fald i Formen er en Naadesag, være tilbøjelig til at gore deres personlige Indflydelse gældende hos en Minister, og hvor retsindig denne end vil være, undgaar han ikke helt at paavirkes, navnlig naar den mundtlige mere levende Fremstilling af Sagen kommer til ham alene fra den ene Part. Da dernæst Administrationens formelle Beføjelse altid kommer til at gaa vel vidt for de Tilfælde, hvor det overlades den at træffe Afgørelsen mellem stridende Parter, og da der ikke er nogen Myndighed til at underkende dens Afgørelser, undgaas der ikke en vis Fare for Vilkaarlighed, men alene denne Mulighed for Vilkaarlighed er egnet til at mistænkeliggøre og undergrave hele Systemet.

Til det udviklede kommer, at det Materiale, hvorpaa Administrationen fælder sine Afgørelser i denne Art Sager, vanskelig vil kunne blive saa paalideligt, at det bør kunne danne Grundlag for upaaankelige Afgørelser af saa dybt indgribende Natur, som der her ofte er Spørgsmaal om. Naar Ægtefællerne ikke er enige om at ønske Separation eller Skilsmisse, maa der nemlig skaffes Oplysninger tilveje, som kan godtgøre, at Andrageren efter Loven, Praxis eller Forholdenes Natur har Krav paa mod den andens Ønske at blive separeret eller faa sit Ægteskab opløst med alle deraf flydende betydelige Retsvirkninger. Da der jo ikke verserer nogen Retssag, skaffes saadanne Oplysninger nu i Reglen enten ved private Erklæringer fra Personer, der antages at være bekendte med Forholdene, eller ved saadanne Personers Afhoring af en udsendt Politibetjent og dennes skriftlige Gengivelse af de faldne Udtalelser. Det vil imidlertid let ses, at et saadant Bevismateriale er langt mindre værdifuldt end de Beviser, der maa præsteres under en Retssag. Saa meget uheldigere er dette, fordi den administrative Behandlingsmaade, hvor der ikke finder nogen egentlig Procedure Sted, aabner langt mindre Mulighed end Domsbehand-

ling for, at foreliggende Bevisligheds Upaalidelighed i det enkelte Tilfælde kan blive iagttaget af den afgørende Myndighed. I al moderne Ret bliver det Princip ogsaa stadig anerkendt i videre Omfang, at Afgørelser i Retsforhold mellem Private bør træffes af Domstolene, hvis Organisation tager Sigte herpaa. Ved Overvejelsen af nye Lovregler paa dette Punkt bør det vistnok ej heller lades ude af Betragtning, at det i § 7 i den af de fleste europæiske Stater den 12. Juni 1902 i Haag undertegnede internationale Konvention om Løsning af Lovkonflikter i Ægteskabs-sager som Hovedregel er bestemt, at alene Skilsmisse og Separation, der er fastsat af en Domstol, *skal* anerkendes af de andre Stater, medens de staar friere, hvor Bevil-ling har været benyttet.

Af de anførte Grunde har Kommissionen ment at burde foreslaa, at dansk Lovgivning fremtidig forlader Bevillings-systemet i alle saadanne Tilfælde, hvor der foreligger en Retstvist mellem Ægtefæller, og alene bibeholder det, hvor der kun er Tale om en Slags Registrering af Parternes samstemmende Overenskomst eller om Meddelelse af officiel Bekræftelse paa, at en legal Tidsfrist er udløben, med andre Ord ved Separation efter Overenskomst og ved Skilsmisse efter tidligere foregaaet Separation. Naar den norske Kommission ikke har ment at kunne gaa saa vidt i at begrænse den administrative Afgørelses Omraade, skyldes det væsentlig den Omstændighed, at Loven af 1909 herunder har beholdt en Del andre Tilfælde, navnlig al Separation, og paa dette sidste Punkt er det da fundet rigtigst at følge denne Lov.

Et andet Hovedspørgsmaal indeholder selve Opretholdelsen af det nuværende saavel i dansk som i norsk Ret anerkendte Separationsinstitut. Denne vor nuværende Separation er ikke blot et Skridt paa Vejen til Skilsmisse, men er tillige et selvstændigt Retsinstitut, en Slags Ophævelse alene af Ægteskabets *positive* Retsvirkninger.

Separationen traadte efter kanonisk Ret i Stedet for Skilsmisse. Efter Reformationen anvendtes den derimod nærmest som et Middel til paany at forsone stridende Ægtefæller, hvorfor den til at begynde med gaves »paa nogen Tid«. Men efterhaanden gik den over til at gives uden Tidsbegrænsning, ligesom den Praxis udviklede sig, at en vis Tids Separation kunde danne Indledning til Skilsmisse. Separation har saaledes faaet to forskellige Formaal, dels at fastslaa en Ægtefælles lovlige Ret til at unddrage sig Samlivet med sin Ægtefælle, dels at danne det indledende Skridt til en senere Skilsmisse, naar Ægtefællerne ved at have levet separerede i 3 Aar har vist, at Samlivet ikke mere kan ventes genoptaget. Naar man nu undersøger de foranstaaende statistiske Oplysninger, vil det ses, at et ej ubetydeligt Antal Separationer ikke senere fører til Skilsmisse. Selvom man nemlig tager de seneste Aar, hvor Skilsmisserne er hyppigst, viser det sig, at af 973 Separationer i 1907 førte kun ca. 350 til Skilsmisse i 1910 (Tabellen viser for 1910 172 Skilsmisser efter Separation givne af Justitsministeriet og 179 givne af Overøvrigheden; af dem kan nogle Skilsmisser være givne efter mere end 3 Aars Separation, medens til Gengæld enkelte Separationer fra 1907 kan have medført Skilsmisse allerede i 1908 og 1909). Af de resterende ca. $\frac{2}{3}$ vil en Del være bortfaldne ved Samlivets Genoptagelse, i hvilke Tilfælde det altsaa har vist sig, at det paagældende Ægteskab i hvert Fald ikke endnu var skikket til endelig Opløsning; i en Del af dem vil der være opnaaet Skilsmisse paa Grund af et i Separationstiden stedfundet Ægteskabsbrud; men i Resten af Tilfældene vil Separationen blive ved at være som en fuldstændig Ophevelse af alt Samkvem mellem Parterne uden nogensinde at føre hverken til Genoptagelse af Samlivet eller til endelig Skilsmisse — undtagen hvor en af Parterne maaske en eller an-

den Gang paa et senere Tidspunkt maatte komme til at nære Ønske om at gifte sig paany. Det kunde naturligvis indvendes, at Parterne i disse Tilfælde lige saa godt kunde tage endelig Skilsmisse efter Fristens Udløb, saa at Skilsmisse efter denne Tids Forløb selv uden Paa-stand herom kunde indtræde af sig selv. Men hertil maa siges, at Parterne jo dog derved berøves Adgangen til formløst at sætte deres Ægteskab i Kraft igen, og at ingen andre end de selv kan have Interesse i, at der gives endelig Skilsmisse, ligesom det kan forekomme, at de af moralske eller religiøse Grunde (f. Eks. Katholiker) kunde ønske at undgaa Skilsmisse, medens deres Samliv dog er saaledes ødelagt, at Adskillelse er det rette. Endelig kan økonomiske Grunde undertiden gøre Opretholdelsen af Separationen ønskelig. Og overfor den Indvending, at Separationen dog faktisk betyder en Bibeholdelse af Institutet: Skilsmisse uden Ret til nyt Ægteskab, noget Lovforslaget ellers helt søger at komme bort fra, jfr. nedenfor, kan der svares, at det ovenstaaende jo netop viser, at Separationens Opgave ikke er indskrænket til at danne Indledning til Skilsmisse, og at det er formaalstjenligt at benytte det saaledes begrundede Institut ogsaa til at være Ventefrist for Skilsmisse, fordi man i Separationsøjeblikket som Regel ikke vil kunne overskue, om Separationen vil faa den ene eller den anden Betydning, ligesom det i sig selv næppe kunde kaldes naturligt at have to parallelt løbende Retsinstituter med væsentlig samme Præg, men med ganske forskellige Retsvirkninger.

I Sverige kendes en Separation, der ganske vist ofte fører til Skilsmisse, men som, hvis dette ikke er sket, bortfalder efter 1 Aars Forløb. Den tyske Civilprocesordning § 627 har ogsaa skabt et Slags forberedende Separationsinstitut, idet der er tillagt Dommeren under en Skilsmissesag Beføjelse til paa den ene Parts Begæring foreløbig under Sagens Gang at tillade, at

Ægtefællerne lever adskilte, medens der samtidig i §§ 620 og 621 er hjemlet ham Ret til i visse — hyppige — Skilsmissetilfælde paa Embedsvegne at udsætte Sagen i 1 eller 2 Aar. Derimod opretholder baade B. G. B. § 1575 — ganske vist væsentlig kun af Hensyn til Katolikerne — og Schw. L. §§ 146 og 147 et egentligt Separationsinstitut, der ogsaa i forskellige Former vil findes i de fleste europæiske Retsforfatninger, jfr. ovenfor. Fra svensk Side er man da ogsaa gaaet ind paa at optage Separationsinstituttet, og omtrent overensstemmende Regler om det er da bragt i Forslag fra alle tre Lande, væsentlig efter Forbillede af uugældende dansk og norsk Ret. Den Forskel er der dog, at i Sverige foreslaas al Separation at skulle ske ved Dom, i Norge omvendt altid ved Bevilling, medens man for Danmark i Henhold til de ovenfor anførte Betragtninger har foreslaaet, at Bevilling anvendes, hvor Parterne er enige, men Dom, hvor dette ikke er Tilfældet.

Hvad endelig angaar Adgangen til nyt Ægteskab efter Skilsmisse gælder det i de fleste Lande, at naar Skilsmissseddommen er bleven retskraftig, kan Parterne indgaa nyt Ægteskab, dog at der ofte heri — i Lighed med Reglen i D. L. 3—16—8 — gores den Begrænsning, at den, der har begaaet Ægteskabsbrud, ikke maa ægte sin Medskyldige uden særlig Tilladelse, saaledes f. Eks. B. G. B. § 1312. Derimod paalægger Schw. L. § 150 den skyldige Ægtefælle en Ventetid af 1 til 2 Aar i alle Tilfælde, og den i Ægteskabsbrud skyldige en Frist af 1 til 3 Aar. Den norske Skilsmisselov af 1909 kender slet ingen saadanne Frister, men bestemmer kort i § 12, at Virkningerne af Skilsmissseddommen, derunder altsaa Retten til nyt Ægteskab, indtræder, naar Dommen er blevet endelig. Medens der nu i Kommissionen er Enighed om, at naar endelig Skilsmissseddom er erhvervet, og det dermed er slaaet fast, at det tidligere Ægteskabs Virkninger i Fremtiden skal ophøre, bør dette Ægteskab som Hovedregel ikke mere kunne danne nogen

Hindring for Indgaaelsen af et nyt Ægteskab, hverken for Domhaveren eller for Domfældte, og at samme Ret bør tilkomme den, der har opnaaet en Skilsmissebevilgning, har der været Tvivl om, hvorvidt en Særregel burde opstilles for Ægteskabsbrud. Det, der navnlig er egnet til at vække Betænkelighed, er Faren for, at Folk skal omgaa de i Loven foreskrevne Tidsfrister for Opnaaelsen af Skilsmisse ved at arrangere et Horstilfælde — noget hvorpaa der haves flere Eksempler baade i Danmark og Norge — idet den anden Part saaledes opnaar øjeblikkelig Skilsmisse, naar Ægtefællen ikke kan overbevises om at have været Medvider i det skete. Overfor saadanne Omgaaelser hjælper det ikke at forbyde Ægteskab med den medskyldige, idet Ægteskabsbrudet altid vil kunne ordnes med en helt anden Person end den, Vedkommende vil ægte; men der maatte — som i Schw. I. — helt forbydes den i Hor skyldige at indgaa nyt Ægteskab inden for en vis Tidsfrist, der dog ikke burde sættes til mere end 1 Aar. Imidlertid er man meget utilbøjelig til at gøre nogen Indskrænkning i den naturlige Sætning, at den, hvis Ægteskab er endelig opløst, maa kunne gifte sig paany, og overfor Omgaaelser som de ovenfor berørte tør man haabe, at de for den skyldige ubehagelige Følger, som en Skilsmisse paa Grund af Ægteskabsbrud i andre Henseender kan faa, maa være tilstrækkelige til at forebygge slige Misbrug. Det er derfor efter Forslaget en undtagelsesfri Regel, at Skilsmisse giver Ret til nyt Ægteskab, jfr. dog herved Kapitel II § 16 om en vis Ventetid for Kvinder.

ad § 54.

Saaledes som Reglerne om Skilsmisse har udviklet sig i de tre nordiske Lande, er Hovedgrundlaget for Skilsmisse faktisk blevet den gensidige Overenskomst. Er Ægtefællerne enige om at ville skilles, kan de altid opnaa dette efter at have afventet den Prøvetid, som man igennem Separa-

tionen forlanger af dem. Selvom en saadan Ordning strider mod den ældre Tids Opfattelse af Ægteskabet og da navnlig mod den kanoniske Rets — hvorfor Adgangen til Ophævelse af Ægteskabet ved frivillig Overenskomst i de fleste europæiske Lande heller ikke er formelt anerkendt — er Forestillingen om, at Ægtefæller ikke af Samfundet kan fastholdes i deres Ægteskab mod begges Vilje baade saa dybt indlevet i de nordiske Folks Bevidsthed og saa vel begrundet i Hensyn til Ægteskabsinstitutionens ethiske Værdi, at der ikke mere vil kunne være Tale om at komme bort fra denne Skilsmissegrund. I de Lande, hvor den ikke er anerkendt formelt, vil den ogsaa forefindes maskeret under en ret genomsigtig Form, idet en eller anden af Loven anerkendt Skilsmissegrund, naar Parterne blot er enige derom, let vil kunne tillæmpes til Opnaaelse af det ønskede Resultat, saaledes som det har været Tilfældet i Tyskland og Sverige med desertion malitiosa. Tvivl volder det imidlertid, i hvor stort Omfang en saadan Overenskomst mellem Parterne skal være tilstrækkelig til at opnaa Skilsmisse, og navnlig hvorledes det skal sikres, at der foreligger en virkelig alvorlig og definitiv Beslutning hos Parterne om at ophæve deres Samliv, og ikke blot en maaske af et Øjebliks flygtige Lidenskab bestemt forbigaaende Trang til at komme ud af et bestaaende Ægteskab for at stifte et andet. Det er navnlig i Kraft af dette Hensyn, at det er af saa stor Betydning, at der fastsættes visse Tidsfrister, inden hvilke Skilsmisse paa Grundlag af Parternes Enighed ikke kan opnaas. Disse Tidsfrister skal ikke blot være en Prøve- og Overvejelsestid, men deres Ufravigelighed skal være egnet til at vække Eftertanke hos den Part, som netop i det foreliggende Øjeblik føler den brændende Trang til at begynde et nyt Forhold, og som — med det gode eller med det onde, oftest vel med begge Dele — har faaet sin Ægtefælle til at samtykke i Samlivets Ophævelse, naar han føler, at han

i hvert Fald i Ro maa vente Fristen ud, inden der kan blive Tale om at realisere Planerne om det nye Ægteskab. Adskillige vil da helt afstaa fra Forsøget paa at opnaa Skilsmisse, medens andre vel vil gøre det første Skridt, men medens Fristen løber opgive at gøre det næste og genoptage Samlivet med deres Ægtefælle. Kunde, der ogsaa ved Fristens Udløb holder fast ved Ønsket om Skilsmisse, bør kunne opnaa denne.

Er Ægteskabet barnløst, synes der da ikke mere at være nogen berettiget Grund til at opretholde Ægteskabet mod Parternes Ønske. Hvis der derimod er Børn, og Tredjemands, nemlig Børnenes Interesser, saaledes berøres af Skilsmissen, kunde der være Spørgsmaal om ikke at lade Forældrenes Overenskomst, selv ikke efter en vis maaske længere Ventefrist, danne tilstrækkeligt Grundlag for Skilsmisse. Hertil kan imidlertid siges, at selvom det i sig selv altid er en Ulykke for Børn ved en Skilsmisse at miste Samlivet med den ene af deres Forældre og maaske nogle af deres Søkende, er det ikke altid givet, at dette ikke er at foretrække for dem fremfor at leve i et Hjem, hvor Forældrene blot ønsker at komme fra hinanden, og hvor de maaske jævnlig vil være Vidne til Rivninger mellem Forældrene. Men dertil kommer, hvad der har betydelig større Vægt, at en fælles Overenskomst mellem Ægtefæller, saaledes som den norske Statistik tyder paa, meget ofte vil dække over eller være foranlediget ved en anden foreliggende Skilsmisse- (eller Separations-) Grund, som Ægtefællerne paa denne Maade undgaar at føre frem, ligesom Myndighederne fritages for den saa overordentlig vanskelige Opgave at skulle afgøre, om en Ægtefælle i Forhold til sin Ægtefælle er skyldig eller ikke skyldig. Det vilde derfor være betænkeligt at udelukke Ægtefæller med Børn fra Adgang til Skilsmisse ved Overenskomst, og en saadan Regel vilde sikkert af mange føles som et Tilbageskridt sammenlignet

med den nugældende Ret i de tre nordiske Lande. Reglen kendes saavidt vides, nu heller ikke i fremmed Ret, jfr. derimod den ved sin vidtgaaende Skilsmisseadgang karakteriserede preussiske Landsret, der kun ved barnløse Ægteskaber tillod Skilsmisse ved Overenskomst. Naturligvis kunde Forholdet ogsaa tænkes ordnet saaledes, at Retten til Skilsmisse ved Overenskomst ikke var ubetinget, naar der i Ægteskabet fandtes Børn under 18 Aar, idet det i saa Fald overlodes til Myndighedens Skøn, om Skilsmisse skulde gives; men herved mistede man netop en af de væsentligste Fordele ved Skilsmisserne efter Overenskomst: Fritagelsen for den konkrete Prøvelse. Mere heldigt og lettere gennemførligt vilde det være at forlænge Ventefristen i Tilfælde, hvor der var Børn; men selv herved har man med de ovennævnte Vanskeligheder for Øje næret overvejende Betænkelighed, hvor meget der end kan tale for en saadan Løsning. Netop, hvor der er Børn, har man ment, at Savnet af disse eller Følelsen af den Uret, man gør dem ved at skille dem fra hinanden, allerede under den kortere Ventefrist vil kunne gøre sig saa stærkt gældende, at Parterne bringes til alvorlig at overveje deres Beslutning og maaske afstaa fra deres Forsæt.

Hvad dernæst Ordningen af Ventefristen angaar, er det jo ikke i og for sig nødvendigt at give denne Form af en Separationstid. Den i Code civil oprindelig hjemlede, endnu i Belgien gældende Adgang til Skilsmisse ved Overenskomst efter en vis Fristes Forløb var ordnet saaledes, at Parterne i Løbet af 1 Aar 4 Gange med bestemte Mellemrum for vedkommende Myndighed højtidelig skulde tilkendegive deres Hensigt, og Skilsmissen meddeltes da ved Aarets Udløb. For at Ventetiden kan faa den tilsigtede Virkning, er det imidlertid sikkert mest formaalstjenligt, at Ægtefællerne, medens den løber, lever adskilte. Allerede for at have et klart og paalide-

ligt Udtryk for deres Beslutning er det da rimeligt at forlange, at de skal have begæret lovformelig Separation, og Hovedgrundlaget for Fristen bør derfor være en saadan Separation. Ogsaa uden Separation kan dog Adskillelsesviljen have givet sig tilkende gennem en længere Tids Adskillelse, men det er da naturligt at sætte en længere Frist for denne, hvor Forholdene ved dens Begyndelse ligger mindre klare, end hvor Adskillelsen begynder med den egentlige Separation, jfr. § 57.

Hvor lange Fristerne skal være, er naturligvis en Skønssag, men de for Tiden i Danmark gældende Frister af 3 Aar ved Separation og henimod 6 Aar ved faktisk Adskillelse føles i Almindelighed som for lange, hvorfor der i de sidste Aar har været en Tendens til, naar særlige Grunde kunde tale derfor, at forkorte Separationstiden ved kongelig Resolution i Reglen til 2 Aar, men undertiden ogsaa til mindre. I den nye norske Lov af 1909 er Fristerne ved Separation satte til 1 Aar, naar begge Parterne begærer Skilsmisse, og ellers 2 Aar, og ved faktisk Adskillelse til 3 Aar. I Sverige er Separationstiden kun 1 Aar. Da nu Fristerne i de Tilfælde, hvor det ender med Ægteskabets Opløsning, kan betyde en meget væsentlig Gêne for Borgerne, bør de ikke udstrækkes længere end deres ovenfor angivne Formaål kræver det. Man er da enedes om at sætte dem til 1 Aar efter Separation, naar begge Ægtefæller er enige om at ønske Skilsmisse, 2 Aar naar Enighed ikke foreligger, og 3 Aar efter faktisk Adskillelse uden Separation, altsaa i Hovedsagen som den gældende norske Lov, der i denne Henseende ligger imellem Sveriges og Danmarks Regler. Yderligere Nedsættelse af Fristerne vilde være betænkelig, saa meget mere som der nu foreslaas givet Parterne et egentligt Retskrav paa Skilsmisse.

I Norge har man været tilbøjelig til at forlange, at begge Ægtefæller udtrykkelig skal begære Separation, for at denne skal kunne meddeles

paa Grundlag af deres Enighed. Da dette imidlertid i mange Tilfælde vilde blive en ren Formalitet, i andre kunne medføre betydelige praktiske Vanskeligheder, navnlig Forhaling, hvis f. Eks. den ene Part bor i Udlandet, synes der ikke at være Grund til at forlange mere, end at Parterne skal være enige. For at Parterne imidlertid med Rette skal kunne siges at være enige om Separationen, maa Enigheden udstrække sig til Separationsvilkaarene med Hensyn til Børnenes Fordeling og Parternes gensidige Krav paa Underhold for dem selv og Børnene, og for at forebygge Misforstaaelser med Hensyn til, om Enigheden naar saa vidt, er der i den danske Lovtekst optaget en udtrykkelig Bemærkning herom. Dette udelukker ikke Parterne fra, naar de kan enes derom, at henskyde disse Spørgsmaal til Øvrighedens Afgørelse, men kan de ikke enes om noget saadant, kan Øvrigheden ikke paa egen Haand træffe Bestemmelse derom, men maa afslaa Separationen. Tillige synes det at maatte kræves, at Enigheden mellem Parterne varer ved lige til Bevillingens Meddelelse, saa at enhver af dem indtil dette Øjeblik vil være i Stand til at træde tilbage. For yderligere at drage Omsorg for, at Parterne tager alle Forhold i Betragtning, og at det saa vidt muligt gøres dem klart, hvad det er, de gaar ind til, er det endvidere foreslaaet, at der skal foretages en gejstlig Mægling med dem, naar blot en af dem ønsker det, og desuden en Forhandling med en verdslig Myndighed, hvorved der gives dem Lejlighed til at træffe en passende Ordning af deres økonomiske og andre Forhold, idet der gives dem Vejledning i, hvad de i saa Henseende har Krav paa, jfr. herom Kapitel VII § 77. Det samme maa gentages forud for Meddelelse af Bevilling efter § 56.

Separationen gives i disse Tilfælde efter det norske og danske Forslag ved Bevilling, efter det svenske ved Dom. Bevillingen vil ligesom hidtil i disse Tilfælde være at udfærdige af Overøvrigheden; i

saa Henseende er det fundet rettest at overlade Regeringen at give de nærmere Bestemmelser om, hvilket Steds Overøvrighed der skal træffe denne saavel som de andre i Loven omhandlede Afgørelser.

ad § 55.

I nærværende Paragraf omhandles de Tilfælde, hvor Separation skal kunne gives, uden at der er Enighed mellem Parterne. Da der altsaa her er Tale om Afgørelsen af en egentlig Retstvist, tilmed en vigtig og indgribende Afgørelse, er denne i det danske Forslag ligesom i det svenske henlagt til Domstolene, medens det norske Forslag er blevet staaende ved Bevillingsmyndigheden ligesom Loven af 1909. Med Hensyn til den meddelte Separations Betydning for en senere Skilsmisse gælder ganske det samme som om Separation efter § 1.

Der kunde da spørges, om der ikke i disse Tilfælde, hvor det altsaa mod en Parts Ønske af det offentlige bestemmes, at den skal miste Retten til et fortsat ægteskabeligt Samliv, vilde være naturligere øjeblikkelig at give Skilsmisse fremfor den kun delvise Opløsning, Separation. Hertil maa nu siges, at medens det ofte i de her omhandlede Tilfælde kan være af stor Vigtighed for den ene Part hurtig at faa truffet en Ordning, hvorved Samlivspligten ophæves, vilde det hyppig være for stærkt et Middel at give øjeblikkelig Skilsmisse. En saa let Skilsmisseadgang vilde nemlig kunne føre til Misbrug ved Omgaaelser af Loven gennem foregivne Tilfælde af den her omhandlede Art, hvilke det ikke vilde være vanskeligt at give en troværdig Karakter, medens paa den anden Side ingen af Parterne vilde løbe nogen større Risiko derved. Desuden sker det ogsaa i disse Tilfælde ofte, at Ægtefællerne efter nogen Tids Separation flytter sammen igen. Endelig vil netop særlig hyppig i disse Tilfælde den begærende Parts Ønsker være fuldtud tilfredsstillede gennem en Separation, og det vilde da være urimeligt at forlange, at den skulde foretage det videregaaende Skridt

at tage Skilsmisse, selvom dette bedst maatte stemme med den andens Ønsker. At denne maa vente samme Tid for at kunne opnaa endelig Skilsmisse som ved Separation efter Overenskomst, vil kun findes naturligt, hvorimod man ikke har villet optage den andet Steds kendte Regel, at kun den, paa hvis Begæring der er meddelt Separation, bagefter vil kunne forlange Skilsmisse paa Grundlag af denne, hvilket heller ikke gælder efter vor nuværende Ret. Derimod antages det i vor nugældende Ret, at naar Skilsmisse meddeles efter 3 Aars Separation paa den ene Ægtefælles Begæring, kan den som Regel ikke gives paa ugunstigere Vilkaar for den anden Ægtefælle med Hensyn til Forældremagt over Børnene og Underholdsbidrag, end Separationsbevillingen indeholder, medmindre da den anden Ægtefælle samtykker deri. Denne Begrænsning har man ikke villet fastholde som absolut Regel — under særlige Omstændigheder anser man sig ogsaa efter nugældende Ret for berettiget til at fravige den — idet det formentlig vil være heldigst, at Bestemmelse herom kan tages ved selve Skilsmissen af den Myndighed, hvem disse Afgørelser ellers er overladt. Denne vil dog naturligvis, naar der ikke foreligger særlig Grund til andet, blive staaende ved Separationsvilkaarene, ligesom det ved Forhandlinger om Vilkaarene for Separationen altid af Overøvrigheden bør søges gjort Parterne klart, at de fastsatte Vilkaar i og for sig kun gælder for Separationen, saaledes at der gives dem Lejlighed til ogsaa at træffe Bestemmelse for Tiden efter Skilsmissen.

Med Hensyn til den nærmere Bestemmelse af, i hvilke Tilfælde Ret til at forlange Separation skal indrømmes, er de i § 55 første Stykke givne Regler væsentlig stemmende med dem, der nu følges ved Meddelelse af Separationsbevilling gennem Justitsministeriet. Først nævnes Forsømmelse af Underholdspligt. Da Forsørgelsespligten paahviler Manden, rammer denne Separationsgrund egentlig kun ham. For-

sømmelsen skal være grov, idet en kortere Tids Undladelse af at yde noget Bidrag til Familiens Underhold ikke bør være tilstrækkelig. Derimod kræves det ikke, at den skal være fuldstændig, naar det Bidrag, han yder, selv naar Hensyn tages til, hvad Hustruen med Rimelighed kan antages at kunne yde, er ganske utilstrækkeligt til Familiens Underhold. Hvis paa den anden Side hans Undladelse af at underholde Familien skyldes ham ganske utilregnelige Omstændigheder, saasom uforstyldt Arbejdsløshed eller Sygdom, kan den ikke karakteriseres som grov Forsømmelse; ikke heller kan den betegnes saaledes, hvis Hustruen f. Eks. gennem Formue har tilstrækkelig stor Indtægt til at forsørge hele Familien. Naar den objektive Undladelse foreligger, maa det dog antages, at Bevisbyrden for, at der ikke foreligger nogen grov Forsømmelse, nærmest paahviler Manden. Skyldes Forsømmelsen trykkende ældre Gældsforpligtelser, f. Eks. hidrørende fra Alimentationsforpligtelser overfor uægte Børn, vil den efter Omstændighederne nok kunne karakteriseres som grov, naar han ikke inden Ægteskabet har gjort Hustruen bekendt med disse Forhold. Foruden Underholdspligten begrunder Ægteskabet en Række andre Pligter saavel mellem Ægtefællerne som overfor Børnene, og en grov Forsømmelse af disse bør ogsaa være Separationsgrundlag. Af saadanne Pligter kan nævnes et vist Maal af Hensyntagen, saa at f. Eks. en stadig Udkælden og Anvendelse af grove Ord fra den ene Ægtefælles Side mod den anden efter Omstændighederne vil kunne være en Separationsgrund. Men navnlig vil det være en grov Forsømmelse af en i Ægteskabet begrundet Pligt at berøve Ægtefællen dens naturlige Stilling i Hjemmet, f. Eks. hvis Manden benytter sin Overvægt i Forældremyndigheden til at unddrage Hustruen den hende tilkommende Indflydelse paa Børnenes Opdragelse, eller hvis han vil sætte hende under Tyendet, eller hvis den ene Ægtefælle paatvinger den

anden fremmede, den ubehagelige Personers Nærværelse. Som en Pligtforsømmelse, der efter Omstændighederne vil kunne være Separationsgrund, maa ogsaa nævnes, at den ene Ægtefælle uden tilstrækkelig Grund unddrager sig fra kønslig Omgang med den anden. For Hustruens Vedkommende maa særlig anføres, at hun forsømmer Husførelsen og Husets Orden og Renlighed eller Plejen og Opdragelsen af Børnene i de Tilfælde, hvor Ægtefællernes Stilling og Vilkaar henviser hende til Varetagelsen af disse Opgaver. Naar der her og i § 63 tales om »Børnene«, maa herved i første Linie forstaas Ægtefællernes fælles Børn samt Sagsøgerens Særbørn.

Som Separationsgrund nævnes endes Misbrug af Beruselsesmidler. Om det er Manden eller Hustruen, der er forfalden, er naturligvis ligegyldigt, saavel som om det er almindelig Drukkenskab eller Nydelse af andre narkotiske Stoffer f. Eks. Morfin, hvorom der er Tale. Det har været overvejet, om ikke Misbrug af Beruselsesmidler, der erfaringsmæssig er den hyppigste Aarsag til ulykkelige Ægteskaber og Separation, er en saa alvorlig Anstødssten for det ægteskabelige Samliv, at det burde give Anledning til øjeblikkelig Skilsmisse. Da der imidlertid netop ved Drukkenskab er noget Haab om, at Forholdet kan genoprettes ved, at den forfaldne benytter Separationstiden til at aflægge sin Last — særlig ved Indlægnings paa en Afvænningsanstalt søger sig helbredet for denne — har man i det danske Udkast ment at burde blive staaende ved Separationsadgangen, saa meget mere som Kuren i en saadan Afvænningsanstalt normalt varer $1\frac{1}{2}$ Aar, saa at en Separationstid af 2 Aar altsaa giver Plads for en Genoptagelse af Samlivet. Statistiken fra en enkelt saadan Anstalt giver ganske godt Haab i saa Henseende, idet den viser ca. 40 pCt. Helbredelser. Det svenske Forslag har dog i § 12 for visse Tilfælde hjemlet Adgang til umiddelbar Skilsmisse i Tilfælde af Drukkenskab.

Endelig nævner § 55, 1. Stk., at en Ægtefælle fører et lastefuldt Liv. I visse Tilfælde vil dette kunne give Adgang til Skilsmisse efter § 61 (Hor), § 62 (venerisk Sygdom), § 63 (Mishandling), eller § 64 (Straffedom paa 3 Aar); men hvor Forholdet ikke falder ind under disse Paragrafer, og dog maa karakteriseres som lastefuldt, f. Eks. hvor Ægtefællen stadig begaar Smaaforbrydelser, viser kønslig Perversitet eller lignende, bør der være Adgang til Separation.

I vor nuværende Praksis fastholdes det desuden, at den, der efter gældende Regler har Krav paa Skilsmisse, vil kunne indskrænke sig til at forlange Separation. Da den anden Part imidlertid maa siges at have Krav paa, naar et saadant Forhold skal paaberaabes, at der ogsaa drages den fulde Konsekvens af det, og at han ikke i Strid med sine Interesser skal holdes hen i en Mellemtilstand, har man fundet det rettest ikke at anerkende nogen Ret til Separation i disse Tilfælde. Det vil jo nemlig, hvis begge foretrækker Separation fremfor Skilsmisse, staa dem aabent at søge Separation efter Overenskomst. Denne Udvej har de ganske vist i et enkelt Skilsmissetilfælde ikke, nemlig hvor Skilsmissegrunden er Sindssygdom, da den syge ikke kan afslutte en Overenskomst om Separation. Alligevel har man ikke ment for dette særlige Tilfælde at burde opretholde Adgangen til at indskrænke Skilsmissepaastanden til kun at gælde Separation. Ogsaa den syges Interesser kan jo bestemt tilsige Skilsmisse, og det er vanskeligt at trække en Grænse, hvorefter der undertiden tillige kunde kræves Separation, undertiden alene Skilsmisse.

Fælles for alle de i § 55 1 Stk. nævnte Separationsgrunde er det, at de kun berettiger til Separation, naar »det derfor ikke billigvis kan fordres, at Sagsøgeren skal fortsætte Samlivet«. Heraf følger, at navnlig hvor Sagsøgerens Færd danner tilstrækkelig Undskyldning for Forholdet, eller naar han selv har medvirket til det

eller har gjort sig skyldig i noget lignende, kan Domstolene nægte ham Separation efter § 55, 1. Stk., og om Separation da kan gives vil afhænge af § 55, 2. Stk.

Reglen her er nærmest udformet efter Forbillede af Schw. L. § 142, der i Oversættelse lyder: »Er der indtraadt en saa dyb Forstyrrelse af det ægteskabelige Forhold, at en Fortsættelse af det ægteskabelige Samliv ikke tør forlanges af Ægtefællerne, kan enhver af dem paastaa Skilsmisse.*) Maa Skylden for den dybe Forstyrrelse overvejende tilskrives den ene Ægtefælle, kan alene den anden paastaa Skilsmisse.«**)

Meningen med den her foreslaaede Bestemmelse er, at et Ægteskab ikke bør forlanges opretholdt, naar Forholdet mellem Ægtefællerne er blevet saa slet, at en Fortsættelse af Samlivet kun er egnet til at volde baade Ægtefællerne selv og, hvis der er Børn, disse Lidelse og Skade, selv om der ikke kan paavises egentlig positive Forseelser fra nogen af Siderne, eller der er lige stor Skyld paa begge Sider. I saadanne Tilfælde giver man efter den gældende Ret undertiden Separation ved kongelig Resolution; men der udvises meget stor Varsomhed, og findes der ikke overvejende Skyld hos den Part, der modsætter sig Separationen, vil denne som Hovedregel blive nægtet. Man har imidlertid ment, at der ikke for nogen vil opnaas noget berettiget Formaal ved at opretholde saadanne Ægteskaber, hvor ethvert Baand mellem Ægtefællerne undtagen Lovens allerede er bristet, og man har derfor i disse Tilfælde villet udvide Adgangen til Separation. Derimod bør der ikke i saa

*) Jfr. de noget beslægtede Udtryk i B. G. B. § 1568.

**) Ist eine so tiefe Zerrüttung des ehelichen Verhältnisses eingetreten, dass den Ehegatten die Fortsetzung der ehelichen Gemeinschaft nicht zugemutet werden darf, so kann jeder Ehegatte auf Scheidung klagen.

Ist die tiefe Zerrüttung vorwiegend der Schuld des einen zuzuschreiben, so kann nur der andere Ehegatte auf Scheidung klagen.

Fald gives umiddelbar Skilsmisse, da det gennemgaaende er heldigst ogsaa for Ægtefællerne selv, at de underlægges den Afventningens og Overvejelsens Frist, som Separationstiden giver, jfr. ogsaa det ovenfor mod umiddelbar Skilsmisse i deslige Forhold anførte. For at undgaa Misbrug maa Reglen derhos begrænses paa samme Maade som Schw. L. § 142 saaledes, at den, der overvejende har Skyld i Forholdets Ødelæggelse, ikke selv skal kunne paastaa Separation, da han i modsat Fald ved sine egne Fejls Hjælp kunde gennemtvinge en Separation, som den anden, selvom denne ifølge § 55, 1. Stk. kunde forlange Separation, dog ikke vilde kræve. Men i Hovedsagen bliver Spørgsmaalet overladt til Dommerens Skøn.

En Vanskelighed vil det frembyde, at Separation efter Overenskomst er henlagt til Overøvrighedens Afgørelse, medens Separation mod den ene Parts Protest gives ved Dom, nemlig den, at der under Sagens Gang opstaar enten Uenighed eller Enighed mellem Parterne, hvorved den kommer til at henhøre under en anden Myndighed, hvilket vil forvolde noget Besvær og Forsinkelse. Det vilde desuden kunne befrygtes, at en halstarrig og forslagen Ægtefælle for Retten gik ind paa den anden Ægtefælles Forlangender, men saa snart han kom for Overøvrigheden atter fragik sit Ord, hvorved Sagen maatte tilbagevises til Retten. Nu er det imidlertid klart, at Retten, hvis Parterne under Sagens Gang kommer til Enighed, som Regel bør henskyde den endelige Udfærdigelse af Separationen til Administrationen, allerede fordi derved senere Chikane eller Forhaling gennem Appel udelukkes; men skulde Sagen derefter paany maatte tilbagevises til Retten, bør denne træffe Afgørelsen, da der ingen Tvivl er om, at den er kompetent dertil i den for den en Gang lovlig indbragte Sag, saa at større Misbrug af denne Art ikke kan finde Sted. Sagsøgeren vil ogsaa være berettiget til i saadanne Tilfælde at forlange Rettens Dom i Sagen,

idet denne Dom, saafremt der ved Sagens Optagelse er opnaaet Enighed mellem Parterne, naturligvis vil være at fælde i Overensstemmelse med, hvad Parterne saaledes har bestemt, paa samme Maade som Overøvrighedens Afgørelse. Da Virkningerne af Separation er de samme, hvad enten den er givet i Henhold til § 54 eller § 55, ved Bevilling eller ved Dom, er der ingen Betænkelighed ved en saadan Ordning.

ad § 56.

I nærværende Paragraf er samlet Reglerne om Betingelserne for Meddelelse af Skilsmisse efter forudgaaende Separation. Som ovenfor berørt er Fristerne nedsatte til 1 Aar, naar Ægtefællerne er enige om at begære Skilsmisse og om Vilkaarene for denne, uden Hensyn til hvad der har dannet Grundlaget for Separationen, og 2 Aar, naar saadan Enighed ikke foreligger. Det norske Udkast fastsætter de samme Frister, medens det svenske i alle Tilfælde kun kræver 1 Aars Ventetid. Det er en Selvfølge, at Samlivet mellem Parterne ikke i den Tid maa have været genoptaget. Med Hensyn til, hvad der skal forstaaes ved Genoptagelse af Samlivet, antager nugældende Praksis, at selv et enkelt Samleje afbryder Separationen. Det overlades nu til Fortolkningen, jfr. nedenfor om § 76, at fastslaa, hvorvidt i det enkelte Tilfælde Samlivet kan siges at være »genoptaget«. Hvis Ægtefællerne imidlertid, uagtet en Genoptagelse skønnes at være sket, alligevel vedbliver at leve faktisk adskilte, vil Genoptagelsen paa Grund af Reglen i § 57 ikke faa saa indgribende Betydning, da den der givne Regel sikrer dem Skilsmisse efter en Adskillelse i 3 Aar.

Da Betingelserne for selve Opnaaelsen af Skilsmisse efter § 56 er ganske klare og rent formelle, saa at de ikke kan give Anledning til nogen Tvist, har der ikke været nogen Grund til at henlægge denne Afgørelse, der nærmest maa sidestilles med en simpel Registrering, til Domstolene, men man har kunnet blive staaende ved

den nuværende administrative Afgørelsesmaade. Efter nugældende Ret meddeles Bevillingen i disse Tilfælde formelt af Kongen, men den udfærdiges af Justitsministeriet ad mandatum, og naar Parterne er enige, udleveres den endog af Overøvrighederne. Nogen egentlig Forandring heri har man ikke ment at burde gøre. Da Forslaget imidlertid hjemler Parterne en ligefrem Ret til at forlange Skilsmisse meddelt, medens dens Meddelelse nu — formelt — er en Naadessag, vilde det ikke være helt passende at henlægge Beføjelsen til Kongen, da det ikke vilde stemme med Kongemagtens Stilling at paalægge Kongen en Pligt til at meddele en Bevilling. Man har derfor valgt at henlægge Myndigheden til Justitsministeriet med Ret for dette til at delegere den videre nedad, saaledes at den forudsættes overladt til Overøvrigheden i lignende Omfang som efter nugældende Ret.

Medens der nu følges den Praksis, at Skilsmissen kun meddeles paa Separationsvilkaarene, medmindre Parterne enes om andre Vilkaar, saaledes at Bevilling i Reglen vil blive nægtet den Part, der begærer den paa andre (gunstigere) Vilkaar, vil Bevilling nu efter 2 Aars Forløb ikke kunne nægtes af den Grund, men Spørgsmaalet om Vilkaarene maa optages til ny selvstændig Afgørelse. Imidlertid er der heller ikke paa dette Punkt tænkt at skulle ske nogen væsentlig Forandring i den gældende Ret; men det vil dog være praktisk, at der tillægges Ministeriet Myndighed til at træffe Afgørelse i dette Vilkaarspørgsmaal, jfr. §§ 69—75. Hvor der foreligger ligefremme Aftaler for Skilsmissen, vil disse naturligvis normalt være bindende for Parterne, og dem vil Ministeriet ikke kunne forandre, uden at Parterne er enige derom. Foreligger der ingen saadanne Aftaler, bør der alligevel, bortset fra Bestemmelsen om Ægtefællernes gensidige Underholdspligt, jfr. § 69, vises Varsomhed med at fravige de for Separationen fastsatte Vilkaar. Hvis

en ensidig Begæring om Skilsmisse maa anses for knyttet til andre Vilkaar, bør Skilsmissen naturligvis ikke gives paa Separationsvilkaarene, naar dette maa antages at stride mod Andragerens Ønske, idet han da vil foretrække vedblivende at nøjes med Separation. Men maa han antages at ønske Skilsmisse for enhver Pris, eller begæres Skilsmisse ogsaa af den anden Part, er det, at der nu, jfr. §§ 68—72, tillægges Ministeriet Myndighed til at træffe en selvstændig Afgørelse med Hensyn til Vilkaarene.

Endelig bemærkes, at hvis Begæring om Skilsmisse er fremsat af begge Ægtefæller i Forening efter et Aars Forløb, vil — ligesom ved Separation efter fælles Begæring — enhver af Parterne lige indtil Bevillingens Udfærdigelse kunne tage sin Begæring tilbage med den Virkning, at Bevilling ikke kan udfærdiges før efter 2 Aars Forløb, medmindre Parterne paany bliver enige. Iøvrigt henvises til det ovenfor under §§ 54 og 55 bemærkede.

ad § 57.

I nøje Tilslutning til Reglen i § 56 om Adgang til Skilsmisse efter en vis Tids Separation opstiller § 57 Reglen om Skilsmisse efter en vis — længere — Tids faktisk Adskillelse. Nærværende Regel er en naturlig Følge saavel af det ovenfor udviklede Princip, at Ægtefæller, der ikke vil leve sammen, og som tydelig har udtrykt denne deres Vilje ved i længere Tid heller ikke at leve sammen, bør kunne forlange deres Ægteskab opløst, samt af Tanken med § 55, hvorefter et Ægteskab skal kunne faas opløst, naar det virkelig er haabløst ødelagt. Det maa da følgelig ogsaa kræves, at der foreligger en virkelig Afbryden af det ægteskabelige Samliv, ikke blot en tilfældig Fraværelse af den ene eller den anden af Ægtefællerne, uden at denne dermed har haft til Hensigt at bringe Samlivet til Ophør, og uden at dette senere er blevet Tilfældet ved Undladelsen af at genoptage det. Dette udtrykkes ved,

at en »Ophævelse af Ægtefællernes Samliv« skal have fundet Sted. Hvis den ene Ægtefælle derfor blot er fraværende paa Grund af sit Arbejde eller Forretninger, foreligger der ikke derved nogen Ophævelse af Samlivet, men naturligvis *kan* tillige en saadan Ophævelse have fundet Sted, naar det er den enes eller den andens Mening at ville ophæve Samlivet. Ikke heller er Fraværelse paa Grund af Sygdom, f. Eks. Sindssygdom, eller paa Grund af Udstaaelse af Straf i sig selv en Ophævelse af Samlivet; men den raske eller frie Ægtefælle kan paa sin Side ved sine Handlinger tilkendegive, at den vil have Samlivet ophævet, og Tilfældet vil da falde ind under nærværende Bestemmelse.

Reglen vil saaledes komme til at omspænde en Række af højst forskellige Tilfælde lige fra den faste og klare Overenskomst mellem 2 Ægtefæller om ikke mere at ville samleve til den ene Ægtefælles vilkaarlige Unddragen sig fra Samlivet mod den andens Protest. Og imellem disse Tilfælde vil der ligge en Række Mellemtilfælde, hvor Ægtefællerne til at begynde med maaske rent tilfældig er komne til at bo hver for sig og saa siden efterhaanden har levet sig fra hinanden, eller hvor de maaske er blevet enige om en Adskillelse for en kortere Tid, og denne saa er bleven permanent, eller endelig hvor den ene er rejst bort i lovligt Ærinde, og den anden nu ikke mere vil modtage ham. Men da Fristen saaledes er meget usikrere i sit Begyndelsespunkt, vil man allerede af den Grund ikke kunne nøjes med saa korte Frister som efter Separation. Hertil kommer saa yderligere, at der her mangler det Retsgrundlag for Ophævelsen som ved Separation gør Adskillelsen lovmæssig, og Fristen faar altsaa derved en ny særegen Betydning, idet dens Langvarighed paa en Maade maa opfattes som dannende et Slags legalt Bevis for, at den Ødelæggelse af Forholdet mellem Ægtefællerne paa Grund af dyb Uoverensstemmelse mellem dem, som efter § 55 giver Ret til Separation med paaføl-

gende Skilsmisse, her foreligger uden at nogen nærmere Undersøgelse af Sammenhængen behøver at finde Sted.

Imidlertid vilde det have overvejende Betænkkelighed at optage en saadan Regel i dens fulde Udstrækning. Det vil straks være paafaldende, hvor meget den slapper Betingelserne for Skilsmisse sammenlignet med nugældende dansk Ret, der kræver henimod 6 Aars Adskillelse og saa endda fordrer Enighed mellem Parterne baade om Skilsmisse og Vilkaar. Og den norske Skilsmisselovs § 8, der ganske almindelig siger, at der efter en Ægtefælles Begæring *kan* gives Skilsmisse efter 3 Aars Adskillelse, fortolkes i — administrativ — Praksis saaledes, at den ikke giver den »skyldige« Part Ret til Skilsmisse mod den andens Protest. Paa dette Punkt er det, at det betænkelige ved en Regel som den antydede ligger: den vilde faktisk tage sig ud som en fundamental Ændring i den legalt-sociale Opfattelse af Ægteskabets Karakter, idet den vilde kunne siges at gøre Ægteskabet fra en i Princippet livsvarig, uopløselig Forbindelse til en Kontrakt, der til enhver Tid ensidig kunde opsiges omend maaske med et ret langt Varsel. Og selvom en saadan Regel i sig selv ikke vilde have saa særlig stor Betydning, vilde den let faa det ved at undergrave Ægteskabsinstitutionens Autoritet. Paa den anden Side frembyder Reglen store praktiske Fordele ved at fritage for konkret Undersøgelse af Forhold, hvis rette Bedømmelse altid er saa uhyre vanskelig, fordi de er af saa intim, saa individuel og saa personlig Karakter, og den vilde desuden sikkert i de allerfleste Tilfælde være materielt retfærdig. Det har derfor været Genstand for megen Overvejelse og Forhandling saavel i den samlede Kommission som i hver af dens Afdelinger, hvorledes der kunde findes en Løsning, der undgik de ovenfor antydede Mangler og samtidig beholdt de berørte Fordele. Den danske Kommission havde saaledes oprindelig fremsat følgende 2 Forslag til en Løsning:

(Alternativ I.)

»Et Ægteskab bliver efter Paastand af en af Ægtefællerne at opløse, naar Samlivet har været hævet i de sidste 3 Aar:

- a) hvis Sagsøgte samtykker i Skilsmis-
sen og i en med §§ 14 og 15*) stem-
mende Ordning af de her omhandlede
Forhold;
- b) hvis Sagsøgte overvejende bærer
Skylden for de Forhold, der har frem-
kaldt Samlivets Ophævelse;
- c) hvis det under særlige Forhold skøn-
nes, at Sagsøgte ved Krav paa Ægte-
skabets Opretholdelse gør sig skyldig
i Misbrug af sin Retsstilling, dog at
der efter Sagsøgtes Paastand vil være
at fastsætte saadanne Skilsmissevil-
kaar, at Sagsøgte med Hensyn til
Underhold og Forhold til Børnene saa
vidt muligt stilles lige saa gunstig
som før Skilsmissen.

(Alternativ II.)

Et Ægteskab bliver efter Paastand af en af Ægtefællerne at opløse, naar Samlivet har været hævet de sidste 3 Aar enten uden Separationsbevilling eller i Henhold til Separationsbevilling efter § 2, 2. Stk.**)

For saa vidt den anden Ægtefælle ikke samtykker i Skilsmissen, vil der i Skilsmissevilkaarene være at drage Omsorg for, at den paagældende Ægtefælle med Hensyn til Underhold og Forhold til Børnene saa vidt muligt stilles lige saa gunstig som før Skilsmissen; dog fastsættes Vilkaarene efter de almindelige Regler i §§ 14 og 15, naar vedkommende Ægtefælles Krav paa Ægteskabets Opretholdelse maa anses som et Misbrug af dens Retsstilling.«

Til Støtte for det første af disse Forslag kunde foruden de allerede nævnte Betæneligheder ved en for ubetinget Adgang til Skilsmisse alene paa Grundlag af en faktisk Adskillelse anføres, at Loven bør holde de forskellige Arter af saadan Ad-

*) Vilkaarsparagrafferne.

**) Nærværende Forslags § 55, 2. Stk.

skillelse skarpt ude fra hinanden. Der er først de klare Tilfælde, hvor Parterne er enige baade om Skilsmisse og Vilkaar. Her er der ingen Betænkelighed. Dernæst kommer saadanne Tilfælde, hvor Ophævelsen væsentlig skyldes den ene Part, uden at denne dog vil kunne betegnes som »desertor«, og den anden Part nu søger Skilsmisse. Ogsaa her tør man give en almindelig Adgang til Skilsmisse, omend det nødvendigvis er en konkret Prøvelse. Tilbage bliver de Tilfælde, hvor der enten intet kan oplyses udover Adskillelsen, men Parterne ikke nu kan enes om Skilsmissen, samt de, hvor det er den mest skyldige, der nu forlanger Skilsmisse, og endelig de Tilfælde, hvor Adskillelsen slet ikke er Udtryk for nogen Samlivsophævelse (rejsende Sømænd, Tugthusfanger, Sindssyge o. lign.). De sidstnævnte Tilfælde er det klart, at man maa holde udenfor Reglen, men ogsaa i de to andre Grupper Tilfælde er det rimeligt at forlange noget mere end den blotte Adskillelse. For det første kunde det ligge nær, at Sagsøgte her skulde kunne protestere mod at se sit Ægteskab opløst, saa at denne Protest ikke kunde tilsidesættes, medmindre det kunde ses, at den ikke skyldtes et begrundet Forsvar af berettigede Interesser, men alene var Udslag af Had og Hævn mod den anden Ægtefælle, som Sagsøgte f. Eks. vilde hindre i at indgaa nyt Ægteskab, skønt han ikke selv ønskede at genoptage Samlivet i det gamle. Og dernæst kunde meget tale for, at selv naar Sagsøgte maatte se sin Protest underkendt, skulde han ikke derved mere end højst nødvendigt berøves de Fordele, som Ægteskabet bød ham baade med Hensyn til Samliv med Børnene og i økonomisk Henseende, saa at Bestræbelsen derfor maatte gaa ud paa saa lidt som muligt at gribe ind i hans Ret i disse Henseender. Disse Betragtninger laa bag ved Alternativ I. Alternativ II derimod hvilede paa den Grundbetragtning, at naar et ægteskabeligt Samliv havde været ophævet tilstrækkelig lang Tid — Treaarsfristen er

naturligvis altid vilkaarlig — var det der- ved dokumenteret, at Parterne ikke mere kunde holdes fast i Ægteskabet, og enhver af dem skulde da kunne forlange Skilsmisse; man behøvede da ikke at indlade sig paa den pinlige konkrete Prøvelse af de foreliggende Omstændigheder, medens man samtidig i ret vidt Omfang kunde beskytte den protesterendes Interesser.

De krydsende Hensyn, der omtales i alt det ovenfor bemærkede, mener man imidlertid at kunne faa tilstrækkelig iagttagne ved den nu foreslaaede Regel, der indtager et Mellemstandpunkt. Som det ses, er det Hovedsagen at undgaa, at Ægteskabet kan gøres til Genstand for vilkaarlig ensidig Ophævelse. Dette er opnaaet ved Slutningsbestemmelsen om, at naar Sagsøgeren væsentlig bærer Skylden for Samlivets Ophævelse, kan Skilsmisse ikke gives mod Sagsøgtes Protest, medmindre særlig vægtige Grunde taler derfor. Da der herefter ikke er nogen Fare for, at Paragrafen kan anvendes paa den ovennævnte Maade, vil Skilsmissen i det overvejende Antal Tilfælde stemme med begge Parters Interesse, og med Hensyn til Skilsmissevilkaarene vil det da være rimeligt at henholde sig til de almindelige i Loven givne Regler, der tilstræber at skabe de bedst mulige Resultater i saa Henseende. Ligeledes vil man da yde den mulig forurettede tilstrækkelig Beskyttelse ved at give ham Ret til at protestere, og samtidig faar denne Protest-Ret sin nødvendige Begrænsning ved Tilføjelsen om, at Skilsmisse dog skal kunne gives, hvis der er særlig vægtige Grunde dertil. Dermed er det opnaaet, at hvis Protesten fremtræder som et Misbrug af Sagsøgtes Ret, idet den ikke dikteres af Ønsket om at forny Samlivet eller en virkelig berettiget Interesse i at bevare Ægteskabet, men alene af Chikane, f. Eks. for at hindre et paatænkt nyt Ægteskab, vil der ikke blive taget Hensyn til den. Heller ikke er der Grund til at nære nogen synderlig Frygt for, at Protestretten skal gøres illusorisk, ved at Sagsøgte dømmes

som udebleven, idet Oplysnings- og Indstævningsreglerne i Skilsmisssager gøres saa omhyggelige som muligt. Fristen er i alle Tilfælde sat til 3 Aar.

I det norske Forslag har man for disse Tilfælde bibeholdt den administrative Afgørelsesmaade, med Administrationens friere Skøn over Omstændighederne.

ad § 58.

§ 58 indeholder Reglen om Rømning (Bortrejse uden lovlig Grund, desertio malitiosa). Med Hensyn til hvad der skal forstaas herved, henholder man sig til den gældende Ret. Bortrejsen maa være sket mod den anden Ægtefælles Vilje, saa hvis denne har givet sit Samtykke, kan Reglen ikke anvendes; men naturligvis maa det være et virkeligt, alvorlig ment Samtykke, og en i Øjeblikkets Ophidselse udtalt tilsyneladende Billigelse kan ikke paabe-
raabes som udelukkende Rømning. Men selvom Samtykke ikke foreligger, bliver Bortrejsen ikke Rømning, naar den er tilstrækkelig objektivt begrundet. Dette vil den være, naar den anden Ægtefælle ved Ufordragelighed, Drukkenskab eller Mishandling eller paa anden saadan Maade gør Samlivet uudholdeligt, og hvis det er den anden Ægtefælle, der ligefrem forjager den bortdragende, er ikke denne, men den anden Ægtefælle at anse som Rømningsmand. Nogen Bortdragen til et fremmed Land eller blot en anden Egn kræves nemlig aldeles ikke: det er den modvillige Ophævelse af Samlivet, der udgør Skilsmissegrunden. Men Bortrejsen kan have fyldestgørende Grund, uden at denne paa nogen Maade ligger i den anden Ægtefælles Forhold. Dette vil f. Eks. være Tilfældet, hvis Manden er Sømand, der rejser paa lange oversøiske Ture, eller overhovedet naar Bortrejsens Formaal ikke er at unddrage sig Samlivet, men ligger i den bortdragendes Virksomhed eller øvrige Forhold, ogsaa f. Eks. hvis han flygter for at undgaa Straf for Forbrydelser. Men i alle

saadanne Tilfælde, hvor en Ægtefælle saaledes rejser bort for bestandig eller paa ubestemt Tid, enten det nu er, fordi han ikke kan være her i Landet, eller fordi han vil søge sig en Virksomhed i Udlandet, vil desertio foreligge, dersom han vægrer sig ved at modtage den anden Ægtefælle i det fremmede Land eller, hvis det er Manden, der er rejst, undlader at understøtte Ægtefællen, skønt han er i Stand dertil, og denne trænger til det. I nugældende Ret har man desuden en Regel om, at hvis en Ægtefælle, skønt rejst med lovlig Grund, vedbliver at blive borte i 7 Aar, kan den tilbageværende Ægtefælle forlange Skilsmisse (*desertio simplex*). Nogen særlig Regel herom har man ikke givet i nærværende Forslag, fordi der i de Tilfælde, hvor denne Regel vilde kunne komme til Anvendelse, altid vil være en hurtigere og lettere Adgang til Skilsmisse efter Forslagets Regler, navnlig § 57 men efter Omstændighederne ogsaa § 55.

Ventefristen er i alle 3 Forslag sat til 2 Aar, en Nedsættelse i Forhold til den nugældende dansk Ret, som imidlertid baade er reelt begrundet i Nutidens hurtigere Forbindelsesmidler og i de øvrige Tidsfrister i nærværende Kapitel. Fristen er den samme som i den norske Skilsmisse-lovs § 6, hvorimod den for svensk Rets Vedkommende betyder en betydelig Forlængelse, da ifølge nugældende svensk Ret Rømning til Udlandet kan give Ret til øjeblikkelig Skilsmisse. At denne Regel giver Anledning til store Misbrug og overhovedet gør alle legale Frister illusoriske i alt Fald i den velhavende Klasse, er berørt ovenfor.

ad § 59.

Reglen i § 59 svarer til Frd. 11. Sept. 1839 § 16, dog at Fristen, i hvilken den tilbageblevne Ægtefælle skal vente paa den forsvundne, i Overensstemmelse med den almindelige Nedsættelse af Fristerne i §§ 56—58 er sat ned til 3 Aar. I Forhold til § 57 afgrænses Bestemmelsen ved, at

nogen Ophævelse af det ægteskabelige Samliv ikke behøver at have fundet Sted, og overfor § 58 ved, at Bortrejsen ikke skal være foretaget uden Ægtefællens Vilje og uden fyldestgørende Grund; fra begge de nævnte Paragrafer frembyder § 59 desuden den Forskel, at Grundlaget for Dom falder bort, hvis Sagsøgte kommer til Stede under Sagen, medens dette ingen Betydning har efter §§ 57 og 58.

Derimod har man ikke ment at burde opretholde den i Frd. 11. Sept. 1839 hjemlede Adgang til straks at faa Skilsmisse, naar der foreligger en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at en forsvunden Ægtefælle er omkommen, jfr. Frd. § 14. En saadan særlig Skilsmisseadgang er ogsaa ukendt i Sverige og Norge, og saa vidt vides i de fleste europæiske Retsforfatninger.

ad § 60.

Den, hvis Ægtefælle har indgaaet et andet Ægteskab, bør kunne faa sit Ægteskab opløst, selvom det andet Ægteskab er indgaaet i en fuldt begrundet god Tro; thi allerede den Omstændighed, at Ægtefællen nu har skabt sig et nyt Hjem og en ny Familie, vil ofte gøre en Fornyelse af det første Ægteskab vanskelig gennemførlig og lidet ønskværdig for den første Ægtefælle. Naar den første Ægtefælle saaledes ønsker sit Ægteskab opløst, skabes derved en Mulighed for, at det andet Ægteskab kan blive bestaaende, jfr. ovenfor S. 153 ad Kap. V § 44, og det første Ægteskabs Opløsning kan saaledes have den største Interesse for Parterne i det andet. For Forholdenes Klarheds Skyld er det imidlertid nødvendigt, jfr. ogsaa det ovenfor ad Kapitel V anførte, at en udtrykkelig Opløsningsakt foregaar, og den nu her i Landet praktiserede Regel, at det første Ægteskab uden videre bortfalder, hvis den første Ægtefælle ikke vil forny Ægteskabet med Bigamen, er uheldig, fordi den ikke giver tilstrækkelig klare og skarpe Afgrænsninger. Man kunde da snarere opstille den Regel, at det nye Ægteskabs Indgaaelse

ophævede det gamle; men det har man ikke villet gøre af Hensyn til den første Ægtefælle. Denne faar altsaa en Skilsmisseret, som det staar den frit for ikke at benytte, selvom den ikke vil forny Samlivet med Bigamen. Det kunde indvendes, om det da ikke vilde være retfærdigt at give ogsaa Bigamen Ret til at forlange Skilsmisse. Dette synes imidlertid ikke helt heldigt, da det vilde betyde, at Bigamen paa selve sit Retsbrud, Bigamiet, kunde støtte et Krav paa Skilsmisse overfor den ved Bigamiet forurettede. Og for de Tilfælde, hvor den første Ægtefælle ikke vil forny Samlivet, ligesom ogsaa for de Tilfælde, hvor Paa-taleretten er forældet, vil der være tilstrækkelig Retshjælp for Parterne i de andre Skilsmiseregler, navnlig i § 57, eller i Separationsreglerne i §§ 54 og 55, saa at nogen Særregel ikke behøver at opstilles her.

Det kunde endvidere spørges, om ikke hele Skilsmisereglen for Bigami er overflødig, da Bigami som Regel maa medføre Ægteskabsbrud. Hertil kan imidlertid siges, at det bigamiske Ægteskab lovlig bestaar, indtil det omstødes ved Dom, jfr. § 47, og det derunder stedfindende Samleje kan derfor ikke betegnes som Hor, rent bortset fra, at der ikke bliver Tale om Hor, hvor Bigamen er i god Tro.

Reglen er ens i alle 3 Forslag.

Med Hensyn til de særlige Vanskeligheder ved Boets Deling henvises til det ovenfor, navnlig ad Kapitel V § 48 bemærkede.

ad § 61.

I alle Retsforfatninger, der overhovedet hjemler Adgang til Skilsmisse, er Ægteskabsbrudet — det at en Ægtefælle med Vilje og Vidende har Samleje med en anden end Ægtefællen — anerkendt som Skilsmissegrund. Det har været den klassiske Skilsmissegrund, den utvivlsomme Krænkelse af Ægteskabet, som absolut maatte give den krænkede Krav paa Skilsmisse.

Medens Troskabskravet oprindelig kun hævdedes overfor Kvinden, havde Udviklingen efterhaanden og navnlig under Kristendommens Indflydelse medført, at Parternes Troskabspligt opfattedes som ganske lige. Dette har været anerkendt længe i vor Ret, jfr. D. L. 3—16—15—1, medens endnu saa sent som i code civil Mandens Ægteskabsbrud kun forelaa, naar han holdt en Elskerinde i det fælles Hjem.

Ægteskabsbrudet er stadig i vor Ret blevet opfattet som en Krænkelser af den uskyldige Ægtefælle fra den skyldige Ægtefælles Side. I den senere Tid gaar Udviklingen imidlertid i Retning af at betragte Ægteskabet mindre som et Forhold, der begrunder visse Rettigheder for hver af Parterne mod den anden, end som et ethisk Forhold, der vel medfører gensidige Forpligtelser, men hvis Værdi og Eksistensberettigelse dog hovedsagelig ligger i Parternes egen Evne og Vilje til at føre et Samliv, der kan give Udbytte for dem selv og deres Børn. Ud fra denne Opfattelse af Ægteskabet er det, at man maa anerkende Adgangen til at opløse det ved Overenskomst, saavel som at man maa aabne Adgang til dets Opløsning, naar Betingelserne for et saadant Samliv maa anses for haabløst ødelagte. Og naar man da stadig anerkender Ægteskabsbrud som Skilsmissegrund, er det, fordi det netop danner et typisk Udtryk for, at Samlivsbetingelserne er ødelagte. Det vil imidlertid let ses, at denne Grundopfattelse vil medføre visse Modifikationer i det nuværende Horsberegreb. Medens saaledes efter gældende Ret Skilsmisseretten bortfalder, naar den anden Ægtefælle har gjort sig skyldig i samme Forseelse, fordi da begge har begaaet samme Brode og følgelig intet har at bebrejde hinanden, maa man efter den ovenfor angivne Opfattelse saa meget mere give Ret til Skilsmisse, naar begge har forset sig, fordi dette tyder paa en saa meget dybere Forstyrrelse af Forholdet. Men denne Udstrækning af Retten vil igen medføre, at der ikke anerkendes de ubetingede ugun-

stige Virkninger af Skilsmissen for Sagsøgte i Horstifælde, jfr. §§ 68—72, men at Virkningerne her ligesom i andre Tilfælde maa bestemmes efter samtlige foreliggende Omstændigheder, derunder hvor meget der kan være at bebrejde hver af Parterne.

Ifølge den nugældende Ret er Skilsmisse udelukket, hvor Sagsøgte har givet Sagsøgeren »skellig Aarsag til hans Fald«, navnlig ved stærk Forsømmelse af Ægtefællen eller ved i særlig høj Grad at udsætte den for Fristelser, f. Eks. naar Manden jager Konen ud af Huset om Natten. I væsentlig Overensstemmelse hermed har man udelukket Retten til Skilsmisse, hvor den anden Ægtefælle selv frivillig har medvirket til Handlingen, hvorved naturligvis navnlig tænkes paa Rufferi, hvilket især indenfor visse meget lavt staaende Befolkningslag forekommer ikke helt sjældent. Heller ikke den, der blot har givet sit Samtykke, har efter Forslaget Ret til Skilsmisse. Ved denne Regel har man næret ikke ringe Betænkelighed, fordi et saadant Samtykke vil kunne gives ret uovervejende og uden, at dets Følger paa nogen Maade kan overskues, og naar saa Tilladelsen er blevet benyttet, viser det sig, at Tilstanden for den forurettede Part dog er ganske uudholdelig. Naturligvis kan en saadan Tilladelse til enhver Tid tages tilbage; ikke ethvert henkastet Ord kan opfattes som et virkelig ment Samtykke, og det givne Samtykke maa fortolkes ret snævert. Naar man har opretholdt Reglen om, at Samtykke udelukker Skilsmissekravet, skyldes det imidlertid først og fremmest Hensynet til at forebygge, at Reglen om Skilsmisse paa Grund af Ægteskabsbrud skulde blive misbrugt til at skaffe sig øjeblikkelig Skilsmisse efter gensidig Overenskomst. Af det ovenfor bemærkede vil følge, at Kravet om Bevis for selv at have ført en sædelig Vandel vil bortfalde som Betingelse for at opnaa Skilsmisse paa Grund af Ægteskabsbrud.

Efter nugældende Ret fortabes dernæst

Kravet paa Skilsmisse, naar den uskyldige Part efter at være kommen til Kundskab om Forholdet har tilgivet den anden, og som en faktisk Tilgivelse betragtes det altid, at den har plejet Samleje med den skldige. Denne sidste Regel har man ikke villet optage, fordi den ofte kan virke uretfærdig. Kravet paa at faa Skilsmisse af en bestemt foreliggende Grund er vel et Retskrav, som man kan give Afkald paa overfor den, mod hvem Kravet haves, og et saadant Afkald maa efter almindelige Regler være bindende. Om et saadant virkeligt Afkald er givet, er imidlertid et Spørgsmaal, som maa afgøres konkret i hvert enkelt Tilfælde. At lade en enkelt bestemt Handling som Samleje danne uafbeviselig Præsumption eller blot Præsumption for Afkald kan allerede af den Grund ikke gaa an, at det ofte vil være meget vanskeligt for den anden Part at undgaa Samleje, naar Ægtefællerne hører til den ubemidlede Klasse, kun bebor en lille Lejlighed, og sover i samme Værelse, ja maaske i samme Seng. Hvis den forurettede Ægtefælle da ikke straks vil forlade Hjemmet, hvad den ofte ikke vil kunne gøre, fordi den ingen Steder har at gaa hen, vil den, navnlig naar det er Hustruen, ofte ikke uden Vanskelighed, ja Fare kunne undgaa de af Ægteskabet hidindtil sædvanlig flydende Konsekvenser. Samlejet som saadant beviser derfor ikke, at en Tilgivelse har fundet Sted, og bør derfor ikke behandles, som om det gjorde det. Derimod er der i Forslaget opstillet en Frist af 6 Maaneder fra det Øjeblik, Ægtefællen har faaet Kundskab om det skete. Dette maa anses for tilstrækkelig Betænkningstid og i saa lang Tid behøver man ikke at frygte for, at en Ægtefælle kan tvinges til ikke at benytte sin Paataleret. Dernæst har man sat en ubetinget Forældelsesfrist af 3 Aar, selvom den forurettede Part maaske slet ikke har faaet Kundskab om Ægteskabsbrudet før efter Fristens Udløb. Er der nemlig gaaet saa lang Tid hen efter en begaaet For-

seelse, uden at den har gentaget sig, findes den ikke mere at burde danne nogen Anstødssten for Samlivet. Disse Frister er ukendte i nugældende Ret. I nærværende Forslag er de optaget i Tilfælde af Skilsmisse efter §§ 58—64.

De foran anførte Regler er fælles for alle 3 Landes Forslag. Ved Bestemmelsen af, hvilke Tilfælde Paragrafen iøvrigt skal omfatte, kommer der derimod nogen Forskel frem.

Efter det norske Forslag er Skilsmissegrunden »Ægteskabsbrud eller anden strafbar utugtlig Omgængelse«, efter det svenske »Hor eller anden strafbar Utugt«. Nu er det vel saa, at »Ægteskabsbrud« og »Hor« betyder det samme i alle 3 Lande, og det er ikke nærmere defineret, idet man har henholdt sig til den nedarvede Forestilling herom. Men ved Tilføjelsen »*anden strafbar Utugt*« kommer Reglen til at forudsætte, at kun det straffbare Hor er Skilsmissegrund. Selvom nu efter gældende Ret i alle 3 Lande alt Hor er straffbart, kan dette ikke antages altid at ville gælde og gælder f. Eks ikke efter vort nye Straffelovsudkast § 227, og dette bringer Ægteskabsloven i en Afhængighed af Straffeloven, som formentlig ikke er heldig. Hvad dernæst Udtrykkene »strafbar Utugt« og »strafbar utugtlig Omgængelse« angaar, er disse efter dansk Ret dels ikke tilstrækkelig klare, dels for vidtgaaende. Om saadanne utugtige Handlinger bør være Skilsmissegrund, bør formentlig afgøres efter andre Kriterier, jfr. de følgende Paragrafer. Det, der udhæver Hor som en særlig Skilsmissegrund, nemlig at der er sket en Rystelse af Ægteskabets Grundvold, der maa befrygtes at forstyrre dette helt, karakteriserer ingenlunde alle straffbare utugtige Handlinger. Man har derfor ment under denne Paragraf kun at burde medtage visse utugtige Handlinger, som kan siges i saa Henseende at maatte sidestilles med Ægteskabsbrud, og dette gælder særlig dem, der indeholder en unaturlig Kønsmgængelse. Saadanne Handlinger,

der bringer Ægtefællen i et erotisk Forhold til et andet Individ paa lignende Maade som det naturlige Samleje, vil være lige saa skadelige for Ægteskabet som det egentlige Ægteskabsbrud og bør derfor ligesom dette give Adgang til at opnaa Skilsmisse. Hvad der iøvrigt i det enkelte Tilfælde maa kræves for saaledes at side stille en utugtig Handling med Ægteskabsbrud, maa afgøres efter Domstolens Skøn, men noget synderlig stort Raaderum for dette er der ikke. De fleste utugtige Handlinger vil som staaende paa et langt lavere Gradstrin falde udenfor.

Et Spørgsmaal, som kan rejses, er, om Ægteskabsbrud overhovedet bør være Skilsmissegrund, hvor Ægtefællerne ikke samlever, i hvilken Henseende der bl. a. kan henvises til, at Ægteskabsbrud kun hvor de samlever bliver strafbart efter Straffelovsudkastet § 227. En saa stærk Indskrænkning vilde imidlertid næppe være hensigtsmæssig, da den vilde beskytte den Ægtefælle, der f. Eks. ophævede Samlivet for at rejse bort med sin Elsker eller Elskerinde. Snarere kunde man udelukke Skilsmissekravet paa Grund af Ægteskabsbrud i Separationstiden. At den ene Ægtefælle her, hvor Forbindelsen var definitivt afbrudt, kunde benytte den andens Fejltrin til at gennemtvinge øjeblikkelig Skilsmisse, har under vor nugældende Ret ganske vist ofte været stødende, men dette har ligget i de særlige Retsvirkninger, der knytter sig til Skilsmisse paa Grund af Hor, idet denne f. Eks. antages ubetinget at give Domhaveren Ret til alle Børnene, selvom disse maaske paa Grund af hans slette Liv var tillagt den anden Ægtefælle ved Separation, jfr. den ovenfor citerede Højesteretsdom i U. f. R. 1899 Pag. 540. Da disse særlige Regler ophæves ved nærværende Forslag, bortfalder i det væsentlige Betænkeligheden ved Skilsmisseadgangen, og det vilde i andre Henseender være uheldigt yderligere at løsne Baandet mellem separerede Ægtefæller, der da let vilde fristes til at betragte Separationen

som lig en Skilsmisse. Man har derfor opgivet denne Indskrænkning.

ad § 62.

Samtidig med at man opstiller strengere Betingelser for, at Personer, der lider af veneriske Sygdomme, kan indgaa Ægteskab, for derigennem at hindre, at den anden Ægtefælle, ukendt med Forholdet, udsættes for de ofte ødelæggende Følger af disse Sygdomme, synes det naturligt ogsaa at aabne en Adgang for den ene Ægtefælle til at komme ud af Ægteskabet, naar den anden efter dettes Indgaaelse har paadraget sig en saadan Sygdom og derved udsætter sin Ægtefælle og sine Børn for Fare.

Den nærmere Affattelse af Bestemmelsen herom har imidlertid vakt adskillig Tvivl. Det har været overvejet, om ikke venerisk Sygdom hos en Ægtefælle frembyder saa stor Fare for den anden Ægtefælles Sundhed, at den blotte Tilstedeværelse af Sygdommen burde berettigge den sunde Ægtefælle til Skilsmisse, en Regel, der synes saa meget mindre betænkelig, som selve Sygdommens Opstaaen hos den ene Ægtefælle, naar den anden intet fejler, som Regel vil afgive en ret stærk Formodning for den syges Ægteskabsbrud. Mod denne Regel har baade Retslægeraadet, jfr. Bilag 3 ad III, 3, og de tilkaldte Dermatologer, jfr. Bilag 7, ad III, 3, udtalt sig. Thi da det ikke helt sjældent forekommer, at venerisk Sygdom overføres paa anden Maade end ved Samleje, navnlig til Læger og Sygeplejersker igennem Behandlingen af de syge, men ogsaa til andre, f. Eks. ved Forurenigelse af Saar, maatte der opstilles en Undtagelse for dem, der paa saadan Maade havde paadraget sig Sygdommen, idet det dog vilde være nødvendigt for ikke at gøre hele Bestemmelsen illusorisk at paalægge den syge Bevisbyrden for, at det ikke var gennem usædeligt Forhold, at han havde paadraget sig Sygdommen. Paa denne Maade vilde Reglen komme til at virke som en Præsumptionsregel for Hor,

som imidlertid ikke skønnes tilstrækkelig paakrævet, og Hovedvægten vilde i Stedet for at falde paa Sundhedsfaren for den sunde Ægtefælle komme til at ligge paa den syges Ægteskabsbrud. Hertil kommer, at selvom det ofte vil kunne være vanskeligt at godtgøre et Ægteskabsbrud ved Hjælp af de almindelige Bevisbyrderegler, ses der dog ikke at være tilstrækkelig Grund til at fravige disse i denne Retning netop for denne Skilsmissegrunds Vedkommende, da en Præsumption som den foran omtalte dog synes ret haard for den syge Ægtefælle.

Skal derfor venerisk Sygdom gøres til en særlig Skilsmissegrund, maa Grundlaget for Skilsmissekravet enten være det rent objektive, at Ægtefællen lider af en Sygdom, som er af en saadan Art, at selve det ægteskabelige Samliv frembyder Sundhedsfare for den anden Ægtefælle, jfr. herved Retslægeraadets Udtalelse i Bilag 3 om, at Sygdommen kun bør begrunde Ret til Skilsmisse, naar den foreligger i smitsom Form; eller ogsaa maa man, hvis dette findes for haardt mod den Ægtefælle, der ganske uden egen Skyld har paadraget sig Sygdommen, eller som efter at have paadraget sig den omhyggelig undgaar alt, der kan udsætte den anden Ægtefælle for Smitte, lægge Vægten paa, at den syge Ægtefælle udsætter sin Ægtefælle for at smittes af en saadan Sygdom, skønt den syge godt ved eller dog maa formode, at han lider af den. Det er dette sidste Standpunkt, Forslaget indtager. Man har begrænset Reglen til kun at omfatte, at den syge Ægtefælle *ved Samleje* har udsat sin Ægtefælle for Smittefare, skønt man er klar over, at Smitte ogsaa kan overføres paa anden Maade — det norske Udkast har derfor valgt et lidt videre Udtryk »legemlig Omgængelse« —; men dels er Samleje den praktisk almindeligste Maade, hvorpaa Smitten overføres, dels er det for Overførelse ad den Vej, at Ægteskabet særlig frembyder Fare. Reglen stiller da det Krav til den Ægtefælle,

der har paadraget sig en venerisk Sygdom — eller f. Eks. paa Grund af visse Udskejelser eller visse Fornemmelser har Anledning til at tro, at han har paadraget sig den — at han skal afholde sig fra kønslig Omgang med sin Ægtefælle, indtil han gennem sin Læge faar Sikkerhed for, at han ikke derved udsætter sin Ægtefælle for Sygdommen. Man bør ikke kræve, at Ægtefællen er blevet smittet; thi Beviset for, at Ægtefællen, selvom den har faaet Sygdommen, har faaet den netop ved Smitte fra den anden Ægtefælle, kan ikke føres. Hvis han derimod gør Ægtefællen bekendt med Forholdet og denne alligevel samtykker i at have Samleje, har man ment, at den ikke derpaa bør kunne støtte et Krav om Skilsmisse, skønt Forholdet ganske vist kan være det, at den sunde Ægtefælle i Virkeligheden slet ikke forstaar, hvad det er for en Fare, den udsætter sig for. Hvis den syge Ægtefælle omvendt har overtraadt Reglen ved at pleje Samleje med sin Ægtefælle uden at advare denne, men der imidlertid ingen Smitte har fundet Sted, og den syge senere er blevet rask, eller Smittefaren ved Sygdommen i alt Fald efter sagkyndige Lægers Skøn maa siges at være ophørt, bør dette komme den syge tilgode saaledes, at Sag om Skilsmisse nu ikke mere kan rejses, da Grundlaget efter Skilsmissekravet, nemlig Sundhedsfaren, ikke mere foreligger, og der heller ikke er tilføjet den sunde Ægtefælle nogen Skade, der kan give den et Krav mod den anden.

Ligesom ved de foregaaende Paragrafer er der sat en Forældelsesfrist af 6 Maaneder, efter at den krænkede Part er kommen til Kundskab om Krænkelsen, medens en absolut 3-Aarsfrist ikke her skønnes at kunne faa nogen Betydning.

ad § 63.

Reglen om, at en Ægtefælle skal kunne forlange Skilsmisse, naar dens Ægtefælle stræber den efter Livet, er nærmest optaget efter svensk Forbillede, idet den findes i

gældende svensk Ret; men den er ogsaa almindelig kendt i andre Retsforfatninger, jfr. f. Eks. B. G. B. § 1566, Schw. L. § 138, Code civil § 231 (det falder ind under »excès«). At en Ægtefælle saaledes tragter sin Ægtefælle efter Livet, maa naturligvis klart have givet sig tilkende, men det kræves ikke, at der skal foreligge saadanne Handlinger, der efter almindelige strafferetlige Regler kan straffes som Forsøg, i hvilke Tilfælde Skilsmisse som Regel vilde kunne faas efter den følgende Paragraf, saa at Regler her var overflødig; men denne Regel vil f. Eks. ogsaa være anvendelig, hvis den skyldige Ægtefælle er sindssyg.

Desuden har man som særlig Skilsmissegrund medtaget Mishandling af Ægtefælle og Børn, hvilket efter nugældende Ret som Regel vil kunne føre til Separation, bortset fra ganske overordentlig graverende Tilfælde, hvor Skilsmisse vil kunne tænkes at kunne faas udvirket ved kongelig Resolution. Man har imidlertid fundet, at Mishandling, hvorved naturligvis ikke forstaas enkelte Hug eller Slag eller blot almindelig Brutaltet, men en virkelig saa ilde Medfart, at Ægtefællens henholdsvis Børnenes legemlige eller aandelige Velfærd derved sættes paa Spil, bør berettige til en øjeblikkelig fuldstændig Løsning af Forholdet. Om hvad der forstaas ved Børnene henvises til det ovenfor Pag. 218 ad § 55 bemærkede.

Om Forældelsesreglen kan ligeledes henvises til det forudgaaende. Det norske Forslag, der henviser til den norske Straffelov § 229, gaar derved noget videre i Adgangen til Skilsmisse end det danske og svenske.

ad § 64.

Naar Længden af den Straffetid, der skulde give en Ægtefælle Ret til at kræve Skilsmisse fra sin domfældte Ægtefælle, er sat ned fra 3 Aar til 2 Aar, jfr. kgl. Resol. af 25. Maj 1844 Nr. 4, stemmer dette formentlig godt med Forslagets al-

mindelige Afkortning af den ældre Rets Tidsfrister. Det vil ganske vist ses, at baade det svenske og norske Udkast har beholdt 3-Aarsfristen. Men dette opvejes væsentlig derigennem, at svensk Udkast i Overensstemmelse med gældende svensk Ret hjemler en skønsmæssig Adgang for Domstolene til at give Skilsmisse paa Grund af Straffedomme fra 6 Maaneder til 3 Aar, og at norsk Udkast dels i § 11 giver Ret til Skilsmisse, naar Ægtefællen paa Grund af Løsgænger, Betleri og Drukkenskab kendes i Tvangsarbejds- eller Kuranstalter, hvilket altid sker paa mindst 18 Maaneder, dels i § 12 giver Skilsmisse, naar Ægtefællen dømmes for en Række Forbrydelser af usædelig Art. En saadan mere skønsmæssig Ret til at give Skilsmisse har man ikke villet optage i det danske Udkast, dels fordi det, naar Afgørelsen skal træffes af Domstolene, maa anses for hensigtsmæssigst at have bestemte Grænser, dels og navnlig fordi man finder at den i § 55 hjemlede Adgang til Separation, naar Ægtefællen fører et lastefuldt Liv, maa være tilstrækkelig Beskyttelse af den anden Ægtefælle.

Den medskyldige faar ikke Ret til Skilsmisse. Dette kunde maaske synes noget selvmodsigende, naar der ikke samtidig tages Forbehold om, at den, som selv er blevet dømt til lige saa lang eller længere Straf — men for en anden Forbrydelse — heller ikke skal have Ret til Skilsmisse. Forholdet er imidlertid her et andet. Naar en Ægtefælle har samtykket i eller medvirket til en vis Handling, bør den ikke paa denne Handlings Konsekvenser kunne støtte nogen Ret mod sin Ægtefælle, der bør kunne gaa ud fra, at i alt Fald hans Ægtefælle er enig med ham, saa at han intet behøver at frygte fra dennes Side. Hvis Ægtefællen derimod selv gør sig skyldig i en anden selvstændig Forbrydelse, giver dette den anden Ægtefælle Ret til Skilsmisse, men det giver ham intet Krav paa, at hans Ægtefælle ikke skal drage de Konsekvenser af hans

Handling, som denne ellers efter Loven berettiger til, og naar Ægtefællerne først er anbragte hver i sit Tugthus, synes der heller ikke at være saa stor Betænkelighed ved at skille dem. En anden Sag er, at det faar Indflydelse paa Skilsmisedommens Virkninger, at begge Ægtefæller har Ret til at paastaa Skilsmisse.

Om Forældelsesfristen kan henvises til det til de forudgaaende Paragrafer anførte.

Med Hensyn til den ved det svenske Udkasts Kap. VI § 12 hjemlede Adgang til Skilsmisse, naar en Ægtefælle er henhalden til Misbrug af Beruselsesmidler, hilken Adgang man ikke har villet optage i det danske Udkast, henvises til det ovenfor under § 55 bemærkede.

ad § 65.

I Overensstemmelse med de fra Læger i de tre nordiske Lande fremkomne Udtalelser har man opstillet Sindssygdom som Skilsmissegrund, saaledes *som* det er sket i norske Lov 1909 § 7, *som* det er anerkendt i gældende svensk Ret og i dansk Praksis, se kongelig Resolution af 23. December 1864, jfr. kgl. Resol. af 25. Maj 1844 Nr. 6, og *som* det er kendt fra B. G. B. § 1569 og Schw. L. § 141, medens denne Skilsmissegrund er ukendt i de fleste øvrige europæiske Lande. At der maa føres et fuldgyldigt Bevis for Sygdommens Tilstedeværelse er klart, og dette vil kun kunne ske ved Erklæring fra en særlig sagkyndig Læge; men da dette paa den anden Side skønnes at frembyde tilstrækkelig Garanti (jfr. ogsaa tysk Zivilprozess-Ordnung § 623), har man ikke optaget den videregaaende Bevisregel fra N. L. § 7, at den syge Ægtefælle »ifølge samstemmig Erklæring fra to sagkyndige lider af Sindssygdom o. s. v.«. Derimod har man fundet det hensigtsmæssigt som N. L. og i Overensstemmelse med svensk Ret, B. G. B. og Schw. L. at forlange, at Sygdommen har varet en Tid af 3 Aar; thi selv om denne Frist er ret vilkaarlig valgt, og Helbredelse efter Lægernes Erfaring kan ske ogsaa

efter den Tid, giver den dog ikke ringe Betryggelse ved at udelukke Skilsmisse i mere forbigaaende, mere akute Sygdomstilfælde, medens det ikke synes urimeligt at forlange af den sunde Ægtefælle, at den venter saa lang Tid med at foretage et saa gennemgribende Skridt. Paa den anden Side stemmer det godt med Reglen i § 57 ikke at fordrø længere Ventetid end 3 Aar, og der var maaske endog Grund til at nedsætte Fristen til 2 Aar, naar Samlivet i disse 2 Aar havde været hævet. Dertil har man dog ikke turdet gaa. Det er iøvrigt en Selvfølge, at Sygdommen maa have været uafbrudt de sidste 3 Aar før Skilsmissen, hvilket ogsaa fremgaar af de benyttede Udtryk, medens derimod rent forbigaaende Bedringer af Sygdomssymptomerne (»lyse Mellemlum«) ikke bør udelukke Skilsmisse.

En yderligere Begrænsning er meget vanskelig at opstille, da Sindssygelægerne i Almindelighed hævder, at der ikke er Mulighed for indenfor Sindssygdommens Kreds at opstille nogen skarp Sondring (jfr. Bilag 5, I 1 c). Paa den anden Side fremhæver de, at der er Defekter, som i alt Fald nogle henregner til Sindssygdomme, og som ofte er meget langvarige eller endog livsvarige, men som paa ingen Maade gør Patienten uskikket til at leve i det borgerlige Liv. Nu er det ganske vist ikke sjældent netop disse Tilfælde, der gør den syge saa vanskelig og umedgørlig, at Samlivet med ham nærmest er uudholdeligt; men der forekommer ogsaa Tilfælde, hvor Patienten er baade omgængelig og arbejdsdygtig og i Stand til at udfylde sin Plads i Samfundet og i Hjemmet, og i saadanne Tilfælde bør Sindssygdommen ikke kunne benyttes som Paaskud for en af andre Grunde ønsket Skilsmisse. Det maa herved ogsaa erindres, at medens vor nugældende Regel om dette Forhold — der forøvrigt kun omfatter »Afsindighed« — overlader Afgørelsen til Administrationens Skøn, gaar nærværende Forslag ud paa at hjemle Ægtefællerne en

lovbestemt Ret til Skilsmisse. Man har derfor i det danske Forslag ment at burde ty til et konkret Skøn i hvert enkelt Tilfælde over, om Sygdommen er saadan, at det er et billigt Krav fra den sunde Ægtefælles Side at faa Ægteskabet opløst. Dette vil det naturligvis først og fremmest være, naar den sindssyges Tilstand er en saadan, at han maa opholde sig paa en Sindssygeanstalt. Men selvom dette ikke er Tilfældet, vil Ægteskabet ofte paa Grund af den sindssyges sygelige Ejendommelighedervære en Lidelser for den anden Part. Om dette gælder i det enkelte Tilfælde, maa afgøres efter Skøn, først og fremmest naturligvis efter Lægens Opfattelse, men ogsaa efter hvad der kan oplyses af andre, der kender Parternes Forhold. B. G. B. § 1569 har ladet det afgørende være, om Sindssygdommen har naaet en saadan Grad, »at det aandelige Fællesskab mellem Ægtefællerne er op hævet«, og denne Begrænsning er anbefalet af Retslægeraadet (Bilag 2 ad I 3 a). Dette Udtryk er imidlertid dels for snævert, dels ganske vagt, idet der kan lægges hvadsomhelst ind deri, og det har ogsaa i Retsanvendelsen vist sig, at der baade hersker stor Usikkerhed og Uensartethed med Hensyn til Udtrykkets Fortolkning, og at det er blevet benyttet til at dække over Skilsmissetilfælde, som man af andre Grunde fandt paakrævede. Den ovenfor angivne Ordning, som nærmest stemmer saavel med vor hidtidige Praksis som med det i Professor Friederichs Erklæring (Bilag 5) udviklede, har derimod et Forbillede i Schw. L. § 141. Man gaar dog i nærværende Forslag noget videre, idet man kun forlanger, at der ikke maa være rimelig Udsigt til Helbredelse, medens Schw. L. kræver, at Sygdommen skal være uhelbredelig. Dette absolute Krav vilde imidlertid let virke uheldigt i Praksis, da Lægerne oftest er ude af Stand til at attestere, at Sindssygdommen er ubetinget uhelbredelig. At begge Ægtefæller er sindssyge udelukker ikke Skils-

misse efter § 65, hvorimod der ikke tilkommer den sindssyge (gennem sin Værge) Ret til at paastaa Skilsmisse paa Grund af sin egen Sindssygdom.

• I det svenske og norske Udkast har man ikke villet optage den danske skøns-mæssige Begrænsning, men nogen synderlig reel Forskel vil dette dog næppe gøre.

ad § 66.

Efter at man i de foregaaende Paragrafer har behandlet Skilsmisse (og Separations)-grundene, gaar man nu i de følgende over til de Regler om Vilkaarene for eller rettere Virkningerne af Skilsmisse og Separation, som paakræves i nærværende Lov, jfr. N. L., B. G. B. og Schw. L., som har Regler i tilsvarende Omfang. Disse Virkninger angaar Formuen, Forsørgelsen, Børnene og Navnet.

I nærværende Paragraf, der svarer til N. L. § 13, har man i Overensstemmelse med denne optaget den almindelige præceptive Regel, at ikke blot Skilsmisse men ogsaa Separation medfører Ophør af det Formuefællesskab, der maatte bestaa mellem Ægtefællerne. Thi ligesom dette saa godt som altid finder Sted i Praxis, ses der ikke at kunne opnaas noget ved at lade det ejendommelige ægteskabelige Formuefællesskab bestaa under Separationen, idet en saadan Ordning saa langt fra at holde Ægtefællerne sammen snarere kan befrygtes at give Anledning til Splid og Rivninger, der for bestandig vil udelukke en Genforening.

Boet maa naturligvis deles efter det Forhold, hvori enhver af Parterne er lodtagen i det, hvilket i Reglen vil sige lige, og om de nærmere Regler for Fremgangsmaaden ved Delingen skal det have sit Forblivende ved de nugældende Regler, navnlig Skifteloven af 30. November 1874, Kapitel VI, og Lov om Formueforholdet mellem Ægtefæller af 7. April 1899, hvis særlige Erstatningsregler i §§ 13, 16 og 24 ogsaa her kommer til An-

vendelse ved Siden af Bestemmelserne i nærværende Paragraf, 2. Stk., og i § 67.

Disse Bestemmelser i Forbindelse med Reglerne om Underholdsbidrag maa i Almindelighed antages at være tilstrækkelige til at sikre selv den i høj Grad forurettede Ægtefælle, hvad den med Billighed har Krav paa. Det maa jo ikke glemmes, at den Ægtefælle, der vil ud af sit Ægteskab, det være sig med aldrig saa god Grund, ikke kan vente at se sine økonomiske og sociale Forhold ganske upaavirkede af et saadant Skridt, og har den anden Ægtefælle f. Eks. haft en betydelig Særformue, vil denne ikke efter Skilsmissen kunne komme Ægtefællen til Gode saaledes som normalt under Ægteskabet, se nærmere herom nedenfor ad § 67. Imidlertid er der Tilfælde, hvor Reglen om den normalt lige Deling, som jo ogsaa er den for Tiden gældende, har vist sig ikke at virke tilfredsstillende. Dette gælder navnlig, naar Konen paa Grund af Mandens Drukkenskab, Brutalitæt eller øvrige slette Forhold, kort sagt af de i § 55, 1. Stk. omhandlede Grunde nødsages til at lade sig separere fra ham. Disse Separationstilfælde falder saa godt som alle paa den fattige Del af Befolkningen, hvor hele Fællesformuen bestaar af nødtørftigt Indbo, og da selve Separationsgrunden allerede som Regel medfører, at Domfældte, som oftest Manden, er ganske uegnet til at opdrage Børnene, beholder den »uskyldige« Ægtefælle (Hustruen) disse, idet der paalægges den anden et Bidrag til Familiens Underhold. Men den Ægtefælle, hvem det saaledes tilfalder at skulle opretholde Hjemmet og Familien, vil let komme til at mangle det nødvendige Grundlag, hvis den skal dele det fattige Bohave med den anden, der alligevel som oftest vil være henvist til at indlogere sig hos fremmede eller maaske allerede har forladt Landet, og som desuden ofte vil have solgt eller pantsat eller paa anden Maade fjernet en mindst lige saa stor Del af Boet som den, der nu kunde tilkomme ham. For at

imødekomme denne Trang har man givet Domstolene Beføjelse til, naar Sagsøgeren forlanger det, og Boet er saa lille og ubetydeligt, at der er Trang til det, at tilkende Sagsøgeren hele Boet, eller en større Del af dette end han efter sit Anpartsforhold har Krav paa, dog at selvfølgelig det, der udgør Sagsøgtes personlige Brugsgenstande saasom Gangklæder o. l., ikke ad denne Vej kan fratages ham.

ad § 67.

Medens den Omstændighed, at en Ægtefælle overfor sin Ægtefælle faar Krav paa Skilsmisse, som ovenfor ad § 66 bemærket, ikke i og for sig kan give ham nogen Fordring paa Skadesløsholdelse for den ved Skilsmissen bevirkede Forrykkelse af hans Retsstilling, men han netop maa træffe Valget mellem Ægteskabet med dets Fordele og Mangler eller Ophøret heraf, forekommer der Tilfælde, hvor den anden Ægtefælles Adfærd og Forhold har været saadanne, at de bør medføre en Erstatningspligt overfor den krænkede Ægtefælle, hvis Retsbrudet ikke skal paaføre denne altfor stort Tab og Lidelse, idet de almindelige, og specielle, Erstatningsregler vilde vise sig ganske utilfredsstillende. For saadanne Tilfælde er der i nærværende Paragraf opstillet en ejendommelig Erstatningsregel. Den skal kun gælde, naar den ene Ægtefælle grovt har krænket den anden. Der er ikke hermed tænkt paa bestemte blandt de i det foregaaende behandlede Skilsmissegrunde, om end nogle af disse regelmæssig vil falde ind under Udtrykket; men Tanken er, at det altid skal afgøres konkret, om saadan grov Krænkelse har fundet Sted, og at Dommeren aldrig skal nøjes med at sige, at da der er Skilsmissegrund efter den og den Paragraf, er der ogsaa grov Krænkelse.

Det, den krænkede skal kunne forlange, er en »billig Godtgørelse«. Der kunde være Tilbøjelighed til at spørge: Godtgørelse for hvad? Er det Erstatning for, at Ægteskabet er blevet indgaaet, eller er det Erstatning for, at det nu skal ophøre,

eller, med andre Ord, skal det ved Godtgørelsen tilstræbes at stille den forurettede, som om Ægteskabet aldrig var blevet indgaaet, eller som om det stadig bestod? Hertil maa svares, at det er noget af begge Dele, og at, da hele Afgørelsen er skønmæssig, vil en Dommer være berettiget til at lægge den første Maalestok til Grund i et Tilfælde, f. Eks. hvor Ægteskabet har været ganske kort og er barnløst, og den krænkede har maattet opgive en god Livstilling for at gifte sig, medens han i et andet Tilfælde vil kunne lægge den anden Maalestok til Grund, f. Eks. hvis en Hustru efter et langvarigt Ægteskab lades tilbage med en stor Børneflokk. Tanken med Bestemmelsen er, at Domstolen under Hensyn til alle de foreliggende Omstændigheder, Parternes Alder og Livsvaner, deres sociale Stilling og deres indbyrdes Forhold skal skønne over, hvilken økonomisk Erstatning der vil kunne være en passende Godtgørelse for den ved Nødvendigheden af Skilsmisse opstaaede ulykkelige Situation. Selve Parternes økonomiske Kaar vil naturligvis have stor Betydning ved denne Bedømmelse, idet der f. Eks. navnlig vil kunne blive Brug for Reglen, hvor den skyldige Ægtefælle har et stort Særeje eller en betydelig Aarsindtægt, medens den krænkede Ægtefælle ejer lidet eller intet. Det maa jo ogsaa, især efter kortvarige Ægteskaber, tages i Betragtning, hvilke Kaar den krænkede Ægtefælle kommer fra, og hvilken Indflydelse det fejlslagne Ægteskab vil kunne have paa dens fremtidige Muligheder for at skaffe sig et passende Ophold. Man har benyttet Ordet »Godtgørelse« fremfor »Erstatning« netop for at lede Tanken hen paa, at Summen fastsættes ved Skøn over hele den foreliggende Situation, hvilket i det norske Udkast er udtrykt ved en mere detailleret Angivelse af, hvad det er der kan kræves Erstatning for. For at aabne Mulighed for en fyldestgørende Erstatning i de Tilfælde, hvor den skyldige Ægtefælle ikke har nogen Formue men betyde-

lige Indtægter, hjemler Reglen udtrykkeligt, at Godtgørelsen skal kunne fastsættes til periodiske Ydelser.

Da det skønnes rimeligt, at Spørgsmaalet om Erstatningspligt ikke senere skal kunne optages, er det udtrykkelig udtaalt, at Kravet maa fremsættes under selve Skilsmisssagen, idet det ellers fortabes.

ad § 68.

Efter nugældende dansk Ret paalægges der regelmæssig Manden Pligt til at yde Hustruen Underholdsbidrag under Separationen, saafremt hun ikke giver Afkald derpaa, det være sig nu frivillig, fordi hun mener at kunne undvære det, eller tvungen, fordi hun ellers ikke kan faa Separationen gennemført. Indeholder Separationsvilkårene intet om en saadan Underholdspligt, vil det i Praksis vistnok blive forstaaet saaledes, at Hustruen har givet Afkald paa Underholdskravet. En tilsvarende Underholdspligt for Hustruen overfor Manden paahviler hende derimod aldrig, medmindre dette er aftalt mellem Parterne, hvilket ikke har praktisk Betydning.

Formuleringen af § 68 gaar hovedsagelig ud paa i store Træk at angive Principerne for Paalæggelsen af Underholdsbidrag. Overfor bestaaende Ret er der sket den principielle Forandring, at den gensidige Underholdspligt i sin Almindelighed anerkendes for begge Ægtefæller, altsaa ogsaa for Hustruen, endskønt der ikke paahviler Hustruen nogen Pligt overfor Manden til at underholde ham inden Separationen, jfr. Fattiglovens § 12; men da Underholdspligten kun bliver virksom, naar den særlig paalægges, og da Betingelserne for Paalæget er saadanne, at de kun undtagelsesvis vil foreligge med Hensyn til Hustruen, ligger der ikke heri nogen større praktisk Forskel fra den bestaaende Tilstand. Sker Separationen nemlig efter Overenskomst, maa hele Spørgsmaalet om Underholdspligt være ordnet ved Overenskomsten, hvis Parterne ikke udtrykkelig har henskuet dette Spørgsmaal til Overøvrighedens Afgørelse, og

dette vil de i Praksis næsten aldrig gøre med Hensyn til selve Bidragspligten, men alene med Hensyn til Bidragets Størrelse. Sker Separation efter § 55 ved Dom, kommer Spørgsmaalet derimod op. Herom udtales der i § 68, at der skal tages Hensyn til, om Ægtefællen selv kan skaffe sig et efter sine Livsforhold tilstrækkeligt Underhold. Dette kan være enten gennem Arbejde eller gennem Formue, og hertil vil Manden som Regel være i Stand, idet der naturligvis kun tages Hensyn til den Udelukkelse fra Arbejdsfortjeneste, som skyldes Sygdom eller efter Omstændighederne almindelig Arbejdsløshed, derimod ikke til den, der skyldes manglende Vilje eller Dovenskab, jfr. Udtrykket »Erhvervsevne«, medens Hustruen ikke vil være i Stand dertil, navnlig naar det bliver hende, der beholder og skal opdrage Børnene. Thi hendes Mulighed for selv at skaffe sig Arbejdsfortjeneste vil derved stærkt begrænses, foruden at hun gennem sit Ægteskab har mistet Øvelsen i eller er gaaet glip af Uddannelsen til saadant Arbejde, hvoraf hun vilde kunne ernære sig. Som ovenfor berørt vil Separation efter § 55, 1. Stk. væsentlig kun finde Anvendelse i de fattige Klasser, hvor der ikke er Tale om Formue eller Særmidler for Hustruen. Det vil da blive Hustruen, der trænger til Bidrag, og disse maa Manden udrede, naar han efter sine økonomiske Kaar, derunder sin Erhvervsevne, er i Stand dertil.

Da der imidlertid kan forekomme Tilfælde, snarest ved Separation efter § 55, 2. Stk., hvor Manden ikke formaar ved sit Arbejde at skaffe sig et Underhold, der kan anses for tilstrækkeligt efter de Livsforhold, som maaske netop Ægteskabet har ført ham ind i, medens Hustruen gennem Formue eller et meget indbringende Erhverv, f. Eks. som Skuespillerinde eller Sangerinde, er fuldt ud i Stand til at afse noget til Mandens Underhold, vilde det føles som en Mangel ved Loven, om der ikke for saadanne Tilfælde var Mulighed

for at paalægge Hustruen Bidrag. Der synes her ikke at være Grund til, som sket i den norske Skilsmisselfov § 14, 4. Stk., at begrænse Hustruens Pligt til kun at omfatte de Tilfælde, hvor en Indtægt er *sikret* hende, hvorved man kommer til at udelukke saadanne bevægelige Indtægter, der hidrører fra Forretningsvirksomhed eller Arbejde. Men som det ovenstaaende vil vise, vil der kun i yderst sjældne Tilfælde blive Tale om at paalægge Hustruen Pligten.

En positiv Indskrænkning er dernæst gjort i begge Ægtefællernes Underholdspligt ved, at den Part, hvem Skylden for Separationen væsentlig paahviler, normalt ikke skal kunne forlange Bidrag af den anden. En Hustru skal ikke kunne nødes til at underholde en fortrukken Mand, der har umuliggjort hende Ægteskabets Fortsættelse, eller Manden sin uordentlige eller pligtforsømmende Hustru, der ikke har kunnet opretholde hans Hjem, medmindre særlige Grunde taler derfor, saasom den skyldige Ægtefælles Sygelighed eller ulykkelige Omstændigheder, der til en vis Grad undskylder dens daarlige Forhold i Ægteskabet. En saadan »særlig Grund« vil det ogsaa kunne være, at den ved Ægteskabet er blevet ført ud af Forhold, gennem hvilke den nu kunde have haft sit Ophold, f. Eks. at den ved Ægteskabet har mistet en Pension eller Klosterhævning, eller at den anden Ægtefælle — selv uden at dette under de givne Forhold kan bebrejdes den — har forbrugt dens Formue.

Underholdspligten paahviler ikke Ægtefællerne umiddelbart efter Loven, men kun efter et særligt Paalæg. Ved Separation efter § 54 beror det hele paa Parternes Overenskomst, der sanktioneres gennem Bevillingens Meddelelse, og gaar den ud paa, at der skal svares Bidrag efter Overøvrighedens Bestemmelse, saaledes som det nu sædvanlig bruges, fastsætter Overøvrigheden Bidragets Størrelse paa samme Maade, som naar Afgørelsen ved Separationsdom henvises til den. Ved Separation

tionsdom beror paa samme Maade Bidragspligten paa Dommens Bestemmelse herom, men da Overøvrighederne er indøvede i denne Virksomhed, og da det af Hensyn til Forandringer i Bidraget er praktisk, at det er dem, der træffer Bestemmelse, jfr. nedenfor ad § 72, har man ment, at Domstolene bør have Ret til at henskyde hele Bidragsspørgsmaalet til Overøvrigheden, idet det dog formentlig ofte vil være naturligt, at Domstolen fastslaar Bidragspligten og kun henskyder Bestemmelsen af Bidragets Størrelse til Overøvrigheden.

ad § 69.

Ved Skilsmisse bortfalder efter gældende Ret Ægtefællernes gensidige Underholdspligt, og kun undtagelsesvis, jfr. L. Nr. 131 af 27. Maj 1908 § 1, nemlig naar Manden dommes til Skilsmisse paa Grund af Brøde eller under særlige Omstændigheder naar Hustruen dommes til Skilsmisse paa Grund af Brøde kan Underholdspligt paalægges ved Dom; ved Bevilling kan Underholdspligt kun paalægges i ét Tilfælde og kun Manden, nemlig naar han gennem egen Erkendelse er blevet overbevist om Ægteskabsbrud. Det maa dog herved bemærkes, at naar det ved Separationsbevilling uden Forbehold er bestemt, at Manden skal betale Bidrag til Hustruens Underhold, gives der i Praksis efter 3 Aars Forløb som Regel Hustruen Skilsmisse paa de samme Vilkaar, saaledes at altsaa Underholdspligten vedvarer, selv mod Mandens Protest, og selvom Separationen var givet mod Mandens Vilje, ligesom det undertiden ogsaa i andre Tilfælde stilles som Betingelse for at meddele Manden en af ham søgt Skilsmissebevilling, at han gaar ind paa at betale Hustruen et vist Underholdsbidrag.

Ifølge norsk Skilsmisselov § 14 kan det under nærmere Betingelser ved Skilsmissen paalægges den ene Ægtefælle at bidrage til den andens Underhold, Hustruen dog kun med samme Begrænsning som for

Separation. Efter B. G. B. § 1578 kan Underholdspligt paalægges den, som er erklæret for alene at bære Skylden, Hustruen dog i lidt snævrere Omfang end Manden, og ifølge Schw. L. § 152 kan der i al Almindelighed paalægges den ene Ægtefælle Bidrag til den andens Underhold.

Nu bør Forholdet sikkert principielt være det, at Skilsmissen ganske afbryder al Forbindelse mellem Ægtefællerne, jfr. ogsaa den ovenfor i Bemærkningerne til §§ 66 og 67 anførte Betragtning, at den, der ønsker Skilsmisse, ikke har Krav paa at opnaa Fordelene baade ved, at Ægteskabet bestaar og ved at det ophører, men maa træffe sit Valg mellem, hvad den vil foretrække. Samtidig maa det imidlertid erindres, at Parternes Stilling ved Ægteskabets Opløsning sjældent vil være den samme som ved dets Indgaaelse. Hvad Manden angaar, vil hans Erhvervsevne eller hans Løbebane som oftest vel ikke paavirkes af en Skilsmisse, omend dette kan forekomme, og et berettiget Krav paa Underholdsbidrag fra hans Side vil derfor ikke være almindeligt. Anderledes stiller det sig for Hustruen. Naar en Kvinde gifter sig, vil hun — omend i Nutiden knap saa gennemgaaende som tidligere — normalt opgive det Erhverv, som hun ellers vilde have haft, for udelukkende at varetage de Pligter, som Ægteskabet umiddelbart paalægger hende. Dette betyder ikke, at hun opgiver sit personlige Arbejde for fremtidig at lade sig forsørge af Manden, men det vil i Reglen sige, at hun paatager sig et andet Arbejde, hvorved hun muliggør det for Manden alene at beskæftige sig med sine Forretninger. Men dette Arbejde, som hun saaledes udfører, og som er af største Betydning for Mandens og Hjemmets økonomiske Trivsel, er paa den anden Side af en saadan Beskaffenhed, at det ikke er i Stand til at give hende nogen direkte Indtægt eller Opsparing, og i Nutiden er det derfor i stedse stigende Grad blevet almindeligt, at Manden bøder

herpaa ved Hjælp af Livsforsikring, Enkepension eller lignende. Ved en Skilsmisse forandres nu disse Forhold ganske. Sit oprindelige Erhverv har Hustruen mistet og savner nu ofte baade Evner og Betingelser for at begynde igen, og da Manden stadig lever, er der ikke Tale om Livsforsikring eller Pension; desuden er der maaske Børn, som skal passes og opdrages. I denne Situation vilde Hustruen ofte være prisgivet til at lide Nød eller til ubillig Underkastelse under Mandens Skilsmissevilkaar, hvis der ikke gives hende en *Ret* til at faa Underholdsbidrag.

En *Ret* til Underholdsbidrag tiltrænges ogsaa, naar Hustruen er sindssyg, og saaledes afskaaret fra at tjene noget til sit Ophold. I disse Tilfælde er det ogsaa efter gældende *Ret Reglen*, jfr. Resol. af 25. Maj 1844 Nr. 6 og Resol. 23. Decbr. 1864 Nr. 5, at Skilsmisse kun meddeles paa Betingelse af at Manden bidrager til Hustruens Underhold.

I Henhold til disse Betragtninger har man ment, at Loven burde indeholde en almindelig Hjemmel til at paalægge ogsaa den fraskilte Ægtefælle Underholdspligt; men det bør dog kun ske, naar der er afgørende Grund dertil, og den, der kan klare sig foruden, vil navnlig ikke kunne faa Underholdsbidrag. I denne Henseende maa det dog betones, at Maalestokken herfor, der er den samme som ved Separation, ifølge § 68 er, om det Underhold, vedkommende kan skaffe sig, er »tilstrækkeligt efter dens Livsforhold«, hvorved det skal udtrykkes, at det ikke er det nødtørftige Underhold, men et efter den paagældendes sociale Stilling, Livsvaner og Vilkaar passende Underhold der spørges om. Kun i de Tilfælde, hvor en Ægtefælles Forhold har været saadanne, at den uden at have forsonende Undskyldning i de foreliggende Omstændigheder, navnlig da i den anden Ægtefælles Forhold, maa siges at have forbrudt sit Ægteskab, har man fundet ubetinget at maatte afskære ethvert Krav paa Underholdsbidrag.

Med Hensyn til Betingelserne for Bidraget og dets Fastsættelsesmaade henholder § 69 sig til det i § 68 fastsatte. Særlig skal dog bemærkes, at den Omstændighed, at der — bortset fra Aftaler, hvorom nedenfor — ved Separationen er paalagt en Ægtefælle Underholdspligt, ingenlunde ubetinget vil medføre, at Bidrag, naar han ensidig begærer Skilsmisse efter § 56, fremdeles skal paalægges ham, men Myndighederne staar i saa Henseende ganske frit, jfr. ovenfor Pag. 223—224.

Endelig bortfalder et i Anledning af Skilsmisse paalagt Underholdsbidrag altid, naar den berettigede indgaar nyt Ægteskab.

Om Bidragets Forandring iøvrigt henvises til §§ 72 og 73.

ad § 70.

Et af de allervanskeligste Spørgsmaal i hele Skilsmisseemnet frembyder Ordningen af Børnenes Forhold. Foruden at Forældrenes Ønsker og Interesser her kan staa skarpt imod hinanden, kan Hensynet til Børnene kræve Forholdsregler, der kan ramme den ene af Ægtefællerne meget føleligt og haardere end det vilde være nødvendigt, om der kun havde været de to Ægtefæller at tage Hensyn til.

At opstille faste, teknisk let haandterlige Regler paa dette Omraade er næsten ugørligt. I gældende dansk Retspraksis antages det, at den, der faar Skilsmisse paa Grund af sin Ægtefælles Horsbrøde, ubetinget faar Ret til alle Børnene, en Regel, der let kommer til at virke meget uretfærdigt, navnlig naar Ægteskabsbrudet er begaaet efter en bevilget Separation, hvorved Børnene er tillagte den Ægtefælle, der nu har gjort sig skyldig i Utroskab. Den anden Ægtefælle vil da navnlig let benytte den ham hjemlede Ret til Børnene til at faa den første til at frafalde Krav paa Underholdsbidrag til disse, idet han truer med ellers at tage dem. For andre Tilfælde haves ingen faste Regler, og Reglen for Ægteskabsbrud bør næppe anvendes ana-

logisk. B. G. B. § 1635 indeholder en lignende Regel som den danske, idet den, kun mere almindeligt, bestemmer, at den Ægtefælle, der alene erklæres for skyldig, mister Retten til Børnene; men den tilføjer derefter, at erklæres begge for skyldige, faar Moderen Sønnerne under 6 Aar samt Døtrene, og Faderen de andre, medmindre Formynderretten af Hensyn til Børnenes Tarv træffer en anden Afgørelse. Saa-danne mekaniske Regler er ikke naturlige og vil altfor ofte være materielt uretfærdige. Schw. L. § 156 har derfor opgivet enhver fast Regel og overladt hele Afgørelsen til Dommerens Skøn uden saa meget som at give nogen Vejledning for Skønnet. N. L. § 15, der ogsaa overlader Afgørelsen til Myndighedernes, d. v. s. Overøvrighedens Skøn, giver derimod nogle vejledende Regler for Skønnet dels ved at fastslaa, at der i første Række skal tages Hensyn til Børnenes Tarv, dels ved en Bemærkning om, at Børnene, navnlig naar de er smaa, som Regel bør følge Moderen.

I nærværende Udkast har man ganske villet bort fra alle mekanisk faste Regler som medførende i flere Tilfælde for store materielle Uretfærdigheder. Afgørelsen maa være skønsmæssig; men visse Regler bør opstilles som vejledende for Skønnet. I Modsætning til N. L. § 15 og det her foreliggende norske Udkast foreslaas det i det danske — og svenske — Udkast, at Bestemmelsen skal træffes i Forbindelse med Skilsmissen eller Separationen, da den staar i saa nøje Forbindelse med denne, og at den altsaa i de Tilfælde, hvor Skilsmisse og Separation gives ved Dom, rettest bør tages af Domstolen. Denne Afgørelse er ogsaa af saa indgribende Betydning, at der er god Grund til at henlægge den til Domstolene, i alt Fald hvor disse i Forvejen har at gøre med Sagen. I alle 3 Lande har man været enig om i Overenstemmelse med N. L. § 15 at fremhæve, at det i første Linje bør komme an paa Børnenes Tarv. Det er imidlertid en naturlig Følge af, at Forældrene inden Skilsmissen frit kunde

tage Bestemmelse om deres Børns Anbringelse, at Forældrene, hvis de er enige, normalt kommer til selv at bestemme Fordelingen af Børnene, idet en — af dem begge vedstaaet — Aftale herom maa respekteres, naar der ikke foreligger positive Grunde, der viser, at Hensynet til Børnene gør den utilstedelig. Hvad særlig Separation efter Overenskomst angaar, vil Ordningen af Forældremagtsspørgsmaalet jo saa godt som altid danne et Led i Overenskomsten, og naar denne kommer frem under Vilkaarsforhandlingen, bør Overøvrigheden gøre Parterne bekendt med, om Ordningen af Børnenes Forhold findes saaledes at stride mod deres Interesser, at den ikke kan tilstedes, for at Parterne kan faa Lejlighed til eventuelt at ændre Aftalen eller endog opgive deres Forehavende, naar en Forudsætning for dette brister. Som Regel vil deres samstemmende Ønske blive respekteret. »Forsaavidt det ikke aabenbart vil stride mod Børnenes Tarv« betyder, at en særlig Dokumentation af, at en aftalt Fordeling stemmer med Børnenes Tarv, ikke altid kræves, men Forældrenes Ønske skal kun tilsidesættes, naar særlige Grunde lader formode, at Børnenes Interesser krænkes. Er Parterne derimod ikke enige — herunder indbefattet det Tilfælde, at en tidligere truffen Aftale nu fragaas —, maa der ske en Undersøgelse, og til Brug for denne har man hjemlet Ret til at høre vedkommende Værgeraad. Ofte vil Undersøgelsen imidlertid ikke give noget sikkert Resultat. Er der da gaaet en Separation forud, bør den derved trufne Ordning som Regel oprettholdes. Kan det paavises, at den ene Ægtefælle væsentlig bærer Skylden for Separationen eller Skilsmissen, vil det ogsaa ofte være rimeligt at lade Forældremyndigheden tilfalde den anden, naar denne er ligesaa skikket til at have den. Ubetinget kan denne Regel dog ikke være, og den bør vel ofte kun lede til, at et overskydende Barn under en iøvrigt lige Deling tilfalder den uskyldige Ægtefælle. Den lige De-

ling maa vel ellers i disse Tilfælde antages faktisk at blive det hyppigste; men det maa dog erindres som noget, der kan kræves af Børnenes Tarv, at en Søkendeflok holdes samlet. Ligeledes kan Børnenes Tarv ej sjældent tilsige, at smaa Børn skal følge Moderen; men som en almindelig Regel kan dette dog ikke opstilles.

Endelig har man været opmærksom paa de Farer for Børnenes sunde og harmoniske Udvikling, som ofte har vist sig at rummes i en Ordning, hvorved der gives den af Forældrene, som ikke faar Forældremyndigheden over et Barn, en positiv Ret til at modtage Besøg af eller tilse Barnet. Saa længe der er et relativt godt Forhold mellem Forældrene, kan en saadan Ordning nemlig have sin Berettigelse. Men er Forholdet det, at de i deres Forsøg paa at vinde Børnene søger at undergrave hinandens Indflydelse paa disse, kommer Børnene til at lide for meget under de modstridende Paavirkninger. Det vil antagelig indvirke heldigt paa den af Forældrene, der modtager Børnene i Besøg, at den kan befrygte ved Modarbejdelse af den anden Part at miste Adgangen til at se Børnene hos sig. Man har derfor (modsat B. G. B. § 1636 og Schw. L. § 156, III) ment udtrykkelig at burde bestemme, at Forældremyndigheden altid udelt skal tilkomme en af Forældrene, saa at der ikke ved Separations- eller Skilsmissevilkaar kan fastsættes en Ordning, hvorved begge Forældrene faar Ret til samme Barn, ligesom en saadan Ordning heller ikke med bindende Virkning kan vedtages. I de to andre Læres Forslag har man ingen særlig Regel optaget herom, men i alt Fald i Sverige antages ifølge Motiverne til det svenske Udcast en tilsvarende Regel at komme til at gælde.

ad § 71.

Forældrene er begge fuldtud forpligtede til at underholde deres Børn under 18 Aar, og saafremt alle disse eller dog de fleste af dem forbliver hos den ene, er det rimeligt, at den anden bidrager med et

Pengebeløb til deres Underhold. Hvis imidlertid den, der har beholdt Børnene, fuldtud er i Stand til alene at sørge for dem, medens det vil være vanskeligt for den anden at afse et Bidrag til dem, bør der ikke paalægges ham nogen Bidragspligt, og denne maa ogsaa indskrænkes, hvis den anden Ægtefælle økonomisk er særlig slet stillet. Underholdet beregnes efter Forældrenes Kaar og Livsstilling.

Om Fastsættelsen gælder det samme som i §§ 68 og 69 bestemt, jfr. ogsaa nedenfor ad §§ 72 og 73.

ad § 72.

Den almindelige Form, hvorunder Underholdsbidrag nu fastsættes, er, at det i Bevillingen udtales, at vedkommende Ægtefælle til den anden Ægtefælle eller Børnene skal betale Bidrag efter Overøvrighedens Bestemmelse, hvorefter Overøvrigheden fastsætter Bidragets Størrelse indtil videre saaledes, at det kan forhøjes eller nedsættes, naar Omstændighederne taler derfor. Undertiden bliver imidlertid Bidraget, i Reglen i Henhold til en mellem Parterne derom truffen Aftale eller til et af den bidragspligtige fremsat Tilbud, allerede ved selve Bevillingen fastsat til et bestemt Beløb, og en senere Forandring vil da ikke kunne finde Sted.

Da Ægtefællernes økonomiske Kaar kan forandre sig, saaledes at den, der oprindelig slet ikke behøvede nogen Understøttelse, bliver i høj Grad trængende, og omvendt, eller ogsaa saaledes, at den, der fra først af var ude af Stand til at udrede noget som helst til Underhold for sin Familie og derfor ikke er blevet sat i Bidrag, skønt der ellers kunde være god Grund dertil, senere kommer i gode Kaar, vilde det være uheldigt, om der i Separationens eller Skilsmissens Øjeblik altid skulde tages endelig Bestemmelse om Bidragsspørgsmaalet. Det bestemmes derfor i § 72, at Bestemmelsen om Underholdsbidrag, hvad enten den træffes af Retten eller Overøvrigheden, kun skal gælde indtil videre,

og at Ægtefællerne da senere kan faa den omgjort, naar der er indtraadt en væsentlig Forandring af Forholdene i den Retning, som ovenfor er anført, eller — for saa vidt Bidrag til Børnene angaar — naar disses Tarv maa siges at kræve det, selvom Forholdene ikke kan siges at være forandrede, men Bidragenes for lave Ansættelse f. Eks. beroede paa, at den interesserede Ægtefælle ikke ved Skilsmissen havde villet fremsætte noget Krav. Naar det danske Forslag gaar ud paa, at Afgørelsen i disse Tilfælde udtrykkelig skal lyde som kun gældende indtil videre, er det for det første for at henlede Parternes Opmærksomhed herpaa; ellers vilde den, hvem Bidrag er tillagt, kunne tro at have erhvervet en uforanderlig Ret. Dernæst vilde det uden dette Forbehold kunne se lidt stødende ud, at en Domstols Afgørelse skulde kunne tilside-sættes af en administrativ Myndighed, selvom dette i Virkeligheden kunde forklares tilstrækkelig ved de i Mellemtiden ændrede Forhold.

Det kan imidlertid forekomme, at det er af afgørende Betydning for en Ægtefælle at faa Spørgsmaalet om Underholdspligt overfor den anden Ægtefælle — eller om Underholdsret — endelig fastsat allerede ved Skilsmissen eller Separationen, for at den kan træffe sine Dispositioner for sit fremtidige Liv overensstemmende dermed, og naturligvis kan det tænkes, at en Ægtefælle paa dette Tidspunkt sidder inde med Oplysninger, som kan blive afgørende for Spørgsmaalet om, hvorvidt Bidrag overhovedet skal ydes, men som begge Parter ønsker ikke at faa frem, saa at de enes om at holde dem tilbage under Forudsætning af, at der træffes endelig bindende Afgørelse af Bidragsspørgsmaalet i Overensstemmelse med en nedlagt Paastand. Navnlig vil Ordningen af Bidragsspørgsmaalet kunne faa afgørende Indflydelse paa Delingen af den fælles Formue, idet en Ægtefælle f. Eks. for at blive fri for at betale Underholdsbidrag giver Afkald paa en Del af sin Part i Fællesboet, eller omvendt hele

dette overlades den ene Part, mod at denne forpligter sig til at betale et vist Underholdsbidrag. Af Hensyn til saadanne Tilfælde har man aabnet Adgang til, at Afgørelsen om Bidrag til Ægtefællen kan blive endelig, naar Paastand gøres herom og særlig Grund dertil foreligger, hvilket i Reglen kun vil være Tilfældet, naar Parterne er enige, men ogsaa kunde ligge i, at den ene Part gør et fordelagtigt Tilbud for det Tilfælde, at det maa blive definitivt. Ogsaa Bestemmelsen om, at en Ægtefælle skal være fri for Bidragspligt paa Grund af den andens Skyld, bør være endelig. Det fornødne Grundlag for denne Afgørelse vil nemlig her foreligge under Separations- eller Skilsmisssagen, og der bør ikke senere rippes op i dette Spørgsmaal. En saadan Regel findes ikke i de to andre Forslag, men det svenske Udkast Kap. VI § 25 indeholder en Bestemmelse om, at hvis Paastand om Bidrag er blevet underkendt, kan det ikke senere paalægges, og det kan ikke forhøjes udover et engang bestemt Beløb. Hvad Bidraget til Børnene angaar tør en saadan endelig Fiksering ikke anerkendes, da der altid bør være Mulighed for i denne Henseende at foretage Ændringer af Hensyn til Børnenes Tarv.

Det samme Hensyn tilsiger, at ogsaa den efter § 70 stedfundne Fordeling af Børnene bør kunne forandres, hvis Forholdene senere forandrer sig saa væsentligt, at det maa siges, at Børnenes Tarv kræver det. Desuden bemærkes, at Børnene har et vist Krav paa, at en senere betydelig Velstand hos deres Fader eller Moder skal komme dem tilgode, og det kan derfor ske, at Forandringer paa disse Omraader kan bewirke ikke blot, at Børnene skal have større Underholdsbidrag, men ogsaa at de bør overføres til en anden af Forældrene. Ved Bestemmelsen herom maa der altid tages Hensyn til de i § 70 fastslaaede Principer, og Ændring i Bestemmelserne bør foretages af Retten, hvis denne tidligere har truffet Afgørelsen, da en administrativ Myndighed ikke i et saadant Forhold bør

kunne ændre en Domstols Beslutning, bortset dog fra de særlige Regler om Værgeraadsstyrelsen.

ad § 73.

Ved Separation efter Bevilling hviler hele Forholdet paa Parternes Enighed, og kan denne ikke opretholdes, bliver Følgen simpelt hen den, at Separation nægtes, og der vil derfor efter det danske Forslag aldrig her blive Spørgsmaal om at bevilge Separation med Tilsidesættelse af en mellem Parterne truffen Aftale. Efter det svenske og norske Forslag derimod anses det for tilstrækkeligt til at opnaa Separation efter Overenskomst, at der er Enighed om Separation, uden at der behøver ogsaa at være Enighed om Vilkaarene for denne, og der vil derfor efter disse Forslag ogsaa ved Separation efter Overenskomst være en Mulighed for, at Aftaler om Vilkaarene kan tilsidesættes.

I alle andre Separations- eller Skilsmissetilfælde er der imidlertid efter det danske Forslag den samme Mulighed. Her kan det forekomme, at Parterne, selvom de iøvrigt ikke er enige, har truffet en Aftale om, at saafremt Separation eller Skilsmisse meddeles, skal der gælde en nærmere bestemt Ordning af deres Forhold. Da en Aftale mellem Ægtefæller, naar den er af økonomisk Natur og træffes med det bestaaende Ægteskab for Øje, men efter Ægteskabets Indgaaelse, som Ægtepagt kun faar Gyldighed, naar den forsynes med kongelig Konfirmation, og da en Aftale med en ubestemt fremtidig Separation eller Skilsmisse for Øje vist nok maa anses for uforbindende som stridende mod Lov og Ærbarhed og Bestemmelsen i D. L. 3—16—16—9 om Ugyldigheden af private Skilsmisseoverenskomster, er man betænkelig ved at indrømme den ubetinget forbindende Kraft, hvis den er truffet med forestaaende Separation eller Skilsmisse for Øje. Paa den anden Side kan hele Parternes Procedure og Stilling under Sagen i afgørende Grad

være bestemt af en saadan Aftale. Dette vil f. Eks. kunne være Tilfældet, hvis en Ægtefælle, som ikke selv ønsker Skilsmisse, dog har ladet sig bevæge til som Sagsøger at paaberaabe sig et Faktum, som giver den Ret til Skilsmisse, i Tillid til en Aftale om økonomiske Vilkaar, som vil sætte den i Stand til efter opnaaet Skilsmisse at sørge bedre for sine Børn. Der vil derfor let kunne begaas Uret mod en Part, hvis der som i det svenske Udkast § 26 og det norske § 21 aabnes Adgang til at tilsidesætte Aftalen efter Separations- eller Skilsmisdommens Afsigelse, selv om Betænkeligheden ved en saadan Regel vel nok væsentlig afsvækkes ved, at Tilsidesættelsen er betinget af, at Aftalen er aabenbart ubillig. Thi helt falder Betænkeligheden dog ikke bort herved, da en Ægtefælle med Retssagens Afslutning kan have mistet Midlerne til at godtgøre, at en Aftale, der synes aabenbart ubillig, i Virkeligheden dog ikke er det. Ofte vil imidlertid en Ægtefælle inden en Separation eller Skilsmisse være undergivet et stærkt Pres fra den andens Side, der vil kunne bringe den til at gaa ind paa ufordelagtige Aftaler, enten den nu er i saa stærk Afhængighed af den anden, eller den er saa ivrig for at opnaa Skilsmisse, at den er villig til at lade sig økonomisk forfordele. Man vil derfor ikke lade saadanne Aftaler være ubetinget verbindende, men maa dog fastholde, at Spørgsmaalet om deres Opretholdelse skal afgøres senest ved Dommen. Nogen Frygt for, at Aftalen da først skulde kom frem bagefter, mener man ikke at behøve at nære, da det vil være Dommerens Pligt under de særlig anordnede Mæglinger at faa eventuelle Aftaler frem og faa disse Forhold bragt paa det rene. Han skal her vejlede Parterne til at varetage deres Tarv, og hvis der viser sig at være en ubillig Aftale, da at protestere imod denne. Undlader Parterne at fremkomme med Aftalen, træffer Dommen Bestemmelse om de herhenhørende Forhold, som om der ingen Aftale var, og selvom Be-

stemmelsen, for saa vidt Underholdsbidraget angaar, maatte ske ved Henskydning til Overøvrigheden, betyder dette, at denne har Skønnet og ikke er bundet ved Parternes Aftale.

Da Spørgsmaalene om Deling af Boet, om Godtgørelse efter § 67 (Erstatning) og om Underhold hænger saa nøje sammen, maa Reglen ramme Aftaler vedrørende alle disse Punkter. Alene med Hensyn til Formuens Deling, hvorom der i Almindelighed ikke tages nærmere Bestemmelse ved Separations- eller Skilsmisdommen, vilde der efter det ovenstaaende være Mulighed for, at Parterne ved at skjule Aftalen kunde føre denne igennem trods dens Ubillighed; men naar Loven gennem de af den indførte Instituter skaber et Værn for de forurettede, som de altid kan benytte, kan de ikke beklage sig, naar de helt forsømmer dette, jfr. ogsaa Reglerne om Vilkaarsforhandling i § 77.

Aftaler truffne efter Separationen men før Skilsmisdommen er der ingen Grund til at tilsidesætte, da der her ikke mere bestaar nogen saadan Afhængighed mellem Parterne, der navnlig giver Anledning til Frygt.

Da der ved Fordelingen af Børnene i første Række skal tages Hensyn til disses Tarv, følger det allerede deraf, at den mellem Forældrene aftalte Fordeling — der saa godt som altid maa lægges til Grund fra først af, idet det offentlige jo ikke kan tvinge den ene af dem til at tage Børnene mod sin Vilje — ikke kan staa urokkelig fast, hvis det senere viser sig, at Aftalen strider mod Børnenes Tarv, eller hvis Forholdene saa væsentlig har forandret sig, at der af Hensyn til Børnene er Grund til at træffe en ny Fordeling. Begæring herom vil kunne fremsættes af en af Forældrene, men ogsaa af enhver anden, der kan optræde paa Børnenes Vegne.

ad § 74.

Efter den gældende Ret, jfr. navnlig Lov Nr. 131 af 27. Maj 1908, haves der

særlige Retsmidler til Inddrivelse af Underholdsbidrag, nemlig Udpantning, Forbud mod Udbetaling af Løn og Afsoning, hvortil kommer, at Børnebidraget under visse Omstændigheder kan faas udbetalt af det offentlige. Til disse Regler henholder Forslaget sig ganske, saaledes at de bliver anvendelige med Hensyn til de i nærværende Lov begrundede Bidragsforpligtelser. Dog mener man, at Hustruen ikke bør kunne hensættes til Afsoning af Underholdsbidrag til Manden.

I Reglerne om Forsørgelsespligten overfor det offentlige gør Loven ingen Forandring.

ad § 75.

Det synes rimeligt, at Manden i visse Tilfælde, hvor Hustruen ved en grovere Forseelse har foranlediget Skilsmisse, kan faa hende frataget Retten til at bære hans Navn. Man har været noget i Tvivl om, hvorvidt dette Krav kunde tillægges Manden i alle de Tilfælde, hvor han faar Skilsmisdom over Hustruen paa Grund af Forhold, for hvilke hun væsentlig bærer Skylden, eller om det alene bør tilkomme ham ved visse bestemte Skilsmissegrunde, der normalt kan siges at indeholde en særlig Krænkelse af ham saasom ved Skilsmisse efter § 58 (Bigami), § 61 (Hor) og § 63 (Stræben efter Livet og Mishandling). Man har imidlertid valgt det første.

ad § 76.

Endelig frembyder det et særligt Spørgsmaal, hvorledes en Separation atter træder ud af Kraft. Efter den nugældende Ret antages det, at saafremt de fraseparerede Ægtefæller blot en enkelt Gang har Samleje med hinanden, bortfalder Separationen, medens dette næppe ubetinget vil kunne antages, blot fordi Ægtefællerne paany bor sammen, naar dette ikke medfører en Genoptagelse af det ægteskabelige Samliv, omend der i Reglen vil være Præsumtion for at dette sidste da er sket. Det har været under Overvejelse at lade Separationens formueretlige Virkninger vedvare,

selvom den iøvrigt bortfaldt. Naar man har opgivet dette, er det bl. a. fordi Separation efter gensidig Overenskomst da kunde bruges til at omgaa Ægtepagtsreglerne. Selvom ingen Omgaaelse tilsigtedes, vilde det være i Strid med det Formaal, der søges opnaaet ved Paabud om Ægtepagters Tinglæsning, naar der uden nogen Publikation skulde kunne hidføres en varig Ophævelse af Formuefællesskabet mellem Ægtefæller, der efter nogen Tids Forløb atter er flyttede sammen. Man har derfor i Udkastet bestemt, at Separationens fremtidige Virkninger skal bortfalde ved en Genoptagelse af Samlivet. Hvad der hertil skal kræves, vil bero paa et Skøn; men et enkelt Samleje ved et tilfældigt Møde vil ikke kunne anses for tilstrækkeligt, hvorimod en Flytten sammen paany maa være det, selvom den kun varer en ganske kort Tid, idet det ikke er muligt at opstille andre rimelige Grænser.

Kapitel VII.

ad § 77.

Ifølge gældende dansk Ret maa Separationsbevilling ikke meddeles, før Ægtefællernes Præst har haft Lejlighed til ved religiøse Forestillinger at forsøge at bringe dem til at fortsætte Samlivet, og ligeledes skal den verdslige Øvrighed forsøge Mægling med dem, se D. L. 2—9—8, Frd. 18. Okt. 1811, Frd. 30. April 1824 § 18, jfr. L. 4. April 1855 § 5, Instr. 28. Aug. 1795 § 8 d og Frd. 23. Maj 1800 § 5. Til disse Mæglinger kan Parterne under Mulkt tvinges til at møde, jfr. Pl. 10. Febr. 1818; men den gejstlige Mægling bortfalder, naar Parterne ikke hører til noget her i Landet anerkendt Trossamfund eller til forskellige Trossamfund, jfr. L. 13. April 1851 § 12 og Anordn. 22. Marts 1897.

Ifølge Praksis maa som Regel det samme iagttages, for at Skilsmissebevilling kan meddeles, jfr. kgl. Resol. 4. Dec. 1886.

Man har fundet det rettest at bi-

beholde en Mægling med Parterne om Samlivets Fortsættelse, saaledes som det ogsaa er gjort ved den norske Lov af 1909, der imidlertid har ladet Mægling for Forligskommissionen træde i Stedet for den gejstlige Mægling, medmindre begge Parter ønsker denne. Det maa nu vel erkendes at være ret ørkesløst at gennemtvinge en gejstlig Mægling, naar ingen af Parterne ønsker det, og maaske begge er ganske uimodtagelige for religiøs Paavirkning af den Art; men det skønnes derimod urigtigt, hvis den ene Part ønsker en saadan Mægling, da at berøve ham den maaske deri liggende Chance for hans Ægteskabs Bevarelse, fordi den anden Part helst vil være fri for Mæglingen. Man har derfor opretholdt gejstlig Mægling, naar blot en af Parterne ønsker det, og kun hvor dette ikke er Tilfældet henskudt Mæglingen til Forligskommissionen.

Naar man har valgt Forligskommissionen, er det ikke, fordi man vil afskaffe Overøvrighedens Forhandling med Parterne, men man vil forbeholde denne til udelukkende at være, hvad den allerede nu tilige i væsentlig Grad er, en Forhandling med Parterne om den praktiske Tilrettelægning af Separationen eller Skilsmissen og af de Vilkaar, der skal gælde for denne. Denne Forhandling skal derfor finde Sted ved Siden af Forligskommissionens Mægling om Ægteskabets Fortsættelse. Kun undtagelsesvis, naar der foreligger klar skriftlig Aftale mellem Parterne om Vilkaarene, og det tillige paa Grund af Sygdom, Bortrejse eller lignende vil være vanskeligt for dem at møde til Forhandlingen, skal denne kunne undlades. Ligesom nu skal Overøvrigheden kunne overlade Forhandlingen til Underøvrigheden, naar dette skønnes mest praktisk af Hensyn til Parternes Opholdssted. Bor de langt fra hinanden, maa der mægles eller forhandles med hver for sig, og baade Mægling og Forhandling maa bortfalde for deres Vedkommende, som ikke bor her i Landet.

Ved Vilkaarsforhandlingen skal Be-

stræbelserne særlig gaa ud paa at klargøre for Parterne, hvilke Konsekvenser Separationen eller Skilsmissen drager efter sig for dem, og hvilke Krav de har med Hensyn til Underhold, Stilling til Børnene og Andel i Boet, ligesom de maa opfordres til at gøre omhyggelig Rede for, hvilke Aftaler herom de har truffet, for at der ved Sagens Behandling kan tages skyldigt Hensyn hertil.

De nærmere detailmæssige Regler for Mægling og Vilkaarsforhandling, saa vidt saadanne skønnes fornødne, fastsættes rettest ved Anordning. Reglerne i Pl. 10. Febr. 1818 om Amtmandens Adgang til at paalægge Bøde for modvillig Udeblivelse skønnes at kunne blive bestaaende.

ad § 78.

Da der foruden Sager om Ægteskabs Omstødelse, Separation eller Skilsmisse, vil kunne tænkes at blive rejst Sag til Afgørelse af Spørgsmaalet, om en bestaaende Forbindelse overhovedet er et Ægteskab, eller om den ikke paa Grund af Mangler ved Stiftelsesakten er en retlig Nullitet, jfr. § 38, er det rimeligt at saadanne Sager behandles paa samme Maade som andre Ægteskabssager, og de er derfor medtagne under disse.

ad § 80.

I de Tilfælde, hvor det offentlige eller Tredjemand, jfr. § 44, kan rejse Sag om et Ægteskabs Omstødelse, bør begge Ægtefællerne stævnes. Har de imidlertid ikke fælles Værneting, maa Indstævning af begge kunne ske dér, hvor en af dem kunde indstævnes, jfr. § 84.

ad § 81.

Bestemmelsen i denne Paragraf, hvortil intet Sidestykke haves i den gældende Ret jfr. derimod Retsplejelovens § 445, tilsigter først og fremmest at skabe et nyt Værn om det offentliges Interesse i, at Ægteskaber ikke uden gyldig Grund ophæves eller omstødes, men vil efter Omstændighederne ogsaa kunne benyttes af

det offentlige til Optræden for den Part, der paastaar et Ægteskab omstødt. Efter den særlige Stilling, der i det Hele er tillagt Retten i den her omhandlede Art af Sager, kan det derhos ikke anses for liggende udenfor Rettens Opgave at give Paatalemyndigheden Opfordring til at intervenere o. s. v., saasnart Sagen forekommer Retten mistænkelig.

ad § 82.

De Afgørelser, hvorom der er Spørgsmaal i Ægteskabssager, har i Hovedsagen en saa strængt personlig Karakter, at de, for saa vidt vedkommende Part overhovedet har retlig Handleevne, maa træffes af denne selv og ikke kan overlades til en Værge, hvis Forklaringer selvfølgelig ej heller kan træde i Stedet for Ægtefællernes personlige Oplysninger, hvor der er Spørgsmaal om at skaffe Sagen oplyst paa den Maade, som disse Sagers Natur efter det ovenfor udviklede udkræver. For saa vidt en umyndig eller umyndiggjort Ægtefælle derfor har Fornuftens Brug, bør den selv alene være Part under Processen, og dette bør formentlig ogsaa gælde angaaende de under denne opstaaende Spørgsmaal af mere økonomisk Natur (Forhandlinger og Procedure om Skilsmissevilkaar m. v.), idet disse Forhold dog er af accessorisk Natur i Forhold til de i Retssager af denne Art foreliggende Hovedspørgsmaal. Den saaledes foreslaaede Regel stemmer vistnok ogsaa saavel med administrativ som med judiciel Praksis, jfr. i sidstnævnte Henseende en Overretsdom i U. f. R. 1868 Pag. 823.

I ét Tilfælde er det dog fundet rigtigst at give en umyndiggjorts Værge Ret til at optræde som Sagsøger i en Ægteskabssag, nemlig hvor den umyndiggjorte er sindssyg eller aandssvag, saa at han altsaa ikke selv kan optræde i Sagen. Paa Grund af den store Betydning, som en saadan Afgørelse kan have for den paagældende, og i Betragtning af, at en Værge mulig kunde tænkes at være paavirket af

mere personlige Motiver, foreslaas det, at Værgen skal have Overøvrighedens Samtykke til at anlægge Sag, medens han efter den nuværende Praksis vistnok antages ikke at behøve saadant Samtykke, jfr. Overrettsdom i U. f. R. 1876 Pag. 260.

ad § 83.

Den gældende Lovgivning indeholder ikke særlige Regler om vore Domstoles Kompetence i Ægteskabssager ved Siden af Værnetingsreglerne. Dette staar i Forbindelse med, at ifølge dansk Retsopfattelse Parternes Domicil er afgørende for, om dansk eller fremmed Lovgivning vil være at anvende under Sagen. Da den almindelige Værnetingsregel nemlig ogsaa bygger paa Domicilprincippet, vil de Tilfælde, hvor vore Domstole er kompetente til at paakende en Ægteskabssag, som Regel falde sammen med de Tilfælde, hvor efter vor Ret dansk Lovgivning bliver at anvende i Ægteskabssager.

I den europæiske Lovgivning gør den Opfattelse sig imidlertid mere og mere gældende, at ikke Domicilprincippet, men Nationalitetsprincippet bør komme til Anvendelse i Ægteskabssager. Selvom man nu herhjemme hidtil ikke har bestemt sig til i det Hele at skifte System og antage Nationalitetsprincippet, synes det i hvert Fald rigtigt, at der aabnes alle danske Indfødte uden Hensyn til Bopæl Adgang til at faa Spørgsmaal om deres Ægteskabs Gyldighed og deres Krav paa Skilsmisse m. v. paakendte heri Landet, saa meget mere som der findes Stater, der end ikke anser sig berettiget til at behandle saadanne Sager, fordi de menes at høre under dansk Retsomraade. Man har derfor bestemt sig til i Overensstemmelse med Haagerkonventionen af 12. Juni 1902 om Skilsmisse og Separation at lade saavel Ægtefællernes Nationalitet som deres Bosættelse her begrunde Kompetence for vore Domstole til at paakende Ægteskabssager. De nærmere Regler herom er i det væsentlige udarbejdede efter den nævnte

Haagerkonvention, hvis Bestemmelser allerede er optagne i svensk Lovgivning og vistnok ogsaa i det Hele maa anses for at være velbegrundede.

Da nogle Stater forbeholder sine Myndigheder Jurisdiktionen i nogle af de Tilfælde, der vil falde ind under de i denne § foreslaaede Regler om dansk Jurisdiktion i Ægteskabssager, jfr. herved Art. 5 i den ovennævnte Haagerkonvention, er det anset for rigtigt at bemyndige Regeringen til at afslutte Traktater med fremmede Stater, hvorved de i denne § givne Regler om de danske Domstoles Kompetence begrænses og nærmere bestemmes. —

Under Gennemgangen af Rettergangskapitlet har de delegerede stærkt følt det ønskelige i Istandbringelsen af Overenskomst mellem de tre Lande om de nærmere Betingelser for gensidig Anerkendelse af hverandres Afgørelser i Ægteskabssager, og man er blevet enig om at anbefale, at der om dette Spørgsmaal aabnes særlige Forhandlinger mellem de tre Lande. At optage Regler herom i det foreliggende Udkast har man ikke fundet hensigtsmæssigt, da der ikke kunde gives dem en almen gyldig Karakter.

ad § 84.

For det Tilfælde, at Indstævnte ikke længere har sit Hjemting heri Landet, er det formentlig mere formaalstjenligt at lade Sagen behandle ved Ægtefællernes sidste fælles Hjemting eller hvor Sagsøgeren bor, fremfor at foreskrive Indstævning til Indstævntes sidste Hjemting heri Landet, jfr. herimod Retsplejelovens § 439 og tildels den nugældende Ret.

Den i sidste Stykke foreslaaede Regel er nødvendiggjort ved de i § 83 foreslaaede nye Regler om de danske Domstoles Kompetence i Ægteskabssager.

ad § 85.

Ifølge Reglen i § 44 paahviler der det offentlige en Pligt til at drage Omsorg for, at et indgaaet Blodskams- eller Bigami-

ægteskab bringes til Ophør. En saadan Sag vil vel som oftest kunne anlægges i Forbindelse med en Straffesag mod den skyldige. Selvom der imidlertid, f. Eks. paa Grund af Utilregnelighed, ikke bliver Spørgsmaal om at paastaa eller idømme Straf, er det Forhold, der skal bedømmes, dog af samme Art som det, for hvilket Lovten foreskriver Straf. Det er derfor formentlig hensigtsmæssigt at lade en saadan Sag behandle i Straffeprocessens Former uden Hensyn til, om der tillige nedlægges Paastand om Straf, jfr. ogsaa Retsplejelovens § 675 Nr. 13. Angaaende Reglen i Paragrafens 1. Stk., 2. Punktum henvises til Bemærkningerne til § 44.

Paa Grund af Samfundets Interesse i, at Lovgivningens Betingelser for Omstødelse eller Ophævelse af et Ægteskab nøje overholdes, er det nødvendigt, at de sædvanlige Procesregler for borgerlige Sager, der forudsætter, at Parterne har uindskrænket Raadighed over Sagens Genstand, undergaar ret betydelige Modifikationer i de nævnte Ægteskabssager. Hertil kommer, at de Afgørelser, som træffes i disse Sager, vil være af indgribende Betydning ikke blot for de paagældende Ægtefæller selv men ogsaa for deres Børn og øvrige Slægt. Til Værn om disse Interesser maa der gives Retsplejens Organer en mere udstrakt Adgang til at træffe Bestemmelse om Sagens Behandling og Oplysning, ligesom Parternes Dispositionsret over Sagen maa indskrænkes samtidig med, at deres Pligt til personlig at bidrage til Sagens Oplysning udvides. De nærmere Regler herom indeholdes i §§ 86—93.

Under Hensyn til, at langt det overvejende Antal af Separationssager efter de af Administrationen under den nuværende Ordning indvundne Erfaringer vil komme til at versere mellem uformuende Parter, foreslaas det at lade disse Sager behandle som private Politisager. Efter de for saadanne Sagers Behandling gældende Regler bliver der ganske vist ikke saa stor Trang til særlige processuelle Regler om Separa-

tionssager. Hertil kommer den Omstændighed, at Parterne, naar de er enige derom, altid kan forlange sig Separation meddelt, og der kunde derfor være nogen Grund til at indrømme dem fri Disposition i disse Sager. Alligevel har man fundet det rigtigst at bringe de særlige Procesregler til Anvendelse ogsaa paa disse Sager, bortset fra at der ikke vil blive Brug for efter § 87 at beskikke Sagsøgte en Forsvarer, da Politisager oplyses ved Rettens egen Foranstaltning. Navnlig er det nødvendigt at sikre sig, at de i Loven paabudte Regler om Mægling og Vilkaarsforhandling ikke gøres illusoriske, saa at en særlig Regel om Udeblivelse i alt Fald vilde være nødvendig. Det vil imidlertid overhovedet være rettest ogsaa at medtage de andre Regler, hvorved en fyldigere Oplysning af Sagen opnaas, hvilket ofte vil kunne virke ind paa Parternes Bestemmelse. Og bliver de under Sagen enige om Separationen, kan de jo altid standse Processen og gaa til Overøvrigheden jfr. ovenfor ad § 55.

ad § 86.

I Ægteskabssager vil der ifølge Forholdets Natur ikke kunne afsluttes Forlig om Ægteskabets Ophævelse eller Omstødelse; ja end ikke en Overenskomst om Separation vil være gyldig, medmindre den stadfæstes af Overøvrigheden paa sædvanlig Maade. Ikke desto mindre bør Forligsmægling finde Sted ligesaa vel i Ægteskabssager som i andre Retssager, idet det efter Omstændighederne kan være meget nyttigt for Parterne inden Retssagens egentlige Begyndelse eller paa et passende Tidspunkt under Proceduren at faa istandbragt en personlig Forhandling under Ledelse af en Trediemand, der besidder almindelig Livserfaring og Indsigt i de i Betragtning kommende Retsforhold m. v. Under Hensyn til de foreliggende Forholds Ejendommelighed og Betydningen af, at Parterne faar kyndig Vejledning ved Forhandlingen om de eventuelle Se-

parations- eller Skilsmissevilkaar m. v., bør Mæglingen i Ægteskabssager vistnok henlægges til Retten. Det er dog fundet rigtigst, hvor begge Ægtefæller ønsker det, at tillade, at Mæglingen delvis erstattes af en til den i § 77 omhandlede gejstlige Mægling svarende Mægling for en Præst. Ved Mæglingen eller Vilkaarsforhandlingen for Retten bør der naturligvis gives Parterne samme Vejledning som ovenfor under § 77 omhandlet.

ad § 87.

Efter de heromhandlede Sagers Beskaffenhed kan det ikke tilstedes, at der i Tilfælde af Indstævntes Udeblivelse afsiges sædvanlig Udeblivelsesdom, en Grundsætning, som allerede er anerkendt i den bestaaende Ret; end ikke i Separationsager er dette fundet rigtigt, skønt Parterne jo her ved Enighed kan opnaa Separation ved Bevilling. Selvom imidlertid Indstævnte personlig møder, bør han ikke være uden juridisk Vejledning i en Sag af denne Beskaffenhed, og det foreslaas derfor i væsentlig Overensstemmelse med Retsplejelovens § 440, at der, bortset fra de rene Separationssager, der behandles som Politisager, saa at Rettens Vejledningspligt gør Sagførerhjælp overflødig, i alle Ægteskabssager, hvor Sagsøgte ikke giver Møde ved Sagfører, af Retten skal beskikkes ham en Forsvarer. Salæret til den saaledes beskikkede, som nu ifølge Frd. 29. Maj 1750 § 2 eventuelt skal udredes af Indstævnte, er det derhos fundet rimeligst at lade det offentlige udrede, medmindre Processens Omkostninger paalægges Sagsøgeren som tabende Part.

ad § 88.

Ifølge den nugældende Lovgivning er Partsafhøring i Ægteskabssager kun hjemlet i enkelte Skilsmissesager, og kun for Sagsøgerens Vedkommende. Til yderligere Betryggelse af det offentlige Interesse i disse Sager er det imidlertid fundet rigtigst i Overensstemmelse med Retsplejelovens §§

441 og 442 at udvide Reglen saaledes, at denne Afhøring kan anvendes i alle Ægteskabssager og det ikke blot for Sagsøgerens Vedkommende men ogsaa overfor Sagsøgte, hvis denne bor eller opholder sig her i Landet. Den Tvang, der i saa Henseende anvendes overfor Sagsøgeren, svarer ganske til, hvad der nu er gældende Ret, og kan ej heller fremkalde nogen som helst Betænkelighed. Sagen bliver altsaa at afvise, hvis Sagsøgeren ikke efterkommer den omhandlede Forpligtelse. For Sagsøgtes Vedkommende indskrænker Virkningen sig derimod til, at Udeblivelsen eller Vægningen efter Omstændighederne kan komme i Betragtning som Bevismiddel imod den paagældende, medens der ikke kan tillægges dette Forhold den videregaaende Retsvirkning, at Sagsøgerens Forklaring uden videre lægges til Grund.

Den i Paragrafens 3. Stk. givne Regel stemmer med Retsplejeloven.

ad § 89.

Indholdet af denne Paragraf stemmer med den bestaaende Ret og med Retsplejelovens § 443. Reglen er en nødvendig Følge af, at disse Sager ikke er undergivne Parternes udelukkende Raadighed.

ad § 90.

Den i Paragrafens 1. Stk. foreslaaede Regel er motiveret ved det offentliges Interesse i, at disse Sager saa vidt muligt afgøres efter den sande Beskaffenhed af det mellem Parterne bestaaende Forhold. Efter den særegne Behandlingsmaade, som Ægteskabssager er undergivne, vil det imidlertid i mange Tilfælde kunne hændes, at der først under Sagens Behandling for Retten viser sig Grund til at ændre det oprindelige Sagsgrundlag, og de sædvanlige Procesmaksimer i almindelige civile Sager bør da ikke træde hindrende i Vejen herfor, jfr. ogsaa en tilsvarende Bestemmelse i den tyske C. P. O. § 614.

De sædvanlige Regler om Dommes Retskraft vil medføre, at Omstændig-

heder, der er gjort gældende i en tidligere Ægteskabssag, ikke kan benyttes som Søgmaalsgrunde under en ny Sag, under hvilken der nedlægges samme Paastand som i den ældre Sag. Det er imidlertid vistnok rimeligt overhovedet at stille den Fordring til Ægtefæller, der vil føre Proces om Omstødelse eller Ophævelse af deres Ægteskab, at de skal iværksætte en samlet Opgørelse af hele deres ægteskabelige Mellemværende og derfor paa en Gang anføre alle de Omstændigheder, der kan støtte den af dem nedlagte eller en anden Paastand om hel eller delvis Opløsning af Ægteskabet. Herved forhindres gentagne Ægteskabssager mellem de samme Parter paa Grundlag af saadanne Omstændigheder, som de allerede under den forrige Sag havde Kendskab til. Efter Reglens Formulering vil der ej heller under en senere Sag kunne paastaas *Separation* eller *Skilsmisse* af Grunde, som under en tidligere Sag har været eller kunde have været gjort gældende til Støtte for en Paastand om *Omstødelse* af et Ægteskab, men de forstnævnte Paastande maa fremsættes som subsidiære under den første Sag. En til denne Bestemmelse svarende Regel findes i tysk C. P. O. § 616.

ad § 91.

Denne Regel svarer til Retsplejelovens § 444.

ad § 92.

Denne Bestemmelse tilsigter at skabe Garanti for, at den paagældende Sindssygdoms Varighed og Beskaffenhed oplyses paa fuldt betryggende Maade. I den norske Skilsmisselov af 20. Aug. 1909 § 7 kræves altid Erklæring fra 2 særlig sagkyndige Læger. Det er dog vistnok ubetænkeligt at overlade til Rettens Skøn, om den efter Omstændighederne finder at kunne nøjes med en enkelt Erklæring, udstedt af en saadan Læge. Det forudsættes, at Sundhedsstyrelsen vil finde sig foranlediget til at meddele kvalificerede Læger Autorisation som særlig sagkyndige i den

Forstand, som denne Bestemmelse forudsætter. De saaledes autoriserede Læger bør da ogsaa have Autorisation til at meddele de i § 22 Nr. 4 omhandlede Erklæringer.

ad § 93.

Da de under Ægteskabssager fremkommende Oplysninger jævnlig vil være af mere eller mindre intim Natur, er det formentlig saavel af Hensyn til Parterne som til mulig fremmødte Vidner naturligt, at Retten paa Begæring kan bestemme, at Retsmøderne skal føregaa for lukkede Døre, jfr. tysk Gerichtsverfassungsgesetz § 171 og østerrigsk Civilproceslov § 172, der dog kun omtaler Begæring i saa Henseende fra nogen af Parterne som Grundlag for Udelukkelse af Offentligheden.

Paragrafens 2. Stk. svarer til Retsplejelovens § 446.

ad § 94.

Det bør formentlig ikke overlades til Parterne frit at bestemme Tidspunktet for Indtræden af en Skilsmisdoms eller Omstødelsesdoms Retskraft, men denne bør under Hensyn til disse Dommers retsstiftende Karakter rettest indtræde uafhængig af Parternes Vilje, saafremt Anke ikke finder Sted. Det simpleste er da vistnok at lade Retten tilsige Parterne til at paahøre Dommens Afsigelse og saa lade Dommen blive endelig en vis Tid *efter Afsigelsen*, saafremt Anke ikke iværksættes forinden. Der faas herved et sikrere Udgangspunkt for den omtalte Frist's Beregning end ved at bibeholde den nugældende Regel i Frd. 23. Maj 1827 om, at en Skilsmisdom først bliver endelig efter Forløbet af en vis Frist fra Dommens *Forkyndelse*, selv om det tillige bestemtes, at en saadan Forkyndelse skulde iværksættes af *Retten* for begge Parter. At regne Ankefristen fra Forkyndelsen frembyder ogsaa Vanskelighed i de Tilfælde, hvor Dommen ikke kan faas forkyndt samtidig for begge Parter, idet Fristen da enten maa udløbe tidligere for den ene end for den anden eller ogsaa

først vil kunne regnes fra den sidste For-
kyndelse.

ad § 95.

Den her foreskrevne Frist og Reglen i sidste Stykke stemmer med Forskriften i Frd. 23. Maj 1827 § 1. Reglen om, at Oprejsningsbevilling ikke kan meddeles, er i og for sig ny. Ligesom den imidlertid efter Forholdets Natur maatte gælde, saafremt en af Parterne efter Appelfristens Udløb har indgaaet nyt Ægteskab, saaledes er det paakrævet at have saa faste Regler som muligt, hvorefter det kan afgøres, om en Dom, der ophæver eller omstøder et Ægteskab, er retskraftig eller ej; og den usikre Mellemtilstand, som vilde afstedkommes ved en Ordning, hvorefter den afsagte Dom vel iøvrigt havde opnaaet fuld Retskraft, men dog stadig kunde tænkes at blive omstødt ved Hjælp af en processuel Bevilling, bør formentlig undgaas. Det er dog fundet rigtigst at bevare Adgangen til at faa Bevilling til *Kontraappel* med Hensyn til en af Modparten i rette Tid paaanket Dom. Hvis Hovedpaaanken er sket henimod Slutningen af Appelfristen vil der ikke altid blive fornøden Tid til at iværksætte Kontrapaaanke inden Appelfristens Udløb.

ad § 96.

En Ægteskabssags strengt personlige Karakter gør det utvivlsomt rimeligst som almindelig Regel at bestemme, at en saadan Sag ikke kan rejses efter nogen af Parternes Død, og bortfalder hvis nogen af dem dør *under Sagens Behandling*. Der kunde vel nok være Spørgsmaal om at til-lade, at navnlig en i Henhold til § 44 anlagt Omstødelsessag fortsættes af eller imod den afdøde Ægtefælles Arvinger, der efter Omstændighederne kan have stor retlig Interesse i Afgørelsen, jfr. her-ved Udkastets §§ 51—53. Det maa dog vistnok erkendes at være naturligt, at Arvingernes nævnte Interesse sker Fyldest under en ny Sag mellem dem og den efterlevende Ægtefælle, under hvilken Sag Af-

gørelsen ikke direkte vil komme til at lyde paa det paagældende ved Døden ophørte Ægteskabs Omstødelse eller Ophævelse, jfr. herved ogsaa Udkastets § 52 samt tysk C. P. O. § 628.

ad § 97.

Denne Paragraf giver ikke Anledning til særlige Bemærkninger.

ad § 98.

De her optagne Bestemmelser svarer i Hovedsagen til Reglerne i Lov Nr. 131 af 27. Maj 1908 § 14. Man har dog udeladt de deri indeholdte Detailregler om, at det kan paalægges Manden at indlevere en af autoriserede Tillidsmænd bekræftet Statusopgørelse til Brug ved den senere Deling af Fællesboet, idet man maa gaa ud fra, at Skiftelovens Regler vil være tilstrækkelige. I Stedet har man indført en Ret for Hustruen til at begære Bosondring. Ligeledes har man udeladt de i § 14 indeholdte Straffebestemmelser, idet naturligvis alligevel de sædvanlige Bedrageriregler eventuelt vil kunne bringes til Anvendelse. Derimod har man paa en anden Maade foretaget en Udvidelse af Reglen, idet man tillige har aabnet Adgang til at tillade Ophævelse af Samlivet, for at Hustruen ikke skal udsættes for de Ulemper, som ellers en Samlivsophævelse, hvis Lovlighed ialt Fald endnu ikke var bevist, kunde udsætte hende for. Navnlig vil hun da ikke kunne betragtes som »bortrømt«, og Manden vil ikke derfor kunne fratage hende de Born, hun har hos sig.

Kapitel VIII.

ad § 99.

I Lov af 29. April 1913 om Ændringer i Lov Nr. 131 af 27. Maj 1908 indeholdende nogle Bestemmelser om Hustruens og Ægtebørns Retstillings er det bestemt, at Størrelsen af de en Mand paahvilende Underholdsbidrag fastsættes af Overøvrig-

heden paa det Sted, hvor han bor. eller i Mangel heraf opholder sig, eller, hvis han har forladt Landet eller sejler med dansk Skib i udenrigs Fart, eller hans Bopæl og Opholdssted er ubekendt, paa det Sted, hvor Hustruen opholder sig; men iøvrigt findes der i nugældende Ret ikke nogen fast Regel om, hvilken Overøvrighed der skal behandle et Skilsmisse eller Separationsandragende. Det kan dog vist siges at være almindelig Praksis, at Overøvrigheden paa det Sted, hvor Andrageren boede ved Andragendets Indgivelse, anses for at være den, der skal behandle Sagen, eventuelt udfærdige Separationsbevilling, medens Mægling som Regel foretages af hver Parts Overøvrighed for sig.

Da der ogsaa i Udkastet er henlagt forskellig Virksomhed til Overøvrigheden, navnlig med Hensyn til Bevilgelse af Separation, Mægling i Separations- og Skilsmissesager og Fastsættelse af Skilsmissevilkaar, kan det blive nødvendigt at fastslaa Kompetenceforholdet mellem de forskellige Overøvrigheder saavel som at udpege en Overøvrighed, hvis ingen af Parterne skulde have Ophold her i Landet. Saadanne Bestemmelser træffes imidlertid formentlig bedst administrativt og er derfor overladte til Kongen.

ad § 100.

Naar Ægteskab med Hjemmel i L. 14. Decbr. 1906 skal indgaas for fremmede Landes herværende konsulære eller diplomatiske Embedsmænd, bliver det naturligvis ikke de danske Love men vedkommende fremmede Landes egne Love, der kommer til Anvendelse.

Dernæst bør det ogsaa have sit Forblivende ved de i L. 19. Febr. 1892 og for nævnte L. 14 Decbr. 1906 givne Regler om Fremgangsmaaden ved Indgaaelse af Ægteskab for danske konsulære og diplomatiske Embedsmænd i Udlandet, og man har derfor ikke villet gøre Reglerne i Kap. III og IV anvendelige paa disse Vielser, hvorimod Konsulerne naturligvis dels i Stedet for

dels ved Siden af de tilsvarende Bestemmelser i L. 19. Febr. 1892 givne Regler maa iagttage Bestemmelserne i nærværende Lovs Kap. II. Om de fornødne Ændringer i Loven af 1892 vil et særligt Forslag blive fremsat af Kommissionen.

Der kunde endelig blive Spørgsmaal om særlige Regler, hvorved der blev truffet Bestemmelse om Danskes Indgaaelse af Ægteskab for Missionærer eller fremmede Gejstlige i saadanne ikke-kristne og uciviliserede Lande, hvor Indgaaelse af Ægteskab paa anden Maade vilde være vanskelig eller umulig, men da der ikke hidindtil er fundet Nødvendighed for i de danske Love at træffe Bestemmelser herom, har man heller ikke nu fundet Grund til at optage noget Forslag desangaaende.

ad § 102.

Da Loven indfører den Regel, at Skilsmisse altid giver de fraskilte fri Adgang til at indgaa nyt Ægteskab uden at nogen særlig Tilladelse dertil behøves, og uden Hensyn til, om nogen af dem har begaaet Ægteskabsbrud og nu vil ægte sin medskyldige, vilde det blive en nødvendig Følge af dette Princip, at enhver, der før Lovens Ikrafttræden havde opnaaet Skilsmisse uden Ret til nyt Ægteskab, nu fik saadan Ret, og man har derfor fundet det rettest udtrykkelig at udtale dette i Loven for at afskære al Tvivl og for at skaane Administrationen for unødvendigt Besvær.

Er der imidlertid før Loven meddelt Tilladelse til nyt Ægteskab, bør den gælde i det fulde Omfang, som den dengang havde, altsaa navnlig uden Ventefrister, og det bestemmes derfor, at den fraskilte Kvinde, der før Lovens Ikrafttræden har faaet Tilladelse til at indgaa nyt Ægteskab, ikke skal afvente de i § 16 fastsatte Frister.

ad § 103.

Hvis der før Lovens Ikrafttræden er iværksat Lysning eller meddelt Vielsebrev, uden at Brylluppet er blevet holdt før

Lovens Ikrafttræden, bør der naturligvis indenfor den sædvanlige for Udnyttelsen af disse Foranstaltninger anerkendte Frist af 3 Maaneder ikke forlanges nogen ny Lysning eller nogen Lysning overhovedet, selvom Lovens Betingelser for Fritagelse for Lysning ikke foreligger. Da imidlertid efter gældende Praksis Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse kan forlanges prøvet ved Vielsen, samt da desuden ikke blot ældre Rets men ogsaa nærværende Lovs Ægteskabsbetingelser maa opfyldes, da Ægteskabet indgaas efter Lovens Ikrafttræden, maa der foregaa en Prøvelse ved Vielsen i Lighed med, hvad der skal finde Sted, naar der efter Loven meddeles Fritagelse for Lysning.

ad § 104.

Da et Ægteskab, der er stiftet før Lovens Ikrafttræden, er indgaaet i Henhold til ældre Rets Regler, bør det ikke efter Lovens Ikrafttræden kunne angribes paa Grund af de dengang foreliggende Omstændigheder, medmindre dette ogsaa dengang kunde ske. Paa den anden Side maa, naar der ikke tidligere er foretaget noget i saa Henseende, ogsaa de i nærværende Lov opstillede Betingelser for Omstødelse opfyldes, noget der iøvrigt ikke vil faa nogen nævneværdig Betydning, da Udkastet ikke indskrænker Antallet af saadanne Tilfælde.. Hvis Ægteskabet derimod efter nugældende Ret er ugyldigt uden Dom (*ipso jure nullum*), er dette jo en Mangel, det har havt fra først af altsaa ogsaa før Lovens Ikrafttræden, og alene den Omstændighed, at dette ikke har været bekendt, kan ikke bevirke, at der nu indtræder nogen Forandring i saa Henseende. Nærværende Regel bliver derfor uden Betydning for disse Tilfælde.

Kan i Henhold til ovenstaaende et ældre Ægteskab omstødes efter Lovens Ikrafttræden, bør Retsvirkningerne af Omstødelsen kun kunne blive dem, som Loven opstiller.

ad § 105.

De før Lovens Ikrafttræden meddelte Separationer bør naturligvis ogsaa i Fremtiden give Adgang til Skilsmisse. Et Spørgsmaal er det kun, om de, uanset at de er søgte med den nugældende Retstilstand for Øje, hvorefter Separationen regelmæssig maa vare i 3 Aar, og Skilsmisse normalt kun kan ventes paa Separationsvilkaarne, nu bør hjemle Ret for hver af Parterne til at forlange Skilsmisse efter 2 Aars Forløb og saaledes, at Overøvrigheden frit kan fastsætte Vilkaarene efter Lovens Regler. Da Administrationen imidlertid ogsaa nu er i Stand til at afkorte Separationsfristen, synes det ikke at kunne have større Betænkelighed at udstrække den almindelige Adgang til Skilsmisse efter 2 Aars Forløb til ogsaa at omfatte de før Loven separerede. Hvad dernæst Vilkaarene angaar, bør Myndighederne naturligvis, hvad ogsaa Lovens Regler giver dem baade Ret og Pligt til, tage nøje i Betragtning de Omstændigheder, under hvilke Separationen blev givet, og drage Omsorg for, at dengang skabte berettigede Forventninger ikke skuffes, navnlig saaledes at der, hvor der foreligger Aftale om Separation eller Vilkaar, ikke gøres noget Brud paa de trufne Aftaler, medens der, hvor baade Separation og Vilkaar er dikterede af det offentlige, vil være langt mindre Betænkelighed ved at fravige Separationsvilkaarene. Naar dette imidlertid iagttages, ses der ikke at være nogen Betænkelighed ved at give Skilsmisse efter Lovens Regler paa Grundlag af ældre Separationer.

ad § 106.

Skilsmissesager og Sager om Ægteskabs Ugyldighed, der er paabegyndte inden Lovens Ikrafttræden, hvad enten de er indbragte for Domstolene eller for Administrationen, maa afgøres efter den ældre Ret, og det samme maa gælde alle de

Spørgsmaal, der bringes i Forbindelse dermed, forudsat naturligvis at Grundlaget hidrører fra Tiden før Lovens Ikrafttræden.

ad § 107.

Rejses der efter Lovens Ikrafttræden Sag om Separation eller Skilsmisse paa Grundlag af Omstændigheder, der ligger forud for Lovens Ikrafttræden, kunde det ganske vist synes nærmest liggende at bringe ældre Ret til Anvendelse, men da Lovens Regler slutter sig saa nær til nu-gældende Ret, og det skønnes at betyde en Simplifikation af disse Sagers Behandling at anvende samme Lov i alle Tilfælde, idet navnlig Separationsgrundene efter deres Natur ofte vil fordele sig paa en længere Periode, af hvilken en Del kan ligge forud for, en Del efter Lovens Ikrafttræden, har man ment at burde foreslaa den nye Lov bragt til Anvendelse i alle disse Tilfælde. Det kan desuden anføres, at naar en Skilsmisse- eller Separationsgrund dog ikke er gjort gældende under den ældre Rets Gyldighedsperiode, og den berettigede saaledes har ventet med at udnytte sin Ret indtil Ikrafttrædelsen af en ny Lov, som forudsættes at have været bekendtgjort længere Tid før sin Ikrafttræden, er det kun rimeligt, at denne Lovs Betingelser maa kræves opfyldte. Dette bør da ogsaa gælde, selvom Skilsmissegrunden først efter nærværende Lovs Ikrafttræden er blevet den berettigede bekendt, idet der ikke er tilstrækkelig Grund til af Hensyn til slige Undtagelsestilfælde at bryde Reglens Ensartethed.

ad § 108.

Med Hensyn til den foreslaaede udtrykkelige Ophævelse af en Række Forbud, af hvilke adskillige vilde bortfalde umiddelbart som Følge af de nye afvigende Regler om samme Emne, skal blot bemærkes, at man har fundet det fornødent

at ophæve ogsaa en af Reglerne i vor nu-gældende Straffelov af 10. Febr. 1866, nemlig dens § 163 om Straf for legemlig Omgang mellem ulovlig besvogrede i den ret op- og nedstigende Linie, idet Ægteskabet mellem saadanne Personer efter Udkastet vil være frit tilladt, og det da vil synes unaturligt, om kønsligt Forhold mellem dem skulde være strafbart.

Dansk Tekst.

Forslag

til

Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning.

KAPITEL I

Om Forlovelse.

§ 1.

Hæves en Forlovelse under saadanne Forhold, at Skylden for Ophævelsen maa antages væsentlig at paahvile den ene Part, er denne pligtig at yde sin Forlovede Erstatning for Tab, der er lidt ved de Forholdsregler, som med Føje er trufne med det forestaaende Ægteskab for Øje.

§ 2.

Besvangrer en Mand sin Forlovede, og hæves Forlovelsen derefter under saadanne Forhold, at han maa antages væsentlig at bære Skylden for Ophævelsen, skal han betale hende en passende Erstatning for den derved forvoldte Forstyrrelse i hendes Stilling og Forhold.

Norsk tekst.

Svensk text.

Utkast

til

lov om egteskaps indgaaelse og
opløsning.

Förslag

til

Lag om äktenskaps ingående och
upplösning.

1 KAP.

Om trolovning.

1 §.

Trolovning är sluten, då man och
kvinna överenskommit att ingå äktenskap
med varandra.

2 §.

Dör en av de trolovade, äge den efter-
levande återfå de gåvor, han givit den
andre för äktenskapets skull, och ändock
behålla vad han fått.

Brytes trolovning, äge en var av de
trolovade återfå sina gåvor. Bär den ene
huvudsakligen skulden, have han dock ej
den rätt nu är sagd.

3 §.

Har kvinnan under trolovningstiden
blivit hävdad av mannen; brytes likväl
trolovningen, och bär mannen huvudsak-
ligen skulden därtill, give han henne skä-
ligt skadestånd.

Är trolovad eljest huvudsakligen vål-
lande till att trolovningen brytes, njute
den andre ersättning allenast för förlust
till följd av åtgärd, som han vidtagit för
det tillämnade äktenskapet.

§ 3.

Den, som ifølge §§ 7 og 8 skal have Samtykke til at indgaa Ægteskab, skal ikke være erstatningspligtig i Henhold til § 1, naar han ikke har havt saadant Samtykke til Forlovelsen.

Ikke heller kan der paalægges en Mand Erstatning efter § 2, medmindre han ved Besvangrelsen var fyldt 21 Aar.

§ 4.

Sag i Henhold til §§ 1 og 2 maa være rejst inden 1 Aar efter Forlovelsens Ophævelse.

§ 5.

Tilsagn om en Formueydelse som Erstatning for senere Ophævelse af en Forlovelse er uforbindende.

KAPITEL II.

Om Betingelserne for Ægteskab.

§ 6.

Mand under 21 Aar eller Kvinde under 18 Aar maa ikke indgaa Ægteskab uden Tilladelse af Kongen eller den han bemyndiger.

§ 7.

Den, som er under 21 Aar og ikke tidligere har været gift, maa ikke indgaa Ægteskab uden Forældrenes Samtykke.

Er den ene af Forældrene død eller sindssyg eller aandssvag, eller er han uden Del i Forældremyndigheden — eller var han det, da denne ophorte — eller vilde hans Erklæring ikke kunne indhentes uden særlig Vanskelighed eller Forhaling, skal den andens Samtykke være tilstrækkeligt. Gælder det anførte begge Forældrene, kræves Samtykke til Ægteskabet fra Værge eller Kurator, medmindre Fuldmyndighedsbevilling er givet.

§ 8.

Den, som er gjort umyndig, maa ikke indgaa Ægteskab uden Værgens Samtykke.

4 §.

Den, som enligt 2 kap. 2 eller 3 § skall hava föräldrars eller annans samtycke till sitt äktenskap, vare ej ersättningsskyldig efter 3 § andra stycket, med mindre han haft sådant samtycke. Ej heller vare mannen pliktig giva ersättning enligt 3 § första stycket, där han vid hävdandet ej fyllt tjuguettt år.

5 §.

Vill någon framställa anspråk enligt 2 eller 3 §, instämme sin talan inom ett år, från trolovningens upplösning. Försittes den tid, vare rätt till talan förlorad.

Iste kapitel.

Betingelserne for egteskap.

§ 1.

Mand under en og tyve aar eller kvinde under atten aar maa ikke indgaa egteskap uten tilladelse av Kongen eller den, han bemyndiger.

§ 2.

Den, som er under en og tyve aar og ikke tidligere har været gift, maa ikke indgaa egteskap uten forældrenes samtykke.

Er den ene af forældrene død eller sindssyk eller uten del i forældremyndigheten, eller kan uttalelse fra den ene av dem ikke indhentes uten særlig vanskelighet eller forhaling, er samtykke fra den anden av forældrene tilstrækkelig. Er begge forældrene i noget tilfælde som ovenfor nævnt, kræves samtykke fra verge eller kurator.

§ 3.

Den, som er gjort umyndig, maa ikke indgaa egteskap uten samtykke av vergen.

2 KAP.

Om hinder mot äktenskap.

1 §.

Man under tjuguettt år eller kvinna under aderton år må ej träda i äktenskap utan Konungens tillstånd.

2 §.

Den, som är under tjuguettt år och ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ene av föräldrarna död eller sinnessjuk eller sinnesslö eller utan del i vårdnaden, eller kan yttrande från den ene ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare den andres samtycke tillfyllest. Gäller vad nu är sagt båda föräldrarna, tage den trolovade samtycke av förmyndaren, eller, där särskild förmyndare ej är nämnd, av annan giftoman, som rätten eller domaren på anmälan förordnar.

3 §.

Ej må den, som är omyndig förklarad, ingå äktenskap utan förmyndarens samtycke.

§ 9.

Nægtes Samtykke i de Tilfælde, som nævnes i §§ 7 og 8, kan Overøvrigheden paa Begæring give Tilladelse til Ægteskabet, hvis der ikke er skellig Grund til Nægtelsen. Førend Overøvrigheden træffer sin Afgørelse, skal den give de paagældende Adgang til at udtale sig.

§ 10.

Den, som er sindssyg eller som er aandssvag i højere Grad, maa ikke indgaa Ægteskab.

Kongen eller den han bemyndiger skal dog kunne tillade en sindssyg at indgaa Ægteskab, naar det efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet skønnes, at det under Hensyn til Sygdommens Art og den ringe Fare for sygeligt Afkom samt Partens Evne til at bedømme Ægteskabets Betydning er forsvarligt, at saadant Ægteskab indgaas.

§ 11.

Den, som lider af Konssygdom, der endnu frembyder Smittefare, eller af Epilepsi, maa ikke indgaa Ægteskab, uden at den anden Part er gjort bekendt med Sygdommen, og begge Parter af en Læge har faaet mundtlig Vejledning om Farerne ved Sygdommen.

§ 12.

Ægteskab maa ikke indgaas mellem Slægtninge i ret op- og nedstigende Linie eller mellem Søkende.

§ 13.

Ægteskab med Broders eller Søsters Slægtning i ret nedstigende Linie maa ikke indgaas uden Tilladelse af Kongen eller den han bemyndiger.

§ 14.

Ægteskab maa ikke indgaas mellem Personer, af hvilke den ene har været gift med den andens Slægtning i ret op- eller nedstigende Linie.

§ 4.

Negtes samtykke i de tilfælde, som nævnes i §§ 2 og 3, kan amtmanden paa begjæring gi tilladelse til egteskapet, hvis der ikke er skjellig grund til negtelsen. For amtmanden træffer sin afgjorelse, skal han gi de paagjældende adgang till at uttale sig.

§ 5.

Den, som er sindssyk, maa ikke indgaa egteskap.

§ 6.

Den, som lider av venerisk sygdom, der endnu frembyr smittefare, eller av epilepsi eller spedalskhet, maa ikke indgaa egteskap, uten at den anden part er gjort bekjendt med sygdommen og begge parter har faat mundtlig vejledning av en læge om farerne ved sygdommen.

§ 7.

Egteskap maa ikke indgaaes mellem slegtninger i ret op- og nedstigende linje eller mellem soksende.

§ 8.

Egteskap med brors eller søsters slegtning i ret nedstigende linje maa ikke indgaaes uten tilladelse av Kongen eller den, han bemyndiger.

§ 9.

Egteskap maa ikke indgaaes mellem personer, av hvilke den ene har været gift med den andes slegtning i ret op- eller nedstigende linje.

4 §.

Vägras samtycke i fall, som i 2 eller 3 § avses, äge rätten, på ansökan, tillåta äktenskapet, om skäl till den vägran prövas ej vara för handen.

5 §.

Ej må den träda i äktenskap, som är sinnessjuk eller sinnesslö.

6 §.

Den, som är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker, eller med könssjukdom i smittosamt skede, må ej ingå äktenskap, med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet.

7 §.

Äktenskap vare förbjudet mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra, samt mellan syskon.

8 §.

Mellan ett syskon och det andras avkomling må äktenskap ej utan Konungens tilstånd ingås.

9 §.

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

§ 15.

Ingen maa indgaa nyt Ægteskab, saalænge det tidligere Ægteskab bestaar.

§ 16.

Den Kvinde, som har været gift, maa ikke indgaa nyt Ægteskab inden 10 Maaneder fra det tidligere Ægteskabs Ophør, medmindre hun ikke er frugtsommelig fra Tiden før Ægteskabets Ophør, eller der er forløbet 10 Maaneder, efter at Samlivet med Manden ophørte.

§ 17.

Den, som har været gift og ved Ægteskabets Ophør levede i Formuefællesskab, maa ikke indgaa nyt Ægteskab, førend offentligt Skifte er paabegyndt eller privat Skifte tilendebragt, medmindre Fritagelse for Skifte særlig er hjemlet. Justitsministeriet kan dog fritage for Overholdelse af denne Regel, hvor særlige Grunde taler derfor.

§ 18.

Naar Personer, af hvilke den ene tilhører et Trossamfund, hvortil den anden ikke hører, agter at indgaa Ægteskab, skal de træffe Bestemmelse om, i hvilken Tro Bornene af Ægteskabet skal opdrages, hvilket skal være enten Folkekirkens eller en af Parternes Tro.

§ 19.

En Mand, der er tjenestegørende Militær i den danske Hær eller Flaade, maa ikke indgaa Ægteskab uden sine foresattes Tilladelse.

§ 20.

En Mand, der er under vedvarende Fattigforsørgelse her i Landet, maa ikke indgaa Ægteskab, naar Fattigbestyrelsen paa hans Forsørgelsessted gør Indsigelse derimod.

§ 10.

Ingen maa indgaa nyt egteskap, saalænge det tidligere egteskap bestaar.

§ 11.

Kvinde, som har været gift, maa ikke indgaa nyt egteskap for ti maaneder fra ophøret av det tidligere egteskap. Dog behøver fristen ikke at avventes, hvis hun ikke er eller ved det nævnte tidspunkt ikke var frugtsummelig, eller hun senere har født, eller ti maaneder er gaat hen, siden samlivet med den tidligere egtefælle opførte.

§ 12.

Hvis ikke fritagelse for skifte særlig er hjemlet, maa den, som har været gift og ved egteskapets ophør levet i formuesfællelesskap, ikke indgaa nyt egteskap, før skifte er holdt med den tidligere egtefælle eller dennes arvinger eller boet er overgitt til skifterettens behandling. I de tilfælde, som omhandles i lov om skifte av mindre dødsboer av 27de mars 1869 § 3, er det nok, at den foreskrevne opgave eller fortegnelse er indlevert.

Vedkommende regjeringsdepartement kan frit for denne forskrift, naar særlige grunde taler for det.

10 §.

Ej må någon tråda i nytt gifte, så länge det tidigare äktenskapet består.

11 §.

Kvinna, som varit gift, må ej inom tio månader från äktenskapets upplösning ingå nytt gifte, med mindre hon icke är havande från tiden före upplösningen eller tio månader förflutit, sedan sammanlevnaden med mannen upphörde.

KAPITEL III.

Om Lysning.

§ 21.

Forinden Ægteskab indgaas, skal der foregaa en offentlig Lysning.

Lysning skal af begge Brudefolkene begæres hos Giftefogden paa det Sted her i Landet, hvor Bruden bor. Er Parterne berettigede til at lade sig kirkelig vie, kan de dog ogsaa henvende sig til vedkommende Præst sammesteds. Har Bruden ikke Bopæl her i Landet, begæres Lysningen henholdsvis hos Giftefogden eller Præsten paa det Sted, hvor Brudgommen bor, eller, hvis heller ikke han bor her i Landet, paa det Sted, hvor en af Parterne opholder sig.

§ 22.

Før Lysning sker, skal Brudefolkene tilvejebringe følgende Bevisligheder:

1. Brudefolkene skal fremlægge Fødselsattest eller, hvis saadan ikke kan skaffes, paa anden Maade godtgøre deres Alder og Navn, medmindre Justitsministeriet i saa Henseende indrømmer Lempelser.

2. Er nogen af Brudefolkene under den i § 6 fastsatte Alder, skal der fremlægges fornøden Tilladelse til Ægteskabet.

3. Hvis Samtykke udfordres efter §§ 7 eller 8, skal det godtgøres, at Samtykke er givet eller Overøvrighedens Tilladelse meddelt.

4. Hvis der er Grund til at antage, at nogen af Brudefolkene lider af Sindsygdhed eller af Aandssvaghed i højere Grad, skal der fremlægges enten Attest fra en dertil autoriseret Læge om, at Sindsygdhed eller højere Grad af Aandssvaghed ikke kan paavises hos Vedkommende, eller en i Medfør af § 10 meddelt Tilladelse.

5. Brudefolkene skal, enhver for sit Vedkommende, afgive skriftlig Erklæring paa Tro og Love om, at der ikke er nogen Hindring for Ægteskabet af saadan Grund som nævnt i § 11.

6. Brudefolkene skal skriftlig paa Tro og Love erklære, at de ikke er saa nær beslægtede eller besvogrede som an-

2det kapitel.

Lysning.**§ 13.**

För egteskap indgaaes, skal der foregaa en offentlig lysning.

Lysning maa begjæres af begge brudefolk hos den borgerlige vigselmand paa det sted i riket, hvor en af dem bor eller, hvis ingen af dem har bopæl her, paa det sted, hvor en af dem opholder sig.

§ 14.

Før lysning sker, skal brudefolkene skaffe følgende bevisligheder tilveie:

1. Enhver af dem skal fremlægge daabsattest eller anden offentlig fødselsattest; hvis saadan attest ikke kan skaffes uden særlig vanskelighed eller forhaling, kan andet tilfredsstillende bevis for navn og alder godtages.

2. Hvis nogen af brudefolkene er under den alder, som er bestemt i § 1, maa tilladelse til egteskapet fremlægges.

3. Hvis samtykke af forældre, verge eller kurator utfordres efter § 2 eller § 3, maa det godtgjøres, at samtykke er gitt, eller at amtmanden har gitt tilladelse til egteskapet.

4. Hvis der er grund til at anta, at nogen af brudefolkene er sindssyk, maa der fremlægges attest fra en dertil autoriseret læge om, at sindssygdom ikke kan påvises.

5. Brudefolkene skal hver for sit vedkommende avgi en skriftlig erklæring paa ære og samvittighed om, at der ikke er nogen hindring mot egteskapet af saadan grund som nævnt i § 6.

6. Brudefolkene skal begge skriftlig paa ære og samvittighed erklære, at de ikke er saa nær beslegtet eller besvogret som nævnt i § 7 eller § 9, og enten paa samme maate erklære, at de ikke er saale-

3 KAP.

Om lysning.**1 §.**

Till äktenskap skall lysas i den svenska församling, där kvinnan är kyrkobokförd eller, om hon varken är eller bör vara kyrkobokförd i sådan församling, där hon vistas.

Lysning skall av bägge de trolovade sökas hos den präst, som för kyrkoböckerna.

2 §.

1 mom. Är mannen kyrkobokförd i annan svensk församling än i 1 § sägs, skall han, då lysning sökes, förete intyg om vad kyrkoböckerna i hans församling innehålla angående hans behörighet att ingå äktenskapet (*äktenskapsbetyg*). Trolovad, som varken är eller bör vara kyrkobokförd i svensk församling, skall förete det motsvarande intyg av utländsk registerförare han kan anskaffa.

2 mom. Innehålla ej kyrkoböckerna eller intyg, varom i 1 mom. är sagt, upplysning om trolovads ålder, har han att annorledes förebringa utredning därom. Är trolovad i den ålder, att han enligt 2 kap. 1 § ej äger träda i äktenskap utan Konungens tillstånd, skall han styrka att sådant tillstånd givits.

3 mom. Är trolovad under tjuguetå år, och har han ej veterligen varit gift, eller är trolovad veterligen omyndig förklarad, skall han visa att han till äktenskapet har samtycke eller rättens tillstånd, efter ty i 2 kap. 2—4 §§ är stadgat.

4 mom. Är trolovad känd för sinnessjukdom eller sinnesslöhet, eller har han veterligen inom de tre sista åren varit sinnessjuk, skall han med läkarintyg styrka att sinnessjukdom eller sinnesslöhet icke kan hos honom påvisas.

givet i § 12 eller § 14, samt enten paa samme Maade erklære, at der ikke bestaar det i § 13 omhandlede Slægtskab mellem dem, eller, hvis dette er Tilfældet, forevise Tilladelse til Ægteskabet i Henhold til denne Paragraf.

7. Enhver af Brudfolkene skal afgive skriftlig Erklæring paa Tro og Love om, hvorvidt han tidligere har indgaaet Ægteskab. Er dette Tilfældet, skal der fremlægges Bevis for, at den tidligere Ægtefælle er død eller at Ægteskabet er opløst ved Skilsmisse eller omstødt.

Beviset for den tidligere Ægtefælles Dod fores som Regel ved Attest fra indenlandsk eller udenlandsk offentlig Myndighed. Anser Giftfoged eller Præst det for tvivlsomt, om Bevis for Dod er ført, kan Parten forebringe sine Oplysninger og Bevisligheder for Stedets Underdommer, der afgør, om Beviset er tilstrækkeligt. Bevis for, at et tidligere Ægteskab her i Landet er blevet opløst ved Skilsmisse eller omstødt, fores ved Forevisning af Bevillingen eller af en Udskrift af Dommen; denne sidste skal være ledsaget enten af en Attest fra vedkommende overordnede Rets Kontor for, at Appelstævning ikke er udtaget inden 8 Uger fra Dommens Afsigelse, eller af Bevis for, at baade Modparten og Justitsministeriet har givet Afkald paa Appel.

Kongen bestemmer, om udenlandske Bevillinger eller Domme afgiver tilstrækkeligt Bevis for et Ægteskabs Ophør.

8. Har Bruden tidligere været gift, og vil hun indgaa Ægteskab inden den i § 16 bestemte Ventetid er forløbet, skal hun føre Bevis for, at hun er berettiget dertil.

9. Den, der tidligere har været gift, skal derhos godtgøre, at der ikke af Hensyn til Reglen i § 17 er noget til Hinder for det nye Ægteskabs Indgaaelse.

10. Tilhører den ene af Brudfolkene et Trossamfund, hvortil den anden ikke hører, skal de afgive skriftlig Erklæring om, i hvilken Tro Børnene af Ægteskabet skal opdrages.

des beslegtet som i § 8 sagt, eller, hvis de er det, fremlægge saadan tilladelse som der foreskrevet.

7. Enhver av brudefolkene skal avgi en skriftlig erklæring paa ære og samvittighet om, hvorvidt han har indgaaet egteskap tidligere. Er dette tilfældet, skal der fremlægges bevis for, at det tidligere egteskap er ophørt ved død, skilsmisse eller omstødelse eller at det er kjendt ugyldig.

Bevis for den tidligere egtfælles død føres som regel ved attest fra indenlandsk eller utenlandsk offentlig myndighed. Hvis saadan attest ikke kan skaffes, kan parten forebringe sine oplysninger og beviser for stedets underdommer, som avgjør, hvorvidt beviset skal tages for godt.

Beviset for, at et egteskap er ophørt ved skilsmisse eller omstødelse eller at det er kjendt ugyldig, føres ved fremlæggelse av bevillingen eller av dommen med attest for, at denne er endelig.

Kongen bestemmer, hvorvidt utenlandske bevillinger eller domme kan tjene som bevis for et egteskaps ophor.

8. Har bruden tidligere været gift og vil hun indgaa egteskap, inden den i § 11 bestemte ventetid er forløpet, maa hun føre bevis for, at hun er berettiget til det.

9. Den, som tidligere har været gift, skal desuten godtgjøre, at der av hensyn til forskriften i § 12 ikke er noget til hinder for indgaaelsen av nyt egteskap.

10. Hver av brudefolkene skal stille en forlover, som paa ære og samvittighet skal erklære, at han noie kjender vedkommende, og oplyse, om parten tidligere har indgaaet egteskap og om denne er saaledes beslegtet eller besvogret med den anden part som nævnt i § 7, § 8 eller § 9.

Som forlover kan alene godtages fuldmyndig mand eller kvinde. I særegne tilfælde kan amtmanden gi samtykke til, at egteskap stiftes uten forlovere, eller at der bare stilles en forlover for begge parter.

11. Forskriften i forordning av 3dje april 1810 § 10 andet punktum om bevis for, at brudefolkene er vaksinerte eller har hat de naturlige kapper, blir indtil videre at iagtta.

5 mom. Trolovad, som icke visar Konungens tillstånd att utan hinder av fallandesot ingå äktenskapet, skall, där han är känd för sådan sjukdom, förete läkarintyg att fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, icke kan hos honom påvisas, men eljest avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han, så vitt honom är veterligt, icke är behäftad med fallandesot.

Trolovad skall ock, där han icke visar Konungens tillstånd att utan hinder av könssjukdom ingå äktenskapet, avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede.

6 mom. Envar av de trolovade skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att, så vitt honom är veterligt, de ej äro så besläktade eller besvägrade, som i 2 kap. 7 eller 9 § sägs, och, där ej till äktenskapet visas tillstånd jämlikt 2 kap. 8 §, att ej heller sådan släktskap, som där avses, honom veterligen föreligger.

7 mom. Det åligger envar av de trolovade att i skriftlig försäkran på heder och samvete uppgiva, huruvida han förut ingått äktenskap.

Har trolovad veterligen förut ingått äktenskap, och utvisa ej kyrkoböckerna eller de i 1 mom. omförmälta intyg att äktenskapet blivit genom makens död eller annorledes upplöst, skall han styrka att så skett.

8 mom. Har kvinnan veterligen varit gift, och utvisa ej kyrkoböckerna eller de i 1 mom. omförmälta intyg att hinder till följd av standgandet i 2 kap. 11 § ej föreligger, skall hon styrka att sådant hinder ej möter.

11. Dersom Brudgommen i Henhold til § 19 skal have Tilladelse til Ægteskabet, maa saadan Tilladelse fremlægges.

12. Rigtigheden af de i Henhold til Nr. 6 og 7 afgivne Erklæringer skal skriftlig paa Tro og Love bekræftes af to paalidelige og fuldmyndige Forlovere, der tillige skal bevidne, at de nøje kender den paagældende Part. Forloverne kan være fælles for begge Parter; Overøvrigheden kan i særegne Tilfælde meddele Fritagelse for at stille Forlovere.

§ 23.

Naar Brudefolkene har opfyldt de dem efter, § 22 paahvilende Forpligtelser, iværksættes Lysning snarest muligt.

Lysningen skal indeholde Parternes fulde Navn, Stilling, Bopæl og Fødested.

§ 24.

Lysning sker ved offentligt Opslag. Den opslaas saavel paa det Sted her i Landet, hvor Brudgommen bor, som paa det, hvor Bruden bor. Hvis nogen af Parterne ikke bor her, opslaas Lysningen paa det Sted her i Landet, hvor vedkommende opholder sig. Lysningen skal holdes opslaaet i 14 Dage (Lysningsfristen).

Udfærdiges Lysningen af Præsten, sker Opslaget paa Kirken. Udfærdiges den af Giftfogden, sker Opslaget i København og Kobstæderne paa Raadhuset, paa Frederiksberg paa Tinghuset og ellers paa et let tilgængeligt Sted efter Sogneraadets Bestemmelse.

Hvis nogen af Brudefolkene har Bopæl i Udlandet, skal Kundgørelse om Ægteskabet tillige ske der i de Tilfælde og efter

§ 15.

Naar de foreskrevne bevisligheter er bragt tilveie, utfærdiger vigselmanden straks lysning. Denne skal indeholde brudfolkenes fulde navn, stilling og bopæl eller opholdssted med tilføiende, at de agter at indtræde i egteskap.

Er det magtpaaliggende, at lysning sker straks, kan vigselmanden utfærdige lysning, selv om ikke alle foreskrevne bevisligheter er bragt tilveie.

§ 16.

Lysningen kundgjøres av vigselmanden ved opslag paa et høvelig sted i vedkommende kommune og, om kommunestyret saa har bestemt, tillike ved indrykkelse i et paa stedet almindelig læst blad.

Kundgjørelsen skal ske saavel paa brudgommens som paa brudens bosted her i riket. Hvis nogen av dem ikke har bopæl her, kundgjøres den paa det sted i riket, hvor vedkommende opholder sig. Hvis nogen av brudefolkene har bopæl i utlandet, skal lysningen tillike kundgjøres der i de tilfælde og paa den maate, som Kongen bestemmer.

Lysningen maa være kundgjort mindst fjorten dage, før egteskapet indgaaes. Skal kundgjørelse tillike ske i utlandet, bestemmer Kongen lysningsfristen.

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej lysningsförrättaren hinder mot äktenskapet möta, utfärde genast lysning, vari de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist utsättas; och varde lysningen genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan nästföljande tre söndagar.

Har äktenskapsbetyg blivit utfärdat, skall genom utfärdarens försorg nästa söndag i kyrkan uppläsas kungörelse där om med uppgift å bägge de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist, så ock den församling, där lysning skall ske.

de Regler, som Justitsministeriet bestemmer.

§ 25.

Anmeldelse af Hindringer for et Ægteskabs Indgaaelse sker for den Giftefoged eller Præst, der har forestaaet Lysningens Iværksættelse.

§ 26.

Naar Lysningsfristen er udløbet, uden at der har vist sig at foreligge nogen Hindring for Ægteskabets Indgaaelse, meddeler den Giftefoged eller Præst, der har forestaaet Lysningens Iværksættelse, paa Begæring Parterne Attest om, at behørig Lysning har fundet Sted, og at der ikke foreligger nogen Ægteskabshindring.

§ 27.

Hvor ganske særlige Grunde taler derfor, kan Kongen eller den han bemyndiger meddele Fritagelse for Lysning. Betalingen for en saadan Bevilling er 10 Kr.; dog kan den i Tilfælde af Uformuenhed udfærdiges uden Betaling. Ligeledes kan Lysning undlades, naar der paa Grund af en af Parternes Sygdom er alvorlig Fare ved at opsætte Giftermaalet. Dette skal saavidt muligt godtgøres ved Lægeattest.

§ 28.

For Udførelsen af de i nærværende Kapitel omhandlede Forretninger udredes der til den Giftefoged eller Præst, der forestaar Lysningens Iværksættelse, en Afgift af 2 Kr., dog at der yderligere for den i § 26 nævnte Attest betales 1 Kr. Enhver Giftefoged eller Præst er pligtig til gratis at bistaa sine Kolleger med Lysningens Iværksættelse i sit Distrikt og meddele dem Attest herom.

§ 17.

Oplysning om, hvorvidt der foreligger nogen egteskapshindring, meddeles den vigselmand, som har udfærdiget lysningen.

§ 18.

Findes der ikke at foreligge nogen hindring mot egteskabet, skal vigselmanden efter lysningsfristens utløp paa begjæring gi brudefolk, som vil indgaa egteskap for en anden vigselmand, en attest om, at lysning har fundet sted og at der ikke foreligger nogen egteskapshindring.

Hvis lysning er foretat, inden alle foreskrevne bevisligheter er bragt tilveie, maa attesten ikke gives, før de manglende bevisligheter er skaffet.

§ 19.

Lysning kan undlates, hvis en av parterne ligger paa sit dødsleie. Naar det ellers vil være til stor ulempe at opsætte giftermaalet, kan amtmanden gi samtykke til, at lysningstiden forkortes eller at al lysning undlates.

§ 20.

For lysning betales kr. 2,00 og for lysningsattest kr. 0,50. Disse beløb tilfalder vigselmanden, hvis denne ikke er embedsmand. Udgifterne ved lysningens indrykkelse i blad eller ved dens kundgjørelse i utlandet betales av brudefolkene.

Enhver borgerlig vigselmand skal uten godtgjørelse bistaa andre vigselmænd med lysningens kundgjørelse inden sit distrikt og meddele dem attest herom.

4 §.

Menar någon att hinder mot äktenskapet möter, anmäla och styrke det hos lysningsförrättaren.

5 §.

Är lysning verkställd, och har ej hinder mot äktenskapet blivit jämlikt 4 § hos lysningsförrättaren anmält och styrkt eller eljest blivit honom kunningt, give han, när det äskas, de trolovade intyg om lysningen och att hinder för äktenskapets ingående ej möter (*lysningsbevis*).

6 §.

Är trolovad dödligt sjuk, eller kallas mannen till uppbrott mot fienden, må äktenskap ingås utan att lysning föregått.

7 §.

Äktenskapsbetyg må ej för trolovad utfärdas med mindre samtycke därtill givits av den, med vilken äktenskapet skall ingås.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser angående intyg och försäkran, om vilka i detta kap. är sagt.

KAPITEL IV.

Om Ægtevielse.

§ 29.

Ægteskab stiftes enten ved kirkelig eller ved borgerlig Vielse.

§ 30.

Kirkelig Vielse kan finde Sted:

- 1) indenfor den danske Folkekirke, naar en af Brudefolkene hører til denne;
- 2) indenfor saadanne Trossamfund, hvis Præster er anerkendte som berettigede til her i Landet at forrette Vielser med borgerlig Gyldighed, naar en af Brudefolkene hører til vedkommende Trossamfund.

Kongen kan bestemme, at Medlemmer af udenlandske evangelisk-lutherske Trossamfund skal være ligestillede med Folkekirkens Medlemmer med Hensyn til Adgangen til kirkelig Vielse.

§ 31.

Kirkelig Vielse indenfor Folkekirken foretages af dennes Præster.

Ved kgl. Anordning bestemmes det, hvilke Præster i Folkekirken der skal kunne vie, samt hvilke af disse der skal kunne bemyndige en anden i Folkekirken præsteviet Mand til paa deres Ansvar at foretage en Vielse.

Kirkelig Vielse indenfor andre Trossamfund foretages af de dertil særlig anerkendte Præster.

En Præst i Folkekirken er kun pligtig at foretage en Vielse, saafremt begge Brudefolkene hører til Folkekirken, og en af dem derhos er Medlem af hans

3dje kapitel.

Egtevielse.

§ 21.

Egteskap stiftes her i riket gjennem vielse paa kirkelig eller paa borgerlig maate.

§ 22.

Egtevielse paa kirkelig maate kan finde sted:

1. inden statskirken, naar begge brudefolk er medlemmer av denne, eller naar den ene er medlem av statskirken og den anden er dissenter;
2. inden en ordnet dissentermenighet, naar Kongen har godkjendt formen for egteskapsstiftelse inden vedkommende trossamfund, og enten begge brudefolk tilhører dette samfund, eller den ene tilhører dette og den anden er medlem av statskirken eller er dissenter.

Kongen kan bestemme, at medlemmer av utenlandske evangelisk-lutherske trossamfund skal være likestillet med den norske statskirkes medlemmer med hensyn til adgangen til kirkelig vielse.

Ved dissenterne forstaaes de samme, som er nævnt i lov angaaende kristne dissenterne m. v. av 27de juni 1891 § 1 og § 24 første led.

§ 23.

Egtevielse paa kirkelig maate forrettes inden statskirken av dertil berettiget prest og inden en ordnet dissentermenighet av dennes prest eller forstander.

Prest i statskirken kan negte at foreta vielse, hvis en av brudefolkene ikke tilhører statskirken, eller hvis ingen av dem tilhører hans menighet.

Prest eller forstander for en ordnet dissentermenighet kan negte at foreta vielse, hvis en av brudefolkene ikke tilhører hans trossamfund.

For kirkelig vielse foretages, maa det paases, at betingelserne efter § 22 foreligger.

4 KAP.

Om vigsel.

1 §.

Äktenskap ingås med kyrklig eller borgerlig vigsel.

2 §.

Kyrklig vigsel må äga rum:

inom svenska kyrkan, om båda de trolovade äro medlemmar av kyrkan eller den ene är medlem därav och den andre tillhör annat kristet trossamfund; och

inom främmande trossamfund, om Konungen förklarat dess prästerskap äga att förrätta vigsel samt antingen båda de trolovade äro medlemmar av samfundet eller, där samfundet är kristet, den ene är medlem därav och den andre av annat kristet trossamfund.

Konungen äger förordna, att medlem av utländskt evangeliskt-lutherskt trossamfund skall hava samma rätt till kyrklig vigsel som medlem av svenska kyrkan.

Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den, som ej är döpt.

3 §.

Till vigsel inom svenska kyrkan äga de trolovade välja den präst inom kyrkan de själva åstunda; dock vare annan ej skyldig viga än präst i församling, av vilken endera är medlem.

Inom främmande trossamfund förrättas vigsel av därtill behörig präst inom samfundet.

Menighed. Præsten kan dog nægte at vie en fraskilt. Mener han iøvrigt af religiøse Grunde ikke at kunne eller burde foretage en Vielse, skal han forelægge Biskoppen Sagen; denne afgør da efter en Undersøgelse af samtlige Sagens Omstændigheder, om den paagældende Præst bør fritages for at foretage Vielsen.

§ 32.

Adgang til at blive borgerlig viet staar aaben for alle, uanset om Betingelserne for kirkelig Vielse er tilstede eller ikke.

§ 33.

Borgerlig Vielse foretages af Giftefogden. Giftefoged er i København og Købstæderne samt paa Frederiksberg Øvrigheden. Andetsteds beskikkes Giftefogden for hver Kommune af Amdsraadet efter Sogneraadets Indstilling, efter at Øvrigheden er hørt derom, og samtidig beskikkes en Stedfortræder. Beskikkelse finder Sted for 4 Aar ad Gangen. Hvervet er et borgerligt Ombud; men den, der har varetaget det i 4 Aar, er først efter andre 4 Aars Forløb pligtig paany at lade sig beskikke. Præster kan ikke beskikkes til Giftefogder.

I København kan vedkommende Borgmester autorisere en eller flere Personer til paa sit Ansvar at udføre de omhandlede Forretninger. Udenfor København kan den Øvrighedsperson, der har Forfald, lade sin dertil autoriserede Fuldmægtig træde i sit Sted. Har baade den af Amdsraadet beskikkede Giftefoged og hans Stedfortræder Forfald, udmelder Amtmanden en i Kommunen bosat Person til at udføre Hvervet.

Giftefogden er pligtig at foretage en begært Vielse uden Hensyn til, om nogen af Brudefolkene er bosat i det Distrikt, hvor han har Bemyndigelse til at vie.

§ 34.

Hvis ikke Fritagelse for Lysning er hjemlet ved § 27, maa Vielse ikke foretages, førend lovlig Lysning har fundet Sted. Herom maa Attest efter § 26 forelægges,

§ 24.

Adgangen til at bli borgerlig viet staar aapen for alle, uanset om brudefolkene kan bli kirkelig viet.

§ 25.

Borgerlig egtevielse foretages i kjøpstæderne av notarius publicus, paa landet og i ladestederne enten av notarius publicus eller av lensmanden.

Borvigselmand pligter at foreta vielse, selv om ikke nogen av brudefolkene har bopæl eller fast ophold i hans distrikt.

§ 26.

Hvis ikke fritagelse for lysning er hjemlet ved § 19, skal vigselmanden for vielsen paase, at lovlig lysning har fundet sted. Har han ikke selv utfærdiget lysnin-

4 §.

Med borgerlig vigsel må æktenskap ingås, evad de trolovade kunde erhålla kyrklig vigsel eller ej.

5 §.

Behörig att förrätta borgerlig vigsel är, i stad, lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelse och, på landet, kronofogden ävensom, där Konungen för visst område det medgiver, den som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är kronofogde bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom fögderiet.

6 §.

Är ej sådant fall för handen, varom i 3 kap. 6 § sägs, må vigsel ej ske, med mindre lysning är verkställd; och varde vigsel ändå vägrad, om hinder mot äkten-

medmindre den ved Vielsen fungerende Giftefoged eller Præst selv har forestaaet Lysningens Iværksættelse. Til Trods for stedfunden Lysning maa Vielsen ikke foretages, saafremt det er Giftefogden eller Præsten bekendt, at Ægteskabsbetingelserne ikke er tilstede.

Er der hengaaet mere end 3 Maaneder efter Lysningsfristens Udløb, kan Vielse ikke mere foretages paa Grundlag af den stedfundne Lysning.

§ 35.

Skal Parterne vies uden foregaaende Lysning, paaser den Giftefoged eller Præst, der foretager Vielsen, at de i § 22 foreskrevne Bevisligheder tilvejebringes.

§ 36.

Borgerlig Vielse foregaar, medmindre Giftefogden og Parterne enes om et andet passende Sted, i København paa Raadhuset eller i et af de Lokaler, der af Justitsministeriet efter Kommunalbestyrelsens Indstilling godkendes til saadant Brug, i Købstæderne paa Raadhuset, paa Frederiksberg paa Tinghuset og ellers paa Giftefogdens Bopæl eller et andet Sted, som Sogneraadet maatte bestemme.

Vielse i Folkekirken foregaar i en af dennes Kirker, medmindre andet tilledes ved særlig Bevilling fra Kongen eller den han bemyndiger, eller en af Parterne er livsfarlig syg. Betalingen for en saadan Bevilling er 10 Kr.; dog kan den i Tilfælde af Uformuenhed udfærdiges uden Betaling.

Maa Giftefogden eller Præsten i Anledning af Vielsen møde mere end 1 Kilometer fra sin Bolig, skal Parterne paa passende Maade befordre ham dertil.

§ 37.

Vielsen skal foregaa i mindst 2 Vidners Overværelse.

gen, maa der fremlægges saadan attest, som nævnt i § 18. I alle tilfælde skal vigselmanden negte vielse, hvis han vet, at betingelserne for egteskap ikke er tilstede.

Er der hengaat mere end tre maaneder fra utløpet av lysningsfristen, maa vielse ikke foretages uten efter ny lysning.

§ 27.

Skal parterne vies uten foregaaende lysning, paaser vigselmanden, at de bevisligheter, som er nævnt i § 14, skaffes tilveie.

§ 28.

Vielsen skal foregaa i overvær av mindst to vidner.

skapet är vigselförrättaren kunnigt. Utan lyningsbevis må ej annan viga än den präst, som för kyrkoböckerna där lysning skett.

Har lysning blivit verkställd, men är vigsel ej förrättad inom tre månader där-
efter, må vigsel ej vidare på den lysning
ske.

7 §.

Vilja de trolovade vigas utan föregående lysning, efter ty i 3 kap. 6 § sägs, åligge trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, att, där vigselförrättaren ej för den församlings böcker, förete äktenskapsbetyg, som i 3 kap. 2 § 1 mom. är sagt; och skall i övrigt i fråga om villkor för erhållande av vigsel vad i 3 kap. 2 och 3 §§ är beträffande lysning stadgat äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Vigsel förrättas i släktingars eller andra vittnens närvaro.

Ved Vielsen skal Brudefolkene under samtidigt Møde for Giftefogden eller Præsten paa hans Spørgsmaal erklære at ville ægte hinanden, og derpaa af ham forkyn- des at være Ægtefolk.

De nærmere Regler om Fremgangs- maaden ved borgerlig Vielse og ved Vielse i Folkekirken gives af Kongen.

§ 38.

En stedfunden Vielse er uden Virk- ning, hvis den ikke er foretaget af en Myndighed, der ifølge §§ 31 og 33 kan foretage Vielser, eller hvis de i § 37, 2. Stk., foreskrevne Regler ikke er iagttagne. Derimod er det uden Betydning for Viel- sens Gyldighed, at Reglerne om Lysning eller om Vielse iøvrigt er tilsidesatte, eller at Giftefogden eller Præsten i det forelig- gende Tilfælde har overskredet Grænserne for sin Beføjelse.

§ 39.

Umiddelbart efter Vielsen indføres den af Giftefogden i en dertil indrettet Protokol (Ægteskabsbogen), af Præsten i Kirkebogen. Nærmere Regler om Førelse af Ægteskabsbogen og dens Duplikat, om Vielsens Anmeldelse til anden Kirkebog eller Ægteskabsbog og om Udfærdigelse af Bevis for Vielsen vil, indtil disse For- hold ordnes ved Lov, være at give ved kgl. Anordning.

Ved vielsen skal brudefolkene under samtidig nærvær for vigselmanden paa hans spørgsmaal erklære, at de vil ta hinanden tilegte, og derefter av vigselmanden erklæres for egtefolk.

De nærmere regler om formerne ved vielse i statskirken og ved borgerlig vielse gives av Kongen. Ved vielse av prest eller forstander for dissentermenighet iagttages de former, som er godkjendt av Kongen; bekjendtgjørelse om godkjendelsen skal indrykkes i Lovtidende.

§ 29.

En egtevielse her i riket er uten virkning, hvis den ikke er utført av en myndighet, som kan foreta vielse, eller hvis der ikke er gaat frem som bestemt i § 28 andet led.

At de ovrigte forskrifter om fremgangsmaaten ved vielsen eller om lysning ikke er fulgt, eller at vigselmanden har overskredet grænserne for sin myndighet, har ingen indflydelse paa egtevielsens gyldighet.

§ 30.

Vielser i statskirken indføres i kirkeboken.

Vielser av prest eller forstander for dissentermenighet indføres i den anordnede protokol og indberettes til ovrigheten overensstemmende med lov av 27de juni 1891 nr. 1 § 3.

Vielser av borgerlig vigselmand indføres i protokol. Vigselmanden skal inden fjorten dage sende melding til sognepresten paa det sted, hvor egtefolket tar bopæl eller, hvis dette ikke kan opgives, til sognepresten paa det sted, hvor egteskapet indgaaes.

Har nogen av egtefællerne sit bosted i utlandet, skal underretning meddeles paa saadan maate, som Kongen bestemmer.

Nærmere regler om de oplysninger, som skal gives ved melding om foretagne vielser, gives av Kongen.

Vid vigseln skola de trolovade, samtidigt tillstådes inför vigselförrättaren, på hans fråga avgiva sitt ja och samtycke till giftermålet samt därpå av honom förklaras för äkta makar.

I övrigt lände till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken, vid vigsel inom främmande trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerlig vigsel bestämmelser, som varda av Konungen meddelade.

Vigselförrättaren give makarna ofördröjligen bevis om vigsel.

9 §.

Vigsel vare utan verkan, om den ej förrättats av präst, som äger behörighet att viga, eller av borgerlig vigselförrättare eller om därvid ej så tillgått, som i 8 § andra stycket är föreskrivet; men ej skall vigsel anses ogill, förty att eljest icke så förfarits, som i 8 § är sagt, eller vigselförrättaren överskridit sin behörighet eller vederbörlig lysning ej föregått.

§ 40.

Saaframt Brudgommen er pensionsberettiget Embedsmand i den danske Stats Tjeneste eller Lærer i den danske Folkeskole og ikke forinden Vielsen har godtgjort at være fritaget for eller have opfyldt den ham efter Lovgivningen paahvilende Forpligtelse med Hensyn til Enkeforsorgelse, skal den Giffefoged eller Præst, der foretager Vielsen, uden Ophold gøre Indberetning derom til henholdsvis Finansministeriet eller Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

§ 41.

For Medvirkning ved Vielsen betales der Giffefogden 2 Kr., medens Præsten og Kirkebetjenten faar Betaling efter de herom gældende Regler.

Den for Udskrifter af Kirkebogen hjemlede Betaling skal ogsaa udredes for Udskrifter af Ægteskabsbogen.

Statskassen afholder Udgiften til de Tavler, paa hvilke Lysning opslaas, til Anskaffelse af Ægteskabsbøger og Duplikater af disse samt til Duplikaternes Forelse.

§ 42.

Ægtefællerne har Adgang til at faa et ved borgerlig Vielse indgaaet Ægteskab kirkelig velsignet efter Aftale med en Præst i Folkekirken. Nærmere Regler herom fastsættes ved kgl. Anordning.

§ 43.

Angaaende de ovenfor i §§ 31. 4. Stk., 36, 37, 3. Stk., 41 og 42 omhandlede Forhold gælder for de anerkendte Trossamfunds Vedkommende disses særlige Forskrifter.

KAPITEL V.

Om Ægteskabs Omstødelse.

§ 44.

Er Ægteskab indgaaet i Strid med Reglerne i §§ 12, 14 eller 15, bliver det at omstøde ved Dom.

§ 31.

For egtevielse ved en borgerlig vigselmand, som ikke er embedsmand, betales kr. 3,00 og for utskrift eller attest kr. 0,50. Disse beløb tilfalder vigselmanden. Brudeparret utreder i tilfælde ogsaa lovbestemt skyssgodtgjørelse til vigselmanden.

4de kapitel.

Egteskaps ugyldighet og omstøtelse.

§ 32.

Er egteskap indgaat i strid med § 7, § 9 eller § 10, er egteskapet ugyldig.

I tilfælde av tvegifte vinder dog det

5 KAP.

Om återgång av äktenskap.

1 §.

Har äktenskap slutits, ändå att däremot var hinder, som sägs i 2 kap. 7, 9 eller 10 §, skall till återgång dömas.

I Tilfælde af Tvegifte kan det dog ikke omstødes, naar det tidligere Ægteskab er ophørt, inden Sag er anlagt.

Sag til Omstødelse skal anlægges af det offentlige, men kan ogsaa anlægges af en af Ægtefællerne eller i Tilfælde af Tvegifte tillige af Ægtefællen i det tidligere Ægteskab.

nye egteskap gyldighet uten ny egtevielse, hvis det tidligere egteskap er ophørt eller kjendt ugyldig, inden sak er reist til erhvervelse av dom for det nye egteskaps gyldighet.

Sak til erhvervelse av dom for egteskapets ugyldighet skal reises av paatalemyndigheten, men kan ogsaa reises av enhver av egtefællerne og i tilfælde av tvegifte tillike av egtefællen i det tidligere egteskap.

§ 33.

Egteskap, som er ugyldig efter § 32, regnes i henseende til forskrifterne i §§ 9 og 11 like med et gyldig egteskap. Det samme gjælder med hensyn til forskriften i § 10, saalænge egteskapet ikke er kjendt ugyldig.

§ 34.

Hvis den ene av parterne i et egteskap, som er ugyldig efter § 32, var i god tro ved indgaaelsen, den anden derimot ikke, er den sidste pliktig til at yde den første erstatning for det formuestap, denne har lidt som følge av egteskapet, og desuten saadan erstatning for tap i fremtidig erhverv, som retten under hensyn til den utviste skyld og omstændighetene forøvrig finder billig. Retten kan derhos paalægge den skyldige at yde en efter billighet avpasset pengesum som opreisning for den voldte tort og anden skade av ikke økonomisk art. Erstatningen og opreisningen begrænses i tilfælde av tvegifte saaledes, at egtefællen i det tidligere egteskap eller dennes arvinger saavidt mulig ikke blir værre stillet end, om det nye ugyldige egteskap ikke var indgaat.

Istedenfor erstatning for tap i fremtidig erhverv efter første led kan domstolen paa begjæring tilkjende parten ret til underholdsbidrag av den anden. Bidraget fastsættes og inddrives efter de regler, som gjælder for tilfælde av egteskaps opløsning. Det bortfalder, hvis den berettigede gifter sig paanyt.

Var begge parter i god tro ved indgaaelsen, kan retten paalægge den ene at yde den anden erstatning for det, som

Før hinder, som avses i 2 kap. 10 §, åge dock återgång ej rum, där det tidigare äktenskapet är upplöst utan att talan om återgång blivit väckt.

Allmän åklagare vare pliktig yrka äktenskapets återgång; och må talan där- om föras jämväl av vardera maken samt för hinder, som avses i 2 kap. 10 §, av den omgiftes make i det tidigare giftet.

§ 45.

En Ægtefælle, som ved Ægteskabets Indgaaelse var sindssyg, uden at have faaet Tilladelse til Ægteskabet efter § 10, eller som var i højere Grad aandssvag, kan paa-staa sit Ægteskab omstødt ved Dom. Er der hengaaet 6 Maaneder, efter at Sinds-sygdommen er blevet helbredet, kan Sag ikke længer anlægges.

Havde den anden Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse ikke Kundskab om Sindssygdommen eller Aandssvagheden, kan ogsaa han paa-staa Ægteskabet omstødt, medmindre der er forløbet 6 Maaneder efter at han har faaet saadan Kundskab, eller Sygdommen senere er helbredet. Sagen maa i hvert Fald anlægges senest 3 Aar efter Ægteskabets Indgaaelse.

§ 46.

Et Ægteskab bliver endvidere at omstøde efter Paastand af den ene Ægtefælle:

1. naar han ved Ægteskabets Indgaaelse befandt sig i forbigaaende Sindsforvirring eller lignende Tilstand, som udelukker retlig Handleevne;
2. naar han af en Fejltagelse har ladet

denne ved sin virksomhet har bidraget til at forbedre eller opretholde den førstes økonomiske stilling. Erstatningen fastsættes av retten efter billighet.

Kravet paa erstatning og opreisning maa gjøres gjældende under den sak, som anlægges for at faa egteskapet kjendt ugyldig, eller inden seks maaneder, efterat dom for ugyldighet er avsagt.

§ 35.

De regler, som for tilfælde av egteskaps opløsning er git om underholdsbidrag til barn og om, hvem av forældrene der skal ha det hos sig og ha forældremyndigheten over det, faar tilsvarende anvendelse paa barn, som er født i et efter § 32 ugyldig egteskap, eller hvis forældre efter dets fødsel er kommet sammen i saadant egteskap.

§ 36.

En egtefælle, som var sindssyk ved egteskapets indgaaelse, kan forlange egteskapet omstøtt ved dom, medmindre han efter sygdommens helbredelse har latt seks maaneder gaa hen uten at reise sak.

Var den anden egtefælle ved egteskapets indgaaelse uvidende om sindssygdommen, kan ogsaa han forlange egteskapet omstøtt, medmindre han efter at ha faat kundskap om sygdommen har latt seks maaneder gaa hen uten at reise sak. Senere end tre aar efter egteskapets indgaaelse kan han ikke reise sak til omstødelse.

Saalænge sindssygdommen ikke er helbredet, kan ogsaa paatalemyndigheten reise sak til egteskapets omstøtelse, hvis den av hensyn til den sindssykes tarv eller iøvrig finder dette paakrævet.

§ 37.

En egtefælle kan forlange egteskapet omstøtt ved dom:

1. hvis han ved egtevielsen var bevisstløs eller befandt sig i lignende forbiggaaende tilstand, som utelukker retslig handleevne;
2. hvis han ved en feiltagelse har latt

2 §.

Var make vid vigseln sinnessjuk eller sinnesslö, gånge äktenskapet på hans talan åter. Har han ej yrkat återgång inom sex månader från det sjukdomen blev botad, vare sin rätt till talan förlustig.

Hade andra maken vid vigseln ej kunskap om sinnessjukdomen eller sinnesslöheten, äge jämväl han vinna återgång, såframt han väcker talan inom sex månader från det han fick sådan kunskap och sist inom tre år från vigseln; dock att talan om återgång för sinnessjukdom ej må anställas, sedan sjukdomen blivit botad.

3 §.

Äktenskap gånge ock på makes yrkande åter:

1. om han vid vigseln befann sig i tillfällig sinnesförvirring eller annat sådant tillstånd, som utesluter rättslig handlingsförmåga;
2. om han av misstag låtit sig viga

- sig vie til en anden end sin Forlovede eller uden at ville indgaa Ægteskab;
3. naar uden hans Vidende den anden Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse led af Kønssygdom, som endnu frembød Smittefare, Epilepsi med jævnlige Anfald eller Spedalskhed, eller af en uhelbredelig legemlig Mangel, der gør uskikket til Ægteskab;
 4. naar han er blevet forledet til at indgaa Ægteskabet derved, at han af den anden Ægtefælle gennem falske Oplysninger eller svigagtig Fortielse af Sandheden er vildledet om, hvem den anden er, eller angaaende saadanne Omstændigheder ved hans tidligere Liv, som med Føje maatte have afholdt Sagsøgeren fra at indgaa Ægteskabet;
 5. naar han er blevet tvunget til at indgaa Ægteskabet.

Sag om Ægteskabs Omstødelse kan ikke længere anlægges, naar der er forløbet 6 Maaneder, efter at den under Nr. 1 omtalte Sindstilstand er ophørt, eller efter at den paataleberettigede Ægtefælle i de under Nr. 2—4 nævnte Tilfælde er blevet bekendt med Omstødelsesgrunden, eller efter at den under Nr. 5 nævnte Tvang er ophørt. Sag maa i hvert Fald være anlagt senest 3 Aar efter Ægteskabets Indgaaelse. Sag om Omstødelse kan ikke heller anlægges, a) paa Grund af Kønssygdom, naar Ægtefællen ikke er blevet smittet og Sygdommen er ophørt at være smitsom, eller b) paa Grund af anden Sygdom, naar den er helbredet.

§ 47.

Med Hensyn til Retsvirkningerne af Ægteskabs Omstødelse finder Reglerne om Skilsmisse tilsvarende Anvendelse, medmindre andet nedenfor er bestemt.

§ 48.

Ved Deling af fælles Formue i Anledning af et Ægteskabs Omstødelse udtager hver Ægtefælle forlods saa meget, som

- sig vie til en anden end sin forlovede eller uten at ville indgaa egteskap;
3. hvis den anden egtefælle uten hans vidende hadde lidt av sindssygdом før egtevielsen eller ved indgaaelsen led av venerisk sygdom, som endnu frembød smittefare, epilepsi eller spedalskhet eller av en uhelbredelig legemlig feil, som utelukker samleie;
 4. hvis han er blit forledet til at indgaa egteskapet ved, at han av den anden egtefælle gjennom falske oplysninger eller svigagtig fortielse av sandheten var vildledet om, hvem den anden er, eller angaaende saadanne omstændigheter ved dennes tidligere liv, som rettelig maatte ha avholdt saksøkeren fra at indgaa egteskapet;
 5. hvis han er blit tvunget til at indgaa egteskapet ved retsstridig adfærd, som var skikket til at medføre alvarlig frygt.

Omstøtelse kan ikke forlanges, hvis sak ikke er reist inden seks maaneder, efterat saadan tilstand som under nr. 1 nævnt er ophørt, eller efterat den paataleberettigede egtefælle i de under nr. 2, 3 og 4 nævnte tilfælde har faat kjendskap til omstøtelsesgrunden, eller efterat han i det under nr. 5 nævnte tilfælde er blit fri for tvangen. Senere end tre aar efter egteskapets indgaaelse kan sak ikke reises. Ei heller kan sak reises paa grund av venerisk sygdom, naar den paataleberettigede egtefælle ikke er blit smittet og sygdommen har ophørt at være smitsom, eller paa grund av epilepsi eller spedalskhet, naar sygdommen er helbredet.

§ 38.

Naar et egteskap er omstøtt, gjelder samme regler som, naar et egteskap er opløst, hvis ikke andet er bestemt nedenfor.

§ 39.

Ved deling av formuesfællesskap efter et egteskaps omstøtelse har enhver av egtefællerne ret til forlods at utta en saa stor

vid annan än sin trolovade eller utan att vilja ingå äktenskap;

3. om honom ovetande andra maken vid vigseln led av fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, könssjukdom i smittosamt skede eller spetälska eller var obotligt vanför till äktenskap;

4. om han bedragits till äktenskapet, därigenom att han blivit av andra maken genom falsk uppgift eller svikligt förtigande vilseledd angående vem denne är eller angående sådana omständigheter rörande hans tidigare liv, som skäligen bort avhålla den bedragne från äktenskaps ingående; eller

5. om han blivit tvungen till äktenskapet.

Återgång äge ej rum, där ej maken instämt sin talan inom sex månader, sedan tillstånd, som i 1 sägs, upphörde eller han fick kunskap om återgångsskäl, varom i 2, 3 eller 4 förmäles, eller blev fri från tvång, som i 5 avses; och må talan om återgång ej i något fall upptagas, sedan tre år förflutit från vigseln.

Talan om återgång må ej heller anställas för könssjukdom, där maken ej blivit smittad och sjukdomen redan upphört att vara smittosam, eller för annan sjukdom, sedan den blivit botad.

4 §.

I fråga om verkan av återgång skall, där ej nedan är annorlunda stadgat, vad om äktenskapsskillnad är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Då äktenskap återgår, skall vid bodelningen så anses, som om den egendom, en var av makarna vid vigseln infört i

svarer til hvad han har indbragt i Boet ved Ægteskabets Indgaaelse eller gennem senere Erhvervelse ved Arv eller Gave, eller hvad han har overført til Fællesboet fra eget Særeje. Strækker den fælles Formue ikke til, sker der forholdsvis Afkorting. Det som den ene Ægtefælle har skænket den anden som Særeje kan fordres tilbage.

§ 49.

Omstodes et Ægteskab ifølge § 44, og var den ene Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse i god Tro, den anden derimod ikke, har den førstnævnte Krav paa en billig Godtgørelse, der fastsættes under Hensyn til begges økonomiske Kaar og de øvrige Omstændigheder.

Samme Ret tilkommer en Ægtefælle, som opnaar sit Ægteskabs Omstødelse ifølge § 45, 1. Stk. eller § 46, hvis den Omstændighed, hvorpaa Omstødelsen grundes, var den anden Ægtefælle bekendt.

Kravet paa Godtgørelse, der kan tilkendes som en periodisk Ydelse, skal fastsættes under Omstødelsessagen.

§ 50.

For Tiden efter Ægteskabets Omstødelse paahviler det ikke nogen af Ægtefællerne at bidrage til den anden Ægtefælles Underhold.

andel av den forhaandenværende fællesformue, som svarer til, hvad han har indbragt i boet ved egteskabets indgaaelse eller senere har tilført boet ved arv eller gave, som er tilfaldt ham, eller ved overdragelse av særreiemidler. Strækker den fælles formue ikke til, sker der forholdsvis avkortning for hver av egtefællerne. Reglerne i lov om formuesforholdet mellem egtefæller av 29de juni 1888 §§ 16, 17 og 18 faar ogsaa i dette tilfælde anvendelse. Det samme gjælder reglerne i nævnte lovs §§ 35 og 37.

Det, som den ene egtefælle har skjænkhet den anden som særreie, kan fordres tilbage.

§ 40.

Hvis et egteskab omstøtes og omstøtelsesgrunden var saksøkte bekjendt ved egtevielsen, kan saksøkeren kræve erstatning for formuestap og tap i fremtidig erhverv samt opreisning efter de regler, som er gitt i § 34 første led.

Istedenfor erstatning for tap i fremtidig erhverv kan domstolen paa begjæring tilkjende saksøkeren ret til underholdsbidrag av den anden egtefælle. Bidraget fastsættes og inddrives efter de regler, som gjælder for tilfælde av egteskapsopløsning. Det bortfalder, hvis den berettigede gifter sig paanytt.

Krav efter denne paragraf maa gjøres gjældende under omstøtelsessaken eller under et søksmaal, som reises for at faa en mellem egtefællerne truffet avtale sat ut av kraft (jfr. § 64).

Det, som er bestemt ovenfor, gjælder ogsaa sindssyk, hvis egteskab i henhold til § 36 omstøtes efter begjæring av paa-talemyndigheten, saafremt den anden egtefælle var vidende om sindssygdommen. Kravet maa i saa fald gjøres gjældende inden seks maaneder efter omstøtelsesdommen.

§ 41.

Utenfor det tilfælde, som nævnes i § 40 andet led, har egtefæller ikke pligt til at underholde hinanden efter egteskabets omstøtelse.

boet eller efteråt forvärvat genom arv, gåva eller testamente, varit den makes enskilda. Vad nu är sagt äge dock ej tillämpning i fråga om makes rätt till vederlag, utan så är att den grundar sig på åtgärd av den make, vilken icke infört eller förvärvat egendomen, och denne haft vetskap om återgångsskålet.

6 §.

Sker återgång jämlikt 1 §, och var ena maken vid vigseln i god tro men den andre ej, äge den förre rätt till skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förnöghetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skåligt.

Vinner make återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för andra maken, njute ock den make, på vars talan äktenskapet går åter, skadestånd, som nyss är sagt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall vid talans förlust framställas i målet om återgång eller i mål om klander av avtal, som makarna med hänsyn till återgången träffat.

7 §.

Efter återgång vare makarna ej pliktiga försörja varandra.

§ 51.

Omstødes et Ægteskab, der er indgaaet til Trods for en Omstødelsesgrund, som var Hustruen bekendt ved Ægteskabets Indgaaelse, bliver det paa Mandens Forlangende i Dommen at udtale, at hun ikke længere maa bære hans Navn.

§ 52.

Dør en af Parterne i et Ægteskab, som kunde omstødes efter § 44, inden Omstødelse er sket, kan den efterlevende Ægtefælle eller enhver af Arvingerne kræve Reglerne i § 48 bragte til Anvendelse, ligesom Ægtefællen kan kræve Godtgørelse efter Reglen i § 49.

Den i nærværende Paragrafs 1ste Stykke hjemlede Ret tilkommer den paataleberettigede efter §§ 45 eller 46, naar den anden Ægtefælle dør, inden Omstødelse er sket, og inden Paataleretten er tabt.

Dør den ifølge §§ 45 eller 46 paataleberettigede Ægtefælle, efter at Sagen er anlagt, eller var han i de i § 45, 1. Stk. eller § 46, Nr. 1, nævnte Tilfælde indtil sin Død i saadan Tilstand som der nævnt, kan ogsaa enhver af hans Arvinger kræve Reglerne i § 48 bragte til Anvendelse.

Krav efter 1., 2. og 3. Stk. maa fremsættes inden 6 Maaneder efter Dødsfaldet.

Dør en tvegift Ægtefælle, inden Ægteskabet er omstødt, skal den Ret mod Tredjemand til Erstatning, Pension eller andet økonomisk Gode, som ved Dødsfald tilfalder en efterlevende Ægtefælle, tilkomme Ægtefællen i det første Ægteskab, saafremt andet ikke fremgaar af Omstændighederne.

§ 53.

Saafremt Reglerne i § 52, 1. eller 2. Stk. paa Ægtefællens Begæring bringes til Anvendelse, bortfalder dennes lovbestemte Arveret efter den anden Ægtefælle.

§ 42.

Blir et egteskap efter mandens forlangende omstøtt av en grund, som var hustruen bekjendt ved egtevielsen, skal hun frakjendes retten til at bære hans navn, hvis paastand derom fremsættes under omstøtelsessaken.

§ 43.

Hvis et egteskap, som kan omstøtes, ophører ved den ene egtefælles død, har gjenlevende egtefælle, som ikke har tapt adgangen til at kræve egteskapet omstøtt, ret til at forlange deling af fællesbo efter reglerne i § 39 samt erstatning og opreisning under de betingelser, som er nævnt i § 40. Kravene maa fremsættes inden seks maaneder efter dødsfaldet.

Dør den egtefælle, som kan kræve egteskapet omstøtt, har hans arvinger ret til at kræve deling efter § 39 samt erstatning for formuestap under de betingelser, som er nævnt i § 40 hvis sak allerede var reist, eller hvis avdøde i de tilfælde, som nævnes i § 36 og § 37 nr. 1, like til sin død var i saadan tilstand som der nævnt. Kravene maa fremsættes inden seks maaneder efter dødsfaldet.

Skal deling foretages efter reglerne i § 39, bortfalder den arveret, som ifølge lov eller gjensidig testament er tilsagt den gjenlevende egtefælle.

8 §.

Går äktenskap åter jämlikt 1 §, och var mannen i god tro men hustrun ej, eller vinner mannen återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för hustrun, varde, där mannen i målet om återgång det äskar, förbud henne meddelat att vidare bära hans namn.

9 §.

Upplöses genom makes död äktenskap, som jämlikt 1 § bort gå åter, skall, såframt yrkande därom göres sist vid bodelningen, bort så delas, som hade återgång skett.

Samma lag vare, där äktenskap, som jämlikt 2 eller 3 § kan dömas att återgå, genom döden upplöses och tillämpning av nyss sagda regler äskas av den efterlevande maken, om han ägde vinna återgång, eller av annan bodelägare, om den avlidne hade sådan rätt och han förde talan om återgång eller intill sin död befann sig i sådant tillstånd, som i 2 § eller 3 § 1 sägs.

Efterlevande make, som vid andra makens död ägde vinna återgång av äktenskapet, njute, där han sist vid bodelningen det yrkar, skadestånd efter de i 6 § givna regler.

Hade äktenskap bort gå åter för hinder, som sägs i 2 kap. 10 §, och dör den omgifte, skall rätt till ersättning, pension eller annan ekonomisk förmån, som är tillagd efterlevande make, där ej annat av omständigheterna framgår, anses tillkomma maken i första giftet.

KAPITEL VI.

Om Separation og Skilsmisse.

§ 54.

Naar Ægtefæller, som finder ikke at kunne fortsætte Samlivet, er enige om at ønske Separation og om Ordningen af de i §§ 68, 70 og 71 omhandlede Forhold, bliver Separationsbevilling at meddele dem af Overøvrigheden. Forinden skal Reglerne i § 77 være iagttagne.

§ 55.

Efter Paastand af den ene Ægtefælle bliver der at give Dom til Separation, naar den anden Ægtefælle gør sig skyldig i grov Forsømmelse af sin Underholdspligt mod Ægtefællen eller Børnene eller iøvrigt i grov Krænkelser af sine Pligter imod dem eller er henhalden til Misbrug af Beruselsesmidler eller fører et lastefuldt Liv, medmindre saadanne Omstændigheder foreligger, at det dog billigvis kan fordres, at Sagsøgeren skal fortsætte Samlivet.

Maa ellers paa Grund af dyb Uoverensstemmelse mellem Ægtefællerne Forholdet mellem dem anses for saaledes odelagt, at Samlivets Fortsættelse ikke billigvis kan fordres, kan enhver af dem faa Dom til Separation, medmindre det oplyses, at det er Sagsøgeren der væsentlig bærer Skylden for Uoverensstemmelsen.

§ 56.

Har Ægtefæller levet separerede i et Aar, uden at Samlivet senere er genoptaget,

5te kapitel.

Egteskaps opløsning.

§ 44.

Egtefæller, som finder ikke at kunne fortsætte det egteskabelige samliv, kan forlange bevilling af amtmanden til ophævelse af samlivet, saafremt de begge er enige om det.

For bevilling meddeles, skal forlikskommissionen ha forsøkt mægling mellem dem; istedenfor forlikskommissionen kan vedkommende menighets prest eller forstander foreta mæglingen, hvis begge egtefæller er enige om det. Ved mæglingen skal begge egtefæller møde frem personlig. Har egtefællerne bopæl i forskjellige kommissionsdistrikter, kan mæglingen foregaa særskilt for hver af dem. For egtefælle, som ikke har bopæl her i riket, er mægling ikke nødvendig.

§ 45.

Efter begjæring af en af egtefællerne kan Kongen gi bevilling til ophævelse af det egteskabelige samliv, hvis den anden egtefælle vedvarende eller gjentagende forsømmer sin underholdspligt mot egtefællen eller barnene eller iøvrig gør sig skyldig i grov eller vedvarende krænkelse av sine pligter mot dem eller er henfalden til misbruk av beruselsesmidler eller fører et lastefuldt liv eller gjentagne ganger er dømt til tap av de rettigheter, som nævnes i straffelovens § 29 nr. 2, eller til straf, som medfører saadant tap.

Likeledes kan Kongen efter begjæring av den ene egtefælle gi bevilling til samlivets ophævelse, hvis der mellem egtefællerne er opstaad saadan uenighet eller uoverensstemmelse, at det — naar hensees saavel til egtefællen som i tilfælde til barnene — ikke billigvis kan forlanges, at samlivet skal fortsættes.

§ 46.

Har egtefæller levet adskilt i ett aar, efterat samlivet paa lovformelig maate er

6 KAP.

Om separation och äktenskapsskillnad.

1 §.

Makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna separation, där ej sådana omständigheter föreligga, att det ändock skäligen kan fordras att han fortsätter sammanlevnaden.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått sådan söndring mellan makarna, att sammanlevnadens fortsättande skäligen icke kan fordras, äge en var av dem vinna separation; dock må, där ena maken huvudsakligen bär skulden till söndringen, ej mot den andres bestridande dömas till separation, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

3 §.

Hava makar levat separerade ett år, och är sammanlevnaden ej heller därefter

bliver Ægteskabet at opløse ved Bevilling af Justitsministeriet eller hvem dette bemyndiger, naar Ægtefællerne er enige om Skilsmissen og om Ordningen af de i §§ 69, 70 og 71 omhandlede Forhold. Har de levet separerede i to Aar, kan enhver af Ægtefællerne kræve Bevillingen. Forinden Bevilling efter denne Paragraf meddeles, skal Reglerne i § 77 være iagttagne.

§ 57.

Har paa Grund af Uoverensstemmelse mellem Ægtefæller deres Samliv uden stedfunden Separation været hævet i mindst 3 Aar, uden at det senere er genoptaget, kan enhver af Ægtefællerne paastaa Ægteskabet opløst ved Dom. Oplyses det, at Sagsøgeren væsentlig bærer Skylden for Samlivets Ophævelse, kan Skilsmisse dog ikke gives mod Sagsogtes Indsigelse, medmindre særlig vægtige Grunde taler derfor.

§ 58.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle i 2 Aar mod Sagsøgerens Vilje og uden fyldestgørende Grund har unddraget sig Samlivet, og dette ikke senere er genoptaget.

§ 59.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle er forsvundet, og 3 Aar er hengaaede fra den sidste Efterretning om, at han var i Live.

§ 60.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle har indgaaet nyt Ægteskab i Strid med Reglen i § 15.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om det nye Ægteskabs Indgaaelse.

ophævet, og har de ikke senere gjenoptat samlivet, skal egteskapet oppløses ved bevilling av Kongen eller den, han bemyndiger, saafremt begge egtefæller begjærer det. Har adskillelsen varet i mindst to aar, kan enhver af egtefællerne forlange egteskapet opløst.

§ 47.

Har samlivet mellem egtefæller været hævet i tre aar, uten at det er skedd paa lovformelig maate, og er samlivet ikke senere gjenoptat, kan egteskapet oppløses ved bevilling av Kongen efter begjæring av en av egtefællerne. Dog bør oppløsning i almindelighet ikke ske efter begjæring av egtefælle, som ved forgaaelse eller slet forhold hovedsakelig er skyld i samlivets ophævelse, saafremt den anden egtefælle motsætter sig oppløsningen.

§ 48.

Et egteskap efter forlangende av den ene egtefælle oppløses ved dom, naar den anden egtefælle i to ar har unddraget sig samlivet mot saksøkerens vilje og uten fyldestgjørende grund, og samlivet ikke senere er gjenoptat.

§ 49.

Et egteskap skal efter forlangende av den ene egtefælle oppløses ved dom, naar den anden egtefælle er forsvundet og tre aar er gaat hen, siden man sidst hadde etterretning om, at egtefællen var i live.

§ 50.

Et egteskap skal efter forlangende av den ene egtefælle oppløses ved dom, naar den anden egtefælle har indgaat nyt egteskap i strid med § 10.

Kravet maa fremsættes inden seks maaneder, efterat egtefællen er blitt viden om indgaaelsen av det nye egteskap.

upptagen, varde på talan av endera dømt till äktenskapsskillnad.

4 §.

Är utan dom å separation sammanlevnaden mellan makar på grund av söndring hävd sedan mindst tre år, äge en var av makarna vinna äktenskapsskillnad; dock må, där ena maken huvudsakligen bär skulden till söndringen, ej mot den andres bestridande dömas till skillnad, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

5 §.

Har ena maken egenvilligt och utan giltig orsak undandragit sig sammanlevnaden två år och ej sedermera upptagit den, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

6 §.

Är ena maken borta, och vet man ej att han inom de tre sista åren varit vid liv, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad.

7 §.

Har ena maken, i strid mot vad i 2 kap. 10 § är stadgat, ingått nytt gifte, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad, så framt han anställer talan därom inom sex månader från det han fick kunskap om den nya vigseln.

§ 61.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle har gjort sig skyldig i Ægteskabsbrud eller andet usædeligt Forhold, der kan sidestilles dermed, medmindre Ægtefællen frivillig har medvirket til Handlingen eller har samtykket i den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om Handlingen, og senest inden 3 Aar efter at den er begaaet.

§ 62.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle med Kundskab eller Formodning om at lide af Kønssygdom, som endnu frembyder Smittefare, ved Samleje har udsat Ægtefællen for Smitte, medmindre Ægtefællen med Kundskab om Smittefarens frivillig lod sig udsætte for den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om, at han er blevet udsat for Smitte, og kan, hvis Ægtefællen ikke er blevet smittet, ikke anlægges, efter at Sygdommen er op-
hørt at være smitsom.

§ 63.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden har stræbt Sagsøgeren efter Livet eller har gjort sig skyldig i Mishandling af denne eller Børnene, medmindre Sagsøgeren frivillig har medvirket til Handlingen eller har samtykket i den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om Handlingen, og senest inden 3 Aar efter at den er begaaet.

§ 51.

Et egteskap skal efter forlangende av den ene egtefælle opløses ved dom, naar den anden egtefælle har gjort sig skyldig i egteskapsbrudd eller i anden strafbar utugtlig omgjængelse. Dog kan egteskapet ikke forlanges opløst av egtefælle, som frivillig har medvirket til den strafbare handling, eller som har samtykket i den.

Kravet maa fremsættes inden seks maaneder, efterat egtefællen er blit viden- de om den strafbare handling, og senest inden tre aar, efterat den er forøvet.

§ 52.

Et egteskap skal efter forlangende av den ene egtefælle opløses ved dom, naar den anden egtefælle med kundskap eller formodning om at lide av venerisk sygdom, som endnu frembyr smittefare, har utsat saksokeren for smitte ved legemlig omgjængelse. Dog kan egteskapet ikke forlanges opløst av egtefælle, som med kundskap om faren har latt sig utsætte for den.

Kravet maa fremsættes inden seks maaneder, efterat saksokeren er blit viden- de om, at han er blit utsat for smitte. Er han ikke blit smittet og har sygdommen ophørt at være smitsom, kan krav om opløsning ikke længere fremsættes.

§ 53.

Et egteskap skal efter forlangende av den ene egtefælle opløses ved dom, naar den anden egtefælle har stræbt saksokeren efter livet eller har gjort sig skyldig i saad- an forbrydelse mot denne som nævnt i straffelovens § 229 eller i nogen anden forsætlig forbrydelse, som volder saksoke- ren skade paa legeme eller helbred, eller i mishandling av barnene eller i saadant forhold overfor disse som nævnt i straffe- lovens § 380. Dog kan egteskapet ikke forlanges opløst av egtefælle, som frivillig har medvirket til handlingen, eller som har samtykket i den.

Kravet maa fremsættes inden seks maaneder, efterat egtefællen er blit vi-

8 §.

Bryter ena maken äktenskapet med hor eller övar han annan straffbar otukt, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad, där han ej varit delaktig i gärningen eller samtyckt därtill; instämme dock sin talan inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och sist inom tre år, sedan den begicks, eller vare förlustig sin rätt.

9 §.

Har make, som lider av könssjukdom i smittosamt skede, med vetskap eller miss- tanke därom genom könsumgänge utsatt andra maken för fara att bliva smittad, äge denne vinna skillnad i äktenskapet, utan så är att han med vetskap om faran låtit utsätta sig därför. Dock må ej dömas till skillnad, med mindre talan därom anställes inom sex månader från det maken fick veta att han blivit utsatt för smitto- fara, ej heller där maken ej blivit smittad och sjukdomen, innan talan anställes, upp- hört att vara smittosam.

10 §.

Stämplrar ena maken mot den andres liv, eller föröver han grov misshandel mot andra maken eller barnen, äge den make rätt till skillnad i äktenskapet, där han ej varit delaktig i gärningen eller sam- tyckt därtill; instämme dock vid talans förlust maken inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och sist inom tre år, sedan den begicks.

§ 64.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle er dømt til Frihedsstraf i 2 Aar eller til strængere Straf, medmindre Ægtefællen frivillig har medvirket til den strafbare Handling eller har samtykket i den.

Sagen maa anlægges inden 6 Maaneder, efter at Ægtefællen er blevet vidende om Domfældelsen, og senest inden 3 Aar efter Dommens Afsigelse.

dende om handlingen, og senest inden tre aar, efterat den er forøvet.

§ 54.

Et egteskap skal efter forlangende av den ene egtefælle opløses ved dom, naar den anden egtefælle er domt til frihedsstraf i tre aar eller derofter eller efter straffelovens § 65, eller naar den anden egtefælle gjentagne ganger er domt efter nogen af §§ 4, 5, 18 eller 19 i lov om løsgjængeri, betleri og drukkenskap av 31te mai 1900, forsaavidt dommene indeholder bemyndigelse til anbringelse i tvangsarbeidshus eller kuranstalt. Dog kan egteskapet ikke forlanges opløst af egtefælle, som frivillig har medvirket til den strafbare handling, eller som har samtykket i den.

Kravet maa fremsættes inden seks maaneder, efterat egtefællen er blit vidende om domfældelsen, og senest inden tre aar, efterat dommen er avsagt.

§ 55.

Et egteskap skal efter forlangende av den ene egtefælle opløses ved dom, naar den anden egtefælle under egteskapet har gjort sig skyldig i nogen forbrydelse, som nævnes i den almindelige straffelovs §§ 202—206, eller i nogen forbrydelse, som nævnes i dennes §§ 216, 217, 223—225, forsaavidt forbrydelsen er forøvet i utugtøiemed. Dog kan egteskapet ikke forlanges opløst af egtefælle, som frivillig har medvirket til den strafbare handling, eller som har samtykket i den.

Kravet maa fremsættes inden seks maaneder, efterat egtefællen er blit vidende om den strafbare handling, og senest inden tre aar, efterat den er forøvet.

11 §.

Är ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Har ena maken blivit dömd till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömda låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske.

För straffdom må dock skillnad ej ägarum, där andra maken varit delaktig i brottet eller samtyckt därtill.

Vill make vinna skillnad, efter ty nu är sagt, instämme andra maken inom sex månader efter erhållen kunskap om domen och sist inom tre år sedan den föll, eller have förlorat sin talan.

12 §.

Är ena maken hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, må på talan av andra maken dömas till äktenskapsskillnad, där rätten finner äktenskapets snara upplösning vara av synnerliga skäl påkallad.

§ 65.

Et Ægteskab bliver efter Paastand af den ene Ægtefælle at opløse ved Dom, naar den anden Ægtefælle lider af saadan Sindsygdhed, at Fortsættelsen af Ægteskabet ikke bør fordres, og Sygdommen under Ægteskabet mindst har varet i de sidste 3 Aar, uden at der er rimelig Udsigt til varig Helbredelse.

§ 66.

Ved Separation eller Skilsmisse bortfalder det mellem Ægtefællerne bestaaende Formuefællesskab, og Boet deles efter de for saadan Deling i Almindelighed gældende Regler.

Ved Dom til Separation i Medfør af § 55, 1. Stk., skal der dog, for saa vidt Boet er af ringe Værdi, efter Paastand tillægges Sagsøgeren Ret til af Boet at udtage Bohave, Arbejdsredskaber og andet Løsøre i det Omfang, hvori han skønnes at trænge dertil for at kunne opretholde Hjemmet, selvom der herved tilfalder ham mere end hans Andel i Boet udgør.

§ 56.

Et egteskap skal efter forlangede av den ene egtefælle opløses ved dom, naar den anden egtefælle ifølge erklæring av to dertil autoriserede læger lider av sindsygdhed, som under egteskapet har været i mindst tre aar, uten at der er rimelig utsigt til varig helbredelse.

§ 57.

Naar det egteskapelige samliv ophæves ved bevilling eller egteskapet opløses ved bevilling eller dom, ophører det formuesfællesskap, som maatte bestaa mellem egtefællerne.

Den fælles formue deles efter de regler, som gælder for deling av fællesbo i almindelighed. Reglerne i lov om formuesforholdet mellem egtefæller av 29de juni 1888 §§ 35 og 37 faar anvendelse.

Dog skal den egtefælle, som har faat bevilling til ophævelse av samlivet efter § 45 første led, ha ret til av det beholdne bo at utta det bohave, som han behøver for sig og sin husstand, samt indtil en værdi av to hundrede kroner de redskaper og andre løsørestande, som er nødvendige til fortsættelse av hans næring, uten at han pligter at yde den anden egtefælle vederlag for den del av værdien, som maatte overstige hans andel i boet.

§ 13.

Är ena maken sinnessjuk; har sjukdomen under äktenskapet fortfarit tre år, och finnes ej skälig förhoppning om den sjukas varaktiga återställande till hälsan, have andra maken rätt till äktenskapskillnad.

14 §.

När till separation blivit dömt, skall boet skiftas i den ordning, som om delning av död mans kvarlåtenskap är i lag stadgad.

Om påföljd av underlåtenhet att före skiftet betala gäld, så ock om förvaltning av enskild och samfälld egendom till dess skifte sker skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen om boskillnad är i nämnda hänseenden stadgat för makar, som vunnit boskillnad; och äge å makar, som blivit separerade, jämväl tillämpning vad i samma lag för det fall, att boskillnad sökts, finnes föreskrivet om samfälld egendoms avskiljande från boet, om undanskiftande för gäld samt om makes betalningsrätt för vederlagsfordran.

Vad i lagen om boskillnad stadgas om utmätning för gäld skall intill dess skifte sker lända till efterrättelse; dock att för gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, ej må utmätas annan egendom än den, varöver hustrun vid tiden för separationen ägde råda.

15 §.

Efter dom å separation råde hustrun sitt gods själv, med den inskränkning, som av stadgandena i 14 § föranledes; och vare all egendom, som make efter separationen genom arv, gåva, testamente eller annorledes förvärvar, så ock all gäld, som make därefter gör, ansedd såsom hans enskilda.

16 §.

Hustru vare ej pliktig att med egendom, som hon efter dom å separation förvärvar, betala under äktenskap därförut gjord gäld, utan så är att hon själv ådragit

§ 67.

Dømmes der til Skilsmisse paa Grund af Forhold, hvorved den ene Ægtefælle grovt har krænket den anden, kan der efter Paastand tilkendes Sagsøgeren en billig Godtgørelse, der fastsættes under Hensyn til begge Parter økonomiske Kaar og de øvrige Omstændigheder. Godtgørelsen fastsættes til en samlet Sum eller en periodisk Ydelse.

Krav efter denne Paragraf maa fremsættes under Skilsmissesagen.

sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres av böter eller skadestånd för brottslig gärning. För gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, vare hon ansvarig allenast med egendom, var-över hon vid tiden för separationen ägde råda.

17 §.

Har boskillnad blivit beviljad, äge bestämmelserna i 14—16 §§ ej tillämpning.

18 §.

Varder enligt 2 § första stycket dömt till separation, och är boet ringa, äge rätten, på yrkande av den make, som vinner separation, förordna att han må från samfällda boet uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, ändå att därigenom den andres lott skulle lida inskränkning.

19 §.

Å makar, som blivit i äktenskapet skilda, skall vad i 14 och 16 §§ är stadgat för makar, som blivit separerade, äga motsvarande tillämpning, så framt ej förut blivit dömt till boskillnad eller separation.

20 §.

Sker äktenskapsskillnad på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre, njute denne skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall vid talans förlust framställas i skillnadsmålet eller i mål angående klander av avtal, som i 26 § sägs.

§ 58.

Naar et egteskap opløses ved dom paa grund av forhold, hvorved den ene egtefælle grovt har krænket den anden, kan denne foruten erstatning for det formuestap, som han maatte lide ved opløsningen, tillike kræve opreisning for den ved krænkelsen lidte tort og anden skade av ikke økonomisk art. Erstatningen og opreisningen fastsættes av retten og avpasses efter billighet under hensyn til den utviste skyld og omstændighetene forøvrig.

Krav efter denne paragraf maa fremsættes i forbindelse med kravet paa opløsning eller under et søksmaal, som reises i henhold til § 64.

§ 68.

Bestemmelse om, hvorvidt den ene Ægtefælle i Separationstiden skal bidrage til den andens Underhold, og om Bidragets Størrelse træffes ved Bevillingen eller Dommen, for saa vidt den ikke helt eller delvis henskydes til Overøvrighedens senere Afgørelse. Ved Afgørelsen tages der Hensyn til, i hvilket Omfang den, der ønsker Bidrag, selv kan skaffe sig et efter sine Livsforhold tilstrækkeligt Underhold, og hvorvidt den anden Part efter sine økonomiske Kaar, derunder sin Erhvervsevne, og de øvrige Omstændigheder formaar at udrede Underholdsbidrag. Den Ægtefælle, hvem Skylden for Separationen væsentlig paahviler, maa der ikke tillægges noget Bidrag, medmindre særlige Grunde taler derfor.

§ 69.

Ved Skilsmisse træffes der, efter de samme Regler som i forrige Paragraf angivet, Bestemmelse om Ægtefællernes Underholdspligt overfor hinanden, dog at Bidrag her kun bliver at paalægge, naar Omstændighederne i særlig Grad taler derfor, og at Bidrag aldrig kan tillægges den, hvem Skylden for Skilsmissen væsentlig paahviler.

Underholdspligten bortfalder, hvis den berettigede indgaar nyt Ægteskab.

§ 59.

Efter ophævelsen af det egteskabelige samliv har enhver av egtefællerne, saalænge egteskapet bestaar, pligt til at bidrage til underhold av den anden egtefælle, saafremt denne ikke selv kan skaffe sig tilstrækkelig underhold. Skyldes ophævelsen af samlivet hovedsakelig forgaaelse eller slet forhold fra den ene egtefælles side, kan det dog paa begjæring i bevillingen bestemmes, at denne egtefælle ikke har ret til underholdsbidrag av den anden.

§ 60.

Naar et egteskap opløses og den ene egtefælle antages ikke at ville kunne skaffe sig tilstrækkelig underhold, kan det i bevillingen eller dommen efter begjæring paalægges den anden egtefælle at utrede underholdsbidrag, hvis det findes billig. Ret til underholdsbidrag kan dog ikke tilkjendes den, som ved forgaaelse eller slet forhold hovedsakelig er skyld i opløsningen.

Pligt til at utrede underholdsbidrag kan ogsaa senere paalægges, naar en avtale sættes ut av kraft i henhold til § 64 og begjæring om bidrag fremsættes inden seks maaneder, efterat denne avgjørelse er blit endelig.

Efter begjæring av en egtefælle, som er paalagt underholdspligt i henhold til denne paragraf, kan pligten ophæves, naar forholdene er blit væsentlig forandret.

Afgjørelser efter denne paragrafs andet og tredje led skal, hvis egteskapet er opløst ved bevilling, træffes av den myndighet, som har git bevillingen, men ved dom, hvis egteskapet er opløst ved dom.

Underholdspligten bortfalder i alle tilfælde, hvis den berettigede gifter sig paanyt.

21 §.

Ändå att makar blivit separerade, åligge en var av dem att efter sin förmåga och den andres behov bidraga till dennes tillbörliga underhåll; dock må, där ena maken huvudsakligen bär skulden till separationen, den andre ej förpliktas giva underhållsbidrag, med mindre synnerliga skäl dertill äro.

22 §.

Varda makar skilda i äktenskapet, och finnes den ene efter skillnaden bliva i behov av bidrag till sitt tillbörliga underhåll, äge rätten ålägga andra maken utgöra sådant bidrag, efter ty med avseende å hans förmåga samt övriga omständigheter prövas skäligt. Underhållsbidrag må likväl ej tillerkännas make, som huvudsakligen bär skulden till skillnaden. Träder den berättigade i nytt gifte, skall bidrag ej vidare utgå.

Anspraak på underhållsbidrag till frånskild make skall vid talans förlust framställas i skillnadsmålet eller i mål angående klander av avtal, som i 26 § sägs.

§ 70.

Ved Separation eller Skilsmisse vil der i Bevillingen eller Dommen være at træffe Bestemmelse om, hvem Forældremyndigheden over Ægtefællernes fælles Børn skal tillægges, eller hvis den ene Ægtefælle ikke findes at burde have Forældremyndigheden over dem alle, hvorledes de skal fordeles mellem Ægtefællerne. Er de enige, træffes Afgørelsen overensstemmende med deres Ønske, for saa vidt det ikke aabenbart vilde stride mod Børnenes Tarv. Er Ægtefællerne ikke enige, afgøres Spørgsmaalet efter hvad der under særligt Hensyn til Børnenes Tarv findes billigt. Er det godtgjort, at den ene af Ægtefællerne væsentlig bærer Skylden for Separationen eller Skilsmissen, og er de lige skikkede til at opdrage Børnene, skal den anden Ægtefælle være nærmest til at faa Forældremyndigheden. Over hvert Barn skal Forældremyndigheden udelt tilfalde den ene af Ægtefællerne.

Inden den omtalte Bestemmelse træffes, vil, hvor det findes paakrævet, Erklæring være at indhente fra vedkommende Værge-
raad.

§ 71.

Bestemmelse om, hvorledes i Tilfælde af Separation eller Skilsmisse Forældrenes Pligt til at underholde deres Børn skal fordeles mellem dem, træffes ved Bevillingen eller Dommen, for saa vidt den ikke helt eller delvis henskydes til Overøvrighedens senere Afgørelse.

Ved Fordelingen tages der Hensyn til

§ 61.

Underholdsbidrag efter § 59 eller § 60 fastsättes og inddrives efter reglerne i lovgivningen om underholdsbidrag til hustru og egtebarn. Ved fastsættelsen iagttages, at bidraget avpasses efter den bidragspligtiges økonomiske evne, og at det saavidt mulig sikrer den berettigede tilstrækkelig underhold, naar hensyn tages til den indtægt, denne har eller maa antages at kunne skaffe sig.

§ 62.

I tilfælde av tvist mellem egtefællerne avgjør amtmanden, hos hvem av dem de fælles barn skal være efter ophævelse av det egteskabelige samliv ved bevilling eller efter opløsning av egteskabet, eller hvorledes de skal fordeles mellem forældrene. Amtmanden skal ved sin afgjørelse væsentlig ta hensyn til barnenes tarv og ved siden derav til forældrenes ønske. For afgjørelse træffes, bør han indhente udtalelse fra vergeraadet, hvis dette antages at kjende forholdene.

Amtmandens afgjørelse kan forlanges, selv om der er truffet avtale mellem forældrene. Dog bør avtalen ikke fravikes, medmindre den aapenbart strider mot barnenes tarv.

Amtmanden kan efter begjæring av en av forældrene omgjøre sin bestemmelse, naar forholdene er blit væsentlig forandret.

Den av forældrene, som har et barn hos sig i henhold til avtale mellem dem eller i henhold til bestemmelse av amtmanden, har forældremyndigheden over det.

§ 63.

Egtefællerne er overfor hinanden pligtige til at bidrage til opfostringen av barnene i forhold til sin økonomiske evne. Den, som ikke opfylder sin del av forsorgelsespligten ved opfostring av barn, som han har hos sig, skal efter begjæring paalægges at yde et underholdsbidrag i penge. Bidraget paalægges og inddrives efter reg-

23 §.

När separation eller äktenskapsskillnad meddelas, förordne rätten tillika, vilken av makarne skall hava barnen i sin vård eller, om ej alla barnen böra vara i ena makens vård, huru de skola delas mellan makarna. Äro makarna ense, give rätten sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, så framt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, bestämme rätten, efter ty med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär ena maken huvudsakligen skulden till separationen eller skillnaden, och äro de lika skickade att vårda barnen, vare den andre närmast därtill.

Innan förordnande, som nu är sagt, meddelas, varde, när anledning därtill förekommer, yttrande inhämtat från barnavårdsnämnden.

24 §.

Under separation och efter äktenskaps-skillnad åligger makarne att var efter sin förmåga deltaga i kostnaden för barnens underhåll. Där ena maken ej fullgör sin skyldighet genom underhåll av barn, som han har i sin vård, vare han pliktig utgiva underhållsbidrag.

Forældrenes økonomiske Forhold, derunder deres Erhvervsevne, og deres øvrige Livsforhold. Den, som ikke opfylder sin Del af Underholdsbyrden gennem Underhold af Børn, som den har hos sig, kan det efter Begæring af den anden Ægtefælle paalægges at udrede Underholdsbidrag.

§ 72.

Bestemmelse om Underholdsbidrag til Ægtefælle og Børn træffes kun indtil videre, og ny Afgørelse kan senere træffes af Overøvrigheden paa en af Ægtefællernes Begæring, naar Forholdene væsentlig har forandret sig eller Børnenes Tarv kræver det. Dog kan det, hvor særlige Grunde taler derfor, ved Dom eller Bevilling fastslaaes, at Afgørelsen med Hensyn til en fraskilt eller frasepareret Ægtefælles Underholdskrav skal være endelig, og Forandring kan da ikke senere finde Sted.

Afgørelsen i Henhold til § 70 om Forældremyndigheden over Børnene kan ligeledes senere forandres paa Begæring af en af Ægtefællerne, hvis Hensynet til Børnenes Tarv under væsentlig forandrede Forhold kræver det. Begæring herom fremsættes for Retten, hvis den oprindelige Bestemmelse er truffet ved Dom, og ellers for Overøvrigheden.

§ 73.

Er der mellem Ægtefæller med forestaaende Separationsdom for Øje truffet Aftale om Fordeling af Formuen, om Godtgørelse efter § 67 eller om Underholdspligt overfor Ægtefællen eller Børnene saavel for Separationstiden som for Tiden efter en mulig paafølgende Skilsmisse, kan Retten under Separationssagen efter Paastand af en af Ægtefællerne erklære Aftalen for uforbindende som aabenbart ubillig for denne Ægtefælle. Tilsvarende Regler gælder om Aftale med forestaaende Skilsmisdom for Øje.

Aftale mellem Forældrene om Fordeling af deres Underholdspligt overfor Børnene skal derhos ikke være til Hinder for, at der senere paa Begæring træffes anden

lerne i lovgivningen om underholdsbidrag til hustru og egtebarn.

§ 64.

Bestemmelserne i §§ 57, 58, 59, 60, 61 og 63 skal ikke være til hinder for, at egtefællerne træffer aftale om fordeling av formuen, om erstatning og opreisning eller om underholdsbidrag til egtefælle eller barn.

Dog kan en aftale, som er aapenbart ubillig for den ene egtefælle, efter dennes begjæring helt eller delvis sættes ut av kraft, medmindre den først er truffet, efterat det egteskabelige samliv var ophævet paa lovformelig maate. Begjæringen maa fremsættes inden ett aar efter bevilningen eller dommen og gjøres gjældende ved søksmaal.

Desuten kan amtmanden efter begjæring av en av forældrene træffe avgjørelse

25 §.

Utan hinder av vad rätten förut beslutit om bidrag till makes eller barns underhåll eller om barnens vård äge rätten på endera makens yrkande annorledes förordna därom, när väsentligen ändrade förhållanden påkalla det; dock att underhållsbidrag till frånskild make ej må utdömas, så framt talan därom förut blivit ogillad, eller höjas utöver förut bestämt belopp.

26 §.

Hava makar med avssende å förestående separation eller äktenskapsskillnad träffat avtal om skifte av boet eller vad med skiftet äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes eller barns underhåll, vare det gällande.

Avtal, som ej under separation slutits, må likväl, så vida det är uppenbart obilligt för ena maken, på hans talan av rätten jämkas. Sådant klander skall vid talans förlust väckas sist i skillnadsmålet, där äktenskapsskillnad sker jämlikt 3 §, men eljest sist inom ett år från det skillnad i äktenskapet meddelades.

Vad makar avtalat om bidrag till barns underhåll utgöre ej heller i något fall hinder för rätten att, på endera

Afgørelse af Overøvrigheden, naar Forholdene væsentlig har forandret sig, eller naar Aftalen strider mod Børnenes Tarv.

§ 74.

Til Inddrivelse af de i §§ 68, 69 og 71 omhandlede Underholdsbidrag kan de Retsmidler anvendes, som er hjemlede med Hensyn til forladte Hustruer og de hos disse værende Børn, dog at Afsoning ikke kan anvendes for de Hustruen paalagte Bidrag til Mandens Underhold.

De i §§ 68, 69 og 71 indeholdte Regler om Underholdspligt gør ingen Forandring i de efter Fattiglovgivningen gældende Regler om Forældres Pligt til at forsørge deres Børn eller om en Persons Pligt overfor det offentlige til at forsørge sin Ægtefælle.

§ 75.

Naar et Ægteskab opløses paa Mandens Begæring paa Grund af Forhold, for hvilke Hustruen væsentlig bærer Skylden, bliver det paa hans Forlangende i Dommen at udtale, at Hustruen ikke mere maa bære hans Navn.

§ 76.

Hvis Ægtefæller, som er blevet separerede, genoptager Samlivet, bortfalder Separationens Virkninger for Fremtiden.

om underholdsbidrag til barn efter § 63, selv om forældrene har sluttet avtale derom, naar avtalen aapenbart strider mot barnenes tarv eller forholdene er blit væsentlig forandret.

§ 65.

Denne lov gjør ingen indskrænkning i den pligt, som efter fattiglovgivningen paahviler den ene egtefælle til at forsørge den anden eller forældre til at forsørge sine barn.

makens yrkande, annorledes förordna där-om, så framt avtalet är uppenbart stridande mot barnens bästa eller förhållandena blivit väsentligt ändrade.

Under separation må ej makarna mellan sig sluta avtal i annat ämne än nu är sagt, ej heller ena maken bortgiva något till den andre.

27 §.

Flytta makar, som blivit separerade, åter samman, förfalle verkan av separationen utom beträffande frågor, om vilka i 14—16 §§ är stadgat.

KAPITEL VII.

Regler om Ægteskabssager m. m.**§ 77.**

Forinden Begæring om Separation indgives til Overøvrigheden, skal der, under Ægtefællernes personlige Møde, forsøges Mægling mellem dem om Fortsættelsen af det ægteskabelige Samliv. Mæglingen foretages af Forligskommissionen, hvis begge Parter ønsker det, eller de ikke hører til samme Trossamfund, men ellers af Præsten.

Forinden Bevilling til Separation eller Skilsmisse meddeles, skal der, medmindre den bevilgende Myndighed skønner det uforment, forhandles med Parterne af Overøvrigheden eller efter dennes Bemyndigelse af Underøvrigheden om Vilkaarene for Separationen eller Skilsmissen.

Mægling og Vilkaarsforhandling kan, hvis Parterne bor i mere end 30 Kilometers Afstand fra hinanden, foregaa særskilt med hver af dem og bortfalder for den Parts Vedkommende, der ikke har Ophold her i Landet.

Nærmere Regler for deres Foretagelse, fastsættes af Kongen. Det har sit Forblivende ved Bestemmelserne i Pl. 10. Febr. 1818.

§ 78.

Ægteskabssager er Sager om Ægteskabs Omstødelse, Separation eller Skilsmisse, eller Sager, der anlægges til Erhvervelse af Dom for, at et Ægteskab bestaar eller ikke bestaar.

§ 79.

Bortset fra de i § 44 omhandlede Tilfælde kan Ægteskabssag alene anlægges af den, der paastaar at være eller ikke at være Ægtefælle, eller som søger sit Ægteskab omstødt eller opløst.

6te kapitel.

Rettergangsregler.

§ 66.

Egteskapssaker er saker, som anlægges til erhvervelse av dom for, at et egteskap bestaar eller er ugyldig, eller for at faa det omstøtt eller opløst.

§ 67.

Hvis ikke andet er bestemt i lov, kan en egteskapssak bare reises av egtefællerne eller av den, som paastaar at være eller ikke at være saksøktet egtefælle. Dog kan ogsaa paatalemyndigheden reise sak til erhvervelse av dom for, at et egteskap bestaar eller ikke bestaar.

7 KAP.

Om rättegång i äktenskapsmål.

1 §.

Äktenskapsmål äro mål om återgång av äktenskap, separation och äktenskapskillnad, så ock mål, däri tvisten är huruvida ett äktenskap består eller ej.

2 §.

Fråga om äktenskaps bestånd må ej bliva föremål för särskild rättegång annorledes än såsom tvist emellan dem, vilka påstås vara eller icke vara förenade i äktenskap, men må eljest komma under prövning när helst någons rätt är av frågan beroende.

§ 80.

Rejses Sag til Omstødelse af et Ægteskab af nogen anden end den ene af Ægtefællerne i vedkommende Ægteskab, maa begge Ægtefællerne stævnes som Modparter. Sagen kan anlægges paa det Sted, hvor en af Ægtefællerne i Medfør af § 84 kunde være sagsøgt.

§ 81.

Paatalemyndigheden er berettiget til at optræde i en Ægteskabssag til Varetagelse af det offentliges Interesser og kan ligeledes uden at være indtraadt i Sagen i 1. Instans paa det offentliges Vegne paaanke Dommen saavel som ogsaa indtræde i Sagen for den overordnede Ret. Retten skal, hvor den skønner, at der kan være Anledning for det offentlige til at optræde, give Paatalemyndigheden Meddelelse om Sagen.

§ 82.

I Ægteskabssager kan Parterne optræde paa egen Haand uden Hensyn til Alder. Det samme gælder om Ægtefæller, der er umyndiggjorte af andre Grunde end Sindssygdом eller Aandssvaghed.

For en paa Grund af Sindssygdом eller Aandssvaghed umyndiggjort Person anlægges Ægteskabssag af Værgen med Overøvrighedens Samtykke.

§ 83.

Ægteskabssag kan anlægges heri Landet, saafremt Sagsøgte paa den Tid, Sagen rejses, har Bopæl her, eller saafremt begge Ægtefællerne har dansk Indfødsret.

Det samme gælder, naar Ægtefællerne ikke har Indfødsret i samme Land, saafremt deres sidste fælles Statsborgerret var dansk.

Ægteskabssag kan ligeledes anlægges heri Landet, hvis Ægtefællernes sidste fælles Bopæl var her, og den sagsøgte Ægtefælle har forladt den anden imod dennes Vilje og uden fyldestgørende Grund, eller har forandret Bopæl, efter at en Skilsmisse- eller Separationsgrund var opstaaet.

§ 68.

Blir en egteskapsak reist av nogen anden end den ene egtefælle, stevnes begge egtefæller som motparter. Blir en sak om ugyldighet paa grund av tidligere egteskap reist av en anden end egtefællen i dette egteskap, skal ogsaa denne stevnes som part.

§ 69.

I alle egteskapsaker har paatalemyndigheten ret til at optræde for at vareta de offentlige interesser og kan i dette øiemed ogsaa paaanke den avsagte dom. Retten skal gi den meddelelse om saken og dommen.

§ 70.

For den som er sindssyk, kan den beskikkede verge anlægge og motta søksmaal i egteskapsaker. Dog kan han ikke reise sak til egteskapets omstøtelse eller opløsning uten samtykke af amtmanden. Blir en part sindssyk under sakens gang, kan saken i alle tilfælde fortsættes av eller mot den beskikkede verge.

§ 71.

Egteskapsaker kan, naar saksøkte ikke har sit hjemting her i riket, alene anlægges for norsk domstol, hvis egtefællerne begge har norsk statsborgerret eller, om de ikke har samme statsborgerret, hvis deres sidste fælles statsborgerret var norsk.

Dog kan sak til erhvervelse av dom for et egteskaps omstøtelse eller for, at det ikke bestaar eller er ugyldigt, anlægges her i riket,

1. hvis nogen av egtefællerne ved egteskapets indgaaelse hadde norsk statsborgerret, eller
2. hvis egteskapet er eller paastaaes at

3 §.

Omyndig, som ej är sinnessjuk eller sinnesslö, äger själv föra talan i äktenskapsmål. För sinnessjuk eller sinnesslö föres talan av förmyndaren.

Søgsmaal angaaende et Ægteskabs Omstødelse eller angaaende dets Bestaaen kan altid anlægges heri Landet, naar nogen af Ægtefællerne ved Ægteskabets Indgaaelse havde dansk Indfødsret.

Anvendelsen af Reglerne i denne § kan nærmere bestemmes eller indskrænkes ved Overenskomst med fremmed Stat.

§ 84.

Sagen anlægges paa det Sted, hvor Sagsøgte har sit Hjemting.

Hvis Sagsøgte har forladt Landet, eller det ikke vides, hvor han er, anlægges Sagen ved Underretten paa det Sted, hvor Ægtefællerne havde deres sidste fælles Bopæl, eller hvor Sagsøgeren bor.

Kan intet andet Værneting paavises, anlægges Sagen ved den Underret, som Justitsministeriet bestemmer.

være indgaat her i riket og saken gjælder den formelle gyldighet av den handling, hvorved egteskapet paa-staaes stiftet.

Likeledes kan sak til opløsning av et egteskap anlægges her i riket, hvis egtefællerne her hadde sit sidste fælles bosted og den saksøkte egtefælle har forlatt den anden mot dennes vilje og uten fyldestgjørende grund eller har forandret bosted, efterat opløsningsgrunden var opstaat.

§ 72.

Har saksøkte sit hjemting her i riket, maa saken anlægges ved dette. Reises saken mot begge egtefæller i forening, og har disse ikke samme hjemting, kan den anlægges paa det sted, hvor en av dem har sit hjemting.

Har saksøkte ikke hjemting i riket, maa saken anlægges i den retskreds, hvor egtefællerne hadde sin sidste fælles bopæl, eller i mangel derav paa det sted, hvor saksøkeren har bopæl.

Kan ikke noget andet verneting paa-vises her i riket, anlægges saken i hovedstaden eller efter ansøkning i anden retskreds, som vedkommende regjeringsdepartement bestemmer.

§ 73.

Anvendelse av reglerne i §§ 71 og 72 kan nærmere bestemmes eller indskrænkes ved overenskomst med fremmed stat.

4 §.

Äktenskapsmål instämmes till rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist. Har han ej hemvist inom riket, höre målet till rätten i den ort, där makarna sist haft gemensamt hemvist, eller, om de ej här haft sådant, där kärandens hemvist är. Skall talan föras mot såväl mannen som kvinnan, vare den rätt behörig, där båda eller endera har sitt hemvist, eller, om ingendera här har sådant, där de sist haft gemensamt hemvist. Finnes ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Vilja båda makarna erhålla separation enligt 6 kap. 1 § eller äktenskapsskillnad enligt 6 kap. 3 eller 4 §, gøre ansökan därom hos den rätt, som enligt första stycket är laga domstol i mål mot dem bägge.

Fråga om återgång eller skillnad för brott, därför ansvar yrkas, må ock väckas vid den rätt, där brottmålet är anhängigt.

5 §.

I mål om återgång av äktenskap för hinder, som avses i 2 kap. 10 §, varde jämväl den omgiftes make i tidigare giftet instämd, där han ej själv väckt talan.

§ 85.

Retssager, som anlægges af det offentlige i Medfør af § 44, behandles efter Strafferetsplejens Regler uden Hensyn til, om der samtidig nedlægges Paastand om Straf.

Justitsministeriet kan bestemme, at Anlæg af en offentlig Sag til Omstødelse af et i Strid med § 15 indgaaet Ægteskab udsættes, navnlig naar der er Grund til at antage, at det første Ægteskab inden kortere Tid vil blive opløst ved Skilsmisse.

Sager, under hvilke der alene nedlægges Paastand om Separation, behandles som private Politisager, andre private Ægteskabssager efter de almindelige for Underretsproceduren i borgerlige Retssager gældende Regler, alt dog med de nedenfor givne nærmere Bestemmelser.

§ 86.

Forligsmægling foregaar ved Retten, dog at der i Separations- og Skilsmisse-sager, naar Parterne er enige herom, i Stedet herfor kan træde en med begge Parter foretagen Mægling af en Præst, til hvis Menighed en af Parterne hører. Er denne Mægling ikke foretaget inden Sagens første Foretagelse i Retten, bliver Sagen paa Begæring at udsætte herefter.

I de Tilfælde, hvor Rettens Forligsmægling saaledes bortfalder, skal det dog paahvile Retten forinden Dommens Afgivelse at forhandle med Parterne om de i §§ 68—72 omhandlede Vilkaar for Separationen eller Skilsmissen.

6 §.

Har svarande i äktenskapsmål ej hemvist inom riket, och vet man ej var han uppehåller sig, må stämning delgivas på sätt i 11 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken sägs, ändå att han ej veterligen är ur riket faren eller omständigheter ej förekomma, som giva anledning antaga, att han håller sig undan eller att han har för avsikt att för framtiden bosätta sig i främmande land.

§ 74.

I egteskapssaker foretages förliksmægingen av retten.

§ 87.

I en Ægteskabssag, som ikke alene angaar Separation, skal Retten, dersom Sagsøgte ikke giver Møde ved Sagfører, beskikke ham en Forsvarer.

Salæret til den for Sagsøgte beskikkede Forsvarer paalægges det offentlige, hvor det ikke paalægges Sagsøgeren som tabende Part at udrede det.

§ 75.

I egteskapssaker skal retten holdes for lukkede dører.

§ 76.

Retten skal paa embeds vegne dra omsorg for, at en egteskapssak blir fuldstændig oplyst, og kan i dette øiemed avhøre parterne og indhente andet bevis. Reten er ikke bundet av parternes erkjendelser eller indrømmelser.

Hvis parterne bor indenfor tingkredsen, pligter de at møte ved sakens irettførsel og senere, naar retten finder det nødvendig. Bor de utenfor tingkredsen, kan de indkaldes til avhørelse ved retten paa det sted, hvor de bor eller opholder sig. Med hensyn til ansvar for uteblivelse gjælder samme regler som for vidner.

§ 77.

Hvis saksøkte ikke avgir møte og han er stevnt efter reglerne i lov om forkynnelser, varsler m. v. av 4de juni 1892 § 9, skal retten beskikke en procesfuldmægtig for ham. Det samme kan ske, hvis saksøkte i de tilfælde, som omhandles i nævnte lovs § 16, uteblir fra det retsmøte, hvortil saken er utsat.

7 §.

Äktenskapsmål skall handläggas inom stängda dörrar, där ej rätten finder lämpligt att rättegången hålles offentligt och parterna därtill samtycka.

8 §.

Kommer vid underrätten svaranden ej tillstådes, och har stämningen ej annorledes än i 11 kap. 9 eller 10 § rättegångsbalken sägs delgivits honom, skall, där ej laga förfall visas, rätten förordna god man att utföra svarandens talan.

Uteblir eljest svarande, som behörigen erhållit del av stämningen, och visar ej laga förfall, äge rätten ändock företaga målet till avgörande, där det finnes kunna ske. Varder mål sålunda avgjort, skall vad i 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken sägs om återvinning ej i något fall äga tillämpning.

God man, varom i första stycket är sagt, njute ersättning av allmänna medel, efter ty rätten bestämmer. Beslut om sådan ersättning gånge i verkställighet, ändå att det ej vunnit laga kraft; och skall skriftligt besked om beslutet genast utan avgift tillhandahållas gode mannen. I slutliga utslaget prøve rätten, huruvida ersättningen skall av part återgäldas till statsverket.

§ 88.

I Ægteskabssager kan Retten, uden Hensyn til om Modparten begærer det, paalægge Sagsøgeren at fremstille sig til Afhørelse for Retten og der under Ed at besvare de Spørgsmaal angaaende Sagens Genstand, som Retten maatte gøre. Ugrundet Undladelse heraf eller Vægtring herved har til Følge, at Sagen afvises.

Ligeledes kan Retten, hvis Sagsøgte bor

9 §.

Visas ej, när mål om separation förekommer till handläggning, att medling mellan makarna företagits av präst inom svenska kyrkan eller främmande trossamfund eller av häradshövding eller magistratsledamot eller av annan person, som av häradshövding eller borgmästare förordnats, skall målet för beredande av tillfälle till medling uppskjutas till annan dag, så framt ej makarna bo avlägset från varandra eller målet av annan särskild orsak finnes icke böra för sagda ändamål uppehållas. Rätten förordne lämplig person till medlare; och varde makarna av medlaren kallade att sammankomma inför honom. Hörsammas ej kallelsen, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarne det äska.

10 §.

När mål om äktenskaps återgång, separation eller äktenskapsskillnad är anhängiggjort, meddele rätten eller domaren, där endera maken det äskar, förordnande för magistratsperson, kronofogde, länsman, rättens betjänt eller annan lämplig person att utan dröjsmål förrätta uppteckning av boets tillgångar och skulder; och åligge makarna att under edsförpliktelse redligen uppgiva allt, som till boet hör.

Vad nu är sagt skall ej äga tillämpning, där boskillnad förut blivit beviljad eller skillnad sökes enligt 6 kap. 3 § och i anledning av föregången separation bo-uppteckning förrättats eller skifte hållits.

11 §.

Rätten har i äktenskapsmål att sörja för fullständig utredning och äger för sådant ändamål införskaffa erforderlig bevisning. Ej vare parts erkännande av viss omständighet gällande, där det ej styrkes av annan bevisning. Ed må ej bjudas.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande särskilda, i sammanhang med huvudsaken förekommande

eller opholder sig i Riget, paalægge denne at fremstille sig til Afhørelse for Retten og der under Ed besvare de Spørgsmaal angaaende Sagens Genstand, som gøres af Retten. Ugrundet Undladelse af at møde eller Vægring ved at svare medfører dog kun Virkning efter § 89.

Ingen af Parterne er dog pligtig at rejse mere end 70 Kilometer paa Jernbane eller Dampskib eller 25 Kilometer paa anden Maade for at møde for en Ret udenfor den Underretskreds, hvor han bor eller opholder sig; bor han længere borte, maa han afgive Forklaring for Retten paa sit Hjemsted.

§ 89.

I Ægteskabssager har indrømmende Proceserklæringer fra Sagsøgte Side ikke Virkning som bindende Grundlag for Stridsspørgsmaalets Indhold og Omfang, men der kan alene tillægges dem Betydning som Bevismidler.

Det samme gælder Sagsøgte Udeblivelse, Tavshed eller ubestemte Erklæringer.

§ 90.

Under Sagen kan fra begge Parter Side saavel nye Paastande som nye Grunde for og Indsigelser mod fremsatte Paastande gøres gældende indtil Sagens Optagelse til Dom, og uden at ny Forligsmægling af den Grund behøver at finde Sted.

Derimod kan Omstændigheder, som er gjort gældende i en tidligere, i Realiteten paadømt, Ægteskabssag, eller som kunde være gjort gældende under en saadan, ikke benyttes som selvstændigt Søgsmalsgrundlag i en ny Sag.

§ 91.

Partsed finder — bortset fra de i § 88 nævnte Tilfælde — ikke Anvendelse i Ægteskabssager.

§ 92.

Skal der i en Ægteskabssag føres Bevis for en Ægtefælles Sindssygdom, maa sagkyndig Erklæring fra en særlig autoriseret Læge indhentes.

frågor, om vilka parterna kunna träffa avtal.

Har rätten förordnat att part skall personligen inställa sig, och kommer han ej, varde, där så finnes lämpligt, till rätten hämtad.

§ 78.

Skal der i egteskapssak føres bevis for en egtefælles sindssygdom, maa sakkyndig erklæring fra dertil autorisert læge erhverves.

12 §.

Yrkas återgång av äktenskap enligt 5 kap. 2 § eller äktenskapsskillnad enligt 6 kap. 13 §, skall bevis om makes sinnessjukdom eller sinnesslöhet föras genom

§ 93.

Retten kan paa Begæring af en Part eller et Vidne beslutte, at Retsmøder i Ægteskabssager foregaar for lukkede Døre.

Offentlig Gengivelse af Forhandlingerne i Retsmøder i Ægteskabssager, derunder dog ikke indbefattet selve Dommen, kan Retten paa Begæring af nogen af Parterne ved Kendelse forbyde. Overtrædelse af saadanne Forbud straffes med Bøder fra 100—1000 Kr. Bøderne tilfalder Statskassen.

§ 94.

I Ægteskabssager skal Parterne tilsiges til at paahøre Domsafsigelsen. Hvis der har været beskikket Forsvarer for Sagsøgte, kan Tilsigelse ske til Forsvareren.

§ 95.

Ankefristen i Ægteskabssager er 8 Uger fra Dommens Afsigelse. Oprejsningsbevilling kan ikke meddeles undtagen til Kontraappel af en i rette Tid paaanket Dom.

Forinden Udløbet af den ovennævnte Frist kan Parterne ikke stedes til Indgaaelse af nyt Ægteskab, medmindre saavel den anden Part som Paatalemyndigheden giver Afkald paa Anke.

§ 96.

Ægteskabssag kan ikke rejses efter nogen af Ægtefællernes Død.

Dør en af Parterne i en Ægteskabssag forinden Domsafsigelsen, hæves Sagen.

§ 97.

I de Tilfælde, hvor det er bestemt i denne Lov, at en Ægteskabssag skal være

l^äkarintyg enligt n^ärmare best^ämmelser,
som av Konungen meddelas.

§ 79.

Virkningerne av en dom i en egteskapssak indtræder, naar dommen er blit endelig.

Opreisningsbevilling kan ikke gives til paaanke av en dom, hvorved et egteskap er opløst, omstøtt, kjendt ugyldig eller ikke bestaaende, hvis nogen av egtefællerne allerede har indgaat nyt egteskab. Likesaa taper en opreisningsbevilling sin gyldighet, hvis nogen av egtefællerne indgaar nyt egteskab, inden dom i ankesaken endnu er avsagt.

anlagt eller rejst inden en vis Frist, skal det være tilstrækkeligt, at Retsstævning er udtaget eller Udenretsstævning er forkyndt inden Fristens Udløb.

Afvises en betimelig anlagt Sag eller hæves den, uden at det sker paa Sagsøgers Begæring, staar det denne frit for at anlægge Sagen paany 1 Maaned derefter, selvom Fristen imidlertid er udløbet.

§ 80.

En endelig dom i en egteskapssak virker for og mot alle og lægges til grund i alle forhold, hvor spørsmålet om egteskapets bestaaen eller ikke-bestaaen er av betydning.

Saalænge endelig dom ikke foreligger om et egteskaps gyldighet eller bestaaen, kan enhver, som har retslig interesse deri, gjøre gjældende den omstændighet, at egteskapet bestaar, eller at det ikke bestaar eller er ugyldig, uten at utfaldet av en egteskapssak behøver at avventes.

§ 81.

Hvis et egteskap er ophørt ved død, skilsmisse eller omstøtelse, kan der ikke reises egteskapssak til erhvervelse av dom for, at det var ugyldig eller ikke har bestaat.

Sak til omstøtelse av et egteskap kan ikke reises, efterat det er ophørt ved død eller skilsmisse.

§ 82.

Om adgangen til under straffesak at søke dom for, at et egteskap er ugyldig eller ikke bestaar eller for, at det skal omstøtes eller oppløses, vedblir reglerne i straffeprocenloven av 1ste juli 1887 med tillægslove at gjælde. Forskrifterne i §§ 71, 73, 76, 78, 79, 80 og 81 faar i saa fald anvendelse.

§ 83.

Finder nogen sig brøsthølden ved en av amtmanden i henhold til denne lov truffet avgjørelse, kan han forlange spørsmålet avgjort av vedkommende regjeringsdepartement.

§ 98.

Er Ansøgning om Separation eller Skilsmisse indgivet, eller er der anlagt Retssag til Opnaaelse af Separation, Skilsmisse eller Ægteskabs Omstødelse, har Overøvrigheden, naar Hustruen herom fremsætter grundet Begæring, at give Manden Tilhold om ikke at forrykke Fællesboets Stilling, indtil Spørgsmaalet er afgjort.

Overtrædes Tilholdet, kan Hustruen straks begære gennemført Bosondring i Overensstemmelse med Reglerne i Lov Nr. 75 af 7. April 1899, Kap. V.

Desuden kan Overøvrigheden fra det i 1. Stk. angivne Tidspunkt, naar Omstændighederne særlig taler derfor, paa Hustruens Begæring midlertidig tillade Ophævelse af Samlivet samt foranstalte Underholdsbidrag paalagt Manden til Hustruen og de hos hende værende Børn, overfor hvilke Manden har Forsørgelsespligt, i Overensstemmelse med de i §§ 68, 69, 71, 72 og 74 indeholdte Regler.

13 §.

I mål om återgång av äktenskap, separation eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter ty skäligen finnes, om sammanlevnadens hävande, barnens vård och bidrag av ena maken till den andres eller barnens underhåll. Vid förordnande om sammanlevnadens hävande äge rätten bestämma, vilken av makarna må sitta kvar i det gemensamma hemmet; och äge den make innehava makarnas gemensamma bohag, där ej rätten beträffande viss egendom annorlunda förordnar. Bestämmelse, som sist är sagd, skall, där till återgång, separation eller skillnad dömes, gälla till dess skifte sker.

Beslut, varom i denna paragraf är sagt, kan när som helst av rätten återkallas. Beslutet må överklagas i samma ordning som slutligt utslag men gånge utan hinder av förd klagan i verkställighet lika som laga kraft ägande dom.

14 §.

Finner rätten i mål om äktenskaps återgång, separation eller äktenskaps-skillnad, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, äge rätten, där det å någondera sidan yrkas, och rätten finner det lämpligen kunna ske, särskilt företaga huvudsaken till slutligt avgörande.

15 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i äktenskapsmål föres genom besvär.

8 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Då enligt denna lag tid skall räknas efter månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräk-

KAPITEL VIII.

Almindelige Bestemmelser og Overgangsbestemmelser.

§ 99.

Kongen træffer Bestemmelse om, hvilket Steds Overøvrighed de Beføjelser skal tilkomme, som i denne Lov er tillagt Overøvrigheden.

§ 100.

Loven er uden Indflydelse paa de særlige Regler om Ægteskabs Indgaaelse for fremmede diplomatiske eller konsulære Embedsmænd heri Landet.

Ikke heller kommer Bestemmelserne i Lovens Kap. III og IV til Anvendelse ved Indgaaelse af Ægteskab for de danske diplomatiske og konsulære Embedsmænd i Udlandet.

§ 101.

Denne Lov træder i Kraft den 1. Januar 191

ningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 §.

Med könssjukdom förstås i denna lag syfilis, enkelt veneriskt sår och dröppel; och skall sjukdomen anses vara i smittosamt skede, så länge symtom å smittosamhet förefinnas eller förnyat framträdande av sådana symtom är att befara.

3 §.

Anteckningar om äktenskaps ingående och upplösning skola göras i kyrkoböckerna enligt de föreskrifter Konungen giver.

4 §.

Om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap är särskilt stadgat.

7de kapitel.

Forskjellige bestemmelser.

§ 84.

Denne lov træder i kraft 1ste januar næste aar. Dog kan lysning overensstemmende med denne lovs forskrifter forlanges foretaget før dens ikrafttræden.

Lovens regler om egteskaps omstøtelse og opløsning samt om ophævelse av det egteskabelige samliv faar anvendelse, naar saken er anlagt eller bevillingen ansøkt efter lovens ikrafttræden, uanset om det forhold, der paaberopes som grund for omstøtelsen, opløsningen eller ophævelsen, helt eller delvis ligger forut for det nævnte tidspunkt. Dog skal omstøtelse eller opløsning av egteskap alene kunne ske, saafremt den grund, som paaberopes, ogsaa efter den paa forøvelsestiden gjældende ret kunde ha git anledning til egteskaps omstøtelse eller opløsning.

Adgangen til at indgaa nyt egteskap

Förslag till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

1 §.

Den nu antagna lagen om äktenskaps ingående och upplösning skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 191 .

2 §.

Genom nya lagen upphävas:

1—7 kap., 10 kap. 7 § och 12—15 kap. giftermålsbalken;

15 och 16 kap. kykolagen;

förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte;

förordningen den 27 april 1810 angående äktenskapsskillnader;

förordningen den 20 januari 1863 angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare;

§ 102.

Adgangen til at indgaa nyt Ægteskab efter tidligere erhvervet Skilsmisse bedømmes efter denne Lovs Regler.

Dog skal den Kvinde, som før Lovens Ikrafttræden har opnaaet Skilsmisse og Tilladelse til at indgaa nyt Ægteskab, være berettiget hertil uden at behøve at afvente de i Lovens § 16 foreskrevne Frister.

§ 103.

Er der før Lovens Ikrafttræden iværksat Lysning eller meddelt Fritagelse herfor, skal vedkommende Brudefolk i et Tidsrum af 3 Maaneder fra Lysningen eller fra Fritagelsens Meddelelse være berettigede til at indgaa Ægteskab, dog at den i § 22 foreskrevne Prøvelse af Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse da bliver at foretage ved Vielsen.

§ 104.

Et Ægteskab, der er indgaaet før Lovens Ikrafttræden, kan ikke omstødes, medmindre det efter baade da gældende Ret og nærværende Lov kan kendes ugyldigt eller omstødes.

Omstødes det, kommer de i nærværende Lov fastsatte Regler om Virkningen af Ægteskabs Omstødelse til Anvendelse.

§ 105.

Ægtefæller, der før Lovens Ikrafttræden er blevet separerede, skal være berettigede til at opnaa Skilsmisse efter Lovens § 56.

§ 106.

Er der før Lovens Ikrafttræden anlagt Skilsmissesag eller Sag om Ægteskabs Ugyldighed, eller er der indgivet Begæring om Skilsmisse eller Separation, kommer ældre Rets Regler til Anvendelse paa Forholdet.

§ 107.

Loven kommer til Anvendelse paa alle Sager eller Andragender angaaende Separation eller Skilsmisse, der rejses eller indgives efter Lovens Ikrafttræden, selvom den Omstændighed, hvorpaa Separations-

for personer, hvis tidligere egteskap er opløst ved dom eller bevilling, skal bedømmes efter nærværende lovs regler, selv om opøsningen er skedd for denne lovs ikrafttræden.

§ 85.

Fra denne lovs ikrafttræden skal §§ 4 og 6 i lov om arv av 31te juli 1854 lyde saaledes:

»§ 4. Egtefødt er ethvert barn, hvis forældre inden dets fødsel er kommet sammen i egteskap, selv om dette omstøtes eller det er ugyldig paa grund av slegtsskap, svogerskap eller tidligere egteskap. Like med egtefødte agtes barn, hvis forældre efter dets fødsel er kommet sammen i egteskap.

§ 6. Naar et barn ifølge §§ 3, 4 og 5 ansees arveberettiget efter forældre og deres frænder, tar disse arv efter barnet paa samme maate som efter egtefødte barn.«

Reglerne i arvelovens § 4 faar anvendelse i alle tilfælde, hvor et egteskap ikke allerede før lovens ikrafttræden er omstøtt eller kjendt ugyldig.

§ 86.

Fra denne lovs ikrafttræden skal § 28 i lov om forsvundne og andre fraværende personer av 12te oktober 1857 lyde saaledes:

»Er en egtefælle forsvundet og blir egteskapet opløst eller omstøtt, skal fællesboet, forsaavidt saadant findes, av skifteretten deles mellem egtefællerne, og den forsvundnes andel behandles efter nærværende lov.«

§ 87.

Fra denne lovs ikrafttræden skal § 445 i lov om rettergangsmaaten i straffesaker av 1ste juli 1887 lyde saaledes:

»Er straffesak anlagt under forutsetning om, at ee egteskap er ugyldig eller ikke bestaar, og vil paatalemyndigheten forlange dom avsagt herfor, skal den av egtefællerne, som ikke maatte være medindbefattet i tiltalen, indstevnes som part

lagen den 1 juli 1898 om bodelning vid æktenskapsskillnad, så ock om fränskid hustrus ansvarighet för gäld i boet;

lagen den 6 november 1908 om äkten-
skaps ingående;

lagen den 10 juni 1910, innefattande vissa bestämmelser om styrkande av hinderslöshet till äktenskap;

8 kap. 1—5 §§ ärvdabalken;

10 kap. 9 och 10 §§ rättegångsbalken; tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävida lagrum innehålla eller tillägg därtill, där ej här nedan annorledes stadgas;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Har innan nya lagen trätt i kraft, man hävdad sin fästekvinna eller hävdad kvinna under äktenskapslöfte eller avlat barn med kvinna i lönskaläge, därå sedan fästning följt, skall i avseende å sådan förbindelse äldre lag gälla; dock att upplösning av förbindelse med fästekvinna skall, evad den blivit av rätten stadfäst eller ej, ske i den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte.

5 §.

Är lysning verkställd före den dag, då nya lagen trätt i kraft, må vigsel på den lysning ske inom tre månader, räknade från sagda dag.

6 §.

Mål om återgång av äktenskap, som äro anhäniga när nya lagen träder i kraft,

eller Skilsmissekravet støttes, ligger forud for Lovens Ikrafttræden.

§ 108.

Fra denne Lovs Ikrafttræden ophæves D. L. 3. Bog, 16. Kap., Art. 1—4, 8, 10, 15, 16, Nr. 1—8; D. L. 6. Bog, 13. Kap., Art. 2 og 16; Fr. 5. Marts 1734; Fr. 29. Maj 1750; Fr. 18. December 1750; Fr. 23. Maj 1800, 1. Afd. § 1; Fr. 18. Oktbr. 1811; Fr. 30. April 1824 §§ 1—7, 9, 11, 12 og 14—19; Fr. 23. Maj 1827; Fr. 11. Sept. 1839 § 16; L. 13. April 1851 §§ 1—8, § 9, 1. Pkt.; Straffelov 10. Febr. 1866 § 163; Fattiglov 9. April 1891 § 42; L. Nr. 131 af 27. Maj 1908 §§ 1 og 14.

Endvidere bortfalder hvad der iøvrigt i Lovgivningen maatte være stridende mod denne Lov.

i saken for dette spørgsmaals vedkommende.«

§ 88.

Fra denne lovs ikrafttræden gives § 22 i lov om underholdningsbidrag til barn, hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden, av 6te juli 1892 følgende tillæg:

»Hvis saa sker, skal forældremyndigheten over barnet gaa over til faren.«

§ 89.

Fra denne lovs ikrafttræden skal § 11 bokstav d i lov om betaling for offentlige forretninger av 6te august 1897 lyde saaledes:

»Sjøforklaringer, der optages i anledning av, at nogen ombordværende er omkommen, tingvidne, som optages om skibsmandskaps død, for at fri sig for ansvar for brutt toldsegl eller for at føre bevis for en begivenhet, som regelmæssig oplyses fra kirkebok, men tilfældig ikke kan bevises paa den maate, saavel som avgjørelser angaaende godtagelse av bevis for en tidligere egtefælles død.«

§ 90.

Fra denne lovs ikrafttræden ophæves, forsaavidt de endnu er gjældende:

Kirkeritualet av 25de juli 1685 kap. VIII.

Christian den femtes Norske Lovs 2den boks 8de kapitels artikler 1—5, 3dje boks 18de kapitel og 5te boks 2det kapitels artikel 13.

Reskript av 3dje februar 1747.

Forordning, at til egteskaper i forbundne led skal søkes bevilling, av 14de december 1775.

Forordning angaaende skifte ved overordentlige skifteforvaltere av 23de august 1793 § 4.

Reskript av 29de april 1796 angaaende skifte før nyt egteskap.

Forordning om tamperretternes avskaffelse m. v., av 4de januar 1799.

Forordning angaaende visse slags bevillinger av 23de mai 1800.

skola handläggas och bedömas enligt äldre lag. Går äktenskapet åter, skall i fråga om verkan därav äldre lag lända till efterrättelse.

Väckes efter det nya lagen trätt i kraft talan om återgång av äktenskap, som dessförinnan är slutet, må ej till återgång dömas, med mindre orsak därtill finnes enligt både nya lagen och äldre lag. Sker återgång, gälle beträffande makes rätt i boet och skyldighet att gälda skadestånd vad i äldre lag stadgas, men skall i övrigt beträffande återgångens verknin- gar nya lagen tillämpas.

7 §.

Mål om äktenskapsskillnad eller skillnad till säng och säte, som äro vid domstol anhängiga när nya lagen träder i kraft, så ock ansökningar om äktenskaps- skillnad, som då äro beroende på Konun- gens prövning, skola handläggas och be- dömas enligt äldre lag.

Hava makar undergått sådana var- ningsgrader, som i 14 kap. 1 § giftermåls- balken sägs, må, även efter det nya lagen trätt i kraft, skillnad jämligt äldre lag sökas hos Konungen.

Frågan om verkan av skillnad, som enligt äldre lag meddelas, varde efter den lag bedömd.

Sker jämlikt nya lagen äktenskaps- skillnad av orsak, som inträffat före det nya lagen trätt i kraft, må ej dömas till skadestånd jämlikt 6 kap. 20 §, men gälle vad i äldre lag stadgas om förverkande i vissa fall av rätt i boet.

8 §.

I stället för vad 5 kap. 1 § giftermåls- balken och 8 kap. 1—5 §§ ärvdabalken innehålla samt med ändring av bestä- melserna i 7 § av sistnämnda kapitel stadgas:

1. Barn, som är avlat i trolovning eller vars föräldrar efter avlelsen ingått trolovning med varandra, är äkta barn.

Cancelli-promemoria av 16de oktober 1802 angående lysning til egteskap, for end skifte efter avdod egtesfælle er begyndt.

Kongelig resolution av 10de juli 1813 angående tilladelse til egteskap uten bevis for frihet for ældre egteskabelig forbindelse.

Lov angående egteskaps stiftelse av personer, der ikke henhører til et kristelig religionssamfund. av 22de juni 1863.

Lov angående kristne dissenter og andre, der ikke er medlemmer av statskirken, av 27de juni 1891 §§ 8, 9, 10, 11 og 13 samt følgende ord i § 3 tredje punktum: »de i henhold til § 9.«

Lov indeholdende forandring i de om egteskapslysning gjældende bestemmelser av 1ste juli 1893.

Lov om adgang til opløsning av egteskap av 20de august 1909.

Endvidere ophæves enhver anden bestemmelse, som strider mot denne lov.

2. Barn, som är avlat i äktenskap eller vars föräldrar efter avlelsen ingått äktenskap med varandra, är äkta barn, ändå att föräldrarna voro så besläktade eller besvägrade med varandra, att äktenskapet måste återgå, eller endera av dem var gift med annan.

Vad sålunda är stadgat skall tillämpas även med avseende å äktenskap, som slutits före den dag, nya lagen träder i kraft, men då ännu består.

3. Avlar man barn med sin trolovade eller i lönskaläge, därå sedan trolovning följer; upplöses trolovningen genom mannens död och är kvinnan i behov av underhåll, njute hon, där hon inom sex månader efter dödsfallet framställer sitt anspråk hos den som i boet sitter eller hos rätten eller domaren, skälig andel av hans kvarlåtenskap, dock ej utöver hälften därav.

9 §.

Genom nya lagen och vad härovan förordnats skola ej anses upphävida:

kungl. brevet den 24 januari 1745 angående livstidsfänges giftermål;

vad i 19 § av förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning är stadgat om den troslära, i vilken barn skall uppfostras, då föräldrarna eller endera är mosaisk trosbekännare;

kungl. kungörelsen den 6 augusti 1894 angående vissa skyldigheter som åligga föreståndare för församling av främmande kristna trosbekännare; samt

lagen den 14. oktober 1898, innefattande tillägg till 15 kap. 18 § kyrkolagen.

Retslægeraadet.

København, den 31. Maj 1911.

Til
Justitsministeriet.

Under 26. November f. A. har Sundhedsstyrelsen efter Justitsministeriets i Skrivelse af 19. s. M. (J. Nr. L. 5867) derom udtalte Anmodning udbedt sig Retslægeraadets Ytringer meddelte i Anledning af en fra Kommissionen til Udarbejdelse af Forslaget til en fælles nordisk Lovgivning paa Familierettens Omraade til Ministeriet indsendt Skrivelse indeholdende forskellige Spørgsmaal til de lægevidenskabelige Autoriteter.

Da det imidlertid er Raadet bekendt, at nævnte Kommission vilde sætte Pris paa snarest muligt at faa Raadets Erklæring i Hænde, tillader man sig herved at afgive denne direkte til Ministeriet, idet Raadet med Hensyn til de enkelte i Skrivelserne nævnte Punkter skal udtale følgende:

ad 1.

Hvorvidt der efter de af Lægevidenskaben indvundne Erfaringer af medicinske Hensyn kan være Grund til at opretholde vor gældende Lovgivnings dispensable Forbud mod Ægteskab mellem Tante og Nevø og eventuelt udvide det til Ægteskab mellem Onkel og Niece.

Det er ved de senere Aars Undersøgelser fastslaaet, at Ægteskab mellem blodbeslægtede ikke i og for sig har nogen uheldig Indflydelse paa Afkommet. For Dyrenes Vedkommende har det vist sig, at Indavl kan fortsættes i lang Tid og indenfor ganske smaa Stammer, uden at der kan paavises noget Tab i Retning af Størrelse, Frugtbarhed eller Ydeevne. Tværtimod er det netop paa denne Maade (ved stærk Indavl og Incestavl), at det er lykkedes at frembringe nogle af de ypperste Husdyrracer, vi kender, f. Eks. den engelske Fuldblodshest, Korthornskvæget og Merino-faarene. En lignende Fremgangsmaade (tvungent Ægteskab mellem Søskende) anvendtes i Oldtiden i Ægypten for at bevare Herskerslægten fra Tilblanding af fremmed ringere Blod, og Udfaldet var i mange Tilfælde udmærket. Det er ligeledes bekendt, at Incestægteskaber (mellem Fader og Datter) af økonomiske Grunde var Skik og Brug i adskillige Indianerstammer, uden at Stammen derfor vanslægtede. Lignende Forhold træffes stadig hos vilde Folkeslag. Nutildags kan man i civiliserede Samfund se bort fra Incestægteskabet; men betragter man de smaa afsøndrede Samfund, der forplanter sig Aarhundreder igennem uden nævneværdig Indblanding af fremmed Blod, og hvor alle Individuer som Følge heraf er beslægtede med hinanden (Beboere af afsidesliggende Fiskerlejer, af utilgængelige Bjergegne, Jødekolonierne i tidligere Tid), viser det sig, at saadanne Stammer i mange Tilfælde kan bevare en fuldstændig Sundhed.

Det kan saaledes formentlig fastslaaes som en Erfaring, at *Indavl ikke i og for sig har nogen uheldig Indflydelse, naar blot vedkommende Stammer er fuldstændig sunde*. Anderledes derimod, naar der er arvelige Sygdomme eller Sygdomsanlæg i Slægten. I saa Fald vil Udsigten til Nedarvning naturligvis forøges ved Ægteskab mellem blodbeslægtede. *De skadelige Følger, man virkelig i mange Tilfælde har set ved fortsat Indavl, skyldes alene den omtalte forstærkede Nedarvning af uheldige Egen-skaber og Anlæg.*

Ser vi bort fra de nævnte, afsluttede Samfund, finder en længere fortsat Indavl som i Husdyrbruget nu ikke Sted for Menneskets Vedkommende i de større Befolkninger. De konsangvine Ægteskaber er i det hele ikke særdeles hyppige (i Reglen ikke over et Par pCt.), og i de fleste Tilfælde drejer det sig om sunde Familier. Vel bliver i disse Ægteskaber Udsigten til Sammentræf af sygelige Anlæg en lille Smule større, end hvis disse Forbindelser blev forbudt; men man vilde aldrig helt kunne forhindre Sammentræffet af Anlæg i et vist Antal Tilfælde, og nogen synderlig Forskel i Sammentræffets Hyppighed vilde der ikke fremkomme. Statistikken viser da ogsaa i Overensstemmelse hermed, at visse arvelige Sygdomme (Hæmofili [Blødersygdom], Farveblindhed, Hemeralopi [Natteblindhed], medfødt Atrofi af Synsnerven) ikke findes særlig hyppigt i blodbeslægtede Ægteskaber.

Paa den anden Side har det vist sig, at der er to Sygdomme, som overvejende hyppigt optræder i konsangvine Ægteskaber, nemlig *Retinitis pigmentosa* (en af Pigmentafsætning ledsaget Nethindesygdom, der fører til betydelig Nedsættelse af Synsevnen eller til Blindhed) og *medfødt Døvstumhed*. Statistikken udviser, at 10—20 pCt., ifølge enkelte Statistikker endog 30 pCt., af medfødt Døvstumme er Børn af konsangvine Ægteskaber, medens der i den samlede Befolkning gør sig helt andre Procentforhold gældende. Det er ikke usandsynligt, at der for at disse Sygdomme overhovedet skal opstaa fordres et dobbelt Anlæg (nemlig baade hos Faderen og Moderen). Ofte optræder de to Sygdomme hos samme Person og gør denne baade døv og blind.

Da altsaa visse Sygdomme væsentlig skyldes konsangvint Ægteskab, og da andre arvelige Sygdomsanlæg maa antages at forstærkes i saadanne Forbindelser, vil det formentlig i Almindelighed være rigtigst at fraraade Ægteskab mellem nærbeslægtede. Hvor Grænsen for de forbudte Grader bør sættes, lader sig vanskelig afgøre, da Værdien af Slægtsskabsgraden er i høj Grad afhængig af Forfædrenes Beslægtethed („Anetabet“ ved Indavl). Man tør dog formentlig gaa ud fra, at de i vor Lovgivning for Tiden gældende Grænser i det væsentlige træffer det rette, dog at Forbindelsen Onkel-Niece og Tante-Nevø for en biologisk Betragtning skønnes at maatte stilles lige.

I Henhold til det saaledes fremførte skal Raadet henstille, at Ægteskab mellem Tante og Nevø saavel som Ægteskab mellem Onkel og Niece forbydes med Adgang til Dispensation paa Betingelse af, at der ydes Lægeattest for, at der hverken hos de paagældende selv findes eller hos deres fælles Familie vides at være forekommet flere Tilfælde af *Retinitis pigmentosa* eller medfødt Døvstumhed. Ægteskab mellem Helsøskendes Børn bør kun tillades under samme Betingelse.

ad 2.

Hvorvidt Lægevidenskaben har gjort Erfaringer, der giver Grund til at antage, at Kønforbindelser mellem Personer, af hvilke den ene eller begge er under en vis Alder, kan have uheldige Følger for de paagældende selv eller deres Afkom, idet i bekræftende Fald de iagttagne eller befyrgtede Farer nærmere ønskes angivne.

Med Hensyn til Betydningen af tidligere *Kønforbindelser for de paagældende selv* kan der næppe anføres Erfaringer for, at Kønsmgang mellem unge Individer, forsaavidt de er kønsmodne, i og for sig er skadelig. Spørgsmaalet er imidlertid om en *regelmæssig* Kønsmgang kan etableres ustraffet selv af unge Mennesker. Og det maa her erindres, at Ægteskabet giver lettest Adgang til saadan regelmæssig Omgang, samt jo yngre Individerne er, desmindre kan der regnes paa Maadehold, og desto lettere bliver derfor den regelmæssige Omgang tillige en *umaadeholden*.

Under Hensyn hertil er det for det første Grund til at fastholde, at der bør spørges ikke blot om, hvorvidt Individerne er *kønsmodne*, men om de er *udviklede*; i saa Henseende er der som bekendt den Forskel paa Kønnene, at Kvinden baade legemligt og sjæleligt er tidligere udviklet end Manden, og det forekommer Raadet naturligt som hidtil at bibeholde nogle Aars Forskel paa Kvindens og Mandens Minimumsalder som Ægteskabskandidater. Spørgsmaalet er saa kun om de for Tiden gældende absolute Aldersgrænser er rigtigst trufne.

For Kvindens Vedkommende afgiver *Menstruationens Indtræden* et godt Holdpunkt for den opnaaede *Kønsmodenhed*; men det kan ikke antages, at den kvindelige Organisme er fuldt *udviklet* i samme Øjeblik, Menstruationen første Gang indfinder

sig. Derfor er ogsaa de fleste Hygiejnere enige om, at Ægteskab tidligst bør indgaas et Par Aar senere. Det gennemsnitlige Tidspunkt for Menstruationens Indtræden er imidlertid forskelligt for de forskellige Folkeslag; saaledes afviger Gennemsnitsalderen i Danmark 2 Aar fra den i Frankrig gældende (16 Aar og 10 Maanedere imod 14 Aar og 10 Maanedere). For vort Lands Vedkommende er der altsaa allerede af den Grund Føje til at forhøje Minimumsalderen ialtfald med 1 Aar. Før den Tid kan heller ikke Kvindens *sjælelige* Personlighed antages at være moden for Ægteskabets Pligter og Opgaver.

Hvad den mandlige Organisme angaar, er der vel visse Kendsgerninger, navnlig vedrørende Skelettets Forbeningsforhold, som tilkendegiver, at den endelige anatomiske Afslutning ikke er tilendebragt førend ved ca. 25-aars Alderen. Andre Erfaringer, saaledes Undersøgelser herhjemme fra angaaende Legemslængden, viser hen til 21-aars Alderen som den, ved hvilken Legemets fulde Udvikling maa siges i det væsentlige at være naaet. Naar nu dertil kommer den foran anførte Betænkelighed ved de tidlige Ægteskaber, at de mulig vil kunne friste den unge Ægtemand til Ekscesser in Venere, der snarere vil være skadelige for ham end for en Mand i den kraftigste Alder, forekommer det Raadet, at der foreligger tilstrækkelig Grund til at forhøje Minimumsalderen ogsaa for mandlige Ægteskabskandidaters Vedkommende med 1 Aar.

For Kvindens Vedkommende bliver et nyt Moment at tage i Betragtning, nemlig *Faren ved tidlige Fødsler*. Spørgsmaalet er, om ikke Svangerskab, Fødsel og Diegivning kan skade meget unge Kvinder. Dette kan ikke betvivles, hvor Talen er om smaa, spinkle og spæde Individuer; det er sandsynligt, at saadanne paavirkedes uheldigt af at blive Mødre, dels derved at de yderligere sættes tilbage i Vækst og Udvikling, dels ved at de lettere bukker under for Sygdomme, navnlig Tuberkulose. Erfaringer fra Husdyravlen tyder ogsaa i denne Retning. Vel er det saa, at de meget unge Mødre som Regel er kraftigt udviklede, saa at f. Eks. en 15-aarig Moder kan gøre Indtrykket af at være 20 Aar eller mere; ogsaa udviser Statistikken, at disse tidlige Fødsler hertilands er meget sjældne, og endelig kan anføres, at Fødselshjælpernes Erfaringer ikke synes at tyde paa særlige Vanskeligheder ved Fødselens Forløb hos helt unge Kvinder; men den foran paapegede Fare er dog tilstrækkelig nærliggende til, at der bør regnes med den.

Hvad angaar *Indflydelsen af Moderens Alder paa Barnets Udvikling*, foreligger der ingen sikre Erfaringer for, at Afkommet af meget unge Mødre er ringere end de noget ældre fødendes. Ifølge velvillig Meddelelse fra Rigshospitalets Fødelafdeling har man der det Indtryk, at Børn af Kvinder fra 14—18 Aar ikke er væsentlig mindre eller mindre levedygtige end andre.

Heller ikke med Hensyn til *Betydningen af Faderens Alder* kendes Eksempler paa, at en ung Alder hos Faderen har haft en uheldig Indflydelse paa Barnets Udvikling.

Raadet skønner ikke rettere, end at de forskellige i det foregaaende anførte Grunde gør det tilraadeligt for begge Køns Vedkommende at forhøje Aldersgrænsen for Ægteskabs Indgaaelse med 1 Aar, altsaa henholdsvis fra 20 til 21 og fra 16 til 17 Aar. For begge Parter bør der som hidtil være Adgang til Dispensation.

ad 3 a.

Hvorvidt visse veneriske Sygdomme hos en Ægtefælle kan antages at frembyde saa stor Fare for den anden Ægtefælle eller Afkommet, at Ægteskab bør forbydes en Person, der lider af den paagældende Sygdom paa et smittefarligt Stadium, eller at dog den anden Part før Ægteskabet bør underrettes om Forholdet.

Alle veneriske Sygdomme hos en Ægtefælle frembyder Fare for den anden Ægtefælle, en enkelt af dem (Syfilis) tillige for Afkommet. Der er daglige Eksempler paa, hvilke Ulykker der anrettes ved Indførelse af disse Sygdomme i Ægteskabet. Det vilde derfor ved Tilstedeværelsen af enhver smittefarlig venerisk Sygdom være af Vigtighed at hindre, at der finder ægteskabelig Samkvem og Børneavl Sted. Forbudet mod Ægteskab bør ikke kunne hæves ved, at den anden Part forud underrettes om Forholdet, da han (hun) ikke er Stand til at bedømme, hvad han (hun) udsætter sig for.

ad 3 b.

Hvorvidt det er muligt at konstatere, om saadan Smittefare overhovedet foreligger, eller hos Personer, der har været behæftede med Sygdommen, om Smittefaren er foreløbig eller endelig ophørt.

En positiv Konstatation af en saadan Smittefares Tilstedeværelse er mulig saavel for Syfilis som for venerisk Saar og for Gonorrhoe. Derimod er Konstateringen af Smittefarens Ophør ofte vanskelig, undertiden umulig og egentlig kun sikker for de veneriske Saars Vedkommende. For Syfilis vil Kendskabet til Sygdommens Alder og Behandling kunne hjælpe til at fastsætte en ganske vist vilkaarlig, men dog praktisk brugbar Grænse, saaledes den af mange Læger i deres Praksis anvendte Regel for Ægteskabsconsens: 4 Aars Varighed af Sygdommen, $1\frac{1}{2}$ Aars Frihed for Udbrud samt tilstrækkelig Behandling. Men en Smittemulighed kan dog ikke udelukkes selv langt senere, saaledes heller ikke for de saakaldte tertiære Udbrud. For Gonorrhoeens Vedkommende vil det ofte kunne konstateres, naar Smittebærerne (Gonokokkerne) ikke længere er tilstede og dermed Smittefaren ophørt. I alt Fald gælder dette for Mænd, forudsat en tilstrækkelig lang og nøjagtig Observation; hos Kvinder vil Smittefarens Ophør langt sjældnere kunne konstateres med absolut Sikkerhed, særlig paa Grund af, at Sygdommen særdeles ofte lokaliserer sig i de indre Kønsorganer og her forløber kronisk og stigende.

ad 3 c.

Hvorvidt en Konstatation af Smittefaren kan finde Sted gennem en enkelt Undersøgelse, saaledes at det uden for stor Ulejlighed og Bekostning kunde paalægges enhver, der agter at indgaa Ægteskab, at tilvejebringe enten Attest for, at han ikke lider af en saadan smittefarlig Sygdom, eller i Mangel heraf alene Attest om, at han ikke frembyder Symptomer derpaa. Maaske kunde det være forsvarligt eller tilraadeligt at indskrænke Kravet om en saadan Lægeattest til at gælde visse tættere befolkede Dele af Landet, navnlig de større Byer, eller eventuelt til kun at omfatte den mandlige Befolkning i disse.

Som det fremgaar af det anførte vil en enkelt Undersøgelse kun kunne give Oplysning om den øjeblikkelige Tilstand, og en Lægeattest vil, naar den skal være fuldt forsvarlig, kun kunne lyde paa, at den undersøgte ikke frembyder *Symptomer* paa en smitsom Sygdom, derimod ikke paa, at vedkommende ikke frembyder Smittefare. Et negativt Udfald af den saakaldte Wassermannske Prøve har samme begrænsede Betydning og kan ikke udelukke Tilstedeværelsen af latent Syfilis. Paa mere betryggende Maade vilde et fieraarigt Kendskab til det enkelte Sygdomstilfældes Forløb og Behandling kunne muliggøre en Bedømmelse, som var egnet til at lægges til Grund for Meddelelsen af Ægteskabstilladelse. Men i Mangel deraf vil en enkelt simpel Lægeundersøgelse kunne yde ialtfald en relativ Betryggelse mod Indførelsen af smitsom venerisk Sygdom i Ægteskabet, og det maa tilraades, at det paalægges enhver, der agter at indgaa Ægteskab at tilvejebringe Lægeattest for, at han (hun) ikke frembyder Tegn til at være lidende af venerisk Sygdom paa et smittefarligt Stadium. At gøre nogen Forskel paa By- og Landbefolkning eller paa Mænd og Kvinder kan ikke anbefales. I den bredere Befolkning maa det efter Syfilidologernes Formening antages, at de inficerede Kvinder repræsenterer en lige saa stor Smittefare som Mændene.

Den tilraadte Forholdsregel sigter i første Række paa Beskyttelse af den sunde Ægtefælle, men søger tillige sin Begrundelse i Faren for *A/kommet*. Den medfødte Syfilis betegner en særdeles alvorlig Lidelse, som i mange Tilfælde fører til Børnenes tidlige Død, i andre til livsvarige legemlige og sjælelige Svækkelsestilstande.

Forsaauidt man af humane Grunde maatte finde det nødvendigt at afstaa fra den Undersøgelse af Kønsorganerne, der er forudsat i det foregaaende, skal Raadet subsidiært henstille at tage Brug af den nævnte Wassermannske Prøve. Trods dennes begrænsede og endnu ikke ganske fastslaaede Betydning er det den almindelige Opfattelse, at Udeblivelse af Reaktionen hos Syfilitikere tyder paa, at Sygdommen er i Ro eller, at en energisk Behandling (med Kviksølv eller Salvarsan) i Øjeblikket hindrer Reaktionen Fremkomst, medens positiv Prøve er Udtryk for en aktiv Sygdom.

Man vilde altsaa mulig kunne benytte Prøven paa den Maade, at man 1) i de Tilfælde, hvor det vidstes, at vedkommende havde haft Syfilis, eventuelt tillod en Forkortelse af Ventetiden (f. Eks. Konsens efter 2 $\frac{1}{2}$ eller 3 Aars Varighed af Sygdommen og $\frac{1}{2}$ Frihed for Anfald), idet dog Forudsætningen ifølge det foran fremhævede maatte være, at vedkommende ikke havde været under Kur i den sidste Tid (f. Eks. i det sidste halve Aar). 2) I Tilfælde, hvor ingen syfilitisk Forhistorie var oplyst, kunde man lade den Wassermannske Prøve træde i Stedet for den lokale Undersøgelse. Hovedreglen vilde altsaa blive, at en positiv Wassermannsk Reaktion altid skulde danne Ægteskabshindring, dog at der maatte gives Adgang til Dispensation paa Grundlag af sagkyndigt Skøn, fordi der forekommer ekseptionelle Tilfælde, i hvilke Reaktionen synes aldrig at kunne bringes til at svinde, selv trods energisk Behandling. I saadanne Undtagelsestilfælde maatte man søge Garantien i, at Infektion og Udbrud laa langt tilbage i Tiden (f. Eks. 10 Aar, henholdsvis 5 Aar).

Efter dette subsidiære Forslag vilde al Genitalundersøgelse bortfalde og dermed ogsaa al Undersøgelse paa Gonorrhoe. Hermed vilde man fra et lægevidenskabeligt Standpunkt forsaavidt kunne forsone sig, som en enkelt Undersøgelse paa Gonorrhoe hverken for Mandens eller Kvindens Vedkommende er helt betryggende, navnlig ikke i ukyndige Hænder.

Endnu skal tilføjes med Hensyn til det foran fremsatte subsidiære Forslag, at Raadet ikke er blindt for det betænkelige i at benytte som Grundlag for Afgørelserne en Metode, der vel uden al Tvivl betegner en særdeles værdifuld Erhvervelse, men som dog næppe kan siges endnu at være saaledes udarbejdet og fastslaaet i sine Detailler, at man er sikret mod Ændringer i Opfattelsen paa Grund af nye praktiske Erfaringer. Det forekommer Raadet, at det maaske vil være rettest at afvente Videnskabens sidste Ord med Hensyn til de omhandlede moderne biologiske Prøvers Betydning; og desmere er Raadet sindet principaliter at fastholde Kravet om en korporelig Undersøgelse.

ad 4.

Hvorvidt der maatte være andre Sygdomme af den Beskaffenhed, at Patienter særlig af Hensyn til Afkommets Sundhed bør udelukkes fra Ægteskab f. Eks. Spedalskhed, Sindssygdом, Aandssvaghed eller Epilepsi.

Der forekommer her i Landet en betydelig Mængde Sygdomme og sygelige Tilstande, som gennem Arv eller Smitte kan medføre Fare for de paagældende Patienters *Afkom*. Derimod kan Hensynet til den anden Part i Ægteskabet for denne Gruppe Sygdomme praktisk talt lades ude af Betragtning. En Undtagelse kunde der i saa Henseende være Tale om at gøre for *Spedalskhedens* Vedkommende; der er nemlig i denne Sygdom en ikke ringe Fare for direkte Smitteoverførelse fra Person til Person, og forsaavidt vilde det være paa sin Plads at udvide det for Island gældende Forbud mod spedalskes Ægteskab til alle Landets Dele. Da det imidlertid for Kongerigets Vedkommende kun drejer sig om ganske enkeltvis forekommende Tilfælde, der tilmed saa godt som altid hospitaliseres, synes der ikke at være tilstrækkelig Grund til at lovgive paa dette Omraade, saa meget mindre som Faren for Nedarvning ikke synes saa stor som tidligere antaget, hvortil kommer, at Børnene ved straks at fjernes fra Forældrene vil kunne undgaa Smitte.

Samlivet med en *tuberkulos* Ægtefælle medfører nogen Fare for Smitteoverførelse; men denne staar det dog i den truede Parts Magt at modarbejde paa saa effektiv Maade, at den ikke skønnes at burde betinge en Hindring for Ægteskab. Hvad de øvrige nedenfor omhandlede Sygdomme angaar, kan der ganske vist ikke helt ses bort fra den ugunstige Indflydelse det f. Eks. kan udøve at leve sammen med sindssyge, navnlig hvor Talen er om mindre modstandsdygtige, personligt disponerede Individer; men her er dog Faren endnu mere fjærntliggende, og lettere afvendelig. Hovedspørgsmaalet bliver altsaa, om der af Hensyn til Afkommets Sundhed bør træffes Undtagelsesbestemmelser, og dette Spørgsmaal maa undersøges særskilt for enhver af de paagældende Sygdommes Vedkommende. Det skal da forsøges i det følgende at opstille Rækken af de her væsentlig i Betragtning kommende Sygdomme og Abnormiteter, der erfaringsmæssig hyppigt nedarves til Børnene og gennem disse til de følgende Slægtled. Den nedarvede Sygdom kan enten have samme Form som den oprindelige,

eller den kan ved Transformation af Arven optræde som en Sygdom af lignende, men ikke identisk Art som hos Arveladeren (Sindssygdom hos Faderen — Epilepsi hos Sønnen); og endelig kan det nedarvede Anlæg give sig Udtryk i en Degenerations-tilstand af Organismen, en som Regel fremskridende Afvigelse fra den sunde Type, navnlig røbende sig som en baade legemlig og sjælelig Ufuldkommenhed og en ringere Modstandskraft mod skadelige Indflydelser.

Mellem de i udpræget Grad arvelige Sygdomme skal først paany nævnes:

Den medfødte Døvhed.

Det er allerede omtalt, hvorledes de gældende Regler om forbudte Slægtskabsgrader bør skærpes i Tilfælde af Døvstumhed. Yderligere kunde der være Tale om at forbyde indbyrdes Ægteskab mellem Døvstumme, selv om de ikke er beslægtede; paalidelige Statistikker viser, at Faren for Døvhed hos Børnene er ganske overordentlig stor, naar begge Forældre er døvstumme. Hvis saadanne Forbindelser fremdeles tillades kan man med nogen Ret befrygte en fra Generation til Generation bevaret og i Tal voksende døvstum Varietet af Menneskeslægten. Paa den anden Side synes ægteskabelig Forbindelse saa naturlig mellem Lidelsesfæller, der anvender samme Meddelelsesmiddel, at det maa forekomme noget inhumant at forbyde saadan. En Afvejelse af dette Hensyn mod Faren for Afkommet maa dog efter Raadets Skøn føre til, at det ikke bliver forsvarligt at tillade de omhandlede Forbindelser. Om indbyrdes Ægteskab mellem Patienter med *Retinitis pigmentosa* maa gælde det samme som for den medfødte Døvhed.

Sindssygdom og Aandssvaghed,

i udpræget Skikkelse bør udelukke fra Ægteskab, dette er ogsaa forudsat i den danske Lovgivning, idet det opstilles som en Betingelse, at vedkommende er i Besiddelse af Fornuftens fulde Brug. Det maa imidlertid af Hensyn til disse Sygdommes store Arvelighed tilraades, at der i Loven indføres den Bestemmelse, at Sindssygdom og højere Grad af Aandssvaghed udelukker fra Ægteskab. Hvor Spørgsmaalet om Tilstedeværelsen af disse Tilstande er tvivlsomt, saaledes ogsaa ved Afgørelsen af, hvorvidt en tidligere paa Sindssygehospital behandlet Person er at betragte som helbredet, samt af om Aandssvaghedens Grad i det foreliggende Tilfælde gør det tilraadeligt at lade paagældende indgaa Ægteskab, bør Bedømmelsen overlades særlige sagkyndige.

Den Bestemmelse, at Aandssvage kan indgaa gyldigt Ægteskab, naar de er i Stand til at afgive „en paa en fornuftig Forestilling om den tilsigtede Forbindelses Betydning grundet Villieserklæring“, maa anses for uheldig. Det skal erkendes, at netop ved Aandssvagheden med dens talrige Gradationer træder det vilkaarlige ved enhver Grænsbestemmelse særlig grelt frem; men det skønnes ikke rettere, end at Grænsen drages paa naturlig Maade ved et Udtryk som det foreslaaede.

Epilepsi.

Den Fare for Afkommet, som Epilepsi, og det blot hos den ene af Forældrene, rummer, kan eksempelvis illustreres af en Optælling, ifølge hvilken der i 136 saadanne Ægteskaber var 533 Børn, hvoraf der hos de 80 pCt. paavistes dels homolog dels heterolog Nedarvning, medens kun 20 pCt. var sunde. I 46 af de 136 Tilfælde var Epilepsien konstateret i 3 Generationer; fra denne Række Forældre stammede 321 Børn, af hvilke kun 13, 7 pCt. var sunde.

Saadanne Erfaringer forklarer det i Sverige og Finland gældende Forbud imod, at Patienter, der lider af idiopatisk, d. v. s. genuin, ikke symptomatisk Epilepsi, indgaar Ægteskab. Imidlertid forekommer det Raadet, at der ligger en uoverstigelig praktisk Vanskelighed for det første i den Omstændighed, at det i særdeles mange Tilfælde vil være umuligt at afgøre med Sikkerhed, om Sygdommen er at betragte som idiopatisk, og dernæst deri, at der maa træffes en Afgørelse af, hvor hyppige Anfaldene skal være for at danne en Hindring for Ægteskab. I sidstnævnte Hen-

seende bemærkes, at stor Hyppighed af Krampetilfældene vel som Regel er ensbetydende med en alvorligere Lidelse og en mere nedbrydende Virkning saavel paa den legemlige Organisme som paa Aandsevnerne. Men der bestaar dog ikke noget absolut Forhold mellem Anfaldenes Hyppighed og Sygdommens Betydning, navnlig heller ikke i Henseende til Faren for Nedarvning; og i alt Fald vil det blive en ganske vilkaarlig Grænse, der drages, naar Spørgsmaalet er, hvorvidt det kan tillades en Ægteskabskandidat at have haft en enkelt eller nogle enkelte epileptiske Anfald, og hvorlænge disse skal ligge tilbage i Tiden. Der kan derfor efter Raadets Mening ikke fastsættes nogen anden naturlig Grænse end den, at man lader Sygdommen være en Hindring for Ægteskabs Indgaaelse, naar den viser sig paa utvetydig Maade at have nedbrudt Organismen. Og et passende Holdepunkt i saa Henseende skønnes at kunne være, om de aandelige Evner er saaledes svækkede, at Patienten maa siges at være i højere Grad sløvsindet. Med andre Ord, det bliver efter dette Forslag ikke Epilepsien som saadan, men Sløvelsen af Evnerne, der har sluttet sig dertil, som afgør om Sygdommen danner en Hindring for Ægteskabet, og Kriteriet bliver det samme som det for Aandsvagheden gældende.

Alkoholisme.

Som Eksempel paa, hvor store Farer der truer Afkommet af Forældre, der er hengivne til overdreven Nydelse af Spiritus, skal anføres den i Ædrulighedskommissionens Betænkning meddelte Opgørelse, at 20 pCt. af samtlige Patienter i de danske Aandssvageanstalter og 18 pCt. af de anstaltsbehandlede Epileptikere her i Landet nedstammer fra drikfældige. Desuden anføres det, at medfødte Misdannelser, stor Dødelighed af de spæde Børn og andre Tegn til Svækkelse forekommer med særlig Hyppighed blandt Alkoholikernes Afkom. Paa den ene Side maa det antages, at de fundne Tal af forskellige Grunde er at betragte som Minimumstal; paa den anden Side maa man ved Bedømmelsen af disse Forhold altid regne med den mulige Indflydelse af andre Faktorer, navnlig de mangelfulde hygiejniske Betingelser, der følger med Pauperismen. Men det kan i alt Fald fastslås, at kronisk Alkoholisme hos Forældrene øver en i høj Grad uheldig Indflydelse paa Afkommet, og det kunde saaledes synes naturligt at træffe Foranstaltninger, sigtende til at hindre eller vanskeliggøre Drankeres Ægteskab. Forudsætningen for en Lovgivning paa dette Omraade maatte imidlertid være, at der droges en Grænse mellem svære og mindre svære Tilfælde af Alkoholisme, idet det kun burde være de første, der eventuelt skulde afgive Ægteskabshindring. Men en saadan Grænse vilde det faktisk være umuligt at fastsætte. Raadet ser derfor ikke rettere, end at man atter her maa nøjes med at træffe Undtagelsesbestemmelser for de Tilfælde, hvor der til den kroniske Alkoholisme havde sluttet sig en Nedbrydning af Organismen, der gav sig Udtryk i aandelig Svækkelse, saa at Afgørelsen af, om Alkoholismen hos det paagældende Individ havde naaet en saadan Grad, at den udelukkede fra Ægteskab, blev afhængig af, om han (hun) maatte siges at lide af alkoholisk Sløvsind. Med andre Ord, Forbud mod Indgaaelse af Ægteskab maatte indskrænkes til de Tilfælde, der blev at betragte under Synspunktet af Sindssygdом.

Det skal udtrykkelig bemærkes, at man ved at indskrænke Forbudsbestemmelserne som antyd det kun kom til at ramme et Mindretal af de alkoholiske Ægteskabskandidater. Den store, ubemidlede Arbejderbefolkning, som leverer det største Kontingent til den kroniske Alkoholisme, indgaar i Reglen Ægteskab i en meget ung Alder, inden det 30. Aar, medens det gælder om det alkoholiske Sløvsind som om Delirium tremens og i det hele taget om alle de stærkere Udslag af den kroniske Alkoholisme, at de i det store Flertal af Tilfælde først viser sig efter 30-aars Alderen. Det forekommer imidlertid Raadet nødvendigt at afvente disse sene, utvivlsomme Beviser for Organismens Forfald, hvis man vil undgaa Vilkaarlighed.

Yderligere tilføjes, at hvis vi her i Landet faar Lovbestemmelser om Tvangsindlæggelse af Alkoholister i Afholdshjem og Drankerasyler, synes det naturligt til den Tid at betragte Individet, for hvem der er truffet saadanne Foranstaltninger, som havende naaet den Grad af Forfald, der udelukker fra Ægteskab. For Individet, der tidligere havde været tvangsmæssig indlagt i saadanne Anstalter, maatte der da kræves en udtrykkelig Lægeattest for, at vedkommende var at anse for helbredet.

Tuberkulose

hører til de Sygdomme, der erfaringsmæssig medfører betydelig Smittefare for Børnene. Da imidlertid denne Fare i høj Grad kan formindskes ved passende hygiejniske Forholdsregler, synes der ikke tilstrækkelig Grund til ved Lovbestemmelser at hindre tuberkuløse Patienters Indgaaelse af Ægteskab.

Kræft

anses vel af de fleste for at være en arvelig Sygdom; men dens ætiologiske Forhold er dog saa lidet kendte, at der maa siges at mangle tilstrækkeligt sikkert Grundlag for at lovgive paa dette Omraade.

Forkellige *funktionelle Nervesygdomme* samt en *Del konstitutionelle Lidelser*, saasom Sukkersyge, Fedtsyge, Blødersygdom, kan utvivlsomt nedarves; men der synes dog her endnu mindre Grund til at indføre Forbudsbestemmelser. Hvad særlig Blødersygdom angaar optræder den saa lunefuldt og kan blandt andet selv i sine sværeste Former overføres til Børnene gennem tilsyneladende sunde Kvinder af Bløderfamilier, at der næppe lader sig opstille faste Regler til Brug for en Lovgivning for denne Sygdom.

Visse *Misdannelser* og *Legemsfejl* saasom Hareskaar, Klumpfod, Kæmpevækst, nedarves; imidlertid vil saadanne medfødte Monstrositeter og Deformiteter oftest udelukke vedkommende fra at optræde som Ægteskabskandidater, og desuden parres de hyppigst med Aandssvaghed, saa at det eventuelt bliver denne, der kommer til at danne Hindringen for Ægteskab.

ad 5.

Hvorvidt det eventuelt bør fordres, at en Lægeattest om den almindelige Sundhedstilstand fremskaffes og forevises for den anden Part.

Forskellige praktiske, æstetiske og almenmenneskelige Hensyn taler mod Indførelsen af en obligatorisk, almindelig Helbredsattest som Betingelse for Ægteskabs Indgaaelse; men fra et rent sanitært Synspunkt kan en saadan Forholdsregel kun hilses med Sympati, og da det efter de i det foregaaende opstillede Fordringer vil blive nødvendigt, at Vejen til Brudeskammelen gaar gennem Lægens Konsultationstue, skønner Raadet ikke, at der kan næres væsentlig Betænkelighed ved, at den Lægeattest, som alligevel vil blive at fremskaffe, indledes med saadanne Oplysninger om Ægteskabskandidatens Sundhedstilstand, som i særlig Grad maatte interessere den anden Part.

For at lette Udstedelsen af den obligatoriske Helbredsattest og for at tilvejebringe Ensartethed maatte det anbefales, at Attesten, for saa vidt den gik ud paa en tilfredsstillende Helbredstilstand, udfærdiges ved Udfyldning af en autoriseret Blanket, som ifølge det i det foregaaende udviklede kunde have en Ordlyd som følgende:

N. N., som i Dag er undersøgt af mig i Anledning af, at han (hun) ønsker at indgaa Ægteskab, frembyder ikke Tegn til at lide af nogen alvorlig kronisk Sygdom. Han (hun) er ikke lidende af Døvtumhed eller Retinitis pigmentosa, og det er ikke oplyst, at der er forekommet nogen af disse Sygdomme i hans (hendes) nærmere Slægt. Han (hun) frembyder ikke Tegn til at lide af venerisk Sygdom paa et smittefarligt Stadium. Sindssygdom eller højere Grad af Aandssvaghed.

(Med Hensyn til Undersøgelsen for Retinitis pigmentosa bemærkes, at denne Sygdoms Paavisning ved Hjælp af Øjenspejlet frembyder saa ringe Vanskelighed, at de fremtidige Læger maa forudsættes at kunne foretage den).

Hvor der er Tvivl, om vedkommende opfylder de krævede Betingelser, maatte Attesten antagelig udarbejdes i fri Form, og det samme maatte gælde de af de særlig sagkyndige udfærdigede Erklæringer.

For saa vidt Spørgsmaal 5 (med dets Udtryk „eventuelt“) skal opfattes som gaaende ud paa, hvorvidt der i *Stedet for en Undersøgelse*, rettet paa bestemte Sygdomme, bør fremskaffes en Attest om den almindelige Sundhedstilstand, væsentlig til Forevisning for den anden Part i det Øjemed at give denne Lejlighed til at dømme i en den selv vedrørende Sag, kan det ikke antages, at en saadan Attest vilde blive af

synderlig Betydning. For det første kan en saadan i vag Almindelighed holdt Udtalelse ikke være tilstrækkelig oplysende eller vejledende for den anden Part, og for saa vidt det er Meningen, at det skal bero paa denne anden Part, hvorvidt Attestens Oplysninger kommer til at øve nogen Indflydelse paa Realisationen af det paatænkte Ægteskab, tør det ikke forventes, at selv Fremvisningen af en mindre gunstig Helbredsattest vil have saadan Virkning. Erfaringen viser, at Lægen kun undtagelsesvis bliver raadspurgt før Ægteskabets Indgaaelse, og det Tillids- og Hengivenhedsforhold, der bestaar mellem Parterne, vil have til Følge, at selv tvungen Oplysning om den anden Parts Helbredstilstand kun sjældent i Praxis vil bevirke nogen Opgivelse af en bekræftet Ægteskabsforbindelse.

Medens Raadet derfor som sagt ikke ser nogen Betænkelighed i at lade en Oplysning om den almindelige Sundhedstilstand indgaa i en Helbredsattest, der derefter tager Sigte paa de enkelte, for den anden Part og for Afkommet særlig farlige Sygdomme, skønnes der ikke at ville opnaas tilstrækkeligt ved at fremtvinge en blot almindelig Helbreds erklæring, der vilde virke som et stødende Indgreb i Privatlivet uden at yde nogen virkelig Garanti.

ad 6.

Hvor stort et Vederlag Lægen maatte beregne sig for at foretage saadanne Undersøgelser og udstede den fornødne Attest herom.

Dette Spørgsmaal anser Raadet sig ikke kompetent til at besvare.

Det tilføjes, at man har tilbagesendt Kommissionens ovennævnte Skrivelse til Sundhedstilsynet, som man tillige har gjort bekendt med Indholdet af ovenstaaende Erklæring.

Christian Geill,
fung. Fm.

Ingerslev.

L. N. Hvidt.

Spørgsmaal til de af almindelig dansk Lægeforening udpegede
særlig sagkyndige paa Psykiatriens og Dermatologiens Omraade.

I. Sindssygdом.

- 1) Som Ægteskabshindring.
 - a) Bør Mulighed holdes aaben for i Undtagelsestilfælde at kunne tilstede en sindssyg at indgaa Ægteskab?
 - b) Bør i bekræftende Fald Reglen alene lyde paa, at ingen sindssyg maa indgaa Ægteskab uden Dispensation?
 - c) Eller bør de sindssyge, der mangler den til Ægteskabsstiftelsen fornødne Fornuft, udsondres ved, at der for dem gives et ubetinget Forbud?
 - d) Paa hvilken Maade bør da denne Distinktion bedst udtrykkes?
 - e) Er der fra Lægevidenskabens Side noget at indvende mod, at der — for nogenlunde at gennemføre Forbud mod sindssyges (og aandssvages) Ægteskab — træffes følgende Ordning:
Der affordres Forloverne Erklæring, om nogen af Parterne lider af Sindssygdом eller Aandssvaghed eller de sidste 3 Aar har været under Behandling for Sindssygdом. Skønnes der herefter eller paa andet Grundlag at være Anledning til at antage, at nogen af dem lider af Sindssygdом eller Aandssvaghed eller i Løbet af de 3 sidste Aar har været sindssyg, maa han eller hun tilvejebringe enten Lægeattest, eventuelt fra Læger forsynede med særlig Autorisation, for ikke at være sindssyg eller aandssvag — eller Dispensation til Ægteskabet.
- 2) Som Grund til Ægteskabs Omstødelse:
 - a) Bør en Ægtefælles Ret til at kræve sit Ægteskab omstødt paa Grund af sin egen Sindssygdом ved Ægteskabets Indgaaelse gælde al Sindssygdом eventuelt med Undtagelse af de Tilfælde, hvor Dispensation maatte være meddelt, eller kun saadan Sindssygdом, som har udelukket Evnen til at handle fornuftsmæssigt?
 - b) Bør en Ægtefælles Ret til at kræve Ægteskabet omstødt som Følge af, at den anden Ægtefælle viser sig at have været sindssyg ved Ægteskabets Indgaaelse, udstrækkes — som i norsk Skilsmislov af 20de August 1909 § 3 c — til at gælde tidligere Sindssygdом nok saa langt tilbage?
 - c) Eller bør ikke Begrænsning gøres til de sidste Aar forud for Ægteskabet?
 - d) Eller bør alene medtages Sindssygdом ved Ægteskabets Indgaaelse, hvorved det Spørgsmaal opstaar, om en saadan Regel vilde omfatte Ægteskab indgaaet i et „lyst Melleumrum“ mellem 2 Sindssygdomsperioder?
 - e) Bør Retten til at kræve Ægteskabet omstødt paa Grund af den anden Ægtefælles Sindssygdом bortfalde, hvis den ikke er gjort gældende før Sygdommens Helbredelse?
- 3) Som Skilsmissegrund (idet den anden Ægtefælle under Ægteskabet angribes af Sygdommen).
 - a) Bør som i nævnte norske Lovs § 7 enhver Art af Sindssygdом medtages, eller bør Begrænsning ske f. Eks. som i Schweizisk Civillov § 141 til saadan Tilstand af Sindssygdом, at Fortsættelse af det ægteskabelige Samliv ikke tør fordres af den anden Part? (det forudsættes, at man ikke med tysk borgerlig Lovbogs § 1569 skal kræve, at Sygdommen har naaet en saadan Grad, at det aandelige Fællesskab mellem Ægtefællerne er ophævet).

- b) Bør som i de nævnte 3 Love og i svensk Forordning af 27de April 1810 Skilsmisse betinges af, at Sygdommen mindst har varet i 3 Aar?
- c) Bør det være tilstrækkeligt, at Sygdommen i forskellige Perioder ialt har varet i 3 Aar, saaledes at den ikke behøver uafbrudt at have varet i dette Tidsrum?
- d) Er der nogen Grund til at optage den hidtil i svensk Ret gældende Regel om, at Skilsmisse ikke skal tilstaaes, hvis Patientens Ægtefælle ved sin Adfærd har foraarsaget eller fremskyndet Sygdommen?
- e) Er der Grund til at optage en Bestemmelse om, at Skilsmisse ikke bør ske, naar den antages at ville indvirke skadeligt paa Patientens Tilstand?
- f) Bør man ikke som i den nævnte norske Lovbestemmelse nøjes med, at der (efter de 3 Aars Sygdom) ikke findes at være nogen rimelig Udsigt til Helbredelse, medens hidtil gældende svensk Ret kræver, at der ikke er noget Haab om Helbredelse, den tyske Regel, at enhver Udsigt til det aandelige Fællesskabs Genoprettelse er udelukket, og den schweiziske, at Sygdommen erklæres for uhelbredelig?

II. Aandssvaghed.

- 1) Som Ægteskabshindring.
 - a) Bør ikke Aandssvaghed kun være Ægteskabshindring, naar den foreligger i højere Grad?
 - b) Findes der noget mindre skønsmæssigt Udtryk for denne Distinktion?
 - c) Er „aandssvage i højere Grad“ i det væsentlige identiske med de aandssvage, som mangler den til Ægteskabstiftelsen fornødne Fornuft, saa at man kunde nøjes med et ubetinget Forbud med Hensyn til disse og give andre aandssvage fri Ret til at indgaa Ægteskab?
 - d) Kunde man i modsat Fald mulig gaa den Vej for alle aandssvage at kræve Dispensation, saa at det blev Bevillingsmyndighedens Sag — efter indhentet Lægeerklæring — at foretage Sondringen mellem aandssvage i højere og lavere Grad?
 - e) Jfr. foran under I 1 e.
- 2) Som Grund til Ægteskabs Omstødelse.
 - a) Bør en Ægtefælles Ret til at kræve sit Ægteskab omstødt paa Grund af sin egen Aandssvaghed (nemlig paa Grund af mangelfuldt Samtykke til Ægteskabets Indgaaelse) gælde al Aandssvaghed eller kun visse Former af Aandssvaghed og da hvilke?
 - b) Bør en Ægtefælle kunne kræve Ægteskabet ophævet, fordi den anden Ægtefælle efter Ægteskabets Indgaaelse maatte vise sig at være aandssvag, og i hvilke Tilfælde af Aandssvaghed bør dette da gælde?

III. Venerisk Sygdom.

- 1) Som Grund til Forholdsregler ved Indgaaelsen af Ægteskab.
 - a) Bør man ikke — fremfor i visse Tilfælde at lade venerisk Sygdom være Ægteskabshindring — nøjes med at paalægge Parterne en nærmere bestemt Sandhedspligt overfor hinanden?
 - b) Bør dette ske ved en Regel — tillige omfattende Epilepsi — som følgende:
Hver af Parterne skal enten skriftlig afgive Erklæring paa Tro og Love (altsaa under Strafansvar) om ikke at lide af venerisk Sygdom eller Epilepsi, eller ved Lægeattest godtgøre, at nøjagtig Oplysning om, hvorvidt saadan Sygdom er forefundet hos ham eller hende, samt om den forefundne Sygdoms Betydning for Ægteskabet, af en Læge mundtlig er givet hver af Parterne?
 - c) Erklæringen fra Parterne bør vel ikke begrænses til at lyde paa „venerisk Sygdom paa smitsomt Stadium“?
 - d) Bør Erklæringen omvendt udvides til at lyde paa, at Vedkommende ikke i de sidste Aar har frembudt noget Tegn paa Sygdommen?
 - e) Bør da tillige Bestemmelsen om Lægeattestens Indhold forandres?

2) Som Grund til Ægteskabs Omstødelse.

I hvilket Omfang bør en Ægtefælle være berettiget til at kræve Ægteskabet omstødt som Følge af, at den anden Ægtefælle viser sig ved Ægteskabets Indgaaelse eller tidligere at have været angrebet af venerisk Sygdom?

3) Som Skilsmissegrund.

I hvilke Tilfælde bør venerisk Sygdom paadragen under Ægteskabet give den anden Ægtefælle Ret til Skilsmisse?

IV. Epilepsi.

1) a—b Som III 1 a.—b.

c) Bør Reglen omfatte enhver Art Epilepsi?

d) Bør den omfatte Epilepsi i de sidste Aar forud for Ægteskabet?

2) a) Bør en Ægtefælle kunne fordre Ægteskabet omstødt, fordi den anden Ægtefælle viser sig allerede ved dets Indgaaelse at have lidt af Epilepsi?

b) Bør denne Regel omfatte enhver Art Epilepsi?

c) Bør den omfatte Epilepsi i de sidste Aar før Ægteskabet?

3) Epilepsi opstaaet under Ægteskabet bør vel ikke give den anden Ægtefælle Ret til Skilsmisse?

V. Spedalskhed.

Bør man ikke her indskrænke sig til at give en Ægtefælle Ret til at kræve Ægteskabet omstødt, naar det viser sig, at den anden Ægtefælle allerede ved dets Indgaaelse led af Sygdommen?

VI. Impotens.

Kan der fra Lægevidenskabens Side gives særlige Bidrag til Besvarelse af Spørgsmaalet, om Ret til at kræve Ægteskabet omstødt bør indrømmes en Ægtefælle, ikke blot naar den anden Ægtefælle viser sig allerede ved Ægteskabets Indgaaelse at have været behæftet med (uhelbredelig) impotentia coeundi men ogsaa, naar der alene foreligger impotentia generandi eller concipiendi.

Retslægeraadet.

København, den 19. Februar 1912.

Til

Familieretskommissionen.

I Skrivelse af 11. f. M. har Familieretskommissionen anmodet Raadet om at ville oplyse Kommissionen om dets Stilling til de Spørgsmaal, som gennem Almindelig dansk Lægeforening har været forelagt særligt sagkyndige paa Psykiatriens og Dermatologiens Omraade. Saaledes foranlediget skal Raadet udtale følgende.

Først bemærkes, at Raadet ikke har været blindt for, at jo mere man ved Lovbestemmelser vanskeliggør Indgaaelse af Ægteskab, desmere vil illegitime Forbindelser lettes og Afkom sættes i Verden udenfor Ægteskab. Raadet har imidlertid ikke ment at kunne være vejledende for Kommissionen ved Afvejningen af, hvilke Indrømmelser der maatte være at gøre til et saadant Hensyn, men har set sin Opgave i at belyse Spørgsmaalene udelukkende fra et sanitært Synspunkt.

I.

1 a) Dette Spørgsmaal maa Raadet i Overensstemmelse med sit tidligere fremsatte besvare benægtende. Undtagelserne vil ikke kunne afgrænses efter noget rationelt Princip; navnlig skal fremhæves, at sindssyge Patienter, der ikke er fuldt og definitivt helbredede, frembyder samme Fare ved Indgaaelse af Ægteskab som de helt uhelbredede, ligesom det er praktisk ugørligt med Sikkerhed at bestemme Graden af Sandsynlighed for Tilbagefald.

1 b, c og d) bortfalder.

1 e) Paa begge Steder, hvor Udtrykket „de sidste 3 Aar“ forekommer, bør det formentlig erstattes med „tidligere“.

Slutningen af Stykket henstilles det at forandre derhen, at det kommer til at lyde: „tilvejebringe Lægeattest fra en Læge forsynet med særlig Autorisation for ikke at frembyde Tegn paa Sindssygdom eller højere Grad af Aandssvaghed.“

2 a) Retten maa efter Raadets Skøn gælde al Sindssygdom.

2 b, c og d) Der er formentlig ikke tilstrækkelig Grund til at gaa saa vidt som den norske Skilsmisellov, hvis der ingen Anledning er til at betvivle, at den tidligere Sindssygdom er hævet, og det synes end ikke nødvendigt at give Adgang til at kræve Ægteskabet omstødt, selv om den anden Ægtefælle de sidste Aar forud for Ægteskabet har lidt af senere helbredet Sindssygdom. Det vil formentlig være tilstrækkeligt at medtage Sindssygdom ved Ægteskabets Indgaaelse, men da saaledes, at Reglen bør omfatte Ægteskab indgaaet i et saakaldet lyst Mellemrum.

2 e) Dette Spørgsmaal maa efter Raadets Skøn besvares bekræftende.

3 a) Der bør formentlig ikke tages Hensyn til Sygdommens *Art*, men vel til dens *Grad* i den Forstand, at det bliver afgørende, hvilken Grad af aandeligt Forfald, Sygdommen har medført, og Raadet kan derfor ikke se Nødvendigheden af den antydede Forudsætning, idet man maa finde, at den tyske borgerlige Lovbogs Udtryk nogenlunde har truffet det rette med Hensyn til Karakteriseringen af nævnte Grad.

3 b og c) For saa vidt Begrænsningen som foreslaaet bliver gjort afhængig af den under a) ommeldte Grad, vil det formentlig ikke være nødvendigt yderligere at betinge Skilsmissen af Sygdommens Varighed. 3 Aars Grænsen forekommer ialtfald Raadet ganske vilkaarlig og yder navnlig ingen Garanti for, at Sygdommen har naaet den ovenommeldte Grad, saa at det end mindre kan tilraades at fastslaa Betingelserne som i c) angivet.

3 d) Nej, saa meget mindre, som en saadan Foraarsagelse eller Fremskyndelse kun meget sjældent kan paavises og i alt Fald vanskelig vil kunne bevises at have spillet den antagne Rolle.

3 c) Denne Bestemmelse bliver formentlig overflødig, forsaavidt man accepterer den ovenomhandlede Grænse, idet det næppe kan undgaa at indvirke skadeligt paa en Patients Tilstand, naar hans (hendes) Ægteskab uden hans (hendes) Indvilligelse ophæves, forinden Tilstanden endnu udelukker aandeligt Fællesskab og Forstaaelsen af det sketes Betydning.

3 f) Da det efter Raadets Opfattelse er af den største Vigtighed, at den sindssyges Ret ikke krænktes, maa det finde det ønskeligt, at Lovens Bestemmelser foruden at kræve, at den sindssyge skal være saa dybt nedsunken i Sløvhed, at den tyske borgerlige Lovbogs eller en paa lignende Maade formulcret Betingelse er opfyldt, tillige fordrer, at Sygdommen efter sagkyndiges Skøn maa anses for uhelbredelig.

II.

1 a) Dette Spørgsmaal maa i Overensstemmelse med Raadets tidligere Udtalelser besvares bekræftende.

1 b) Formentlig ikke.

1 c og d) Selv om man maa betragte Udtrykket „aandssvag i højere Grad“ som det, der bør foretrækkes, ses det ikke, at Meningen vil blive væsentlig ændret ved Benyttelsen af det foreslaaede Udtryk. Hvad enten det ene eller andet Udtryk vælges, skønnes det ikke rettere, end at de i mindre Grad aandssvage maatte have fri Ret til at indgaa Ægteskab, men saaledes at det, saa ofte det forelaa oplyst, at en Ægteskabskandidat maatte antages at være aandssvag, blev en sagkyndig Læges Sag at foretage Sondringen mellem Aandssvaghedens Grader.

1 e) Som I 1 e).

2 a) Retten kan formentlig kun gælde Aandssvaghedens højere Grader.

2 b) Ja, i Tilfælde af Aandssvaghed i højere Grad.

III.

1 a—e) Raadet kan ikke anse de tænkte Forholdsregler for tilstrækkelig betryggende. Navnlig maa advares imod at tillægge Parternes Erklæring om Forhold, de enten kan være ganske uvidende om eller dog ikke er i Stand til at bedømme, nogen væsentlig Betydning.

2) Den nævnte Berettigelse skønnes at maatte gøres afhængig af, om der har fundet Smitteoverførelse Sted eller dog været Fare for saadan paa Grund af Sygdommens Tilstedeværelse i smittefarlig Form.

3) I Tilfælde af, at Sygdommen er paadraget ved Kønssomgang udenfor Ægteskabet, ses det ikke rettere, end at allerede dette maa give den anden Ægtefælle Ret til Skilsmisse. Er Sygdommen erhvervet paa anden Maade, bør den formentlig kun begrunde Ret til Skilsmisse, forsaavidt den foreligger i smitsom Form.

IV.

1 a og b) som III 1 a og b.

1 c og d) Idet det bemærkes, at den i III skete Sammenstilling af Epilepsi med venerisk Sygdom skønnes at maatte undgaas, skal Raadet med Hensyn til Epilepsien udtale, at Reglerne bør omfatte enhver Art af Epilepsi, forsaavidt den har medført højere Grad af Aandssvaghed, ligesom ogsaa de sidste Par Aar forud for Ægteskabet bør medindbefattes.

2 a) I Overensstemmelse med Raadets tidligere Udtalelser bør denne Adgang kun gives, forsaavidt Epilepsien har medført en højere Grad af Aandssvaghed.

2 b og c) Som ovenfor.

3) Nej.

V) Retten bør indskrænkes til saadanne Tilfælde, hvor det efter sagkyndiges Skøn er forbundet med Fare at fortsætte Samlivet.

VI) Lægevidenskabens Bidrag til Besvarelsen af Spørgsmaalet skønnes kun at kunne bestaa i en Redegørelse for de faktisk foreliggende Forhold.

P. R. V.

Pontoppidan,
Formand.

L. N. Heidt.

Retslægeraadet.*København, den 11. September 1912.*

Til

Familierekskommissionen.

I Skrivelse af 20. f. M. har Familierekskommissionen ved at fremsende et skandinavisk Fællesudkast til en Ægteskabslov anmodet Retslægeraadet om at ville fremkomme med en Udtalelse med Hensyn til nogle nærmere angivne Paragrafer i det danske Forslag. Saaledes foranlediget skal Raadet udtale følgende:

ad Kap. II § 5.¹⁾

Raadet maa i Overensstemmelse med sit tidligere udtalte samt med det norske og svenske Udkast saavel her som paa de senere Steder i Teksten tilraade at anvende Udtrykket „Sindssygdom“ uden den indskrænkende Tilføjelse „udtalt“. Skulde Kommissionen finde det uundgaaelig nødvendigt at gøre Brug af et Adjektiv, skal man henstille, om ikke Udtrykket „afgjort“ (jfr. „afgørende“ i Kap. III § 3 d.) bør foretrækkes for „udtalt“, der næppe har Hjemmel i det danske Sprog i den her tænkte Betydning, men er overført fra det tyske „ausgesprochen“. Raadet maa imidlertid stærkt fraraade enhver Tilføjelse som egnet til at aabne Døren for vilkaarlige Distinktioner, unødige Fortolkninger og golde Kompetencetvistigheder. Det er en Illusion at tro, at man ad denne Vej kan iværksætte en Kontrol med Lægernes Diagnoser, og der er ikke mere Grund til at indsnævre Begrebet Sindssygdom, end om man andet Steds i Lovforslaget vilde tale om „rigtig“ Syfilis eller „virkelig“ Spedalskhed.

ad Kap. II § 6.²⁾

Med Hensyn til denne Paragraf kan Raadet henholde sig til sine tidligere udtalte, afvigende Anskuelser, hvorhos man særlig skal advare mod Bestemmelsen om, at den i Paragrafen omhandlede „nøjagtige Oplysning“, hvis Værd i og for sig maa forekomme tvivlsom, skal gives gennem en Læge, en Bestemmelse, der ikke er optaget i den norske Tekst, og som formentlig vil kunne berede Vanskeligheder, idet det ikke skønnes at kunne kræves af nogen Læge som henhørende til hans Kaldspligt at give saadan Oplysning.

Ogsaa med Hensyn til Kap. III § 3 c³⁾, kan Raadet indskrænke sig til at henvise til, at det i sine tidligere Udtalelser har taget Afstand fra det her valgte Standpunkt.

ad Kap. III § 3 d.⁴⁾

skal Raadet i Overensstemmelse med sit tidligere anbefale at udelade Sætningen „ikke i Løbet af de 3 sidste Aar har været sindssyg“ samt fraraade Tilføjelsen „afgørende“ af de samme Grunde, som ovenfor er gjort gældende med Hensyn til Tilføjelsen „udtalt“.

Angaaende Kap. V § 2 a.⁵⁾ skal bemærkes, at „forbigaaende Sindsforvirring“ lægevidenskabelig set ikke adskiller sig fra Sindssygdom og derfor ikke behøver særligt at nævnes.

Hvorvidt der forekommer „anden saadan Tilstand“, som udelukker retlig Handleeve, og hvad der herved tænkes paa, ser Raadet sig ikke i Stand til at udtale sig om.

¹⁾ 1) nu § 10. ²⁾ nu § 11. ³⁾ nu § 22 Nr. 5. ⁴⁾ nu § 22 Nr. 4. ⁵⁾ nu § 46 Nr. 1.

ad Kap. V § 2 c.⁶⁾

Som tidligere udtalt skønner Raadet ikke, at der er tilstrækkelig Grund til at medtage det i Stykkets sidste Sætning indeholdte.

ad Kap. V § 2 d.⁷⁾

Med Hensyn til Stykkets Begyndelse skal Raadet henholde sig til sit tidligere. Hvad angaar Udtrykket „uskikket til Ægteskab“ formener Raadet, at det er for omfattende, idet der antagelig kun tænkes paa Ægteskabets særlige Formaal, Forplantelsen. Man skal derfor henstille, om ikke den norske Tekst snarere har truffet det rette, hvorved særlig tænkes paa den i kritiske Klammer satte Redaktion, hvis Udtryk omfatter saavel den uhelbredelige legemlige Mangel, der betinger svigtende Parrings-evne, som den, der har Mangel paa Befrugteevne, henholdsvis Ufrugtbarhed til Følge.

ad Kap. VI § 7⁸⁾

skal Raadet bemærke, at medens man vel forstaar, hvilke almenmenneskelige Hensyn der har været bestemmende for den her foreslaaede Begrænsning af Retten til Ægteskabets Opløsning, mener Raadet dog at maatte udtale, at det fra et rent sanitært Synspunkt ikke kan medføre nogen forandret Betragtning, at paagældende er vidende om, hvad han (hun) udsætter sig selv og sit Atkom for, navnlig da denne Viden som Regel ikke kan antages at være ensbetydende med en fuld Erkendelse af den eventuelle Ulykkes Betydning og Omfang.

ad Kap. VI § 11.⁹⁾

Det behøver ikke nærmere Paavisning, at Udtrykket „Misbrug af Beruselsesmidler“ er saa vagt, at der ikke kan undgaas Vilkaarlighed ved Begrænsningen af, hvad der rettelig bliver at inddrage under den foreslaaede Lovbestemmelse, ligesom det i sidste Punktum omhandlede Skøn kan forudses at ville medføre store praktiske Vanskeligheder. Raadet kan med Hensyn til, hvilken Indflydelse der formentlig bør tillægges den kroniske Alkoholisme ved den her omhandlede Lovgivning, henvise til sin oprindelige Skrivelse af 31. Maj f. A., og andre Arter af Misbrug af Beruselses- og Bedøvelsesmidler vil formentlig kunne bedømmes ud fra samme Grundsætning.

ad Kap. VI § 12.¹⁰⁾

Om det i denne Paragraf indeholdte har Raadet udførligt udtalt sig i sit tidligere og skal særlig gentage, at det formentlig bør opstilles som Betingelse for Ægteskabets Opløsning, at Sygdommen efter Sagkyndiges Skøn maa anses for uhelbredelig.¹¹⁾

P. R. V.

Pontoppidan,

Formand.

*) ⁶⁾ nu § 46 Nr. 3. ⁷⁾ nu § 46 Nr. 3. ⁸⁾ nu § 62. ⁹⁾ nu udgaact. ¹⁰⁾ nu § 65. ¹¹⁾ Det bemærkes, at alle de citerede Paragrafer senere er mere eller mindre omredigerede.

København, den 5. December 1911.

Til
den danske Familieretskommission.

Idet jeg skal forsøge at besvare de af den ærede Kommission stillede Spørgsmaal, maa jeg forudskikke den Bemærkning, at adskillige af Spørgsmaalene egentlig ikke kan besvares ud fra et rent medicinsk-teknisk Standpunkt; Svarene maa nærmest betragtes som Udtryk for en personlig Mening, støttet paa medicinsk Kendskab til de sygelige Tilstande, der kommer i Betragtning.

I. Sindssygdom.

1) Som Ægteskabshindring.

- a) Principielt mener jeg, at sindssyge overhovedet ikke bør have Ret til at indgaa Ægteskab. Grunden dertil er, at de ved deres Sygdom er udsatte for at handle anderledes, end de vilde i sund Tilstand, og derved kan komme til at skade sig selv og eventuelt ogsaa andres berettigede Interesser, enten paa Grund af mangelfuld Indsigt, eller sygelige Vrangforestillinger, eller abnorme Følelser og Stemninger, derunder ogsaa forhøjede Drifter. Desuden taler ogsaa Hensynet til eventuelt Afkom imod Lettelse af Ægteskab. Ganske vist er Arvelighedsforholdene komplicerede og ufuldstændigt kendte, men der er dog stor Sandsynlighed for, at Afkommet af sindssyge er mere udsatte for at blive sindssyge eller paa anden Maade mindre vellykkede, end Afkommet af ikke sindssyge.
- b) Mere udstrakt bør Tilladelsen i alt Fald ikke blive, konsekventest og efter min Mening bedst var det ikke at aabne nogen Udvej til Dispensation, da denne kan blive brugt i saa vid Udstrækning, at Reglen bliver illusorisk, og da den ikke byder nogen Garanti for ensartet Behandling af Sagerne under skiftende Ministre.
- c) En Deling af de sindssyge efter et eller andet psykologisk Kriterium er umulig, og et brugbart Kriterium kan næppe findes. Alle udtalte Tilfælde af Sindssygdom i almindelig medicinsk Forstand bør medtages, og der er næppe nogen Fare for, at Lægerne som Sindssygdom skulde medtage saadanne lette psykiske Forstyrrelser, som der ikke er nogen Mening i, at lade medføre de juridiske Følger, som Sindssygdom betinger.
- d) Falder bort.
- e) Kun, at efter Aandssvaghed indsættes Epilepsi, og at Tidsgrænsen af 3 Aar falder bort. Selv om der er gaaet mere end 3 Aar, er det Faktum, at vedkommende har været sindssyg eller epileptisk af saa stor Vigtighed, at den anden Part ikke bør være uvidende derom.

Det skal endnu bemærkes, at det maaske burde tages under Overvejelse, om ikke den kroniske Alkoholisme burde være Ægteskabshindring, og om ikke Forlovererklæringen ogsaa burde omfatte den.

2. Som Grund til Ægteskabets Omstødelse.

- a) Formentlig Ja, i fuldeste Udstrækning. Betingelsen for et Ægteskabs Indgaaelse manglede jo.
- b) Formentlig ogsaa Ja, Risikoen for Tilbagefald og Hensyn til Afkommet gør det, at den ene Part har været sindssyg, til et saa alvorligt Moment, at den anden

- Part maa have Lov til at faa fuld Oplysning, inden den bestemmer sig, og naar dette ikke var Tilfældet, bestemme, om den ønsker, at det desuagtet skal bestaa.
- c) og d) Falder bort, e) besvares med Nej i Henhold til samme Betragtning som i b). Derimod kunde det maaske være rimeligt, at paagældende skal klage inden en vis Tidsfrist at regne fra det Tidspunkt, hvor han eller hun fik at vide, at Ægtefællen havde været sindssyg, for at ikke denne Grund skal benyttes maaske længe efter, at Ægteskabet var akcepteret, naar vedkommende af en anden Grund ønsker Skilsmisse.

3. Som Skilsmissegrund.

- a) Den danske Retspraksis' Regler synes i det hele passende, dog saaledes at den norske Lovs Udtryk (c, 2det Stykke) „rimelig Udsigt til Helbredelse“ er at anbefale, medens der maaske ikke er Grund til at fastholde de 3 Aar urokkeligt, hvis det forinden kan afgøres, at der saa at sige ikke er Mulighed for Helbredelse. Hvis man mener at maatte have en Bestemmelse med Hensyn til Sindssygdommens Grad, er den schweiziske ganske god, om end rent skønsagtig.
- c) Formentlig uafbrudt.
- d) Formentlig Nej, Tilfældet er sjældent og vil endnu sjældnere kunne konstateres med tilstrækkelig Sikkerhed.
- e) Derom gælder det samme, den anden Ægtefælles Ret bør næppe indskrænkes af Hensyn til en Antagelse af noget, der maaske vil ske.
- f) Se a).

II. Aandssvaghed.

1. Som Ægteskabshindring.

- a) Heller ikke for Aandssvaghedens Vedkommende kan der opstilles noget teoretisk eller praktisk brugeligt Kriterium. For at forhindre aandssvages Ægteskab gælder de samme Grunde som for Sindssygdom, maaske i endnu højere Grad. Navnlig er de særligt udsatte for at blive lokkede af mindre samvittighedsfulde Personer. Fordringerne til den aandssvages Evner maa ikke stilles altfor lavt, aandssvages Giftermaal maa ikke lettes for meget. Den, i øvrigt ikke nøjere definerbare Grad af medfødt aandelig Svækkelse, som fordres, for at en Læge skal betragte ham som udtalt aandssvag, vil vistnok være passende, den svarer vel omtrent til, at vedkommende ikke har Betingelserne for at ernære sig selv og bestyre sine Anliggender selvstændigt.
- b) og c. falder bort.
- d) Dispensation bør formentlig indskrænkes saa meget som muligt, som almindelig Fremgangsmaade synes den mig ganske forkastelig.

Det bemærkes, at det norske „sindssyk“ uden Tvivl ogsaa indbefatter aandssvag, hvilket strider imod almindelig dansk Sprogbrug.

2. Som Grund til Ægteskabs Omstødelse.

- a) Formentlig Ja, Ægteskabet er jo indgaaet ulovligt, idet en væsenlig Betingelse manglede. Den bør formentlig gælde alle udtalt aandssvage, og medens det er urimeligt at lade den aandssvage selv have Ret til at fordre det kendt ugyldigt, er det vel rimeligt at lade hans Værg, hvis han har en saadan, eller hans nærmeste Slægt have denne Ret.
- b) Maaske ja, naar der er udtalt Aandssvaghed til Stede, hvor Personen altsaa ikke egner sig til at staa paa egne Ben, men til at være under Formynderskab. Dette dels af Hensyn til Ulemperne ved at være gift med en aandssvag og af Hensyn til eventuelle Børn. Det er dog et Spørgsmaal, om man tør hævde dette Standpunkt, vedkommende kan i de færreste Tilfælde være uvidende om, at den anden Part var aandssvag, saa at der ikke er Tale om Indgaaelse af Ægteskab under falske Forudsætninger, som naar Talen er om Sindssygdom eller Epilepsi. Hvis man vil give den anden Ægtefælle denne Ret, maa det væsenlig være af racehygiejniske Grunde eller ud fra Synspunktet, at der ikke foreligger lovligt Ægteskab.

Jeg skal endnu tillade mig et Par Ord om andre sygelige Tilstande, som medfører Forstyrrelser i de psykiske Funktioner. Det drejer sig her om forbiggende Forstyrrelser i Sjælsvirksomheden paa Grund af sygelige Tilstande,

Feberdelirier og Forgiftningsdelirier, spontan og frembragt Somnambulisme, Søvn-drukkenhed og høj Grad af Beruselse, Tilstande der kan betragtes som forbi-gaaende Sindssygd. Saadanne bør selvfølgelig, ligesom nu, gøre et indgaaet Ægteskab ugyldigt, men kan ikke, efter at de har tabt sig, være nogen Ægte-skabshindring. Derimod kan der være Tvivl om, hvorvidt saadanne Tilstandes tidligere Tilstedeværelse skal meddeles den anden Part. Det er disse Tilstande, der tænkes paa i norsk Forslag § 7, Alternativ II og III. Det er ikke let at karakterisere disse kort, Begrebet Bevidstløshed bør i alt Fald ikke bruges, da det er meningsløst. Man kunde maaske sige: forbigaaende Forstyrrelser paa det sjælelige Omraade, som maa ligestilles med forbigaaende Sindssygd. Vil man forsøge et psykologisk Kriterium, hvad der heller ikke her er heldigt, maatte det være noget som det norske: ikke klar Bevidsthed eller normal Selvbestemmelse.

III. Epilepsi.

- 1) Som Grund til Forholdsregler ved Indgaaelse af Ægteskab.
- a) Et Ægteskabsforbud som det svenske har fra den medicinske Side meget for sig, dels er Samlivet med en Epileptiker oftest en stor Byrde, dels er, saavidt man ved, Epilepsien nok saa skæbnesvanger for Afkommet, som Sindssygd. Dette Forbud kunde da begrænses som det svenske til „endogen“ Epilepsi, skønt denne Afgørelse ingenlunde altid kan træffes. Det er dog tvivlsomt, om man bør gaa saa vidt. For det første er Epilepsi ikke altid uhelbredelig, og, hvor der ikke har vist sig Anfald i 3 Aar, kunde man nok tillade Ægteskab, eventuelt efter Dispensation. Men desuden er Tilfældene af Epilepsi saa forskellige, mange er saa milde og paavirke Patientens almindelige psykiske Tilstand saa lidt, at det synes betænkeligt uden videre at forbyde alle Epileptikere at gifte sig. I denne Henseende, som overhovedet, kunde man vist akceptere det sidste svenske Forslag til § 7, Pag. 6, (Tillægget udarbejdet efter Samraad med svenske Sindssygelæger).
- b) At der, hvis man tillader Ægteskab af Epileptikere, bør fordres en saadan Erklæring som den foreslaaede, er der vel ikke Tvivl om.
- c), d), e) vedkommer vel nærmest Vencrologerne.

2) Som Grund til Ægteskabs Omstødelse.
Ligeledes.

IV. Epilepsi.

- 1) a) og b) se III a) og b).
- 2) a) Ja, naar den anden Part ikke vidste, at Ægtefællen led af Epilepsi.
Det er en saa alvorlig og for Ægtefællen pinlig Sygd, at den ikke bør kunne skjules og altsaa maa berettigge Omstøden af det indgaaede Ægteskab; dette er jo indgaaet under falske Forudsætninger.
- b) Praktisk vil det vist være rigtigt at lade Reglen omfatte enhver „habituel“ Epilepsi, altsaa en, der optræder med jævnlige Anfald gennem en ikke helt kort Tid. Selvfølgelig er der mest Grund til at fordrø oplyst, at der har været Epilepsi i den Ægteskabet nærmeste Tid, men naar den anden Part er ført bag Lyset, maa det vel staa den frit for at kræve Ægteskabet opløst, selv om Sygdommen ligger længere tilbage i Tiden.
- 3) Fra det hygiejniske Standpunkt maa man ønske ethvert Ægteskab opløst, naar den ene Part er Epileptiker, men naar man tillader Epileptikere at gifte sig, hvad vi jo betingelsesvis har tilraadet, ligesom naar den anden Part var vidende om Sygdommens Tilstedeværelse og dog giftede sig, kan der kun være Tale om at give den sunde Ægtefælle Ret til Skilsmisse, naar Sygdommen medfører saadanne psykiske Forstyrrelser, at den kommer ind under Bestemmelserne for Sindssygd.

A. Friedenreich,

Prof., Dr. med.

Til

Familierefskommissionen.

Fra Professor Friedenreich har jeg før Jul modtaget Familierefskommissionens Skrivelse af 2. December 1911, hvori Kommissionen anmoder os om at give en skriftlig Redegørelse for vor Stilling til de os af Kommissionen forelagte Spørgsmaal. Professor Friedenreich har senere meddelt mig, at han har indsendt sin Besvarelse af Spørgsmaalene.

Paa Grund af overvældende Juletravllhed har jeg ikke tidligere set mig i Stand til at redigere mit Svar — som efter vore tidligere Forhandlinger ikke kan antages paa væsentlige Punkter at være i Modstrid med Friedenreichs.

Jeg skal i det følgende udtale mig om de enkelte Punkter i Spørgeskemaet, saaledes at jeg nøjes med et „Ja“ eller „Nej“, hvor jeg ikke skønner, at der er Brug for en nærmere Motivering.

I.

1. a. Det bør efter min Mening ikke ubetinget umuliggøres sindssyge at indgaa Ægteskab. Der kan være Tilfælde — sjældne Tilfælde — hvor en sindssyg nærer et fornuftigt og velbegrundet Ønske om at indgaa Ægteskab, f. Eks. for at „legalisere“ et Forhold eller for at betrygge et andet Menneskes Fremtid.
- b. Naar Reglen lyder paa, at ingen maa indgaa Ægteskab uden Dispensation, maa man formentlig kunne gaa ud fra, at Tilladelsen kun vil blive givet i særlige Undtagelsestilfælde, efter at der er indhentet sagkyndigt Skøn om Sygdommens Natur.
- c. Dispensation vil naturligvis ikke blive givet i de Tilfælde, hvor den til Ægteskabsstiftelse fornødne Fornuft skønnes at mangle.
- d. Denne Distinktion vilde man i alt Fald hverken kunne udtrykke ved at dele de sindssyge i Klasser efter Sygdomsformen eller ved at tage Hensyn til Sygdommens Varighed. Der maatte træffes en Afgørelse i hvert enkelt Tilfælde.
- e. Det forekommer mig, at Epilepsi mest passende kunde behandles sammen med Sindssygdom og Aandssvaghed, og at ogsaa kronisk Alkoholisme som Ægteskabshindring kunde nævnes samme Sted. Der findes lykkelige Ægteskaber, hvor en af Parterne er Epileptiker, og hvor en af Parterne i alt Fald i Perioder er sindssyg. Men der kan næppe tænkes et nogenlunde lykkeligt Ægteskab, hvor en af Parterne er Alkoholist.

Jeg vilde foreslaa, at der affordres Forloverne Erklæring, om nogen af Parterne lider af Sindssygdom, Aandssvaghed, Epilepsi (eller kronisk Alkoholisme) eller har lidt af Sindssygdom eller Epilepsi.

Jeg foretrækker at faa oplyst, om en af Parterne „har lidt af Sindssygdom“, for at lade Erklæringen gaa ud paa, om vedkommende „har været under Behandling for“ denne Lidelse.

De Former af Sindssygdom, hvor der snarest kan være Tale om Ægteskabs Indgaaelse, forløber undertiden uden nogen egentlig Behandling. Det er ikke sjældent, at en Patient med en Stemningspsykose henvender sig til en Læge for at søge Raad for sin „Nervøsitet“, men ikke vil indlade sig paa den eneste Behandling, Lægen kan tilraade: Fjernelse fra Hjemmet.

Bestemmelsen om særlige Forholdsregler i det Tilfælde, at en af Parterne har været sindssyg i de sidste 3 Aar, er formentlig foreslaaet af Hensyn til de periodiske og cirkulære Sindssygdomme. Men en Melankoli eller Mani kan særdeles godt komme flere Gange i et Menneskes Liv med mere end 3 Aars Mellemrum.

Hvad Hensynet til Afkommet angaar, tror jeg, at det, der nedarves, er den psykopatiske Disposition, som giver sig Udslag i Forældrenes Sindssygdom, og at Faren for denne Nedarvning er lige stor, enten Konceptionen finder Sted et Aar eller ti Aar efter det sidste Udbrud af Sindssygdom.

Jeg vilde foreslaa Bestemmelsen affattet saaledes, at hvis en af Parterne efter Forlovernes Mening lider af Sindssygdom eller Aandssvagthed (eller kronisk Alkoholisme), saa maa han eller hun for at kunne indgaa Ægteskab enten skaffe Lægeattest for ikke at lide af vedkommende Sygdom eller Dispensation.

En saadan Attest vil en Læge, der ikke i Forvejen kender Patienten meget nøje, kun kunne give efter nogen Tids Observation under gunstige Forhold. Men det Tilfælde vil sikkert meget sjældent komme til at foreligge, at Forloverne anser en Ægteskabskandidat for sindssyg, og at Lægen ikke uden særlig Iagttagelse kan diagnosticere hans Sindssygdom.

Naar det efter Forlovernes Erklæring eller paa andet Grundlag vides eller formodes, at en af Parterne tidligere har lidt af Sindssygdom eller lider eller har lidt af Epilepsi, forekommer det mig rigtigt, at der affordres denne Part en Erklæring paa Tro og Love om dette Spørgsmaal (eventuelt en Bemyndigelse for den Læge, der har behandlet Sygdommen, til at give den anden Part alle Oplysninger om den).

2. a. Hvis en Ægtefælle (efter at være bleven helbredet eller hans Værges paa hans Vegne) skal have Ret til at fordre sit Ægteskab opløst, fordi han var sindssyg, da det blev indgaaet, saa bør denne Bestemmelse gælde al Sindssygdom, da al Sindssygdom kan tænkes at have foraarsaget Ønsket om at stifte Ægteskabet. Overfor denne Betragtning er det jo ligegyldigt, om der har været meddelt Dispensation eller ej.
- b. Nej, medmindre vedkommende i Strid med Sandheden har benægtet at have været sindssyg.
- c. Nej.
- d. Hvis det „lyse Mellemrum“ har været saa „lyst“ og har været saa længe, at vedkommende ikke alene har betragtet sig selv som helbredet, men ogsaa er bleven anset for helbredet af sine Omgivelser og den behandlende Læge — saa maa det i Praksis betragtes som en sund Periode mellem to Sygdoms-anfald. Menes der med det lyse Mellemrum kun, at en ellers ganske forvirret Patient i en kort Tid har været rolig og nogenlunde samlet, saa bør den anden Ægtefælle vistnok kunne fordre et Ægteskab omstødt, der er stiftet i en saadan Remissionsperiode.
- e. Dette er vist et rent juridisk Spørgsmaal.

Ved Ordene „den anden Ægtefælles Sindssygdom“ maa der jo være underforstaaet: „ved Ægteskabets Indgaaelse“, da der ellers ikke kunde være Tale om Ægteskabets Omstødelse af den Grund. Det vilde — synes jeg — være ubilligt, om en Ægtefælle efter mange Aars Ægteskab skulde kunne kræve Ægteskabet omstødt, fordi den anden Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse led af en forbigaaende Sindssygdom — der i saa Fald vel sjældent vilde være den virkelige Bevæggrund til at ønske Ægteskabet omstødt.

3. a. Enhver Form af Sindssygdom (ikke ethvert Tilfælde af Sindssygdom) kan gøre det ægteskabelige Samliv uudholdeligt for den ikke sindssyge Part. Sindssygdom hos en af Ægtefællerne bør vistnok være Skilsmissegrund, naar der ikke er Udsigt til Helbredelse.
- b. Man ser Sindssygdom ende med Helbredelse efter mere end 3 Aars Varighed, og der er andre Tilfælde, hvor man allerede i Sygdommens Begyndelse kan stille en meget daarlig Prognose. Skal der sættes en Tidsfrist, er der næppe Grund til at gøre den længere end 2 Aar.
- c. Nej. Hvis Retten til at opnaa Skilsmisse paa Grund af den anden Ægtefælles Sindssygdom gøres afhængig af, at denne Sygdom har været mindst 3 Aar, saa bør det være den Sygdom, under hvilken Begæringen om Skilsmisse frem-

- kommer, der har varet 3 Aar — det bør ikke være tilstrækkeligt, at Sygdommen, naar Skilsmissebegæringen fremkommer, har varet i et Par Maaneder, selv om vedkommende for mange Aar siden har været sindssyg i næsten 3 Aar.
- d. Nej. Hvis den syges Ægtefælle ikke har vidst eller kunnet vide, at hans Adfærd kunde fremkalde Sindssygdom hos Patienten eller forværre en bestaaende Sygdom, saa vil det være ubilligt overfor ham (eller hende) at malinggøre Skilsmisse. I modsat Fald staar Patienten sig vel bedst ved at blive skilt fra en samvittighedsløs Ægtefælle.
 - e. Ja, naar Skilsmissen maa antages at ville medføre en blivende Forværrelse af Patientens Tilstand — hvilket vistnok meget sjældent vil være Tilfældet.
 - f. Man kan ikke forlange Attest om Uhelbredelighed eller om, at der intet Haab er om Helbredelse. En saadan Attest vil næsten aldrig kunne gives. Det maa være nok, naar det attesteres, at der ikke er rimelig Udsigt til Helbredelse.

II.

1.
 - a. Udtalt Aandssvaghed bør være Ægteskabshindring.
 - b. Nej.
 - c. Hvis jeg ikke misforstaar Udtrykket „den til Ægteskabsstiftelse fornødne Fornuft“, er der en Mængde aandssvage, hvis Intelligens staar over det der-ved betegnede Minimum, men som ikke bør have Lov til at indgaa Ægteskab.
 - d. Ja. Af Hensyn til sjældne Undtagelsestilfælde vil det vel være rigtigst at ind-sætte en Bestemmelse om Dispensation.
 - e. Se Svaret paa Spørgsmaal I. 1. e.
2.
 - a. Hvis Ægteskab er blevet indgaaet, uagtet en af Parterne manglede den til Ægteskabs Indgaaelse fornødne Fornuft, saa maa han ogsaa anses for at mangle den til en gyldig Beslutning om at søge Ægteskabet opløst fornødne Fornuft. Men hans Værgе bør eventuelt kunne fordre et saadant Ægteskab omstødt.

Men selv om den „udtalt aandssvage“ Ægtefælle ikke har manglet „den til Ægteskabs Indgaaelse fornødne Fornuft“, kan han ikke have været i Besiddelse af normal Evne til at overskue de videre Følger af et saadant Skridt. Derfor bør Værgen, naar Ægteskabet viser sig uheldigt for den aandssvage Part, kunne forlange det omstødt, naar der efter sagkyndig Skøn foreligger udtalt Aandssvaghed.

- b. Den udtalt aandssvages Ægtefælle bør kunne kræve Ægteskabet ophævet, naar han eller hun har indgaaet Ægteskabet i den Tro, at vedkommende ikke var aandssvag, og ikke før Ægteskabets Indgaaelse har haft Lejlighed til at overbevise sig om, at det modsatte var Tilfældet.

Epilepsi.

IV.

1.
 - a.—b. Se Svar paa I. 1. e.
 - c. Ja. Vil man skelne mellem genuin Epilepsi og Jacksonsk Epilepsi, saa skyldes denne sidste Form i alt Fald en alvorlig Hjernelidelse, som ikke bør holdes skjult for den anden Part i et Ægteskab.
 - d. Hvis Epilepsien ikke har lagt sig for Dagen ved Anfald i et Aars Tid efter Behandlingens Ophør eller uden nogen foregaaende Behandling, saa er der Sandsynlighed for, at Sygdommen er helbredt eller ophørt spontant. Men der er ingen Sikkerhed for, at Sygdommen ikke begynder igen — og det er ikke ganske sjældent, at et Menneske lider af Epilepsi i nogle Barndomsaar, saa er fri for Anfald i en Aarrække og begynder at lide af dem igen ved Puberteten eller lidt senere. Derfor bør det ogsaa meddeles, om vedkommende tidligere i sit Liv har lidt af Epilepsi.
2.
 - a. Ja, naar den ikke syge Ægtefælle ved Ægteskabets Indgaaelse ikke vidste, eller burde have vidst, at den anden Part led af Epilepsi.
 - b. Ja. (se IV. 1. c.).
 - c. Ja, hvis vedkommende mod bedre Vidende har benægtet at have lidt af Epilepsi.

3. Nej — medmindre den medfører dyb Sløvhed eller er ledsaget af Anfald af forbigaaende psykisk Forstyrrelse, i hvilke Patienten kan være farlig for sine Omgivelser.
-

Jeg skal tilføje, at jeg naturligvis er villig til, hvis det maatte ønskes, at begrunde mine Udtalelser yderligere eller lade mig overbevise om deres Urigtighed.

Hvis Kommissionen ønsker et nyt Møde med os Læger, vil jeg sætte Pris paa i saa god Tid som mulig at faa Meddelelse om, hvornaar det ønskes afholdt.

Sindssygehospitalet ved Aarhus, den 9. Januar 1912.

Fr. Hallager.

Undertegnede medic. Medlemmer af det i Anledning af Familieretskommissionen nedsatte Underudvalg specielt angaaende de veneriske Sygdomme etc. skulle her ved i Fortsættelsen af den mundtlige Forhandling ikke undlade at fremsætte skriftligt deres Besvarelser af de paa vedlagte Spørgeskema fremsatte Spørgsmaal.

III. Veneriske Sygdomme:

ad 1) a. og b. Ja! Da det er umuligt at opstille objektivt gyldige Regler for disse Sygdommes Smittefarlighed eller i de enkelte Tilfælde at fremskaffe absolutte Sundhedsattester, maa vi betragte den foreslaaede, individualiserende Meddelelse fra Lægen til de paagældende som den heldigste Ordning.

ad 1) c. Nej! Begrebet „smitsomt Stadium“ kan være vanskeligt at definere og kan give Anledning til uheldige, eventuelt forsætlige Mistydninger.

ad 1) d. Jo! Dette vil særligt af Hensyn til Syfilis kunne være af Betydning.

ad 1) e. Nej!

ad 2) Kun hvis Vedkommende bevidst har skjult den veneriske Sygdoms Tilstedeværelse,

ad 3) Kun hvis Sygdommen er erhvervet ved Samleje udenfor Ægteskabet, hvor altsaa allerede dette Faktum er en Skilsmissegrund.

V. Spedalskhed:

Paa Grund af den lange Inkubationstid vil det vist sjældent sikkert kunne konstateres naar Infektionen har fundet Sted, men formentligt vil Spedalskhed hos en af Parterne overensstemmende med andre Landes Lovgivning være en Skilsmissegrund.

VI. Impotens.

Impotentia coeundi vil vistnok sjældent (mod Vedkommendes Benægtelse) kunne objektivt konstateres, undtagen hvor paaviselige anatomiske, organiske Fejl og Misdannelser forefindes.

Det samme gælder Impotentia generandi, hvor dog i visse Tilfælde i alt Fald et Sandsynlighedsbevis vil kunne skaffes ogsaa udenfor de positivt bevislige Tilfælde.

København, den 27. December 1911.

O. Jersild.

E. Pontoppidan.

Uddrag af Familieretskommissionens foreløbige Forslag og Overvejelser.

(Tilstillet nedennævnte af Dansk Kvindesamfund nedsatte Udvalg).

I. Forlovelse: Ophævelse af Fdg. 5. Marts 1734; Erstatningsregler.

a. Den gældende Regel om at en Kvinde, naar hun efter Forlovelse er bleven besvangret, kan faa Manden dømt til at ægte hende, foreslaas ophævet. Men Manden skal betale Erstatning for Forstyrrelsen i hendes Stilling og Forhold, hvis han væsentlig bærer Skylden for Forlovelsens Ophævelse.

b. Det foreslaas, at den Mand eller Kvinde, der iøvrigt væsentlig bærer Skylden for en Forlovelses Ophævelse, skal betale den anden Part Erstatning for Tab lidt ved Forholdsregler, som med Føje er truffet med Ægteskabet for Øje. Saadan Erstatning skal ogsaa ydes Forældrene.

c. Tilsagn om en Formueydelse som Erstatning for senere Ophævelse af en Forlovelse skal være ugyldigt.

II. Ægteskabsbetingelser.

a. *Alder.* For Kvinders Indgaaelse af Ægteskab kræves en Alder af 18 Aar (hidtil 16 Aar), hvorfra dog kan dispenseres (for Mænd paatænkes 21 Aar, hidtil 20).

b. *Forældres Samtykke.* Den gældende Regel om Nødvendigheden af Forældrenes Samtykke til deres ikke fuldmyndige Børns Ægteskab foreslaas begrænset til at gælde deres Børn (Døtre) under 21 Aar (hvilket i Løbet af kort Tid kunde ventes alligevel at blive Tilfældet ved Fuldmyndighedsalderens sandsynlige Nedsættelse fra 25 til 21 Aar).

c. *At Parterne ikke lider af visse Sygdomme: Konssygdom.* Smitsom Kønssygdom kan tænkes at skulle motivere et egentlig Forbud mod Ægteskab, eventuelt med Adgang til Dispensation (svensk Forslag), saaledes at det ikke er nok, at den anden Part gøres bekendt med Sygdommen. Forkaster man Forbudsordningen — bl. a. fordi denne synes at gøre for stærkt Indgreb i den personlige Frihed og desuden kun bliver en halv Forholdsregel, da Parterne ikke hindres i Forbindelser udenfor Ægteskab — og tager det Standpunkt at overlade den anden Part at bestemme, om Ægteskabet skal indgaa, møder man bl. a. den Indvending, at denne ikke vil forstaa Sygdommens Betydning, og at derfor den Sandhedspligt, der paalægges den syge Part, vil vise sig værdiløs. En af de paatænkte Ordninger gaar derfor ud paa at kombinere Sandhedspligten med en Lægeinstruktion, idet en Læge skal give Parterne Oplysning om Sygdommen og dens Betydning for Ægteskabet (dansk Forslag).

Det Spørgsmaal, hvorledes man skal faa konstateret, om Parterne lider af Sygdommen, er af nogle Læger besvaret med Krav paa Lægeundersøgelse af alle, der vil indgaa Ægteskab. En saadan Forholdsregel vilde dog vistnok føles som en utaalelig Tvang, særlig for Kvinders Vedkommende, og de nævnte 2 Forslag har derfor nøjedes med at afkræve dem, der mener ikke at lide af smitsom Kønssygdom (efter det svenske Forslag: „Kønssygdom paa smitsomt Stadium“), Erklæring herom paa Tro og Love, altsaa under Strafansvar. Den, der ikke afgiver Erklæringen, vil efter det svenske Forslag være udelukket fra Ægteskab, hvis han ikke opnaar Dispensation, men kan efter det danske Forslag indgaa Ægteskab, naar han ved Lægeattest godtgør, at nøjagtig Oplysning om Forholdet mundtlig er givet begge Parter af en Læge. At ogsaa nogle, der ved, at de har Sygdommen, vil afgive Erklæringen om ikke at have den, kan ganske vist ikke undgaa; Fristelsen dertil vil dog være større, naar Vedkommende ved at følge Sandheden falder ind under en Forbudsregel (svensk For-

slag), end naar han alene behøver sin — med Forholdet kendte — Forlovedes Indvilgelse for at kunne indgaa Ægteskabet (dansk Forslag). Fra norsk Side er der bl. a. mod de nævnte Ordninger indvendt, at de maa befrygtes at ville fremkalde for mange løgnagtige Erklæringer, og at det ogsaa i sig selv er urigtigt at tvinge de Paa-gældende til at give Myndighederne Indblik i deres Sygdomsforhold (om den, der ikke afgiver den omtalte Erklæring, men præsterer den efter det danske Forslags andet Alternativ fornødne Attest om Lægeinstruktionen, vil det jo med nogen Føje kunne formodes, at han har Sygdommen). Det norske Forslag indskrænker sig derfor til at affordre hver af Parterne Erklæring om, at han ikke lider af Kønssygdom i smitsom Form uden at have gjort den anden Part bekendt med Forholdet.

Efter alle 3 Forslag gives der derhos, naar Sygdommen er fortiet overfor den anden Part, denne Adgang til at fordre Ægteskabet omstødt.

Epilepsi. Med Hensyn til Epilepsi paatænkes lignende Ordning som med Hensyn til Kønssygdom, saa at ovennævnte Erklæring eventuelt vil komme til at omfatte begge Slags Sygdomme.

Aandssvaghed, Sindssygdom. Derimod er det Tanken at forbyde dem, der er aandssvage i højere Grad eller lider af udtalt Sindssygdom, at indgaa Ægteskab.

d. *Ventetid for Kvinde inden nyt Ægteskabs Indgaaelse.* I de fleste europæiske Love findes fastsat, at en Kvinde efter sit tidligere Ægteskabs Ophør skal vente en vis Tid, i Reglen 10 Maaneder, inden hun indgaar nyt Ægteskab. Ved den norske Skilsmissee lov af 20. August 1909 § 12 indførtes en saadan Regel for Skilsmisse, medens der tidligere — ligesom i Danmark — kun havde været paabudt Ventetid, naar Ægteskabet var ophørt ved Dødsfald. I Kommissionen er der stærk Tvivl, om Reglen skal optages, eller om dette Forhold ikke bør overlades til Parternes egen Afgørelse. Skal Regel optages, bør den i alt Fald begrænses saaledes, at nyt Ægteskab kan indgaa, naar Hustruen i de sidste 10 Maaneder har levet adskilt fra sin tidligere Mand, eller det godtgøres, at hun ved Ægteskabets Ophør ikke var frugtsommelig, eller hun senere har født.

III. Ægteskabets Omstødelse.

a. *Hustruens Fortielse over for Manden af, at hun inden Ægteskabet er besvangret af en anden.* I den norske Skilsmissee lov § 3 d. findes en Regel om, at Manden kan forlange Ægteskabet opløst, naar Hustruen har forfulgt, at hun ved Ægteskabets Indgaaelse var besvangret af en anden, og tilsvarende Regel paatænkes optaget i Kommissionens Forslag. Reglen, der forøvrigt i Norges Storting var Genstand for en Del Kritik, søger sin Grund i den Forurettelse af Manden, Indbringelsen af det fremmede Barn i Ægteskabet indeholder, hvortil i nogle Tilfælde kan komme den særlig grove Svig, Hustruen kan tænkes at gøre sig skyldig i ved at forsøge at give Barnet ud for at være Mandens Barn. Den omfatter ikke det Tilfælde, at Hustruen i Forlovelsestiden har haft Samleje med en anden uden at blive besvangret.

b. *Nogle andre Omstødelssgrunde.* Blandt de andre ved Ægteskabets Indgaaelse tilstedeværende Omstændigheder, der tænkes at skulle kunne medføre dets Omstødelse, er allerede ovenfor omtalt Kønssygdom og Epilepsi. Endvidere kan nævnes udtalt Sindssygdom, Aandssvaghed i højere Grad, Spedalskhed og Impotens (at nogen er uskikket til Ægteskab paa Grund af en uheldbredelig legemlig Mangel) samt at nogen er tvungen til Ægteskab eller formaaet dertil ved, at der er bibragt ham urigtige Forestillinger om, hvem den anden Part er eller om dennes Livsførelse. I disse ikke særlig praktiske Tilfælde er Forholdet mellem Ægtefællerne tidligere — om end med visse Afvigelser — blevet ordnet fra det Synspunkt, at Ægteskabet betragtedes som ikke indgaaet, medens der i Kommissionen er Tilbøjelighed til i de fleste Retninger at behandle dette, som om det havde været gyldigt indgaaet og nu opløstes ved Skilsmisse.

IV. Separation og Skilsmisse.

A. Betingelser.

a. Separation tænkes at skulle foregaa, dels naar begge Parter ønsker det, dels efter den enes Begæring, naar enten den anden grovt eller vedvarende krænker

de i Ægteskabet begrundede Forpligtelser, er henfalden til Misbrug af Alkohol eller andre Beruselsesmidler eller fører et lastefuldt Liv, eller Forholdet mellem Ægtefællerne er saa ødelagt, at Samlivets Fortsættelse ikke kan være dem eller Børnene til Gavn, og dette ikke væsentlig maa lægges den Ægtefælle til Last, der begærer Separation.

b. Skilsmisse skal for det første kunne faas efter foregaaende Separation. Efter den norske Skilsmisselovs § 8 kan hver af Parterne ensidig fordre Skilsmisse efter 2 Aars Separation, medens Skilsmisse gives efter 1 Aars Forløb, naar de er enige. Fra dansk Side ønskes Tiden sat til 2 Aar, naar Ægtefællerne har Børn under 18 Aar, selv om de begge begærer Skilsmisse. Fra svensk Side er den Tanke fremsat at begrænse 2 Aars-Fristen til de Tilfælde, hvor den, som mod Ægtefællens Protest begærer Skilsmisse, hovedsagelig bærer Skylden for Samlivets Ophævelse.

c. Krav paa Skilsmisse tænkes dernæst givet den ene Ægtefælle, naar den anden gør sig skyldig i Hor, Bigami, Rømming (2-aarig Unddragelse fra Samlivet mod Ægtefællens Vilje uden fyldestgørende Grund) og visse Forbrydelser (derunder grov Mishandling af Ægtefællen eller dennes umyndige Børn) eller udsætter Ægtefællen for venerisk Smitte eller har været udtalt sindssyg i 3 Aar, uden at der er rimelig Udsigt til (varig) Helbredelse, eller har været forsvunden i 3 Aar.

d. Endelig skal, naar Samlivet paa Grund af Uoverensstemmelse har været hævet i 3 Aar, Skilsmisse mod den anden Ægtefælles Protest kunne fordres af den Ægtefælle, om hvem det ikke er oplyst, at Uoverensstemmelsen væsentlig maa lægges ham til Last, medens den, om hvem saadant er oplyst, kun kan faa Skilsmisse mod sin Ægtefælles Protest, naar særlig stærke Grunde taler derfor.

B. Fremgangsmaaden.

Ifølge det danske Forslag skal Separation, naar Parterne er enige, og Skilsmisse, naar den sker efter foregaaende Separation, gives ved Bevilling, medens det paatænkes ellers at kræve Dom. Det norske Forslag hjemler Bevillingsvejen i noget videre Omfang, medens det svenske i alle Tilfælde kræver Dom.

C. Virkningerne.

a. Medens den almindelige Regel maa være, at ved Separation og Skilsmisse Fællesboet deles lige, kan der være Spørgsmaal om i Tilfælde, hvor der fra den ene Parts Side foreligger en Brøde, at give den uskyldige Part Ret til at forlange Boet delt saaledes, at hver Part forlods faar, hvad han har indbragt i Boet ved Ægteskabets Indgaaelse eller gennem Erhvervelse ved Arv eller Gave under Ægteskabet. I Stedet for kunde Undtagelsen ogsaa tænkes gjort saaledes, at naar Separation eller Skilsmisse er sket paa Grund af Handlinger, hvorved den ene Ægtefælle grovt har krænket den anden, kan denne, hvis Domstolene finder det billigt, faa sig tilkendt en Godtgørelsessum hos den anden.

b. Ved Separation foreslaas der givet almindelig Adgang til at paalægge Manden Bidrag til Hustruens Underhold, saalænge de lever separerede. Ogsaa ved Skilsmisse skal saadant Bidrag kunne paalægges (til nyt Ægteskabs Indgaaelse), hvis Hensynet til Hustruens ringere Erhvervsevne eller andre særlige Grunde taler derfor, dog som Regel ikke, naar Skilsmissen skyldes lastværdigt Forhold fra hendes Side; denne Regel vil blive gunstigere for Hustruen end den nugældende Ret, der — selvfølgelig bortset fra Overenskomst — kun hjemler den fraskilte Hustru Krav paa Underholdsbidrag i Tilfælde af Brøde fra Mandens Side, jfr. Lov Nr. 131 af 27. Maj 1908 § 1, 1. Pkt., hvis ubetingede Regel paa den anden Side bortfalder. Omvendt tænkes det foreslaaet, at det ved Separation eller Skilsmisse, som ikke skyldes lastværdigt Forhold fra Mandens Side, undtagelsesvis skal kunne paalægges Hustruen at yde Bidrag til Mandens Underhold, naar han er uformuende og paa Grund af Sygdom eller lignende Forhold maa antages at være ude af Stand til at skaffe sig det nødvendige til Underhold, medens Hustruens Indtægt maa anses for mere end tilstrækkelig til hendes eget og Børnenes Underhold. Paa den anden Side bortfalder da ogsaa den i fornævnte Lovs § 1, 2. Pkt., indeholdte Regel til Fordel for Manden.

c. Ved Afgørelsen af, hvem der skal have Forældremyndigheden over Børnene, tænkes der i første Række taget Hensyn til disses Tarv, i anden Række til Forældrenes Ønsker, fortrinsvis til dens Ønske, hvis Ægtefælle væsentlig bærer Skylden for

Separationen eller Skilsmissen. Den trufne Bestemmelse skal ikke blot kunne forandres i de Tilfælde, hvor Forældremyndigheden efter de almindelige Regler kan fratages Forældre af det offentlige, men der tænkes givet Overøvrigheden Adgang til ogsaa ellers at ændre den paa Grund af forandrede Forhold, saasom ved nyt Ægteskabs Indgaaelse. — Det paatænkes foreslaaet, at saafremt det et blevet bestemt, at den Ægtefælle, hvem Forældremyndigheden over et Barn ikke er tillagt, skal have Adgang til at besøge Barnet eller modtage dets Besøg, kan denne Bestemmelse med Overøvrighedens Godkendelse til enhver Tid tilbagekaldes af Forældremyndighedens Indehaver.

d. Det er under Overvejelse at foreslaa, at naar et Ægteskab opløses paa Mandens Begæring paa Grund af Hustruens Ægteskabsbrud og visse af hende begaaede Forbrydelser, kan han ved Dommen faa forbudt Hustruen at bære hans Navn.

Dansk Kvindesamfunds Hovedkontor.*København, K. d. 11/6 1912*

Til D'herrer

Professor *V. Bentzon* og Overretsassessor *V. Krarup*,
 Medlemmer for Danmark af den skandinaviske Kommission til Udarbejdelse af
 Forslag til ensartet skandinavisk Familieret.

Det, i Følge Deres Henvendelse, af Dansk Kvindesamfund nedsatte Udvalg har herved Fornøjelsen at overrække Dem den af Udvalget affattede Betænkning til det fremsendte Memorandum angaaende Betingelser for Ægteskabs Indgaaelse og Op-hævelse.

Idet Udvalget paa Dansk Kvindesamfunds Vegne takker for den skete Hen-vendelse, tillader man sig at udtale Haabet om, at D. K. fremdeles maa faa Lejlig-hed til at fremsætte sin Mening om de Spørgsmaal vedrørende Familieretten, som kommer til at foreligge til Overvejelse i Kommissionen.

Ærbødigst

Johanne Andersen,
 Mosegaard, Eiby

Helene Berg,
 cand. phil., Gentofte.

Birgitte Berg-Nielsen,
 Husholdnings-Seminarieforst.,
 Forhaabningsholms Allé 18, Kbhvn.

Anna Johansen,
 Herreskæder M. B.

Kirstine Olsen,
 Gasværket, Glostrup.

Hedvig Reinhard,
 Læge,
 Gothersgade 135, Kbhvn.

Astrid Rickmann,
 Overretssagfører,
 Dosseringen 23, Kbhvn.

Marie Risting Rasmussen,
 Formand,
 Langgade 43, Odense.

Ad I. a. Udvalget har enstemmigt tiltraadt Kommissionens Forslag om Op-hævelse af Fr. 5. Marts 1734 og tiltraadt den foreslaaede Erstatningsregel under den i Forslaget nævnte Betingelse.

Et Mindretal (Berg) har stillet Forslag om, at der tillige skulde tildeles Barnet Ægtebarns Rettigheder, dog saaledes at Moderen udelukkende har Forældremagten over Barnet, dels fordi en saadan Bestemmelse vil være i Barnets Interesse, og dels fordi det maa betragtes som mere undskyldeligt, at en forlovet end en ikke forlovet Pige lader sig besvangre, idet den forlovede Pige betragter Forlovelsen som Indled-ning til Ægteskabet og er berettiget dertil.

Et andet Mindretal (Johansen) slutter sig til første Mindretal dog med den Indskrænkning, at Barnet ikke skal bære Faderens Navn, med mindre Moderen ønsker det.

Ad I. b. og c. Disse Regler tiltrædes enstemmigt af Udvalget.

Ad II. a. Forslaget tiltrædes enstemmigt, idet Udvalget dog fremhæver det ønskelige i, at Adgangen til Dispensation bliver saa vid som mulig, saa at den kan opnaas overalt, hvor rimelige Grunde taler derfor.

Ad II. b. Tiltrædes enstemmigt.

Ad II. c. Udvalget har enstemmigt stemt imod *Forbudsordningen*. Begrundelse: At Afgørelsen her bliver lagt i Myndighedernes Haand, anser Udvalget i og for sig at være for stærkt Indgreb i den personlige Frihed; og dernæst vil Forbudsordningen i enhver tænkelig Udførelse paa den ene Side medføre yderligere krænkende og utaalelige Indgreb i den personlige Frihed, uden paa den anden Side under nogen Omstændigheder at kunne faa reel Betydning.

At Loven i Tilfælde af „smitsom Kønssygdom“ (eller Kønssygdom i smitsomt Stadium) hos en af Parterne forbyder Ægteskab, medfører først og fremmest, at Myndighederne faar Ret og Pligt til forud for ethvert paatænkt Ægteskab at kræve dette Forhold oplyst for sin egen Del tilstrækkeligt til at kunne afgøre, om Grundlaget for Forbudet er tilstede eller ej.

Dette, at de Paagældende tvinges til at give Myndighederne Indblik i deres Sygdomsforhold, anser Udvalget med den norske Komité for i sig selv forkasteligt. Og overfor de to Alternativer med Hensyn til Maaden, hvorpaa Grundlaget for Myndighedernes Afgørelse skal skaffes til Veje: a) Tvungen Lægeundersøgelse og b) Erklæringen til Myndighederne paa Tro og Love om ikke at lide af Kønssygdom paa smitsomt Stadium, stiller Udvalget sig som følger: a) Tvungen Lægeundersøgelse for alle før Ægteskabets Indgaaelse anser Udvalget for det første for en krænkende Tvang, og, hvad mere er, for en ganske værdiløs eller endog fordærlig Foranstaltning, naar Hensyn tages til de faktiske Forhold for Kønssygdommenes Vedkommende.

Hvad først Gonorrhoe angaar, saa vil ganske vist en acut Gonorrhoe ikke undgaa at blive paavist ved en saadan Undersøgelse. Men netop, hvor et Ægteskab staar for Døren, vil dog vel kun undtagelsesvis nogen af Parterne møde med en frisk Gonorrhoe; og, hvor Vedkommende er i den Grad letsindig og samvittighedsløs, vil en enkelt Undersøgelse — kortere eller længere Tid før Brylluppet — jo ikke i mindste Maade garantere, at en frisk Gonorrhoe ikke erhverves paa et hvilket som helst Tidspunkt mellem Udstedelsen af Attesten og Brylluppet. Med Hensyn derimod til de kroniske Gonorrhoeer, der jo som oftest findes uden at Vedkommende véd af det, og som er den egentlige Fare under disse Omstændigheder, saa vil en isoleret Undersøgelse ikke yde blot nogenlunde Sikkerhed for, at en saadan derved erkendes, hvorfor Lægeattesten her er ganske uden Værdi.

Og for Syfilis's Vedkommende stiller jo Forholdet sig om muligt endnu værre. At en isoleret Undersøgelse her i visse Tilfælde vil kunne træffe at konstatere et Udbrud, kan formentlig under ingen Omstændigheder opveje, at Attesten i alle de Tilfælde, hvor en saadan Undersøgelse træffer Syfilitikeren i et frit Mellemrum, uden synlige — eller paa anden Maade paaviselige — Tegn paa Syfilis, maa komme til at virke som ligefrem bedragerisk og vildledende. Lige over for ethvert Individ, som ikke har paaviselige Tegn paa Syfilis, kan en Erklæring fra den undersøgende Læge jo aldrig komme til at betyde andet end netop dette samme Faktum, at Vedkommende ikke *viser Tegn* paa Syfilis, hvad jo aldeles intet siger, hverken om han ikke alligevel er Syfilitiker, eller om han i saa Tilfælde befinder sig i en mere eller mindre smittefarlig Periode.

b) Erklæringen, afgivet til Myndighederne, om ikke at lide af smitsom Kønssygdom eller Kønssygdom paa smitsomt Stadium.

Afkrævningen af en saadan Erklæring betragter Udvalget som i alt væsentlig uden Betydning, idet det formentlig ikke kan forventes, at det store Flertal vil føle noget *virkeligt* Ansvar overfor et saadant Krav fra Myndighedernes Side, uanset, om vedkommende overfor sin tilkommende Ægtefælle føler større eller mindre Ansvar i

denne Sag og, om fornødent, selv efter bedste Evne tager betryggende Forholdsregler. — En saadan Erklæring vil derfor utvivlsomt kun komme til at virke som en ren Formalitet; og dette ikke mindst, fordi den, selv bortset fra direkte løgnagtigt Forhold, paa Grund af disse Sygdommes før omtalte specielle Væsen og Forløb i et stort Antal Tilfælde vil kunne være formelt i Orden og uangribelig, selv om de faktiske Forhold, om de laa aabne for Myndighederne, ubetinget set fra disses Standpunkt maatte medføre Forbud mod Ægteskabet.

Overfor *Sandhedspligt* Kønssygdommene vedrørende alene mellem de tilkommende Ægtefæller indbyrdes er Udvalgets Opfattelse som følger:

Som en direkte virkende afgørende Forholdsregel overfor Kønssygdommenes Udbredelse indenfor Ægteskabet og som et med det samme betryggende Værn for den sunde Part kan heller ikke denne Ordning betragtes; dels paa Grund af de omtalte Vanskeligheder, som selve Sygdommene volder netop overfor Spørgsmaalet: Smittefare eller ikke Smittefare paa et givet Tidspunkt (af den Grund er ogsaa Udtryk som de her anvendte „smittefarer Kønssygdom“ og „Kønssygdom paa smittomt Stadium“ allerede i sig selv vildledende), dels paa Grund af de stærke Motiver til Fortielse, som i Følge Sagens Natur aldrig helt vil kunne bortryddes. I Sammenligning med en Ordning, hvor direkte Oplysninger om vedkommendes Sygdomsforhold kræves afgivet til Myndighederne, tillægger Udvalget dog Sandhedspligten overfor den anden Part betydelig større Værdi allerede set i det her nævnte Lys, fordi Ansvarsfølelsen dog efter Udvalgets Mening maa kunne forventes i langt flere Tilfælde at være levende, hvor det gælder direkte overfor den tilkommende Ægtefælle at afgive en løgnagtig eller vildledende Forklaring. Og dette ikke mindst, fordi den anden Part allerede i Øjeblikket i langt højere Grad end Myndighederne har det i sin Magt, om den virkelig vil, at kontrollere Forklaringen, og endnu mindre i Fremtiden vil kunne holdes udenfor Sagens rette Sammenhæng.

Men den væsentligste Betydning af den her omtalte Ordning ser Udvalget dog deri, at den utvivlsomt i det store og hele vil kunne komme til at virke som et Led i Tidens Stræben efter mere og mere at vække det individuelle Ansvar overfor dette Spørgsmaal hos alle, Kvinder saavel som Mænd, særlig ved at virkelig Kundskab om og Forstaaelse af disse Forhold bliver almindelig. At der før Ægteskabs Indgaaelse af begge Parter afkræves en Erklæring om paa dette Punkt at have opfyldt Sandhedspligten overfor den anden, vil i første Række stille Parterne hver for sig Ansigt til Ansigt med deres eget saavel Ansvar som Krav i Sagen og mane til selvstændig Undersøgelse deraf; og først og fremmest for Kvindens Vedkommende er dette en fuldstændig Modsætning til det tidligere Forhold, hvor den gifte Kvinde, der som Regel er den sunde Part, i alle Tilfælde maatte tage sin fulde og som oftest største Del af Følgerne, mod sin Vilje og Vidende, uden paa noget Punkt at have været istand til at handle af fri Vilje og under Ansvar.

For at den gensidige Erklæring skal kunne have en saadan Virkning og ikke navnlig overfor den kvindelige Part blot blive en ny Form for det tidligere Fortielses- og Fordrejelsessystem, — i hvilket Tilfælde Udvalget vilde anse denne Ordning for langt værre end slet intet at gøre —, anser Udvalget det dog for en *nødvendig Betingelse*, at Erklæringen paa væsentlig mere indgaaende og præcis Maade betegner, hvad der virkelig er Tale om, i alt Fald i Tilfælde af Syfilis. Dette vil jo nemlig, som af alle Sagkyndige anerkendt, saa godt som aldrig være dette: er der overhovedet Smittefare eller ej, men: er det i dette bestemte Tilfælde, med Hensyntagen til mange Omstændigheder af forskellig Art, *til Trods for* en vis Grad af Smittefare, forsvarligt, at Ægteskab indgaas. Og om dette Spørgsmaal kan besvares med Ja i det enkelte Tilfælde, vil jo i Virkeligheden aldrig kunne afgøres uden af begge Parter i Forening, og vel at mærke kun hvor begges Viden sætter dem i Stand til virkelig at forstaa, hvad det drejer sig om, ikke, hvor den ene Parts kun er en Skinviden. Dette saavel Sagen set fra den moralske Side, som fordi en fornuftig Hensyntagen til den tilstedeværende Smittefare i modsat Fald ikke kan og vil blive gennemført.

Udvalget foreslaar derfor, at en saadan Erklæring, saafremt denne Ordning vedtages, kommer til at være mindst saa præcis som følger: Der afkræves begge Parter en Erklæring om, at Vedkommende ikke har eller har haft Gonorrhoe, som ikke efter den behandlende Læges bedste Skøn *nu* er helbredet, uden at den anden Part er underrettet om dette Forhold. Og ligeledes, at Vedkommende ikke har Syfilis, uden at den anden Part har faaet det at vide, og desuden er gjort fuldstændig bekendt med,

hvorledes den behandlende, eller for Tilfældet raadspurgte Læge, efter at være sat ind i Sygdommens tidligere Forløb m. m., stiller Chancerne med Hensyn til Smittefaren paa det nuværende Tidspunkt.

Med denne eller en lignende Ordlyd mener Udvalget, at Erklæringen i sig selv maa blive en ret indtrængende Appel til begge Parter Ansvarsfølelse, hvor en saadan overhovedet findes. Og for Kvindens Vedkommende, hvor hun, som det jo oftest er Tilfældet, er den uvidende Part, vil dette altsaa sige en stærk Spore til, for det første overhovedet at skaffe sig Klarhed og Forstaaelse med Hensyn til Kønssygdommenes Betydning, og saafremt Spørgsmaalet virkelig ligger for i hendes eget Tilfælde, da at søge at tage selvstændig og forstaaende Stilling dertil; og med Hensyn hertil giver da allerede Erklæringens Indhold en højst fornøden Vejledning angaaende Sagens Realitet. At disse Erklæringers Tilstedeværelse endvidere maa bidrage til i al Almindelighed mere og mere at vække Almenhedens Interesse for og Forstaaelse af Sagen, anser Udvalget for utvivlsomt.

Paa den anden Side vilde Udvalget, stadig ud fra den hævdede Opfattelse, at hvad det her virkelig gælder om er, at det individuelle Ansvar og Initiativ vækkes, anse det for uheldigt, om der blev foreskrevet de tilkommende Ægtefæller en bestemt Form for deres Handeln i hvert enkelt Tilfælde, specielt om det forsøgtes at tvinge dem til altid begge i Samling at forhandle med en Læge. Ønsker den ene Part, og da særlig Kvinden, at stole paa sin tilkommende Ægtefælles Forklaring, anser Udvalget ikke Myndighederne berettiget til at tvinge Vedkommende bort derfra. Desuden betragter Udvalget det langt fra som givet, at den uvidende Part i alle Tilfælde vilde faa den bedste Vejledning til Forstaaelse og selvstændig Overvejelse ved, at begge Parter skal oplyses af samme Læge, som vel forudsættes om muligt at være den, der har behandlet den syge Part; i alt Fald vil jo denne, fra en anden Side set, alene kunne give virkelig god Vejledning i det konkrete Tilfælde. Ydermere mener Udvalget, at det er uheldigt, om Lægen, i Stedet for kun at være den kompetente Raadgiver og Vejleder, som den syge, eventuelt begge Parter af sig selv søger i det foreliggende Tilfælde, tillige har en Slags Beskikkelse udefra til at paatvinge begge Parter Oplysninger, hvilket baade maa kunne tænkes at bringe ham i Konflikt med hans Tavshedspligt overfor Patienten og paa den anden Side at paavirke den sidstnævntes Tillid til og Aabenhed overfor sin Læge, maaske endog i visse Tilfælde i Retning af slet ikke at søge den fornødne Lægehjælp.

Endelig vilde Udvalget, ud fra samme Grundbetragtning, anse det for meget lidet ønskeligt, om vedkommende Erklæring skulde afgives under Strafansvar, og ønsker derfor Ordene „paa Tro og Love“ udeladt. Hvor det senere maatte vise sig, at en saadan Erklæring har været falsk eller fejlagtig, og at den ene Part, til Trods for tilstedeværende Kønssygdom hos den anden, er blevet holdt i Uvidenhed, eller paa anden Maade vildledt, vil det jo, efter alle 3 Forslag, staa denne Part frit for at faa Ægteskabet omstødt, og (i alt Fald for Danmarks Vedkommende) desuden, i Tilfælde af Smitteoverførelse at faa den anden Part straffet, hvis Vedkommende selv maatte ønske dette. Men at der ved Siden heraf skulde gives Myndighederne Ret og Pligt til, f. Eks. efter Udenforstaaendes Angivelser, at bryde ind mellem de to Ægtefæller, endog mod den forurettede Parts bestemte Ønske og Vilje, anser Udvalget for ubetinget forkasteligt og for ganske i Strid med den Opfattelse, det har gjort gældende med Hensyn til, hvori det ser en saadan Ordning egentlige Betydning.

Ad II. d. Udvalget vilde foretrække, at Parterne stilledes frit med Hensyn til Ventetiden efter Ægteskabs Ophør baade ved Dødsfald og Skilsmisse. Bibeholdes Reglen om Ventetid efter Dødsfald, foreslaar Udvalget, at denne kun skal gælde for Kvindens Vedkommende, idet et Hensyn til et muligt Svangerskab med Spørgsmaal om Barnets Paternitet her gør sig gældende, dog at Ventetiden indskrænkes til 3 Maaneder.

Ad III. a. Tiltrædes enstemmigt af Udvalget.

Ad III. b. Tiltrædes enstemmigt og i sin Helhed.

Udvalget anser det for naturligt og heldigt, at Ægteskabet i disse Tilfælde behandles, som om det havde været gyldigt indgaaet, og bagefter opløses ved Skilsmisse, da Ægteskabet jo faktisk har været indgaaet.

Ad IV. A. a. Udvalget udtaler sin Tilslutning til de opstillede Regler for Opnaaelse af Separation og udtaler derhos Ønsket om, at Loven affattes saaledes, at den Omstændighed, at Manden inden Ægteskabs Indgaaelse overfor Hustruen har fortiet sin Forsørgerpligt overfor uægte Børn, ligeledes efter Omstændighederne skal kunne give Hustruen Ret til Separation, idet en saadan Forsørgerpligt stiller Manden økonomisk ringere end af Hustruen forudsat, hvilket i mange Tilfælde vil medføre forøgede og trykkende Krav til hendes Arbejdsevne.

Ad IV. A. b. Med Hensyn til Tidsfristen for Opnaaelse af Skilsmisse efter forudgaaende Separation har Udvalgets Flertal særlig lagt Vægt paa, om der i Ægteskabet findes Børn under 18 Aar. Hvor dette ikke er Tilfældet, tiltræder hele Udvalget Reglen om, at Skilsmisse kan opnaas efter 2 Aars Separation, naar en af Parterne ensidig fordrer Skilsmisse, og efter et Aars Forløb, naar Parterne er enige.

For de Tilfældes Vedkommende, hvor der er Børn under 18 Aar, ønsker Flertallet (5), at der først skal kunne opnaas Skilsmisse efter 2 Aars Separation, enten Parterne er enige eller ej, medens et Mindretal (Andersen, Rickmann og Riising Rasmussen) ønsker, at der ogsaa i dette Tilfælde skal kunne opnaas Skilsmisse efter 1 Aars Separation, naar Parterne er enige.

Ad IV. A. c. Tiltrædes af Udvalget.

Ad IV. A. d. Et Mindretal (Berg og Rickmann) ønsker Reglen saaledes, at Skilsmisse gives efter 3 Aars faktisk Adskillelse, naar den ene Ægtefælle ønsker det, selv mod den andens Protest, med mindre der er Børn under 18 Aar, i hvilket Tilfælde den ene Ægtefælle kun skal kunne fordrer Skilsmisse mod den andens Protest, naar særlige Grunde taler derfor. Mindretallet mener, at den ene Ægtefælle ikke mod den andens Vilje bør kunne fordrer et Ægteskab opretholdt, for hvilket det etiske Grundlag mangler, og som jo faktisk er ophørt, og at kun Hensynet til umyndige Børn kan veje saa stærkt til, at der i disse Tilfælde kræves særlige Grunde for, at den ene Ægtefælle skal kunne opnaa Skilsmisse mod den andens Protest.

Johanne Andersen og Anna Johansen tiltræder Mindretallet og udtaler endvidere, at der ligger en stor Fare i at nægte Parterne Skilsmisse, naar ikke „*særlige stærke Grunde taler derfor*“; thi derved frister man den af Parterne, som ønsker Skilsmisse, til at fremskaffe netop det Forhold, der maa regnes for særlig stærk Grund til at indrømme Skilsmisse, nemlig Svangerskab udenfor Ægteskabet.

De øvrige Udvalgsmedlemmer (Berg-Nielsen, Olsen, Reinhard og Riising-Rasmussen) tiltræder Kommissionens Forslag. Naar de her nævnte Medlemmer ikke har kunnet slutte sig til den af de øvrige 4 Medlemmer ovenfor fremsatte Opfattelse, er det ikke, fordi de ikke ser det berettigede deri. Overfor de Tilfælde, hvor Protest maa blive opretholdt mod al Ret og Rimelighed, maa det dog formentlig anses for tilstrækkelig Sikkerhed, at der — som efter Kommissionens Forslag — lades Adgang aaben til, hvor særlige Grunde taler derfor, at sætte ogsaa den Ægtefælles Protest tilside, hvem Uoverensstemmelsen ikke kan lægges særlig til Last. Og iøvrigt har for denne Del af Udvalget følgende Betragtning haft den afgørende Betydning: Forudsætningen for Ægteskabs Indgaaelse bør efter vor Mening være den, at det tænkes som en livsvarig Forbindelse, og vi frygter meget, at en Bestemmelse, som gør det muligt for enhver af Parterne blot ved at iværksætte en faktisk Separation i 3 Aar at skaffe sig en ubetinget Ret til Skilsmisse, skal medføre, at Ægteskabet tværtimod allerede paa Forhaand i stor Udstrækning bliver opfattet som en i det væsentlige foreløbig og lidet bindende Kontrakt mellem de to Parter.

Ad IV. B. 1) Et Mindretal (Rickmann og Berg) foreslaar, at Præstens Indblanding udelades med den Motivering, at den hører til en svunden Tid, hvor Præstens Indblanding i alle mulige borgerlige Forhold betragtedes som noget naturligt. Ægteskabet er og bør betragtes som en rent borgerlig Indretning, og det bør ganske overlades til Parterne selv, om de ved Ægteskabets Indgaaelse eller ved dets Opløsning ønsker gejstlig Medvirkning og Hjælp.

Et Flertal ønsker i denne Anledning at udtale, at Spørgsmaalet om gejstlig Medvirkning ved Ægteskabs Indgaaelse og Ophævelse er det foreliggende Spørgsmaal uvedkommende og ikke her bør tages op til Drøftelse og Afgørelse.

Saa længe den nuværende Ordning bibeholdes, foreslaar Udvalget enstemmigt, at Gejstlighedens Pligt til at *møgle* forandres til at *forhandle*.

2) Udvalget slutter sig til det danske Forslag.

ad IV. C. a. Udvalget udtaler sin Tilslutning til Forslaget om, at der, hvor der fra den ene Parts Side foreligger Brøde, gives den uskyldige Part Ret til at forlange Boet delt saaledes, at hver Part forlods faar, hvad han har indbragt i Boet ved Ægteskabets Indgaaelse eller gennem Erhvervelse ved Arv eller Gave under Ægteskabet. Derimod tager Udvalget Afstand fra den i sidste Punktum foreslaaede Ordning.

Ad IV. C. b. Udvalget udtaler sin Tilslutning til, at der gives almindelig Adgang for det Offentlige til ved Separation at paalægge Manden Bidrag til Hustruen i Separationstiden, hvilket vil lette hendes Stilling i denne Tid, hvor hun ofte er vanskeligt stillet og er nødt til at slaa ind paa et eller andet Erhverv, medens Udvalget paa den anden Side gaar ud fra, at den Kvinde, der er godt økonomisk stillet, ikke bør have tildelt Underholdsbidrag — uden at Udvalget dog ønsker en udtrykkelig Undtagelse i den Retning.

Et Mindretal (Berg) ønsker fra Reglen om den almindelige Adgang til at paalægge Manden Bidrag til Hustruens Underhold, saa længe de lever separerede, udtrykkelig undtagne de Tilfælde, hvor Konen før Separationen har siddet i et Erhverv, der nu er fuldt tilstrækkeligt til hendes Underhold, eller har Formue, hvis Renter er tilstrækkelige til hendes Underhold.

Underholdsbidragets Størrelse fastsættes i alle Tilfælde af Myndighederne efter fornødne Oplysninger.

Iøvrigt tiltræder Udvalget de i Paragraffen fremsatte Regler.

Ad IV. C. c. 1) Et Flertal i Udvalget har efter Forslagets Ordlyd faaet det Indtryk, at Myndighedernes Opfattelse af Børnenes Tarv i alle Tilfælde skal gaa forud for Forældrenes, og ønsker her over for at fremhæve, at Myndighedernes Skøn ikke saaledes *ubetinget* bør stilles i første Række, men kun i saadanne Tilfælde, hvor Forældrenes Ønsker bevisligt *strider imod* Børnenes Tarv, medens der i alle andre Tilfælde skal tages Hensyn til, hvad Forældrene er bleven enige om. 2) Et Mindretal (Berg) tiltræder Forslaget om, at der ubetinget i første Række tages Hensyn til Børnenes Tarv, og tillader sig i denne Sammenhæng at henlede Opmærksomheden paa et enkelt Punkt i det af Dansk Kvindesamfund i 1908 til Justitsministeriet indsendte Udkast til Lovforslag angaaende gift Kvindes Retsstilling, nemlig det Punkt i Kap. II. § 10, der omhandler Voldgift. Mulig kunde der ved en saadan eller lignende Voldgift skaffes større Sikkerhed tilveje for, at Børnenes Tarv virkelig blev varetaget, end naar den afgørende Indflydelse lægges *enten* overvejende i Hænderne paa Myndighederne, der ikke kan have det nøje Kendskab til Sagens Parter og dens Forløb, som Medlemmer af en Voldgift, valgt af Forældrene selv, maa formenes at have; *eller* overvejende i Hænderne paa Forældrene, der i de fleste Tilfælde næppe i en Situation som den foreliggende vil være i Stand til at dømme roligt og klart om, hvad der vil være det bedste for de fælles Børn.

Forslagets øvrige Punkter tiltrædes ligeledes, idet det maa antages at tjene Børnenes Interesser, at der gives den videst mulige Adgang til under forandrede Forhold at ændre de tidligere trufne Bestemmelser. Dog bør der skabes Sikkerhed imod Angiveri fra Slægtninge, Naboer o. a. og imod Overgreb fra Myndighedernes Side.

3) Med Hensyn til Overøvrighedens Adgang til at forandre de en Gang tagne Bestemmelser (udenfor de Tilfælde, hvor Forældremagten efter de almindelige Regler kan fratages Forældre af det offentlige) paa Grund af forandrede Forhold, foreslaar et Flertal, at dette kun kan ske paa Begæring af en af Ægtefællerne.

ad IV. C. d. Tiltrædes enstemmigt.

Lov

av 20 august 1909

om adgang til oppløsning av egteskap.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

At Os er blit forelagt det nu forsamlede, ordentlige Stortings beslutning av 17 august 1909, saalydende:

§ 1. Naar begge egtefæller er enige om at hæve det egteskabelige samliv, blir bevilling hertil paa begjæring at meddele dem av overøvrigheten. Forinden bevilling meddeles, skal forlikskommissionen eller, hvis begge egtefæller derom er enige, vedkommende menighets prest eller forstander ha forsøkt mægling mellem dem under deres personlige fremmøte. Har egtefællerne forskjellig bopæl, kan mæglingen foregaa særskilt for hver av dem. For egtefælle, som ikke har bopæl her i riket, er mægling ikke nødvendig.

§ 2. Kongen kan efter begjæring av en av egtefællerne meddele bevilling til ophævelse av det egteskabelige samliv, naar den anden egtefælle vedvarende eller gjentagende forsømmer sin underholdningspligt eller iøvrig gjør sig skyldig i grov eller vedvarende krænkelse av de i egteskapet begrundede pligter eller er henfalden til misbruk av alkohol eller andre beruselsesmidler eller fører et forargelig liv eller gjentagende er dømt til straf, som har medført tap av statsborgerlige rettigheter, samt naar der mellem egtefællerne er opstaat saadan uenighet eller uoverensstemmelse, at det — henset saavel til egtefællen som i tilfælde til barnene — ikke billigvis bør forlanges, at samlivet skal fortsættes.

§ 3. Et egteskap blir efter begjæring av den ene egtefælle at oppløse, naar den anden egtefælle ved egteskapets indgaaelse uten den førstes vidende enten

- a) led av en legemlig mangel, som gjorde ham eller hende uskikket til egteskap, eller
- b) led av epilepsi eller spedalskhet eller av venerisk sygdom i smitsom form, eller
- c) led eller hadde lidt av sindssygdом, eller
- d) var besvangret av en anden end egtefællen.

Begjæringen maa fremsættes inden 6 maaneder, efterat egtefællen er blit vidende om forholdet, og i ethvert fald senest inden 5 aar efter egteskapets indgaaelse. Oppløsning paa grund av de under a og b nævnte forhold kan derhos ikke forlanges, efterat mangelen er hævet eller sygdommen maa ansees helbredet.

§ 4. Et egteskap blir efter begjæring av den ene egtefælle at oppløse, naar den anden egtefælle under egteskapet har gjort sig skyldig enten

- a) i nogen saadan forbrydelse, som i den almindelige borgerlige straffelovs §§ 155, 1ste led, 191—199, 202—209, 213 og 220 omhandlede, eller
- b) i nogen forbrydelse, som i straffelovens §§ 216, 217 og 223—225 omhandlet, forsaavidt den er forøvet i utugtig øiemed, eller
- c) i legemsbeskadigelse (straffelovens § 229) mot egtefællen eller i nogen anden forsætlig forbrydelse, ved hvilken egtefællen tilføies skade paa legeme eller helbred, eller
- d) i mishandling av barnene eller overfor disse i saadant forhold som i straffelovens § 380 omhandlet.

Dog kan egteskapet ikke forlanges opløst av egtefælle, som frivillig har medvirket til den straffbare handling, eller som har samtykket i den.

Begjæringen maa fremsættes inden 6 maaneder, efterat egtefællen er blitt vidende om den straffbare handling, og senest inden 5 aar efter dennes forøvelse. Leder handlingen til straffældelse, kan dog begjæring ogsaa fremsættes senere, naar det sker inden 3 maaneder, efterat egtefællen er blitt vidende om domfældelsen, og inden 1 aar, efterat dommen er avsagt.

§ 5. Et egteskap blir efter begjæring av den ene egtefælle at opløse, naar den anden egtefælle er dømt til frihetsstraf i 3 aar eller derover eller efter straffelovens § 65 eller gjentagende er dømt efter nogen av §§ 4, 5, 18 og 19 i lov om løsgjænger, betleri og drukkenskap av 31 mai 1900, forsaavidt dommene indeholder bebyrdelse til anbringelse i tvangsarbeidshus eller kuranstalt. Dog kan egteskapet ikke forlanges opløst av egtefælle, som frivillig har medvirket til den straffbare handling, eller som har samtykket i den.

Begjæringen maa fremsættes inden 1 aar, efterat egtefællen er blitt vidende om domfældelsen, og senest inden 3 aar, efterat dommen er avsagt.

§ 6. Et egteskap blir efter begjæring av den ene egtefælle at opløse, naar den anden egtefælle i 2 aar mot den førstes vilje retstridig har unddrat sig samlivet, og dette ikke senere er gjenoptat.

§ 7. Et egteskap blir efter begjæring av den ene egtefælle at opløse, naar den anden egtefælle ifølge samstemmig erklæring av 2 sagkyndige lider av sindssygdом, som har varet i minst 3 aar, uten at der er nogen rimelig utsigt til helbredelse.

Som sagkyndige blir at anvende læger, som er beskikket til at tjenestgjøre som retsmedicinske sagkyndige i psykiatriske spøragsmaal.

§ 8. Et egteskap blir efter begjæring av en av egtefællerne at opløse, naar de har levet adskilt i minst 2 aar efter bevilling meddelt av overøvrigheten eller av Kongen, uten at det egteskabelige samliv senere er gjenoptat. Dog blir egteskapet at opløse efter 1 aars saadan adskillelse, saafremt det begjæres av begge egtefæller.

Et egteskap kan efter begjæring av en av egtefællerne opløses, naar de uten saadan bevilling som ovenfor nævnt har levet adskilt i minst 3 aar og ikke senere har gjenoptat det egteskabelige samliv.

§ 9. Opløsning av egteskap i henhold til §§ 7 og 8 sker ved bevilling av Kongen. Iøvrig blir en egtefælles krav paa opløsning av egteskap i henhold til denne lovs bestemmelser at gjøre gjældende gjennom søksmaal, anlagt mot den anden egtefælle.

Om adgangen til at gjøre krav paa opløsning av egteskap gjældende under straffesak vedblir reglerne i straffeprocenloven av 1 juli 1887 at gjælde.

§ 10. Borgerlig sak angaaende opløsning av egteskap i henhold til foranstaaende bestemmelser kan, hvis saksøkte ikke har verneting her i riket, anlægges ved hans sidste verneting her eller ved saksøkerens verneting.

§ 11. I borgerlig sak angaaende opløsning av egteskap anstiller retten forliksmægling. Retten har paa embeds vegne at dra omsorg for sakens fuldstændige oplysning og kan i dette øiemed stille spøragsmaal til parterne og indhente andet bevis. Retten er ikke bundet av parternes paastande eller erkjendelser. Retten blir at holde for lukkede dører.

Begge egtefæller pligter at møte ved sakens iretteførelse og senere, naar det av retten findes fornødent, hvis de bor indenfor tingkredsen. Bor de utenfor tingkredsen, kan de indkaldes til avhørelse ved retten paa det sted, hvor de bor eller oppholder sig.

Hvis saksøkte ikke møter, og der er grund til at anta, at han enten ikke betimelig har erholdt kundskap om stevnemaalet eller ved lovlig forfald er hindret i selv at møte, har retten, saafremt saken ikke av nævnte grund utsættes, at beskikke en procesfuldmægtig for saksøkte. Utsættelse bør ske, hvis det antages, at mangelen vil kunne avhjelpe eller hindringen bortfalde i løpet av en kortere tid.

§ 12. Virkningene av dom, hvorved et egteskap opløses, indtræder, naar dommen er blitt endelig. Opreisningsbevilling maa ikke meddeles til paa-anke av saadan dom.

Naar et egteskap opløses ved dom eller bevilling, maa hustruen ikke indgaa nyt egteskab, før der er forløpet 10 maaneder, i hvilke hun har levet helt adskilt fra manden. Bestemmelse om den tid, som ifølge denne forskrift maa hengaa, før hustruen kan indgaa nyt egteskab, blir i tilfælde at indta i dommen eller bevillingen.

§ 13. Ved egteskapets opløsning saavel som ved ophævelsen av det egteskabelige samliv gjennom bevilling ophører det formuefællesskap, som maatte bestaa mellem egtefællerne.

Den fælles formue blir som regel at dele likelig mellem dem. Dog kan i de tilfælde, som omhandles i § 3, den egtefælle, efter hvis begjæring egteskapet oppløses, forlange, at den fælles formue deles saaledes, at hver av egtefællerne forlods erholder, hvad han eller hun har indbragt i boet ved egteskapets indgaaelse eller gjennom arverhvervelse under dets bestaaen. Er formuen ikke tilstrækkelig hertil, sker der forholdsvis avkortning for hver av egtefællerne. De i lov om formuesforholdet mellem egtefæller av 29 juni 1888 §§ 16, 17 og 18 indeholdte regler kommer i ethvert tilfælde til anvendelse.

En før bevilling til ophævelse av samlivet indgaat overenskomst om avvikende fordeling av formuen maa før at bli forbindende godkjendes av overøvrigheten.

§ 14. I bevilling til ophævelse av det egteskabelige samliv kan det paalægges manden at utrede bidrag til hustruens underhold, saalænge egteskapet bestaar. En før saadan bevilling truffet overenskomst om underholdningsbidrag er kun forbindende for den tid, egteskapet bestaar.

I bevilling til eller dom paa egteskapets opløsning kan det paalægges manden at utrede bidrag til hustruens underhold, saalænge hun ikke indgaar nyt egteskap. Dog blir saadan pligt ikke at paalægge, naar egteskapet oppløses i henhold til § 3 efter mandens begjæring, likesom der, naar opløsningen udelukkende eller væsentlig skyldes forgaaelse eller slet forhold fra hustruens side, ikke bør paalægges manden saadan pligt, medmindre særlige grunde taler derfor.

Underholdningsbidraget fastsettes og inddrives overensstemmende med de i lovgivningen om underholdningsbidrag til hustru og egtebarn givne regler. Ved fastsettelsen iagttages, at bidraget avpasses efter mandens økonomiske evne, og at det saavidt mulig sikrer hustruen tilstrækkelig underhold, naar hensyn tages til den indtægt, hun selv har eller maa antages at kunne skaffe sig.

I bevilling til ophævelse av det egteskabelige samliv og i bevilling til eller dom paa oppløsning av egteskap kan det undtagelsesvis paalægges hustruen at utrede et bidrag til mandens underhold, naar denne er uformuende og paa grund av sykdom eller lignende maa ansees ute av stand til selv at skaffe sig det nødvendige til underhold, mens hustruen gjennom særformue eller paa anden maate er sikret en indtægt, som maa ansees mer end tilstrækkelig til hendes eget underhold. Saadant bidrag blir i intet tilfælde at paalægge, naar egteskapet oppløses efter hustruens begjæring i henhold til § 3, eller naar egteskapets opløsning eller samlivets ophævelse skyldes forgaaelse eller slet forhold fra mandens side. Om bidragets fastsettelse og inddrivelse og om bidragspligtens varighet gjælder, hvad ovenfor er bestemt om mandens bidrag til hustruens underhold.

§ 15. Naar det efter lovgivningen om underholdningsbidrag til hustru og egtebarn avgjøres, hos hvem av egtefællerne de fælles barn skal være, efterat det egteskabelige samliv er ophævet eller egteskapet oppløst, blir der væsentlig at ta hensyn til barnenes tarv. De bør saaledes, navnlig naar de er smaa, som regel følge moren, dersom hun ikke ansees uskikket til at forestaa deres opdragelse. Ved siden derav tages hensyn til forældrenes ønske. Forinden avgjørelsen træffes, bør der som regel indhentes uttalelse fra vedkommende vergeraad.

Forældrene er forpligtet til at bidra til barnenes underhold og opdragelse i forhold til sin økonomiske evne. Den av forældrene, som ikke opfylder sin forholdsmæssige del av opfostringsbyrden gjennom underhold og opdragelse av barn, som han eller hun har hos sig, kan paalægges at utrede et aarlig underholdningsbidrag til det eller de øvrige barn. Bidraget fastsettes og inddrives overensstemmende med de i nævnte lovgivning fastsatte regler.

En mellem forældrene truffet overenskomst om barnenes fordeling eller om ydelsen av underholdningsbidrag skal ikke være til hinder for, at overøvrigheten træffer avgjørelse angaaende disse forhold, naar det begjæres av nogen av forældrene.

Foranstaaende bestemmelser gjør ingen forandring i de efter fattiglovgivningen gjældende regler om forældres pligt til i trangstilfælde at forsørge sine barn.

§ 16. Om den ene egtefælles adgang til at erholde egteskapet oppløst ved dom, naar den anden egtefælle er forsvundet, vedblir de i lov om forsvundne og andre fraværende personer av 12 oktober 1857 indeholdte regler at gjælde. Ved sakens be-

handling kommer dog bestemmelserne i nærværende lovs § 11 til anvendelse, forsaavidt dertil er anledning.

§ 17. Denne lov træder i kraft 1 januar næste aar, saaledes at dens regler kommer til anvendelse ved behandlingen og avgjørelsen av de begjæringer om opløsning av det egteskabelige samliv eller om opløsning av egteskabet, som fremsættes efter dette tidspunkt, uanset om det forhold, der paaberaabes som grund for opløsningen eller opløsningen, helt eller delvis ligger forut for lovens ikrafttræden. Dog skal opløsning av egteskap i henhold til § 4 paa grund av en tidligere forøvet strafbar handling alene kunne ske, saafremt handlingen eller domfældelse for denne ogsaa efter den paa forøvelsestiden gjældende ret kunde ha git anledning til egteskapets opløsning. Ved anvendelsen av lovens § 8 blir bevillinger til adskillelse fra bord og seng, som er meddelt av magistraten i Kristiania i henhold til instruksjon av 14 september 1798 § 6 bokstav d. at likestille med bevilling meddelt av overøvrigheten.

Med Hensyn til de virkninger, som opløsning av det egteskabelige samliv og opløsning av egteskap medfører for egtefællernes formuesforhold og underholdningspligt og barnenes fordeling og forsørgelse, kommer de i denne lov indeholdte regler til anvendelse, naar opløsningen eller opløsningen sker efter lovens ikrafttræden.

Adgangen til at indgaa nyt egteskap for personer, hvis tidligere egteskap er opløst ved dom eller bevilling, blir efter nærværende lovs ikrafttræden at bedømme efter dens regler, selv om opløsningen er skedd før dette tidspunkt.

§ 18. Fra denne lovs ikrafttræden ophæves, forsaavidt de endnu er gjældende:

Kristian den 5tes norske lov 3—18—8, 3—18—15 og 3—18—16 nr. 1, 3, 4 og 5.

Forordning av 29 mai 1750 angaaende rettergangen i skilsmisssaker paa grund av desertion.

Kongelig resolution av 22 januar 1796 angaaende skilsmisse efter 3 aars separation.

Instruktion for magistraten i Kristiania av 14 september 1798 § 6 bokstav d.

Forordning av 23 mai 1800 angaaende visse slags bevillinger II avdeling § 5.

Forordning av 18 oktober 1811 indeholdende nærmere bestemmelser i henseende til egtefolks adskillelse.

Lov av 1 august 1821 angaaende underholdningspenger for barn, som enten er avlet utenfor egteskap, eller hvis forældre er separert.

Lov av 20 juli 1824 angaaende forliksvæsenet, § 35.

Lov av 22 mai 1902 om den almindelige straffelovs ikrafttræden, § 11 nr. 1.

Endvidere ophæves enhver anden bestemmelse, som strider mot denne lov.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter denne beslutning som lov under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania Slot den 20 august 1909.

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Udtalelse i Spørgsmaalet om en fælles skandinavisk Lovgivning paa Familierettens Omraade, afgivet af delegerede for Sverige, Danmark og Norge den 13. November 1909.

Ved Overvejelse af Spørgsmaalet om, hvorvidt et fælles skandinavisk Lovgivningsarbejde paa Familierettens Omraade maa kunne komme til Udførelse, bør det til en Begyndelse fremhæves, at Gennemførelsen af et Fællesskab i denne Retning selvfølgelig maa møde større Vanskeligheder end f. Ex. Gennemførelsen af fælles Lovgivning paa Obligationsrettens Omraade. Denne sidste er efter sin Natur af langt mere universel Art end Familieretten, hvilken griber paa det dybeste ind i Folkets hele private Leveart og følgerig mere end nogen anden Lovgivning maa rette sig nøje efter Folkets Sædvaner og Forestillinger. At forsøge paa at optage Familieretten i dens Helhed til fælles Behandling synes derfor ikke, paa det nuværende Tidspunkt, tilraadeligt. Alligevel turde det være givet, at der ogsaa indenfor Familieretten forekommer Omraader, hvor det skulde være til stort Gavn, hvis Fællesskab i Lovgivningen kunde opnaas. Og de Forhold, hvorunder de tre skandinaviske Folk lever, er utvivlsomt ensartede i en saadan Udstrækning, at der ikke bør foreligge Hindring for at fremskaffe Fællesskab i saadanne Dele af Lovgivningen paa dette Omraade, hvor Fællesskab af den ene eller den anden Grund synes efterstræbelsesværdig.

Blandt de Emner, som da i første Række synes egnede til fælles Lovgivning, er utvivlsomt Spørgsmaalet om Betingelserne for Indgaaelse af Ægteskab eller som det ogsaa ofte betegnes, om „Ægteskabshindringer“. Med det udstrakte Samkvem, som finder Sted imellem de nordiske Lande, sker det ikke sjældent, at Ægteskab indgaas mellem Personer, af hvilke den ene tilhører et, og den anden et andet af disse Lande. Under saadanne Forhold vil Ligeartethed i Lovgivningerne aabenbart medføre væsentlige Fordele. Hvad angaar de nugældende Lovgivningers Standpunkt, frembyder de i deres Grundtræk store Ligheder, men sondre sig naturligvis med Hensyn til forskellige Detailler. Fælles er saaledes de Regler, at det til Indgaaelse af Ægteskab udfordres, at Parterne har opnaaet en vis Alder, at i visse Tilfælde Samtykke maa indhentes af Forældre eller Værge eller andre vedkommende, at tidligere endnu foreliggende Ægteskab og nærmere Slægtskab udgør Hindring for nyt Ægteskabs Indgaaelse, at i visse Tilfælde nyt Ægteskab ikke maa indgaas, førend nogen Tid er forløbet efter et foregaaende Ægteskabs Opløsning osv. De vigtigste Forskelligheder angaar Alders- og Slægtskabshindringerne. Ægteskabsalderen er i Sverige 21 Aar for Mand og 17 Aar for Kvinde samt i Danmark og Norge 20 Aar for Mand og 16 Aar for Kvinde, dog at Praxis i Norge delvis har fraveget den lovbestemte Grænse. I hvert Fald er imidlertid denne Hindring dispensabel. Hvad Slægtskabet angaar, gælder det i alle tre Lande, at Ægteskab er ubetinget forbudt mellem beslægtede og besvogrede i op og nedstigende Linie samt imellem Søskende. I Sverige gælder et ubetinget Forbud ogsaa for Giftermaal mellem Personer, af hvilke den ene nedstammer fra en af den andens Søskende. I Danmark og Norge er atter Ægteskab uden videre tilladt mellem en Mand og hans Bror- eller Søsterdatter; men der fordres Dispensation for Giftermaal mellem en Mand og hans Faster eller Moster samt mellem en Mand og hans

afdøde Hustrus Faster og Moster. Desuden fordres Dispensation til Giftermaal mellem en Mand og hans afdøde Broders Enke. De Forskelligheder, som foreligger i disse og andre Henseender, synes ikke at være af en saa gennemgribende Beskaffenhed, at ikke Fællesskab paa foreliggende Omraade skulde kunne opnaas, i det mindste i alt væsentligt.

I nær Sammenhæng med Spørgsmaalet om, hvilke Omstændigheder der skal udgøre Hindring for Indgaaelse af Ægteskab, staaer Spørgsmaalet om, hvorvidt og i hvilke Tilfælde et Ægteskab, indgaaet i Strid med Lovens Forbud, skal anses for ugyldigt eller opretholdes. I denne Henseende indtager den svenske Ret et langt strengere Standpunkt end den danske og norske, idet ifølge svensk Ret Reglen er den, at i foreliggende Tilfælde Ægteskabet „gaar tilbage“ (återgår), medens efter dansk og norsk Ret dette kun sker, hvor visse af de vigtigste Hindringer har foreligget. Ligesom imidlertid allerede de ældre svenske Lovforslag i denne Henseende har nærmet sig til det Standpunkt, som dansk og norsk Ret indtager, saaledes synes der ogsaa paa dette Omraade at være Udsigt til at enes om fælles Bestemmelser.

Som Følge af det saaledes anførte synes altsaa som Genstand for fælles Behandling at kunne optages Spørgsmaalet om Betingelserne for Ægteskabs Indgaaelse (om „Ægteskabshindringer“) og i Forbindelse dermed Spørgsmaalet om, i hvilke Tilfælde en foreliggende Ægteskabshindring skal medføre Omstødelse af et Ægteskab, hvor Vielse desuagtet er sket.

Som Genstand for fælles Lovgivning kan der endvidere være Spørgsmaal om Formueforholdet mellem Ægtefæller. Et Fællesskab paa dette Omraade vilde have stor Betydning i international-privatretlig Henseende. De talrige „blandede“ Ægteskaber kan ofte foranledige Uvished om, hvilket af Landenes Ret man skal anvende i det enkelte Tilfælde. Og den livlige Handelsforbindelse mellem Landene medfører, at Indvaanerne i det ene Land ofte faar Fordringer paa en gift Mand eller Kvinde i et af de andre Lande, hvorved de kommer til at staa overfor ikke uvæsentlige Forskelle i Reglerne om, hvilken Del af Ægtefællernes Ejendom der skal tjene til Fyldstgørelse for Fordringen. Vanskelighederne i sidste Henseende er saa meget større, som Lovgivningen paa dette Omraade i alle tre Lande er særdeles indviklet.

Grundprincippet har fra lang Tid tilbage været: Formuefællesskab mellem Ægtefællerne med Dispositionsret for Manden. Ud fra dette Princip havde den ældre Ret i alle tre Lande opstillet forholdsvis simple og klare Regler. Men i de senere Tider er der ligeledes i alle tre Lande blevet gennemført ikke uvæsentlige Ændringer i disse Regler. Formaålet med disse Modifikationer har hovedsagelig været det at frigøre Hustruen fra den Afhængighed af Manden, hvori den ældre Lovgivning holdt hende, og at beskytte hende mod, at Formuen tabes ved Mandens uheldige Dispositioner. Da man imidlertid alligevel opretholdt det ældre Grundprincip, har man faaet en Lovgivning, som hviler paa indbyrdes modstridende Grundsætninger, og derfor i Simpelt og Klarhed lader meget tilbage at ønske, ligesom den desuden ogsaa kun i meget begrænset Forstand har kunnet føre til det attraaede Formaal.

Man har vel baade i Danmark og Norge udtrykkelig erklæret Hustruen for myndig, men hendes Raadighed („Retskapacitet“) er dog saavel i disse Lande som i Sverige i høj Grad begrænset. Bortset fra de Tilfælde, hvor Formueforholdet ordnes gennem Ægtepagt eller gennem Betingelser indeholdte i en Gaveretshandel eller et Testamente — hvilke Tilfælde selvfølgelig maa udgøre Undtagelser —, er Reglen saaledes vedblivende den, at saavel hvad Hustruen ejer ved Ægteskabets Indgaaelse, som hvad der tilfalder hende under Ægteskabet, gaar ind i det fælles Bo og kommer under Mandens Raadighed. Denne Regel har dog forskellige Undtagelser. Saaledes skal efter svensk Ret fast Ejendom, som Hustruen har arvet før eller under Ægteskabet, eller erhvervet før dette, være hendes Særeje, dog at „Forvaltningsretten“ tilkommer Manden. Paa den anden Side faar hun ikke nogen Del i Mandens paa tilsvarende Maade erhvervede faste Ejendom. Aldeles undtaget fra Mandens Raadighed er i alle tre Lande Ejendom, som Hustruen har erhvervet under Ægteskabet gennem sit eget Arbejde. Herover raader hun selv. I visse Tilfælde, især vedrørende fast Ejendom som tilhører Hustruen, eller, for Danmarks og Norges Vedkommende, som er indkommet i Boet igennem Hustruen, er Mandens Raadighedsret indskrænket, saaledes

at Hustruens Samtykke udfordres til visse Dispositioner over Ejendommen. Det samme gælder i Danmark om Værdipapirer. En Følge af Hustruens forandrede Stilling er det blevet, at hun kan indgaa Forpligtelser ved Kontrakt; men Virkningen af saadanne Kontrakter er dog, især i Sverige, i høj Grad begrænset. En anden Følge er blevet ændrede Regler om, i hvilken Formue der kan søges Fyldestgørelse for Ægtefællernes Gæld. Disse Regler hører iøvrigt til et af de mest udviklede Afsnit af den foreliggende Lovgivning.

Gennem de tilvejebragte Ændringer har, som det let indses, den gifte Kvinde ingenlunde vundet den selvstændige Stilling, som Udviklingen med stadig større Styrke kræver for hende; ej heller er der opnaaet tilstrækkelig Tryghed imod, at den Formue, hun har indført i Boet, forødes af Manden. Som en sidste Tilflugt, hvor Manden misbruger sin Raadighed, har man vel givet Hustruen en Ret til „Bosondring“; men dette Middel kommer ofte først saa sent til Anvendelse, at der endnu kun er lidet at redde.

Lovgivningen synes derfor paa det foreliggende Omraade i alle tre Lande at trænge til en yderligere Udvikling; og derved maa man ganske sikkert opgive den Stilling, der svinger mellem ulige Principer og som indtages af den nugældende Lovgivning. Hvorledes en ny Ordning bør forme sig, kan aabenbart ikke nu slaas fast. Men under Overvejelse maa blandt andet komme et System med fuldtud adskilte Formueomraader for begge Ægtefæller. Det bør dog herved betones, at Løsningen ikke nødvendigvis maatte bestaa deri, at man saaledes overskar alle formueretlige Baand mellem Ægtefællerne, hvilket vilde oprække Betæneligheder udfra forskellige Synspunkter. Man kan i Stedet herfor tænke sig en Ordning, hvor begge Ægtefællerne under Ægteskabet hver frit raader over sin medførte eller senere erhvervede Ejendom, med Forpligtelse for enhver af dem til efter Evne at bidrage til de fælles Udgifter, men hvor ved Ægteskabets Opløsning begge Ægtefællernes da beholdne Ejendom slaas sammen til en Masse, hvoraf Halvdelen tilfalder hver af Ægtefællerne eller deres Succesor. Ved en saadan Ordning vilde man, i det Omfang hvori det var muligt, vinde en selvstændig Stilling for Hustruen under Ægteskabet, samtidig med at det Fællesskab i de økonomiske Interesser, som karakteriserer den nuværende Ordning, i det væsentlige bibeholdtes. I hvert Tilfælde synes det fornødent, at faa en ret gennemgribende Reform paa det foreliggende Omraade. Under Forudsætning af, at man tilstræber en saadan, synes der at være Mulighed for en i det væsentlige fælles Lovgivning for de skandinaviske Lande paa det foreliggende Omraade.

Det synes altsaa formaalstjenligt, at ogsaa Spørgsmaalet om Ægtefællers Formueforhold optages til fælles Behandling.

Foruden de i det foregaaende nævnte Emner for fælles Lovgivning bør Opmærksomheden henvises paa Myndighedslovgivningen. Det vilde være af stor Betydning for de økonomiske Forbindelser mellem de nordiske Lande, om Myndighedsalderen, som nu i Sverige og Norge er 21 Aar men i Danmark 25 Aar, kunde blive den samme. Desuden indtager Danmark og Norge en Særstilling overfor anden evropæisk Ret ved at opstille et Mellemstadium mellem fuldstændig Umyndighed og Fuldmyndighed, nemlig Mindreaarighed under Kuratel, i Danmark fra 18 til 25 Aar, i Norge fra 18 til 21 Aar.

Endvidere vilde en fælles Lovgivning om Reglerne for Adskillelse i Henseende til Bord og Seng og for Skilsmisse kunne gøre stor Gavn. De fra ældre Tid bestaaende Love paa dette Omraade har i alle tre Lande vist sig i adskillige Henseender uoverensstemmende med Nutidens Forhold og Opfattelser. Dertil kommer, at der ofte opstaar Spørgsmaal om Anvendelse af disse Bestemmelser i det ene Land i Tilfælde, hvor den ene af Ægtefællerne eller de begge er Undersaatter i et af de andre Lande. Paa den anden Side bør Spørgsmaalet om fælles Lovgivning paa dette Omraade ikke sættes i første Række. Thi dels er Ulighederne saa store og de Udveje, som kunde vælges, saa forskelligartede baade i processuel og i materielretlig Henseende, at Opgaven er særdeles vanskelig, dels har Norge i Aar faaet en ny Kodifikation af Lovgivningen om det foreliggende Emne. Der er altsaa opstaaet en Ulighed i de tre Landes Trang til ny Lovgivning, og der kan være Grund til noget at afvente de Erfaringer, som bliver gjort om den norske Lovs Virkninger i Praksis.

Angaaende hele Spørgsmaalet om Betydningen af en skandinavisk fælles Lovgivning paa Familierettens Omraade maa til Slutning betones den Rolle, som de international-privatretnlige Regler her spiller:

Som bekendt savnes der en gennemført ensartet Ordning af Forholdet i denne Henseende mellem de tre nordiske Lande. Efterhaanden som de materielle Retsregler maatte komme til at udvise mindre Forskellighed, vil vel de praktiske Ulemper ved den manglende Enhed i de tre Landes international-privatretnlige Regler blive formindskede. Men indtil videre er det nok at betone Ønskeligheden af, at der arbejdes paa at fjerne de store principielle Forskelligheder, som navnlig kendetegnes derved, at Sverige i Overensstemmelse med største Delen af det øvrige Europa har antaget Nationalitetsprincippet, medens Danmark og Norge her lægger Vægten paa Domicilet. Dette Forhold har særlig medvirket dertil, at alene Sverige, men ikke Danmark og Norge, har tiltraadt de to Haagerkonventioner, der handler om Ægteskabs Indgaaelse og om Separation og Skilsmisse. En Tilnærmelse mellem de nordiske Lande i denne Henseende vilde være meget ønskværdig.

Forsaavidt et Samarbejde paa Familierettens Omraade kommer i Stand, synes dette hensigtsmæssigst at kunne foregaa gennem samvirkende i hvert af Rigerne dannede Komitéer.